

HÂŞİM BEY'İN EDVÂRI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ahmet Gürsel TIRIŞKAN
404 96 0014 011

98735

Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOĞRULAMA MERKEZİ

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 05.06.2000

Tezin Savunulduğu Tarih : 22.06.2000

Tez Danışmanı : Doç. M. Cahit ATASOY

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Selâhattin İÇLİ
Prof. Mutlu TORUN

HAZİRAN 2000

ÖNSÖZ

Bu yapılan çalışma İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Ana dalı, Türk Sanat Müziği alanı Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Hacı Hâşim Bey'e ait (1815-1868) "Hâşim Bey'in Edvarı" veya "Hâşim Bey mecmuası" olarak adlandırılan bu eser Araştırmanın konusunu teşkil etmektedir. Eser iki bölümden oluşur:

- a) Edvar kısmı
- b) Güfteler kısmı

Eserin Yalnız birinci bölümü olan Edvar kısmı incelenmiştir. Güftelerin olduğu ikinci bölüm ise ileride ayrı bir tez olarak düşünülmektedir.

Eser Osmanlıca'dan Transkripli Lâtin yazısına çevrilmiştir. Aynı eser daha sonra gönümüz Türkçesine sadeleştirilmiştir. Tezin, düzeninde önce Orijinal Metin "Scanner"den geçirilmiş ve eklere konulmuştur. sonra Transkripli kısmı ve en son sadeleştirilmiş kısmı olmak üzere ileride bu konuyu araştırarak kişilere kolaylık olması açısından üç bölümde düzenlenmiştir.

Tezin hazırlanmasında yardımlarını, emeklerini esirgemeyen sevgili Danışman Hocam Doç. Cahit ATASOY'a, Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi sayın Cafer ÜNAL'a, Osmanlı Arşivleri Uzmanı sayın Necati KURT'a, şekillerin bilgisayarda çizimini sağlayan Konya Selçuk Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Niyazi ETİK'e, Hâşim Bey'in torunlarından Ahmet CANSUN ve Orhan GÜNŞIRAY Beyefendi'ye, Fatih Üniversitesi Araştırma görevlisi sayın Asuman GÖLPINAR'a, Güneşli Koleji İngilizce öğretmenlerinden sayın Duygu KAZAN Hanımefendi'ye ve tezin yazımını ve dizgisini yapıp son şeklini veren Derya Dizgi ve Ciltevi'ne teşekkürlerimi bir borç bilirim.

HAZİRAN 2000

AHMET GÜRSEL TIRIŞKAN

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA</u>
ÖNSÖZ	II
ÖZET	IX
SUMMARY	XII
1. GİRİŞ	IX
1.1. Giriş ve Çalışmanın Amacı	IX
2. HACI HÂŞİM BEY'İN HAYATI	XV
3. HACI HÂŞİM BEY'İN EDVÂRİ'NA DAİR	XX
4. HAŞİM BEYİN EDVÂRİ (Lâtin Yazısına Çevrilmiş Transkripli Bölümü)	1
4.1. Mecmua-ı Mukaddime	2
4.2. Der Ta'rif-ı usûlat	2
4.3. 'İLM-İ EDVARA DÂİR RİSÂLEDİR	18
4.3.1. Der Ta'rif-i makâm-ı RAST	21
4.3.2. Der Ta'rif-i makâm-ı REHÂVÎ	21
4.3.3. Der Ta'rif-i makâm-ı SÂZKÂR	21
4.3.4. Der Ta'rif-i makâm-ı NİKRİZ	21
4.3.5. Der Ta'rif-i makâm-ı BÜZÜRK	22
4.3.6. Der Ta'rif-i makâm-ı SÜZNÂK	22
4.3.7. Der Ta'rif-i makâm-ı NEVESER	22
4.3.8. Der Ta'rif-i makâm-ı HİCAZKÂR	22
4.3.9. Der Ta'rif-i makâm-ı NİHÂVEND-İ KEBİR	23
4.3.10. Der Ta'rif-i makâm-ı NİHÂVEND-İ RÛMÎ	23
4.3.11. Der Ta'rif-i makâm-ı PENÇGÂH	23
4.3.12. Der Ta'rif-i makâm-ı SÛZ-İ DİLÂRÂ	23
4.3.13. Der Ta'rif-i makâm-ı SELMEK	23
4.3.14. Der Ta'rif-i makâm-ı TARZ-I NEVİN	24
4.3.15. Der Ta'rif-i makâm-ı PESENDİDE	24
4.3.16. Der Ta'rif-i makâm-ı ZÂVİL	24

4.3.17. Der Ta'rif-i makâm-ı MÂHÛR	24
4.3.18. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEVK-İ DİL	24
4.3.19. Der Ta'rif-i makâm-ı DÛGÂH	25
4.3.20. Der Ta'rif-i makâm-ı SABÂ	25
4.3.21. Der Ta'rif-i makâm-ı 'UŞŞÂK	25
4.3.22. Der Ta'rif-i makâm-ı HÛZÎ	26
4.3.23. Der Ta'rif-i makâm-ı BEYÂTÎ	26
4.3.24. Der Ta'rif-i makâm-ı ISFAHAN	26
4.3.25. Der Ta'rif-i makâm-ı HÛMÂYUN	26
4.3.26. Der Ta'rif-i makâm-ı HİCÂZ	26
4.3.27. Der Ta'rif-i makâm-ı NİŞÂBÛR	27
4.3.28. Der Ta'rif-i makâm-ı NİŞÂBÛREK	27
4.3.29. Der Ta'rif-i makâm-ı NEVÂ	27
4.3.30. Der Ta'rif-i makâm-ı SULTANİ'IRAK	27
4.3.31. Der Ta'rif-i makâm-ı HÛSEYNÎ	27
4.3.32. Der Ta'rif-i makâm-ı HİSÂR	28
4.3.33. Der Ta'rif-i makâm-ı 'ACEM	28
4.3.34. Der Ta'rif-i makâm-ı GÛLÎ 'ZÂR	28
4.3.35. Der Ta'rif-i makâm-ı KÛÇEK	28
4.3.36. Der Ta'rif-i makâm-ı GERDÂNİYE	28
4.3.37. Der Ta'rif-i makâm-ı 'ARAZBÂR	29
4.3.38. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEHNÂZ	29
4.3.39. Der Ta'rif-i makâm-ı TÂHİR	29
4.3.40. Der Ta'rif-i makâm-ı MUHAYYER	29
4.3.41. Der Ta'rif-i makâm-ı SİPÎHR	30
4.3.42. Der Ta'rif-i makâm-ı BEYÂTÎ – 'ARABÂN	30
4.3.43. Der Ta'rif-i makâm-ı MUHAYYER SÛNBÛLE	30
4.3.44. Der Ta'rif-i makâm-ı BÛSELİK	30
4.3.45. Der Ta'rif-i makâm-ı SABÂ BUSELİK	30
4.3.46. Der Ta'rif-i makâm-ı HİCÂZ BÛSELİK	31
4.3.47. Der Ta'rif-i makâm-ı NEVÂ BÛSELİK	31

4.3.48. Der Ta'rif-i makâm-ı HİSÂR BUSELİK	31
4.3.49. Der Ta'rif-i makâm-ı 'ACEM BÛSELİK	31
4.3.50. Der Ta'rif-i makâm-ı EV'Ç BÛSELİK	31
4.3.51. Der Ta'rif-i makâm-ı 'ARAZBAR BÛSELİK	31
4.3.52. Der Ta'rif-i makâm-ı GERDÂNİYE BÛSELİK	31
4.3.53. Der Ta'rif-i makâm-ı MÂHÛR BÛSELİK	32
4.3.54. Der Ta'rif-i makâm-ı TÂHİR BÛSELİK	32
4.3.55. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEHNÂZ BÛSELİK	32
4.3.56. Der Ta'rif-i makâm-ı MUHAYYER BÛSELİK	32
4.3.57. Der Ta'rif-i makâm-ı KÛRDÎ	32
4.3.58. Der Ta'rif-i makâm-ı SABÂ ZEMZEME	32
4.3.59. Der Ta'rif-i makâm-ı NEVÂ KÛRDÎ	32
4.3.60. Der Ta'rif-i makâm-ı 'ACEM KÛRDÎ	33
4.3.61. Der Ta'rif-i makâm-ı ZEVK-Ü TARAB	33
4.3.62. Der Ta'rif-i makâm-ı MUHAYYER KÛRDÎ	33
4.3.63. Der Ta'rif-i makâm-ı SEGÂH	33
4.3.64. Der Ta'rif-i makâm-ı MÛSTEÂR	33
4.3.65. Der Ta'rif-i makâm-ı MÂYE	34
4.3.66. Der Ta'rif-i makâm-ı HÛZZÂM	34
4.3.67. Der Ta'rif-i makâm-ı VECH-İ 'ARAZBAR	34
4.3.68. Der Ta'rif-i makâm-ı REVNÂKNÛMA	34
4.3.69. Der Ta'rif-i makâm-ı SULTÂN-İ HÛZZÂM	34
4.3.70. Der Ta'rif-i makâm-ı 'IRAK	34
4.3.71. Der Ta'rif-i makâm-ı BESTE NİGÂR	35
4.3.72. Der Ta'rif-i makâm-ı RÂHAT UL ERVÂH	35
4.3.73. Der Ta'rif-i makâm-ı DİLKEŞHÂVERAN	35
4.3.74. Der Ta'rif-i makâm-ı EV'Ç	35
4.3.75. Der Ta'rif-i makâm-ı EVCARÂ	35
4.3.76. Der Ta'rif-i makâm-ı FERÂHNÂK	35
4.3.77. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEVKÂVER	36
4.3.78. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEVKEFZÂ	36

4.3.79. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEVK-İ TARAB	36
4.3.80. Der Ta'rif-i makâm-ı SÛZİDİL	36
4.3.81. Der Ta'rif-i makâm-ı BÛSELİK 'AŞİRAN	36
4.3.82. Der Ta'rif-i makâm-ı HÛSEYNİ 'AŞİRAN	37
4.3.83. Der Ta'rif-i makâm-ı 'ACEM 'AŞİRAN	37
4.3.84. Der Ta'rif-i makâm-ı FERAHFEZÂ	37
4.3.85. Der Ta'rif-i makâm-ı NÛHÛFT	37
4.3.86. Der Ta'rif-i makâm-ı TARZ-İ CEDİD	37
4.3.87. Der Ta'rif-i makâm-ı ŞEDD-İ 'ARABAN	38
4.3.88. Der Ta'rif-i makâm-ı YEGÂH	38
4.4. Hâşim Bey Bu kısma başlık koymamış	39
4.4.1. Makâm-ı Çârgâh	47
4.4.2. Makâm-ı Nevâ	48
4.4.3. Makâm-ı Hüseyinî	48
4.4.4. Hâşim Bey Bu kısma başlık koymamış	49
4.4.5. Hâşim Bey Bu kısma başlık koymamış	52
4.6. TA'RİF-Û ŞED	63
4.7. DER TA'RİF-İ MAKÂM-İ GAYRİ MÛTADÂVİLE	65
4.7.1. Ta'rif-i pençgâh	65
4.7.2. Ta'rif-i pençgâh-ı zâid	65
4.7.3. Ta'rif-i mâhûr-ı sağır	65
4.7.4. Ta'rif-i tâhir-i sağır	65
4.7.5. Ta'rif-i nevrûz	65
4.7.6. Ta'rif-i 'Aşiran	66
4.7.7. Ta'rif-i 'Uzzâl	66
4.7.8 Ta'rif-i Hisârek	66
4.7.9. Ta'rif-i Hüzzâm-ı kadim	66
4.7.10. Ta'rif-i Hüzzâm-ı cedid	66
4.7.11. Ta'rif-i Dilâra	66
4.7.12. Ta'rif-i Dilkuşâ	66
4.7.13. Ta'rif-i Sünbûle-i kâdim	66

4.7.14. Ta'rif-i Sünbüle	66
4.7.15. Ta'rif-i Sünbüle – Nihâvend	66
4.7.16. Ta'rif-i Dugâh-ı Kâdim	66
4.7.17. Ta'rif-i Çârgâh	67
4.7.18. Ta'rif-i Bestenigâr-ı Kâdim	67
4.7.19. Ta'rif-i Nihâvend-i Sağır	67
4.7.20. Ta'rif-i Nihâvend-i Rûmi	67
4.7.21. Ta'rif-i Nihâvend-i Cedid	67
4.7.22. Ta'rif-i Nihâvend-i Kebir	67
4.7.23. Ta'rif-i Nigâr	67
4.7.24. Ta'rif-i Nigârinek	67
4.7.25. Ta'rif-i zemzeme	67
4.7.26. Ta'rif-i Râhatfezâ	68
4.7.27. Ta'rif-i Şîrâz	68
4.7.28. Ta'rif-i Mâye-i Atik	68
4.7.29. Ta'rif-i 'Aşiran mâye	68
4.7.30. Ta'rif-i Mâverâü-nehr	68
4.7.31. Ta'rif-i Sebzander Sebz-i kâdim	68
4.7.32. Ta'rif-i Müberka'	68
4.7.33. Ta'rif-i Hicâz-ı muhalif	69
4.7.34. Ta'rif-i muhalifek	69
4.7.35. Ta'rif-i Türki Hicâz	69
4.7.36. Ta'rif-i mâhûrek	69
4.7.37. Ta'rif-i Râmişcan	69
4.7.38. Ta'rif-i Meşkûbe	69
4.7.39. Ta'rif-i Gülizâr	69
4.7.40. Ta'rif-i Meclis-i efrûz	69
4.7.41. Ta'rif-i Safâ	69
4.7.42. Ta'rif-i Dil-Nişin	69
4.7.43. Ta'rif-i Nâzenin	69
4.7.44. Ta'rif-i Şehnâz	69

4.7.45. Ta'rif-i Şevk engiz	70
4.7.46. Ta'rif-i Bezm-âra	70
4.7.47. Ta'rif-i Nâz	70
4.7.48. Ta'rif-i Niyâz	70
4.7.49. Ta'rif-i Gonca-i Ra'na	70
4.7.50. Ta'rif-i Canfezâ	70
4.7.51. Ta'rif-i Lâleruh	70
4.7.52. Ta'rif-i Dilrubâ	70
4.7.53. Ta'rif-i Anberefşân	71
4.7.54. Ta'rif-i Dilâviz	71
4.7.55. Ta'rif-i Rûh-efzâ	71
4.7.56. Ta'rif-i Gülsruh	71
4.7.57. Ta'rif-i Dildâr	71
4.7.58. Ta'rif-i Hicâzeyn	71
4.7.59. Ta'rif-i Hisâr Kürdî	71
4.7.60. Ta'rif-i Nevrûz-I Sulânî ve Alafrança'da Ton'ların anlatımı	71
4.7.61. Majör-minör tonlar, Diyez-Bemol anlatımı	72
5. Edvârın günümüz türkçesine çevrilmiş hâli	2
6. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	73
KAYNAKLAR	75
EKLER	76
ÖZGEÇMİŞ	80

HÂŞİM BEY'İN EDVÂRI

ÖZET

Hacı Hâşim Bey'e ait olan "Hâşim Bey'in Edvârı" veyahut "Hâşim Bey Mecmuası" olarak bilinen eser Yüksek Lisans tez konusu olarak elen alınmıştır.

Bizim yazılarımızın dışında Edvâr önce bugün kullanmakta olduğumuz lâtin harfleriyle daha sonra bugünkü Türkçe ile yazılmıştır. Orijinal kısmı eklerde gösterilmiştir.

Eser İki Bölümdür.

- Birinci Bölüm, 87 sayfadan oluşan "EDVÂR" bölümü
- İkinci bölüm ise güftelerden oluşuyor, eser 512 sayfadan ibarettir.

Eser dikkâte değer bir önsöz ile başlamış daha sonra doğrudan usûl ilminin açıklamasına geçmiştir.

2/18 sayfalarda usuller daire daire anlatılmıştır.

19. sayfadan başlayıp 22. sayfanın ortasına kadar "Edvar ilmine dair" bir kısımla bir başlangıç yapılarak kullanılan makamların açıklamasına geçilmiştir.

22. sayfanın ikinci yarısından "RAST" makamı ile başlayarak 44 sayfanın başında açıklanan "YEGÂH" makamı dahil tam 88 makamın açıklaması yapılmıştır. Daha sonra musikinin matematikle ve geometri ile olan alakası, makamların yıldızlara, burçlara, gezegenlere nispet edilerek açıklanması, bazı musiki âlimlerinden örneklerle 57 sayfanın ikinci paragrafına kadar gelinmiştir.

Bundan sonra ÇARGÂH, NEVA, HÜSEYNİ makamlarının açıklaması yapılmıştır.

64 sayfada insanın her bir duyum yerini ilgilendiren oniki makam insan vücuduna taksim edilmiştir.

65 sahifede 4 makam (Rast, Irak, Yegâh, Aşiran) 4 unsura (su, hava, toprak, ateş) taksim edilip alakalandırılmıştır.

66. sahifede kalpte meydana gelen vuruşlar daire şeklinde gösterilmiştir.

67. sahifede birinci dairede makamların günün belirli zamanlarına göre tesir vaktini gösterir.

İkinci dairede ise dört makamın (Rast, İsfahan, Irak, Küçek) hangi ırk ise karakterlerle etkili olduğu anlatılmaktadır.

68. sahifedeki daireler makamların tabiat ve karakterlerini açıklar.

69. sahifede çizilen tablo Namelerin tesir günleri'ni açıklar. Gezegen nispetlerini ve hangi saate rast geldiğini göstermiştir.

70. sayfalarda çizilen tablo ise gece vaktinde nağmelerin etkisini ve 7 gezegen olan nispetlerini anlatır.

71. sayfada yine dört makam (Rast, İralı, Yegâh, Aşiran) 4 unsura (su, hava, toprak, ateş) taksim edilmiştir.

72. sahifede Türk musikisi sesleri cetvel halinde gösterilmiştir.

73. sahifede Tanburun perdeleri gösterilmiştir.

74. sahifede “Ney” sazının perdeleri gösterilmiştir.

75. sahifede önce “ŞED” kavramının açıklaması yapılmış, daha sonra tablo 16 makam ve ilgili ŞED'leri gösterilmiştir.

76. sahifede yarım perdelrein yollarını anlatan Tablo ile Filozof Fisagorun icad ettiği makamlar var.

77./85. sayfalar arasında kullanılmayan tam 72 makamın açıklaması yapılmıştır.

86.,87. sayfalarda alafranga (Batı müziğinde) kullanılan makamlar (tonlar) açıklanmıştır.

Edvarın bitiminde ise “Meşhur Makamların Fihristi” başlığını taşıyan tablo ile Edvar tamamlanmaktadır.

Haşim Bey’in edvarı tercümeyle yetinilmeyip, ayrıca titiz bir sadeleştirme çalışması ile, özellikle gelecekte bestekârlara, müzikologlara, psikologlara, müzik terapistlerine faydalı olacağı düşüncesi ve temennisi ile geniş bir şekilde incelenmeye gayret edilmiştir.

HAŞİM BEY'S EDVAR

SUMMARY

The work of art belonging to Hacı Haşim Bey known as Haşim Bey's or the periodical of Haşim Bey has been studied as the subject of a High Bachelor's Degree.

After the translation, it was simplified to today's Turkish which requires another kind of inviries.

- The first part is the periodical part including 87 pages.
- The second part is the part of lyrics. The work of art contains 512 pages totally.
- This work begins with a wanderful preface and continues with the explantion of the science of rhythm.
- From page 2 to page 18 the rhythms are explained in circles.
- On pages 19, 20, 21 and to the middle of page 22 there is a beginning with a brochure named "Edvar İlmine Dair" ande also the oretical explantion of the musical tones.
- With the second half of the 22nd page the explanation of "RAST" begins and "YEGÂH" is explained at the beginning of page 44. So there are explanations of 88 musical tones.

Then, the relation of the traditional Turkish music to mathematics and geometry and the explanation of the musical tones according to the stars, horoscopes and celestial bodies comes.

Some events of scholors of traditional Turkish music and some illustrations are told until the second paragraph of page 57.

After this, musical tones (ÇARGÂH, NEVA, HÜSEYNİ) are explained.

The are twelve musical tones each of which equates with human sensation on page 64.

- On page 65, the four musical tones (RAST, IRAK, YEGÂH, AŞİRAN) were equated with the four elements (Water, Air, Earth, Fire).
- On page 66, the strokes around the heart were shown as circles.
- On page 67, in the first circle; the musical tones show the (time of) the effects or certain times in a day.
- In the second circle which of the four musical tonalities (Rast, İsfahan, Irak, Küçek) affects what type and which character.
- On page 68, the circles explain the nature and characteristics of musical tones.
- The table drawn on page 69 shows the effect days of melodies, their proportion to the seven planets and to which hour it fits.
- The table on page 70, tells the effects of the melodies at night and their proportions to the seven planets.
- And also on page 71, the four musical tones (RAST, IRAK, AŞİRAN, YEGÂH) are equated with the four elements (Water, Air, Earth, Fire).
- On page 72 the sounds of Turkish music are shown as a chart.
- On page 73, the pitches of tanbur (a long – necked) stringed instrument similar to the mandolin) are shown.
- On page 74, the pitches of “ney” are shown.
- - On page 75, first of all; the concept of “ŞED”, is explained and then the “ŞEDS” about 16 musical tones are shown.
- On page 76, we see a table of ways of half pitches and, a circle showing the musical tones invented by Fisagor, the philosopher.
- Between the pages 77 and 85, there is an explanation of 72 unused musical tones.
- On pages 86 and 87 the musical tones used in western music are told.
- At the end of the periodical, it is completed with the table as an index of famous musical tones.

Being not satisfied with the translation of Hâşim Bey’s periodical, and also with a simplification, it is stated that it’s a thought and a wish that it will be useful for composers, psychologists, musical therapists, musicologists and researchers.

1. GİRİŞ

Giriş ve Çalışmanın Amacı:

Bu araştırmada Hacı Hâşim Bey'in Edvarının 2/87 sahifeleri arasındaki Edvar kısmı incelenmiştir. Edvarın ilk dört sayfası, önsözle, daha sonra 4/18 sahifelerinde usuller 34 dairede anlatılmıştır.

22/43 sahifede ise kullanılan makamların tarifleri yapılmıştır. 44/57 sahifelerde makamların gezegenlere, gökcisimlerine, burçlara nispeti, musiki alimlerinden bazılarının görüşleri, enteresan anektodlar, perdelerin değişik derecelerden birbirleriyle olan yakınlıkları ve alakaları anlatılmıştır.

57/63 sahifelerde ÇÂRGÂH, NEVA, HÜSEYNÎ makamlarının açıklanması, makamların sınıflanması, insana olan etkileri anlatılmıştır.

64/76 sahifelerde, 57/63'te anlatılanların şekillerle anlatımı sözkonusudur.

77/85 sahifelerde kullanılmayan makamlar anlatılmıştır. 72 tanedir.

85/87 sahifelerde Alafranga makamlar, majör-minör ve bemol-diyez anlatımı yapılmıştır.

Bunların dışında Hâşim Bey'in hayatı, müziğe yaptığı hizmetler, mecmuanın Edvar Bölümü Osmanlıca'dan günümüz Türkçe'sine çevrilerek bir eserin açığa çıkması sağlanmıştır ve Türk Musikisi Bibliyografyası'na katkıda bulunulmuştur.

Sosyal Bilimler bünyesinde yapılan Yüksek Lisans, sanatta yeterlilik gibi Akademik çalışmalar ile Türk Musikisi'ne kazandırılmaya çalışıldı bu gibi Âtıl vaziyette bulunan diğer eserler de araştırılıp ortaya çıkarılmalı, konuya ilgi duyan Türkiye ve Dünyadaki bütün Araştırmacılara faydalı olunmalıdır.

2. HÂŞİM BEY'İN HAYATI (1815-1868)

Hacı Hâşim Bey 1815 yılında İstanbul'un Fatih ilçesinin Sarıgözel semtinde Seyyid Mehmet Sadık Ağa'nın oğlu olarak dünyaya geldi.

Sesinin pek güzel oluşu ve musıkîye olan istidadından dolayı sekiz yaşında Enderun-u Hümayun'a alındı ve Meşkhane denilen kısımda musıkî hocası olarak vazife yapan Dellâlzâde İsmail Efendi'den musıkî dersleri almaya başladı. Bir süre Şakir Ağa'dan da ders aldı. Daha sonra musıkîmizin Dedesi olarak vasıflandırılan Hamimizâde İsmail Hakkı Dede Efendi'den ders alarak kendini yetiştirdi. 1834 yılında 19 yaşında iken Sovancıbaşı Hacı Emin Ağa'nın kızıyla evlendi. 1848 yılında Hac Vazifesini yetiren getirmek üzere Hacca gitti. Sultan Mecid zamanında Saraya “musahip” olarak alındı. Yalnız fasıl geceleri sarayda bulunup diğer günlerini evinde musıkî meşki ile geçirdi. Sultan Aziz tahta geçtikten sonra 12 yıl sürdürdüğü vazifesinden bazı kaynaklara göre ayrıldı, bazılarına göre azl edildi. Fakat bundan kısa bir süre sonra Abdülaziz'in culûsundan (tahta geçişinden sonra) sonra sarayda mühim bir vazife olarak sayılan saray müezzinbaşılığına tayin edildi.

Hacı Hâşim Bey'in savurganlığa ve müsrifliğe varan cömertliği çok meşhurdur. Özellikle 1865 yılında Üsküdar'da Tunusbağı'nda eski Menzilhâne Mahallesi'ndeki Çeşmenin karşısındaki evde oturduğu sıralarda, evine ekmek getiren Ekmekçi Bağdasar Ağa'ya biriken borucunu ödeyemeyerek ona karşılık Bağdasar Ağa'ya musıkî meşk etti. Bağdasar Ağa beste yapmaya muktedir olduktan sonra bazı eserlerini Hâşim Bey'e tashih ettirdi (düzelttirdi).

Elinin açıklığı sebebiyle her tarafa borçlanan Hacı Hâşim Bey'in Bolâhenk Nuri Bey ve diğer talebelerine musıkî meşkinde “arka taraftaki odada oturalım, yüksek sesle okumayalım, alacaklılar duyarlar, gelirler ve beni taciz ederler” dediği Ali Fuat Bey'den işitilmiştir.

Hacı Hâşim Bey Enderun'da iken Beşiktaş Mevlevihânesi Şeyhi Hasan Nazif Dede'ye daha sonra da Hafız Baba adlı bir Bektaşî şeyhine intisap etti.

Hacı Hâşim Bey yaşadığı devrin önde gelen üstadlarından biridir, handeliğinin (okuyuculuğunun) yanısıra Bestekârlığı ve musıkî hocalığı ile meşhur olmuştur. Pek çok talebe yetiştirmiştir. Talebelerinden bazıları şunlardır: Hacı Faik Bey, Hacı Arif Bey, Ekmekçi Bağdasar Ağa, Bolâhenk Nuri Bey, Üsküdarlı Neyzen Sâlim Bey ve Karantinacı İsmail Bey en meşhurlarıdır.

Ayin, beste, semai, şarkı ve köçekçe formlarında seksenin üzerinde eser vermiştir. Bu eserlerin altmışı şarkı formundadır, eserlerinin bazıları devlet büyüklerine methiye niteliğindedir.

Özellikle, “Mihr-i lûtfundan edip, baht-ı siyahım ahz-ı nûr” ile başlayan Şeddi Araban şarkısı ve “Nimet-i vaslın için ey gonca Leb” mısraı ile başlayan Beyâtî – Araban şarkısı tanınmış eserlerindendir.

Sûzinak ve şehnaz makamında iki mevlevî âyini bestelemiş, bunlardan Sûznâk âyininin notası elde olup, sadece bir defa Beşiktaş Mevlevhanesi’nde okunmuş, diğeri ise kaybolmuştur.

Hatta bu Âyin’in okunması bayağı bir sıkıntıya yol açmıştır. Çünkü Hâşim Bey geleneğe aykırı olarak güftesini Beşiktaş Mevlevihanesi Şeyhi Hasan Nazif Dede’nin şiirinden seçtiği eserinin mevlevihanede okunması Konya Çelebisi “Said Hemdem” tarafından yasaklanmıştır. Bu âyin okunmasına müsaade ettiği için Beşiktaş Mevlevihanesi Şeyhi Nazif Dede’ye bir tekdirnâme (uyarı) göndermiştir.

Hacı Hâşim Bey’in bazı nefesler bestelediği söylense de Nefes bestekârları çoğunlukla alçakgönüllü olmalarından dolayı adlarını gizlediklerinden bu nefeslerle ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır.

Diğer taraftan Tarz-ı nevin adıyla bir mürekkep makam icat etmiş ve bu makamda bir hayli eser bestelemiştir. Bir güfte mecmuası ve Nazari bilgilerin olduğu “Hâşim Bey Mecmuası” veya “Hâşim Bey Edvarı” diye bir eseri vardır. (Araştırmamızın konusu bu eser olduğu için burada sadece ismini zikrediyoruz.)

Yalnız bu eserin sonunda “HÂŞİYE” (Dipnot) olmak üzere başka bir Risâle yazdığı söyleniyorsa da hiçbir kaynakta bunun yazıldığına dair bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Hacı Hâşim Bey Bahçeciliğe ve Çiçek yetiştirmeye çok meraklıydı. Deli Sâlim Beyzâde Üsküdarlı Karantinacı İsmail Bey çocukluğunda meşke gittiği zaman, Hâşim Bey ona bahçesindeki çiçeklerin otlarını yoldurur, sebzeleri sulattırır, ondan sonra bir şarkı geçermiş.

Hacı Hâşim Bey ilk eşi Münire Hanım’dan 1859’da boşandıktan sonra aynı yıl Hûricinan adlı bir Çerkez hanımla evlenmiş, 3 yıl sonra 1863 yılında bu hanım vefat etmiş, üçüncü evliliğini Zehra Hanım’la yapmıştır. Hâşim Bey’le Enderun’da yetişen ve musikî ile ilgilenen ser-kâfdaniliğe kadar yükselen kardeşi Besim Bey, 25 parça eşya bırakarak çocuksuz vefat etmiştir.

Hacı Hâşim Bey’in ilk eşi: Münire Hanım

1. RASİH BEY (1835-1888) 53 yaşında çocuksuz ölmüştür.
2. HAYRÎ BEY (1837-?) çocuksuz vefat etmiştir.
3. HATİCE HANIM (1839-1900) 61 yaşında vefat etmiştir. (Mızıkâ-i Hümayun’dan Mehmet Bey’le evlenmiştir. Bu evlilikten;
 - a) Hâşim Bey (Hâşim Bey bankada veznedar. 1935 yılında vefat etmiştir. Bir erkek, iki kız çocuğu olmuştur, bunlar da İffet Hanım, Şeyh Hayrullah Yalım ile evlenmiştir.
 - b) Murat Bey (35 yaşında 1938’den önce Ankara’da vefat etmiştir.

Hâşim Bey’in İkinci hanımı: SAFİYE YEGÂNE HANIM

1860-1885(?) – 25(?) yaşında vefat etmiş. Hâşim Bey’in yakındostu Necip Paşa tarafından evlat edinilmiş, Kurmay Binbaşı Salih Bey’le evlenmiştir. Bu evlilikten

- a) Necmiye Hanım – (Salim Paşa ile evlenmiş ve bu evlilikten Saniha ve Nerime hanımlar dünyaya gelmiştir. Saniha Hanım'ın Bülent Bey, Nerime Hanım'ın Şule isminde çocukları olmuştur.
 - b) Vehibe Hanım – (38 yaşında Samsun'da vefat etmiştir. Kâzım Paşa ile olan evliliğinden Tevfik ve Ekrem Beyler dünyaya gelmişlerdir.
- Hâşim Bey''in Üçüncü Hanımı: ZEHRA HANIM

Bir oğlu olmuştur.

1. ALİ RIZA CANSUN – (1867-1941) yılları arasında yaşamıştır. Eczacı Deniz Binbaşısıdır. 1889 doğumlu Kadriye Cansun'la olan evliliğinden 2 oğlu bir kızı olmuştur.
 - a) BURHANEDDİN CANSUN – (1909-1978) Deniz Albayı, Semahat Cansun'la evli, çocuksuz ölmüştür.
 - b) YEGÂNE CANSUN – (1915-1978) Çocuksuz vefat etmiştir.
 - c) AHMET CANSUN – 1927 Doğumlu, İ.E.T.T.'de raportör olarak çalışmış, emekli olmuştur. 1942 doğumlu Bilge Cansun ile evlenmiş ve bu evlilikten 2 oğulları olmuştur.
 1. ALİ CANSUN – 1970 doğumlu, Uzel'de makine mühendisi.
 2. MURAT CANSUN – 1972 doğumlu, Enka'da makine mühendisi.

Hacı Hâşim Bey 1868'de Üsküdar Tunusbağı'ndaki evinde ebedi âleme göç etti. Kabri Karacaahmet'te Selimiye'ye giden yolun üstünde ve önünde tulumba bulunan mahallenin biraz ilerisindedir.

Başındaki taşa kırmızı fes ve yaldızlı püskül, fesin altında Bektaşî tâcî ve tâcın altında şu yazı vardır.

“Tarikatı âliyyei nazenin fukarasından hacei musıkî ser sazendeğânı hassadan Hâşim Bey ruhu için lillâhi tealâ Fatiha”

Sene 1285.

“Hz. Ali’nin yolunun nazlı zayıf, lâtif hizmetkârı, mûsiki hocası, saz sanatçılarının şefi, müstesna özelliği ile Hâşim Bey’in Ruhuna Fatiha”

“ALLAH RAHMET EYLESİN”

3. HAŞİM BEY'İN EDVÂRINA DÂİR

Haşim Bey'in edvarı veya Haşim Bey Mecmuası adıyla zikredilen eser ilk olarak (1269 H) 1853 yılında Mecmuâ-i Kârha ve Nâleşha ve Şarkiyyat adıyla İstanbul'da basılmış, ve Sultan Abdülaziz Han'a sunulmuştur. Haşim Bey eseri yazarken Abdülbaki Nâsır Dede'den istifade etmiştir.

İkinci baskı, yine İstanbul'da (1280 H) 1864 yılında yapılmıştır. İlk baskıya kıyaslanırsa, ikinci baskı muhteva açısından daha zengindir. Eser 512 sahifeden oluşmaktadır.

Bir mukaddime ile başlayan mecuma daha sonra usul ilminin tarifine geçer, 4/18 sahifenin sonuna kadar usuller dairelerle anlatılır. Bu usuller sırasıyla:

DÜYEK, FER'İ MUHAMMES, AKSAK FAHTE, AKSAK BEREŞAN, NİM SAKİL, EVSAT, DEVR-İ KEBİR, ÇENBER, FER'İ, NİM BEREŞAN, FRENK ÇENBER, FAHTE, NİM DEVİR, ÇİFTE DÜYEK, MÜSEBBA, REMEL (FRENG-İ FER ile) BEREŞAN, EVFER, HAVİ, ZENCİR (yalnız bereşan usulu noksandır) BERABER, DARB-I FETİH, SAKİL (FRENK ÇENBER ile beraber), SAKİL (Çenber ile beraber), SAKİK (Nim hafif ile beraber), SAKİL, HAVİ (FER'i usulu ile beraber), HAFİF (Bereşan ile beraber), HAFİF (Muhammes ile beraber, REMEL (Devr-i kebir ile beraber), REMEL (Freng-i fer ile beraber) sırasıyla dairelerle anlatılmıştır.

Daha sonra 19 ile 22 sahifeler arasında "Edvar İlmine Dair" bir risale yazıldıktan sonra 22/43 sahifeler arasında kullanılan makamların tarifleri yapılmaktadır. 88 tanedir, sırasıyla: RAST, REHAVİ, SAZKÂR, NİKRİZ, BÜZÜRK, SÛZNÂK, NEVESER, HİCAZKÂR, NİVAHEND-İ KEBİR, NİHAVEND-İ RUMİ, PENÇGÂH, SUZİDİLARA, SELMEK, TARZ-I NEVİN, PESENDİDE, ZAVİL, MAHUR, ŞEVK-İ DİL, DÛGÂH, SABA, UŞŞAK, HUZİ BEYATİ, İSFAHAN, HÜMAYUN, HİCAZ, NİŞABUR, NİŞABUREK, NEVA, SULTAN-İ IRAK, HÜSEYNİ, HİSAR, ACEM, GÜLİZAR, KÛÇEK, GERDANİYE, ARAZBAR, ŞEHNAZ, TAHİR, MUHAYYER, SİPİHR, BEYATİ ARABAN, HİSAR BUSELİK, BUSELİK, SABA BUSELİK, HİCAZ BUSELİK,

NEVA BUSELİK, HİSAR BÜSELİK, ACEM BUSELİK, EV'Ç BUSELİK, ARAZBAR BUSELİK, Gerdaniye BUSELİK, MAHUR BUSELİK, NEVA KÜRDİ, ACEM KÜRDİ, ZEVK-Ü TARAB, MUHAYYER KÜRDİ, SEGÂH, MÜSTEAR, MÂYE, HÜZZAM, VECH-İ ARAZBAR, REVNAKNÜMA, SULTAN-İ HÜZZAM, IRAK, BESTENİGÂR, RAHATÜLERVAH, DİLKEŞHAVERAN, EV'Ç, EV'CARA, FERAHNAK, ŞEVKEFZA, ŞEVKAVER, ŞEVK-Ü TARAB, SUZİDİL, BUSELİKAŞIRAN, HÜSEYNİ AŞIRAN, ACEM AŞIRAN, FERAHFEZA, NÜHÜFT, TARZ-İ CEDİD, SEDD-İ ARABAN, YEGÂH.

Daha sonra üç tane makamın daha teferruatlı açıklaması yapılmıştır. Bunlar (ÇARGÂH, NEVA, HÜSEYNİ)'dir.

64/76 sahifelerde gerek dairelerle, gerek tablolarla 16 parçadan oluşan bir şekilli anlatım sözkonusudur.

Daha sonra kullanılmayan makamların tarifeleri vardır. Sırasıyla:

PENÇGÂH, PENÇGÂH-İ ZAİD, MAHUR-İ SAĞİR, TAHİR-İ SAĞİR, NEVRUZ, AŞIRAN, UZZÂL, HİSAREK, HÜZZAM-İ KADİM, HÜZZAM-İ CEDİD, DİLARA, DİLKÛŞA, SÛNBÛLE-İ KADİM, SÛNBÛLE, SÛNBÛLE-İ NİHÂVEND, DÛGAH-İ KADİM, ÇARGÂH, BESTENİGÂR-İ KADİM, NİHÂVEND-İ SAĞİR, NİVÂHEND-İ RUMİ, NİHAVEND-İ CEDİD, NİHÂVEND-İ KEBİR, NİGÂR, NİGÂRİNEK, ZEMZEME, RAHATFEZA, ŞİRAZ, MÂYE-İ ATİK, AŞIRAN MAYE 'MAVERAÜNNEHİR', SEBZANDER SEBZ-İ KADİM, MÜBERKA, HİCAZ-İ MUHALİF, MUHALİFEK, TÜRKİHİCAZ, MAHUREK, RAMİŞCAN, MEŞKUBE, GÜLİZAR, MECLİS-İ EFRUZ, SAFA, DİL-NİŞİN, NAZENİN, ŞEHNAZ, ŞEVK ENGİZ, BEZM-ARA, NAZ, NİYAZ, GONCA-İ RANA, CANFEZA, LÂLERUH, DİL RÛBA, ANBEREFŞAN, DİLAVİZ, RUHEFZA, GÜLRUH, DİLDAR, HİCAZEYN, HİSAR KÜRDİ ve NEVRUZ-İ SULTANİ şeklindedir.

Son iki sayfada Alafranga (Batı müziği) hakkında açıklamalar ve meşhur makamların fihristini içeren tablo ile Edvâr tamamlanıyor.

4 EDVÂRIN

LÂTİN HARFLERİYLE

YIZILMIŞ ŞEKLİ

MECMUA-İ MUKADDİME

Sipas-i şükr-i bigâye ol hâlik u'l 'arz u ve's-semâye Vacib-i uhradır ki mi'mâri iradet ve kudret-i biâlet ve evtâd onsekizbin ve belki mikyâs vukûf-ı beşer henüz bir menzil-i hakâikine vâsıl olmamış nice yüzbin kere yüzbin 'âlemi halk ve icâd buyurmuştur. Ve salât-ü encüm hisâb ol âfitâb-i sipehr risâlet efendimiz hazretlerinin sûbi bâ-sivâbina cedîr ve sezâdır ki zât-i hâtemmiyet ayât-i nübüvvet piras-i bâ'is hilkat-i dünya ve mâfihâ olmuştur. 'Amma bâd ol sâlik-i mesâlik 'adl ve dâd vâki' mehâlik zulm-i bidâd hâizü'l-kemâlâtü's-süveriyye ve'l-mâ'neviyye câmi'ü'l-âdâtü't diniyye ve dünyeviyye revnâk-i pirây-i 'azamet ve iclâl şeref-bâhşa-yi erike-i saltanat ve ikbal şefketlü mehâbetli, kudretli, 'azametli, padişâh-i 'âlemiyan es-Sultân ibnü's Sultân ibnü's Sultân 'Abdül'aziz Han ibnü's-Sultân Gâzi Mahmut Han dâmet şevkethu ilâ nihâyetü't-devrân efendimiz hazretlerinin 'asr-ı mu'addelet hasr-i mülûkânelerinde dahi günbegün erbâb-i 'ilm ve me'arif tezâyüd bulmakta 'ale'l-husus saye-i şehinşahilerinde 'ilm-i musîkîye meyl ve rağbet ziyâde olduğundan 'ilm-i mezkûreye hâhişli bulunanlar için akdemce bir mecmu'a-i muhtasara tertîb ve tanzim ve tab ve temsil olunmuş ise de beş altı sene zarfında.

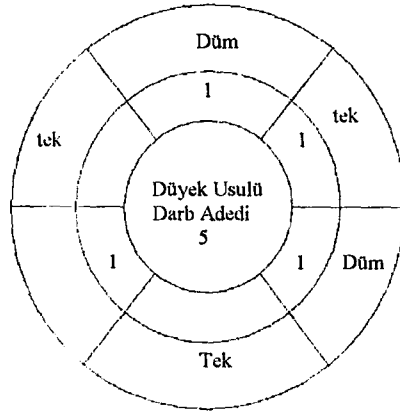
Yeniden bir takım şarkîyyat yapılmakta olduğundan bu kerre dahi yeniden bir mecmu'anın tanzimiyle beraber bir edvârın dahi zemm ve 'ilavesine lüzûm görülmüş ve mecmu'a-i 'atikada beyne'n-nâs mütedâvil olunmayan ba'zı fasıllar dahi bulunmasıyla onların ihracıyla yerine bir münâvil muharrer şarkiyat-i cedidelerden lüzumı mikdar her bir makamdan birer fasıl vâz' ve imlâ kılınmış ve 'al'el-husus hükemâ-i müteahhirînin ihtira'-kerdeleri olan edvâr-ı makâmât her ne kadar kabule şayân ise de ber vech-i tafsil şerh ve beyân etmeyip kasr eylemiş olmalarıyla bu 'abd-i 'âciz-i bivâye min-ğayr-i liyakat vesâ'-i 'âcizânem miktarı edvâr-ı makâmâtı dahi ber vech-i izâh şerh ve beyân ile işbu mecmu'aya mukaddime olarak sebt ve tahrir kılınmış olmakla bi-mennihi te'âla nazâr buyuran zevât-ı kirâm me'a'l-kusûr kabûl buyurarak dâmen-i 'afv ve pirâmen-i 'âfiliyle mestûr buyurmaları.

DER TA'RİF-İ USÛLÂT

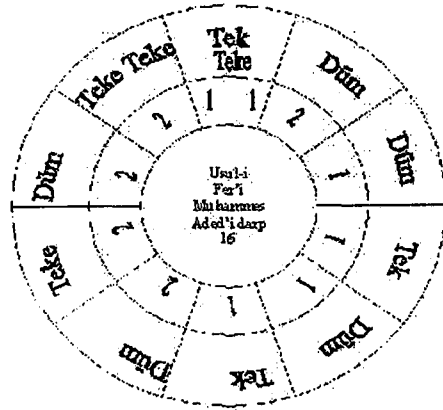
'İlm-i mûsîkîde cümlesinden akdem ve ehemmi olan 'ilm-i usûldûr. Zîrâ usûlsüz nağme mücerred mûsîkî nağmesi değildir. Nitekim nâ-mevzûn beyt 'ilm-i şî'rden olmadığı gibi usûl mûsîkînin terazesi ve endâzesidir. Öyleki usûlün kuvveti sebebiyle

mukaffât nağme ziyade ve noksan kabul etmez. Heyûlây-i usûl-i 'anâsır-ı erbâ'aya teşbih olunup dört 'alâmet ile ta'rif olunmuştur. Mesela düm tek teke teke teke 'alâmet-i mezkurların ikisi zâtî birer mızrap birisi zâtî birer mızraba mutasarrıf olur. Ve birisi bir mızraba mutasarrıf olur. “ Tek” bir mızrap sahipleridir, “teke” iki mızrap sahibidir. 'Ârız olan hareketleri vechile “düm” iki dört mızraba mutasarrıf olur. “Tek” iki dört ve altı mızraba mutasarrıf, “teke” dört mızraba mutasarrıf olur. “Teke teke” sekiz mızraba mutasarrıf olur. 'Alâmet-i merkûm sıfat-ı usûlde zâtî mi, yoksa 'ârızimidir. Rakamın işaretinden beyân ve izhâr olunur. Bu surette usûlâtın devâirine nazar olundukda her kangı usûl murâd olunursa darbların rakamından kaç darb olunduğu anlaşılır. Mesela muhammes usûlünde bir peşrev' ihtira' etmek murâd olunsa nağmeyi darba taksim ederek dört hane bir peşrev hâsıl olacağından her vechile usûle ri'âyet mültezim görüldüğünden düyek usûlünde bir beste yâhud şarkı yapılmak murâd olunsa evvel emirde güfteyi ölçüp vezne göre taksim eylemek münasibdir. Dâire-i evveldeki' düyek usûlüdür ta'rif olunduğu gibi.

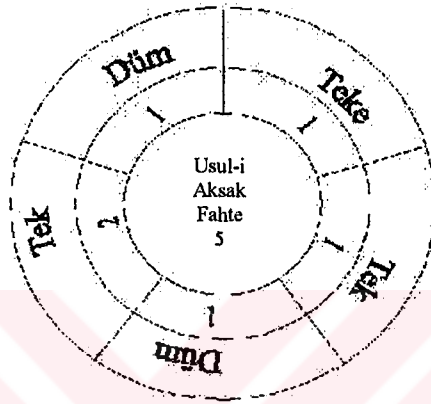
İşbu cetvelde terkim kılınan düyek usûlü her ne kadar dört darbdan ibâret ise de sekiz darba dahi tûl-i kasr i'tibariyle tahmili vardır.

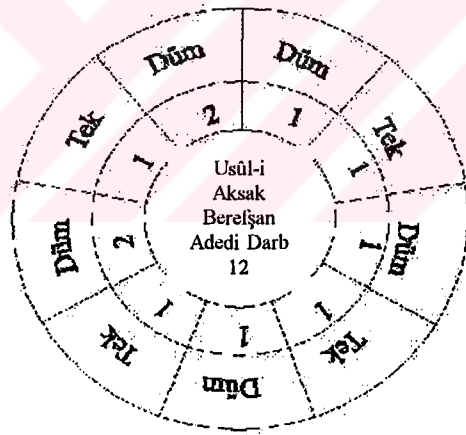
Daire 1.

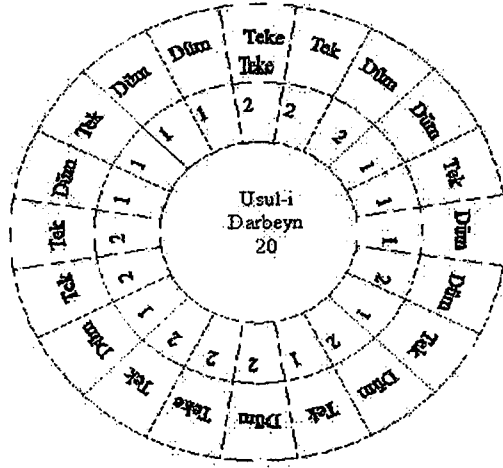
Daire 2.

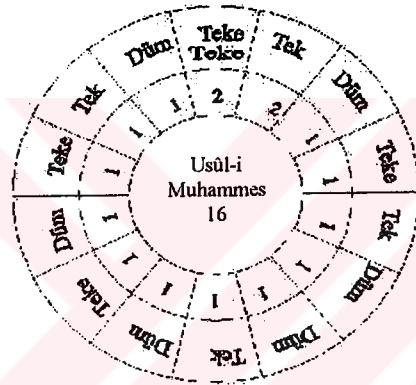
Daire 3.

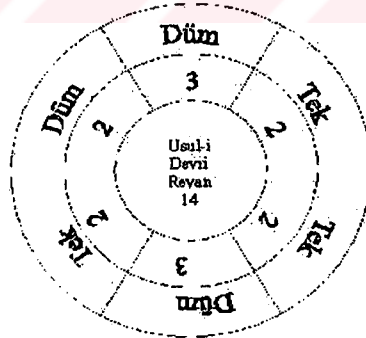
Daire 4.

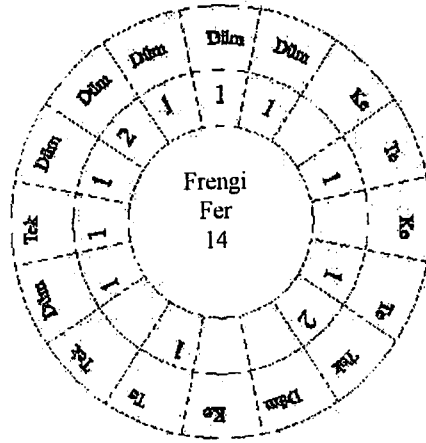
Daire 5.

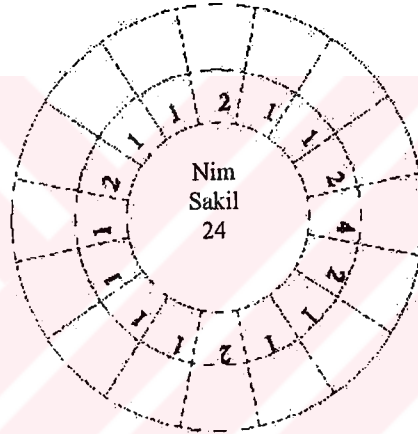
Daire 6.

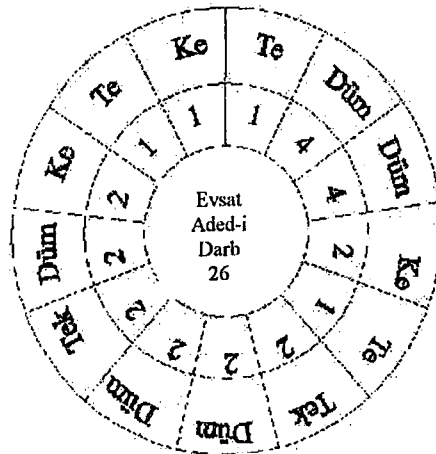
Daire 7.

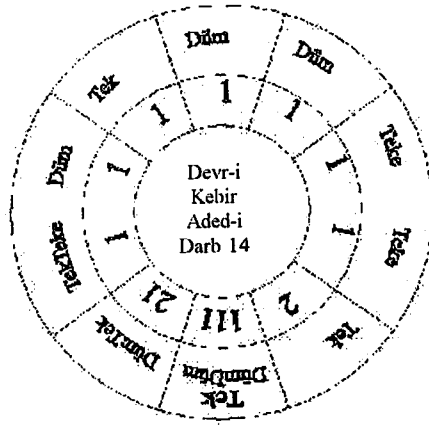
Daire 8.

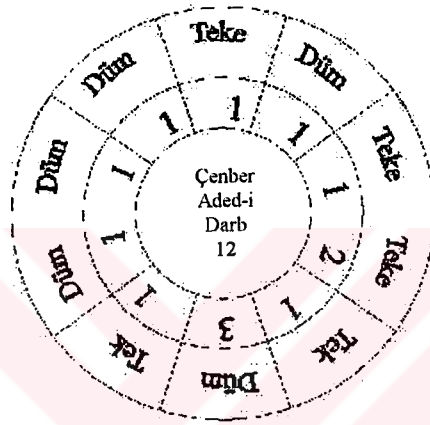
Daire 9.

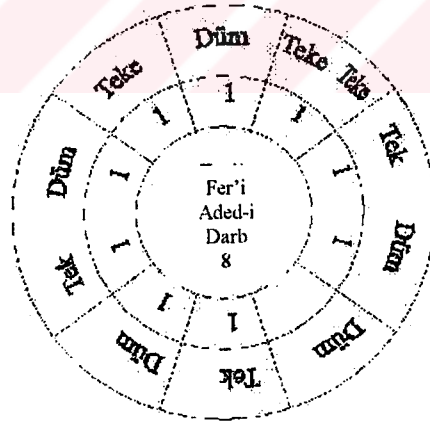
Daire 10.

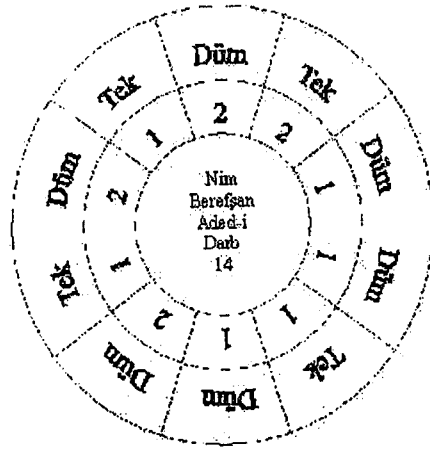
Daire 11.

Daire 12.

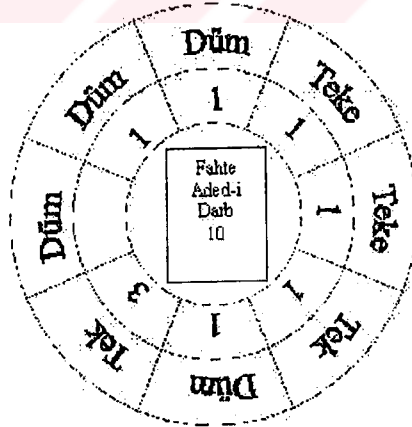
Daire 13.

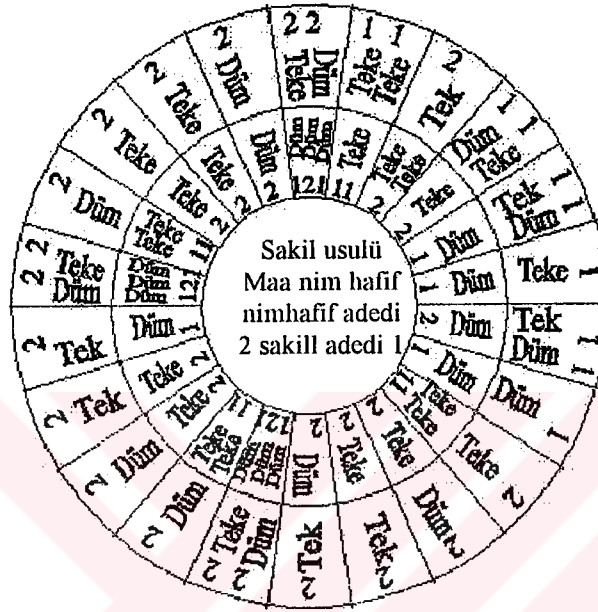
Daire 14.

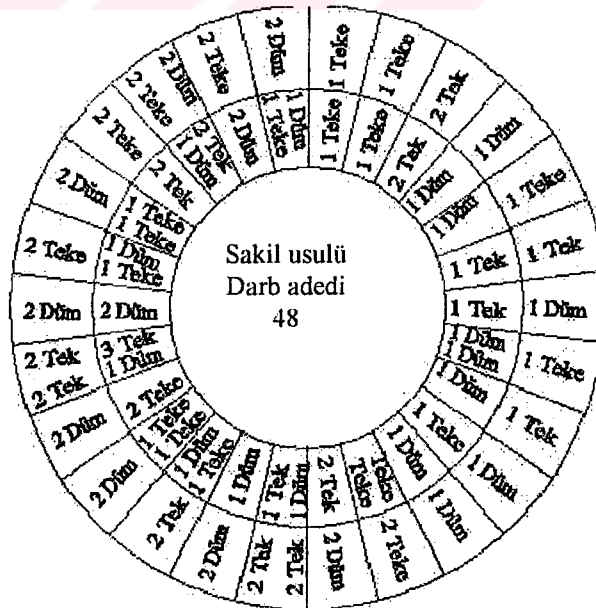
Daire 15.

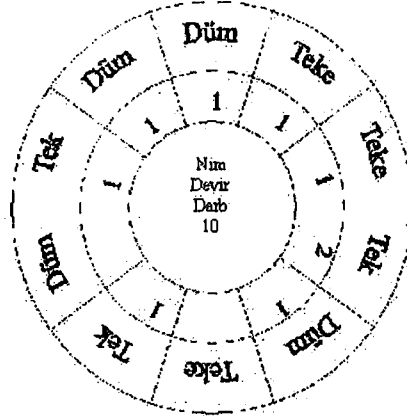
Daire 16.

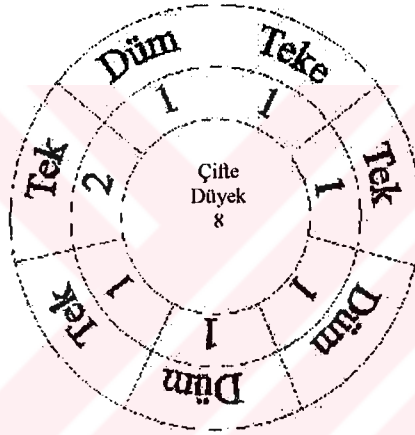
Daire 28.

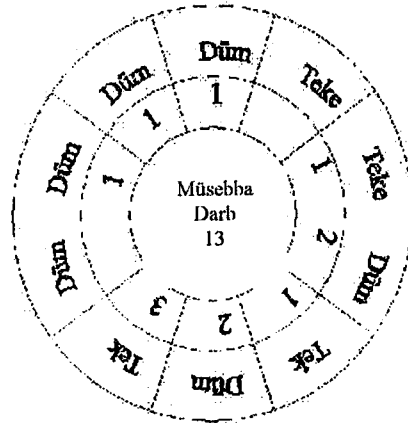
Daire 29.

Daire 17.

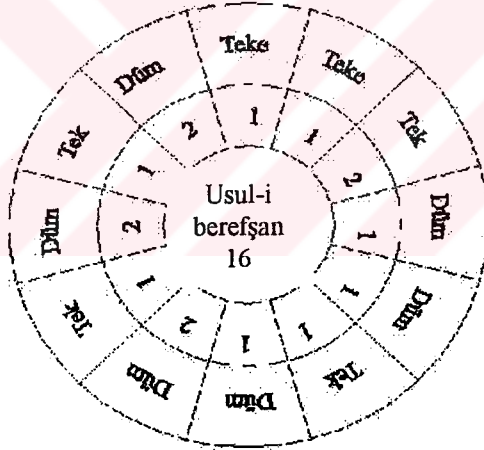
Daire 18.

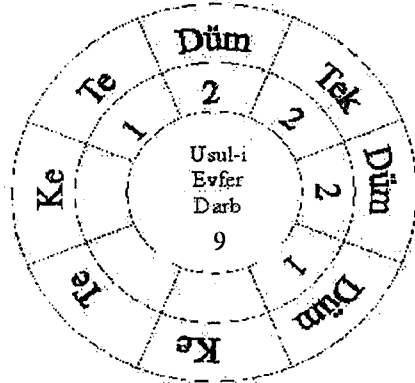
Daire 19.

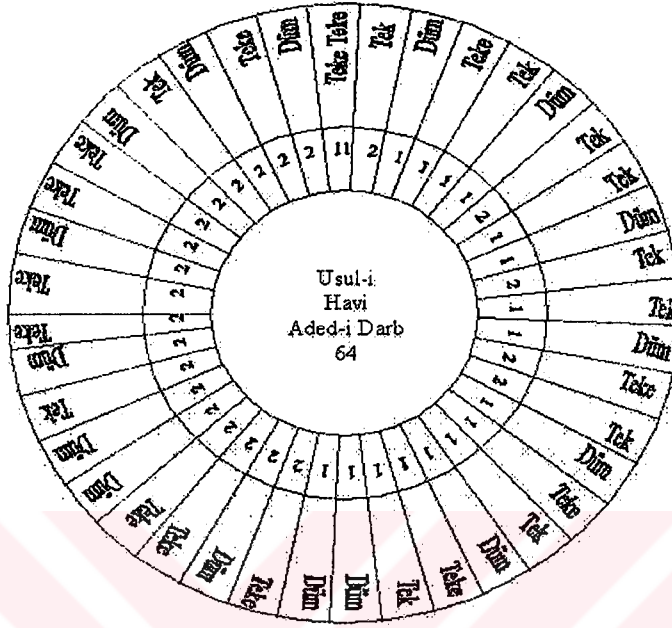
Daire 20.

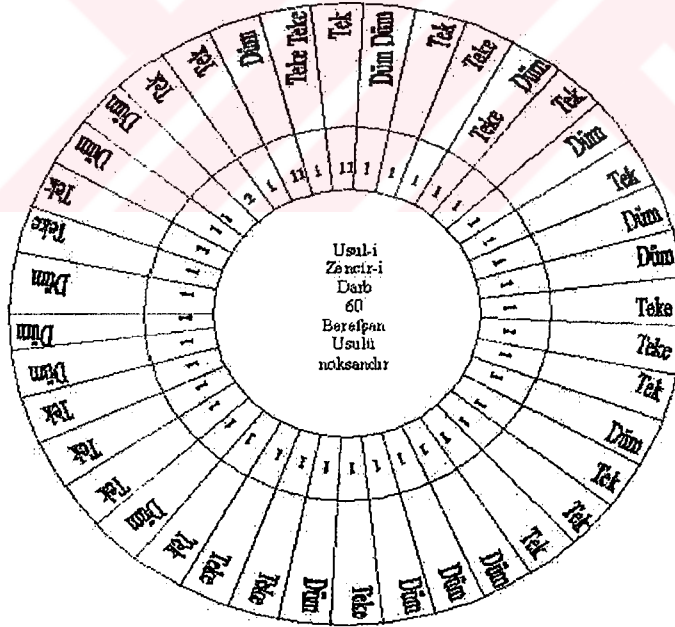
Daire 21.

Daire 22.

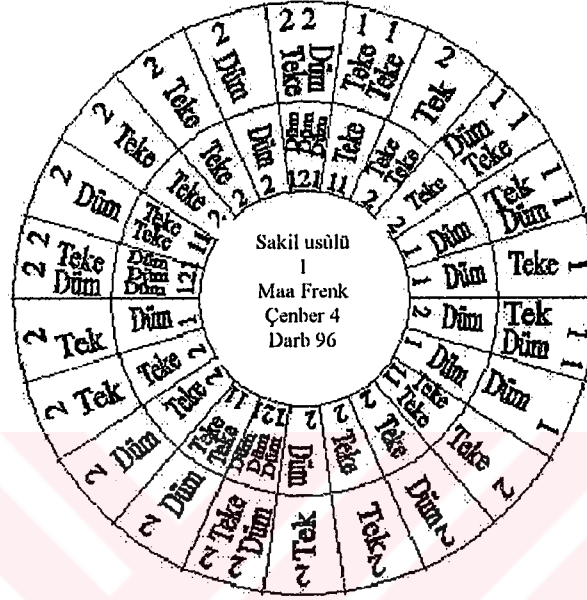

Daire 23.

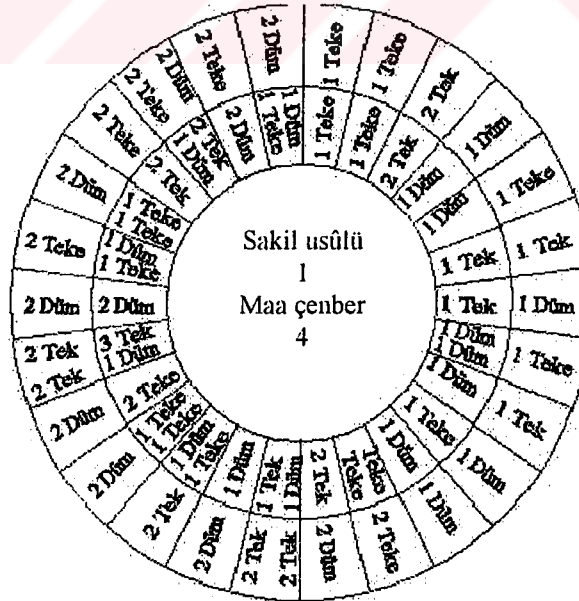

Daire 24.

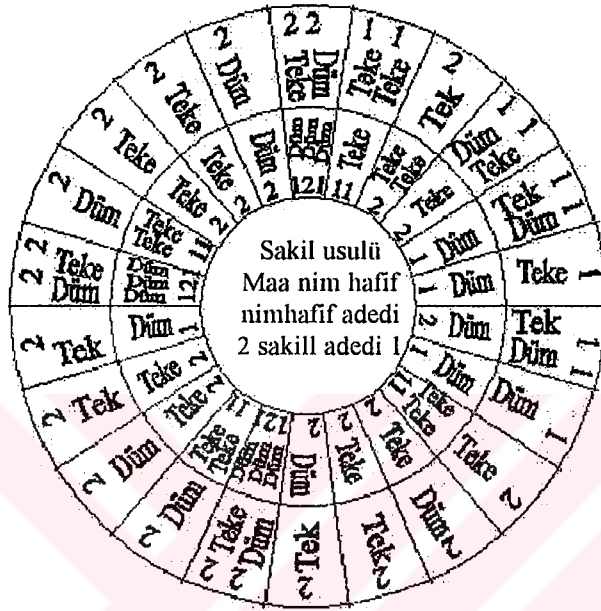
12

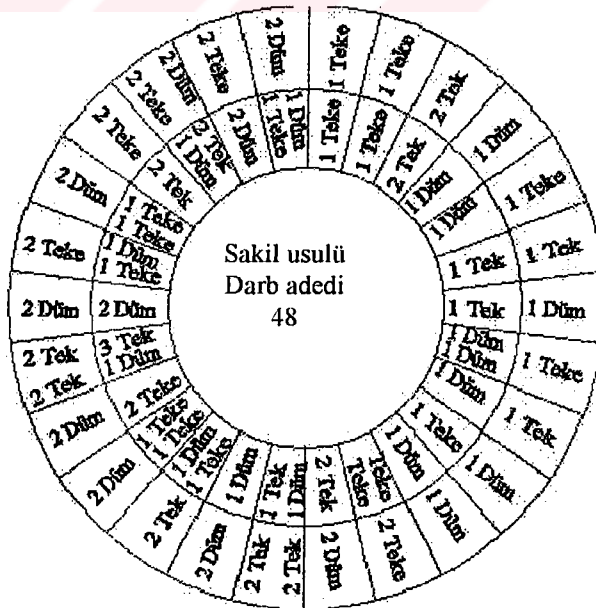
Daire 26.

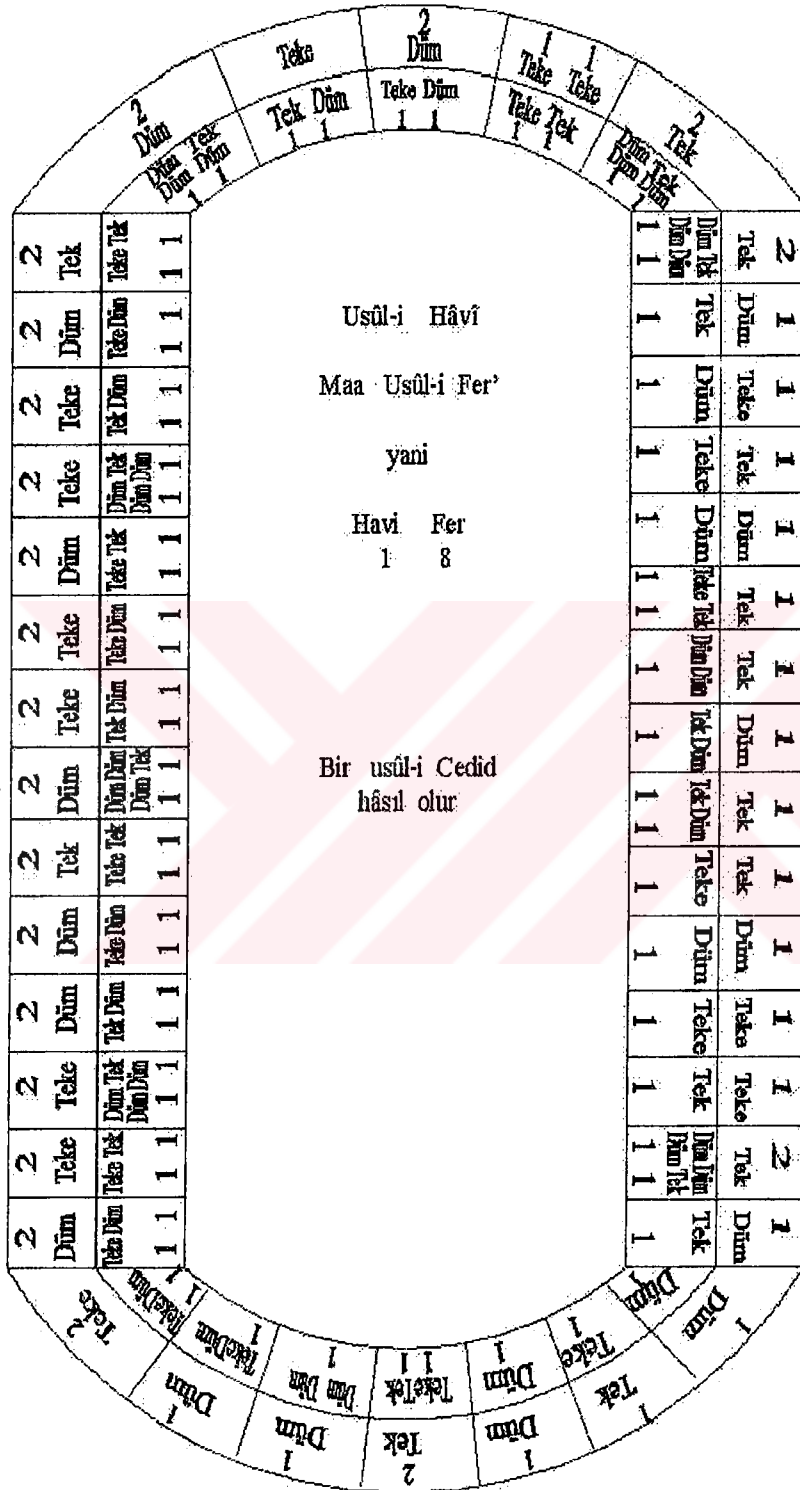
Daire 27.

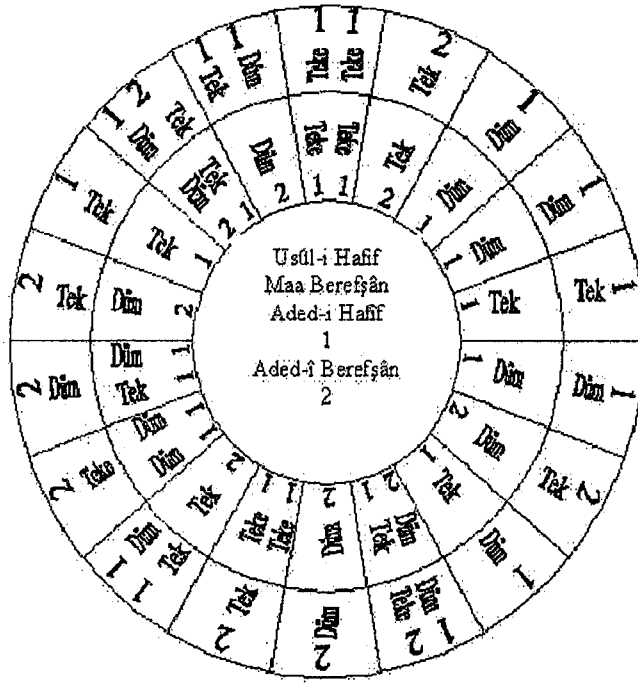
Daire 28.

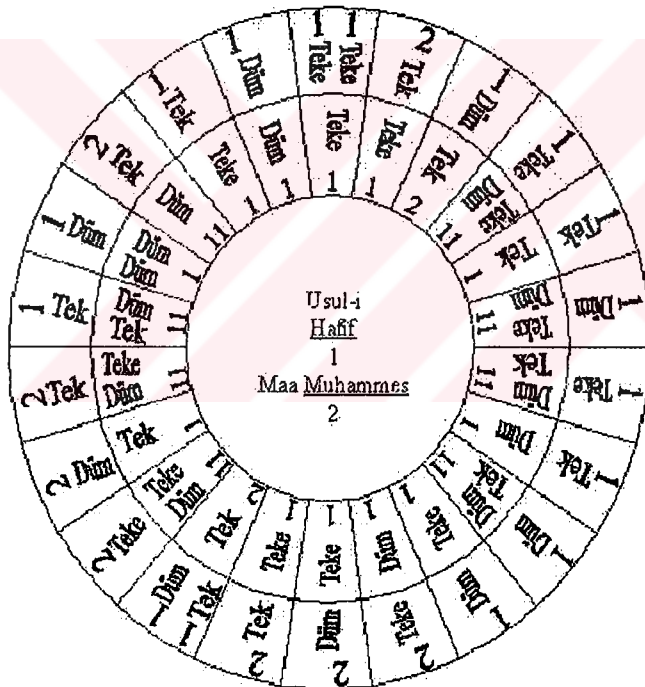
Daire 29.

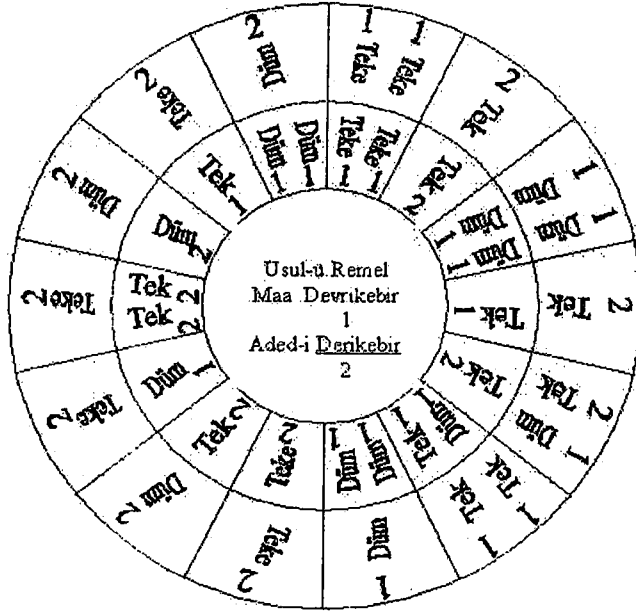
Daire 30.

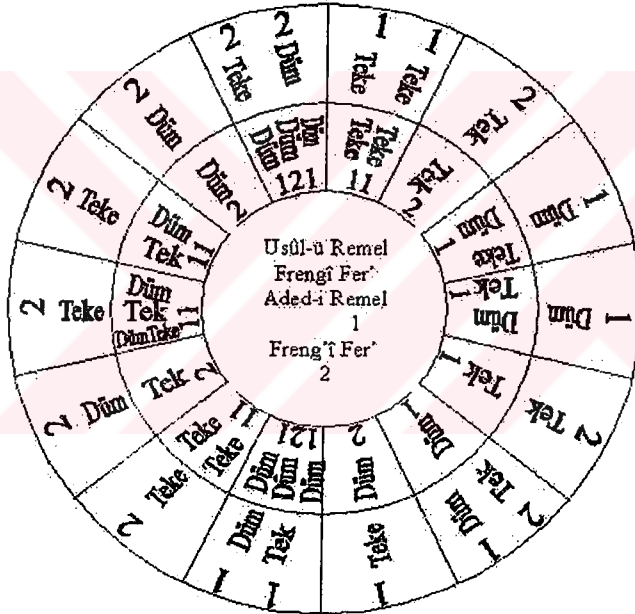
Daire 31.

Daire 32.

Daire 33.

Daire 34.

‘İLM-İ EDVÂRA DÂİR RİSÂLEDİR

Fenn-i mûsikî, ‘ulûm-i riyâziyyeden olup; makâm ve âğâze ve şû‘be ve terkip ne sûrette icrâ olundukta istilzâz kesb olunacağını beyân eden ‘ilm-i mâ‘rûfun ismi fi‘l-asl, âlet-i kadîme-i ma‘rûfe-i mûsikâre nisbet ile mûsikâr tesmiye olunup mûsikârdan kesret isti‘mâline binâen elif ile “râ”nın hazfile mûsikî, sâniyen hazf-i “yâ” evveli ile mûsikî denmiştir. Ve lafz-ı mûsikâr erbâb-ı hibret ve ashâb-ı fitnete bu şeyde değildir. Ba‘zı erbâb-ı lügatın beyânına nazaran çoban kavalına, ve ba‘zının kavli üzere ‘umûmen âlet-i ğinâyeye itlâk olunur. Hazreti Molla Câmî kuddîse sırrahu‘l ‘âlinin fenn-i merkûmda te‘lif buyurdıkları fârisü‘l-‘ibâre risâlelerinde, lugât-ı Yunânîde “elhân” ma‘nâsına mevzu‘ bizâtihi yâ‘eyn ile “mûsikî” sahih olduğunu beyân buyurmuşlardır. Ve bu sûrette terk-i “yâ” evveli ile isti‘mâli galattan sâlim olacağı âşikardır. Ve ‘ilm-i edvârın zuhur-i menşei ve fenn-i mûsikînin sudûr-i mebde-i ne zamandan olduğu ma‘lûm ve muhterî‘ aslı astakı kimler olduğu ma‘lûm evâk-ı münâsip ‘acl ve müntec mâ hasil olmakla nây-i nevâ-sâz turfe ağaz-Hâmeden darb-ı usûl-ı erkâm-ı kıyâm niyâz olundu. Ba‘zı kütüb ve tevârih-i ahvâl-i selef ve muharrerân-ı ekâvil halefde mezkurdur ki hazreti Ebu‘l-Biştir-i Sâni Nuh Neccullâh ‘alâ nebiyyunâ ve ‘aleyhi’s-selâmın fezzinde ercümendi lâmin nâm-ı hiredmend benâm-ı mûsikâr nâmı ile bir saz ihtira‘ edip nice âğâze ve makâm ve nağâmât ibda‘ ve icâd eylemiş ammâ icma‘-ı hükemâ ve ittifâk-ı ‘âlimân ğinâyeye nazaran ‘ilm-i edvârı Hazret-i Dâvud ‘alâ nebiyyinâ ve ‘aleyhi’s-selâmdan münteşir ve şâyi‘ olup, ihtira‘kerdeleri olan ud mahud nakil vefatlarından sonra nice müddet Beytü‘l Makdis’de mevcûd ve hücre-i lâmiü‘l-envârlarında avihte-i divar i‘tibar olup ba‘de zaman fitne-nişân Buhtü’n-Nasr zulm-ı ‘udvânda cây-i merkûmdan mefkûd ve nâbûd olmuş ve ba‘de zamane eyyâm-ı ‘ahd-ı meserret fercâm-ı İskender Zü‘l-karneyn’de hükemây-ı müterassidin ve fûdalây-ı kâmilîn icâd-ı rast mübâşeretiyile şeddi netak himmet eyledikleri vakit hikmet-i nisbetde kuvve-i riyâziye ile ‘ilm-i mûsikîye ‘âlim ve fenn-i mezbûre hâkim olup‘ud kim şedde ve mefkûdı hey‘et-i evvelisinde vücûd-perviz ve şekl-i mahsusasına sûretgîr eylemişlerdir.

Mu‘allim-i evvel Aristoteles hikmet-i enîsin tilmizi Sokrat ve Sokrat-ı hiredmenâd Calyanus hikmet-i me‘nûs meclis-i hâs hikmet-i ihtisâs İskender-i Sâhib-i

hünerde âlet-i ğınâ ma'nasına “mûsîkâr” nevâhat eyledikleri ve Eflâtun zü-fünûnun dahi saz nevâhat eylediği reside-i haddi ispaddır.

Eş-Şeyh Zeynü'd-din Muhammed 'Abdülhamit ül-Lazkî hazretlerinin “Fethiye-i nam” te'lifinde Hazret-i Süleyman 'alâ nebiyyunâ ve 'aleyhi's-selâm telâmizesinden hakim Fisagores'in 'alet-te'vâli ev'ç-i şeb 'âlem-i menâmda filân bahr kenârına hüzzâm ile tab-'ı medâd ve zihn-i nûkâdından bir 'ilm-i makbûl münassa-i zuhûrda cilveyâb-ı husûl olacaktır. Tebşiri ile mesrûran teyakkuz ve 'ale's-sihr mahalli me'mura vüsûl bulur. Ev'ç-i gün ol mahalli hâlîde bir şey'e 'adem-i tesâdüften dilhaste ve dembeste ve mebhût iken ol havâlide mevcûd huddadinin tenâsüb ile dak-ı ahen ettikleri âhenk ve nağamâtî tehaffuz ve kuvvet-i mütehayyile ve hiddet-i mütefekhire ile bir tahta pâreye birkaç târ-i ibrişim sadâ âsâr-i rabt edip, bir sâzçe-i şevk-efzâ ve nâğme-serâ peydâ edip, ba'de usul-i fûrûu'n tertip ve makâm ve ağâzesin terkip eylediği mestûrdur. Rivâyet-i 'adîde-i sâire dahi muharrer ve menkûl ise de bu kadarla iktifa olundu El 'ilmu 'inda'l-lahi te'ala

'İlm-i mûsîkîde tertib ve te'lif olunan resâil ve edvâr bî-şumâr olduğu şöhret-şi'ârdır. Ve kudemây-ı erbâb-ı fennin terkîm ettikleri kütüb-i edvârda “râst”, serperde-i mûsîkî olup müteahhirin dikkat karîn re'yları kesret-i mevâlidine nazaran ser-perde-i mûsîkî “dügâh” dır. Ve ba'zı ashâb-ı fenn-i yakîn 'indinde asıl makam dördtür. 'Anâsır-ı erbaaya tatbiken usûl-i darb dahi dördtür. Bu dört makamdan tevellüd eden perde-i makâmât onaltıncı derecede nihâyet bulur. “Yegah”dan “tiz hüseyinî”ye varınca bazı sazlarda “tiz 'acem”, “tiz gerdâniye” dahi isti'mâli vardır ve bu onaltı perdenin her iki tamam perde beyninde bir ve iki nîm, ya'ni yarım perde zuhûr eder. Bunlarla beraber cümlesi otuzaltı perde olur. Bunların mecmû'u tanbur dedikleri sazda mevcuddur. Bunlardan ma'dâ gerek serperde-i ümmühat rast'dan mütevellit ve müteahhirine göre serperde-i ümmühat düğah'dan mütevellid terâkib ve şuaât-ı kesir olduğu cihetle cümlesi bu edvârda dâire dâire beyân kılınmıştır ve bu fenn-i latîf 'ulûm-i riyâziyyeden olup 'anâsıra ve seb'a seyyâre ve bürûcâte nisbet-i tâmmesi olduğu ecilden kangı evkâtde sûret-i te'sirleri ve vücûd-i insâna 'ârız olan 'ilâl ve emrâza nef'i ve ahâli-i rub'-ı meskûnun mizaçlarına nisbeti zeylde muharrer dâirelerde 'alâ vechi't-tasrih gösterilmiştir ve bunlardan mâ'dâ esas-ı mûsîkî olan makâmâtın seyr ve hareketlerini câmi' bir edvâr ve usûlâtın darb evzânını hâvi devâir tertib olunarak bu kadarla iktifâ olundu el-'ilmu 'inda'l-lahi te'âlâ.

Bundan sonra serperde-i ümmühât rast'dan mütevellid makâmâtın seyr ve hareketleri ve müteahhirine göre serperde-i ümmühâtı mûsîkî düğâh'dan mütevellid makâmâtın seyr ve hareketleri ber vech-i tafsîl şerh ve beyân kılınmış olmakla, rast'dan mütevellid makâmâtın seyr ve hareketleri.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I RAST

İbtidâ perde rast'dan başlayıp; düğâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî, ev'ç, gerdâniye basarak muhayyere kadar çıkıp, bâ'dehu muhayyerden gerdâniye, 'acem, hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh, düğâh, rast, 'ırak, 'aşîran perdesiyle bir yegâh açıp, tekrar yegâh-'aşîran, 'ırak, rast, düğâh açarak, yine 'ırak ile rast'da karar eder.

Bu kâ'ide ancak sâzendelerde câri ise de, hânendegân esnây-ı ağâze taksim sırasında ihtira'-kerdesi olan nağme icâbına göre çargâh yerine hicâz ve segâh yerine kürdî basarak pesendide uslûbu üzere rast'da karar eder, yine makâm-ı rast'ın seyrindendir. Ve bu makâm alafranga'da dahi mevcûd olduğundan sol tona ta'bir ederler. Zeyl'de notasında gösterilmiştir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I REHÂVÎ

Bu makâm dahi bi-'aynihi rast makâm-ı gibi sûret-i ağâzesi icrâ olunarak rast perdesinde karardan sonra, yalnız bir yegâh açmakla hâsıl olur. Kâi'de-i mûsikîde rehâvînin rast'dan farkı bir yegâh perdesinden 'ibaret olup ve bu kâi'deye dahi alafranga'da yine sol tona ta'bir ederler. Notasında gösterilmiştir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SÂZKÂR

İbtidâ rast, düğâh, segâh ve nîm bûselik ile ziyâdece tegannî edip, bâ'dehu nevâ, hüseyinî, 'acem perdesine kadar çıkıp, tekrar 'acemden hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh ile rast kaldıktan sonra düğâh, çargâh, segâh ve yine düğâh, rast, 'ırak, 'aşîran, yegâh açıp rast, düğâh, segâh ve düğâh ile rast'da karar eder. Ve bu makâm dahi rast familyasından ise de alafranga'da bûselik perdesinin olmadığı cihetle yine rast majör ta'bir ederler. Bu dahi notasında gösterilmiştir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NİKRİZ

İbtidâ rast gösterip, ba'dehu nevâ, hicâz, hüseyinî, 'acem gerdâniye basarak yine bu üslûp üzere perde perde nevâ, hicâz, kürdî, düğâh açıp rast, 'ırak ile yine düğâh açıp 'ırak ile rast'da karar eder.

Bu makâmın seyrinin iktizâsı gerek taksimde ve gerek bestelerde meyânlarında ev'ç perdesinin isti'mâli dahi câiz olduğundan kâi'deye mugâyir değildir.

Ve bu makâm alafranga'da minör müşâbeheti cihetle ve seyrinde si bemol kullanmadığı için sol minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I BÜZÜRK

İbtidâ nevâ, hüseyîni yâhud bûselik, çârgâh gösterip nevâ, hüseyîni, ev'ç, gerdâniye basarak bu üslûb üzere perde perde inip nevâ'dan çârgâh, segâh, dügâh, rast, 'ırak, 'aşîrân, yegâh gösterüb ba'dehu 'ırak'dan rast, dügâh açarak tekrar perde-i rast'da karar eder. Her ne kadar bu makam hüseyîni girip rast karar verirse de, alafranga'da yine sol tona ta'bir ederler. Notasında gösterilmiştir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SÜZNÂK

İbtidâ çârgâh, nevâ, şûrî, ev'ç, gerdâniye, ile muhayyere kadar çıkıp, ba'de sünbûle basarak dönüp yine perde perde şûrî, nevâ, çârgâh, segâh, dügâh açarak zirgüle basmayarak rast'da karar eder. Her ne kadar bu makam alafranga'da nâmevcûd ise de seyr ve hareketi sol minöre müşâbih olduğundan sol majöre ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NEVESER

İbtidâ hicâz, nevâ, şûrî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer ile sünbûle basıp, yine bu minval perde perde nevâ'ya inip, ba'dehu hicâz, kürdî, dügâh açarak, dönüp yegâh'dan 'ırak ile rast perdesinde karar eder. İşbu makâm, üstadım sermüezzîn-i şehriyârî Dervîş İsmâîl Efendi merhûmun ihtira'-kerdesi olup, alafranga'da dahi nâmevcûd ise de, yine sol minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HİCAZKÂR

İbtidâ ev'ç, gerdâniye, mahayyer sünbûle, tîz çârgâh, yine sünbûleden bu üslûb üzere nevâ'ya kadar inip, ba'dehu çârgâh segâh ile dügâh açmayarak zirgüle ile rast'da karar eder. Bu makam dahi alafranga'da mevcûd değil ise de, yine rast itibâriyle sol majör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NİHÂVEND-İ KEBİR

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyî, 'acem, gerdâniye, muhayyer sünbûle basarak, ba'de dönüp bu üslup üzere nevâ'ya kadar inip tekrar nevâ'dan ev'ç, şûrî yine nevâ, çârgâh, kürdî, dügâh açarak rast'da karar eder. Buna dahi alafranga'da sol majör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NİHÂVEND-İ RÛMÎ

Makâm-ı mezkûrun bunun ile farkı, ibtidâ hicâz, nevâ, şûrî, ev'ç, yani 'acem yerine ev'ç, çârgâh yerine hicazkürdî ile rast'da karar eder. Marû'z-zikr neveser makamına dahi müşâbehet-i tammesi vardır. Alafranga'da bu makama sol minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I PENÇGÂH

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyî, 'acem, gerdâniye, muhayyere kadar çıkıp, ba'dehu bu üslûb üzere dönüp nevâ'ya kadar inip nişâbur çeşnişi ile yâ'ni hicâz, segâh, kürdî basarak perde-i rast'da karar eder. Alafranga'da bu makâma dahi sol majör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SÜZ-İ DİLÂRÂ

İbtidâ rast, bûselik, nevâ göstererek hüseyî, ev'ç, gerdâniye ile muhayyer basarak dönüp bu üslûp üzere nevâ'ya kadar inip, ba'dehu nevâ, bûselik, segâh, dügâh, rast, 'ırak-'aşîran perdesine kadar inip dönüp 'ırak, rast, dügâh açarak 'ırak ile rast perdesinde karar eder. Alafranga'da bu makâma sol ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SELMEK

İbtidâ rast, çârgâh, nevâ, hüseyî perdelerinde ağâz ederek, rast çeşnişiyle ağâze ederek sonra çârgâh, hüseyî, çârgâh hüseyî iki def'a icrâ olunarak tekrar rast perdesinde karar ederler.

Alafranga'da buna sol ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I TARZ-I NEVİN

İbtidâ 'acem, gerdâniye, şehnâz, tiz segâh basarak dönüp 'acem hüseyinî, hicâz ile çârgâh'a kadar inip, ba'dehu çârgâh' dan kürdî perdesiyle düğâh açmayarak zirgüle perdesiyle rast'da karar eder. Bu makam, min gayri liyâkat ihtira'-i âcizânem olmakla, alafranga'da kullanılmadığı cihetle sol kalır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I PESENDİDE

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye muhayyer basıp, bu siyâk üzere yine nevâ'ya inip tekrar gerdâniye, muhayyer sünbüle, tiz segâh, tiz çârgâh göstererek yine nevâ'ya kadar inip ba'dehu hicâz, nevâ, hüseyinî ev'ç, gerdâniye gösterip bu üslûp üzere tekrar segâh perdesine kadar inip segâh'dan düğâh, hüseyinî, nevâ, hicâz, kürdî perdesiyle rast'da dönüp, rast'dan çârgâh, hüseyinî, nevâ, hicâz, kürdi ile rast perdesinde karar eder. Alafranga'da bu makama, sol majör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ZÂVİL

İbtidâ ev'ç, gerdâniye göstererek perde perde mâhur ağâzesiyle bûselik perdesi basmayarak rast'a kadar inip tekrar dönüp düğâh, kürdî, hicâz perdesiyle nikrîz kâi'desi üzere segâh, çârgâh, düğâh açarak rast'da karar eder. Alafranga'da bu makama dahi sol ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MÂHÛR

İbtidâ ev'ç, gerdâniye göstererek muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh basarak tekrar dönüp perde perde inerek bûselik perdesini hakkıyla icrâ ederek rast'da karar eder.

Alafranga'da bu makama sol ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEVK-İ DİL

İbtidâ ev'ç, gerdâniye göstererek mâhur kâi'desi üzere nevâ'ya kadar inip döndükten sonra süznâk kâi'desi üzere rast'da karar eder. Alafranga'da sol majör ta'bir ederler.

Perde-i rast'dan mütevellid makâmâtın ta'rifi tamam olup, birkaç rast rast karar eder. Hayal Murad Mâverâünnehr makamları dahi mevcûd idiyse de gayri mütedâvil olup ve teng olduğundan ta'rif olunmamıştır. Ancak, birisinin peşrevi olduğundan aşağıda alafranga notasında gösterilmiştir.

Bunlardan sonra müteahhirine göre serperde-i ümmühât düğâh'dan mütevellid makâmâtın ta'riflerine şüru' olundu.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I DÜĞÂH

İbtidâ segâh, çârgâh, 'uzzâl ile sabâ çeşnisi gibi ağâze edip ba'dehu zirgüle ile düğâhı bir iki def'a icrâ ederek ister ise bu üslûb üzere 'uzzâl perdesiyle hüseyîne kadar çıkıp, yine bu minval üzere inerek zirgüle ile düğâh'da karar eder.

Ve bu düğâh makâmının hakkında pekçok şeyler müşâhede olunmuş ise de, ta'rifi gayri câiz olduğundan terk olundu aşağıda ba'zı makâmât-ı gayri mütedâvilenin ta'rifinde inşallahü'l- mevlâ şerh ve beyân olunur. Ve bu makâmâ alafranga'da lâ minöre müşâbih itlâk olunur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SABÂ

İbtidâ segâh, çârgâh, 'uzzâl perdesiyle hüseyî, 'acem, gerdâniye şehnâz perdesine kadar çıkıp, ba'dehu bu üslûb üzere yine perde perde çârgâh perdesine kadar inip segâh ile düğâhda karar eder.

Bu makâm alafranga'da her ne kadar lâ kalmış ise de mütedâvil değildir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I 'UŞŞÂK

İbtidâ rast, düğâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyî perdeleriyle ağâze ederek rasta kadar inip, ba'dehu gerdâniye, 'acem, hüseyî, nevâ, çârgâh, segâh, düğâh, rast açarak düğâhta karar eder. Ancak, bu makâmın nevâdan yukarısı beyâtî ve aşağısı 'uzzâl perdesiyle ağâze olunur ise de düğâh makâmına müşâbeheti cihetiyle, fakir bu makâmâ ne beyâtî ve ne düğâh diyebiliyorum. Müşterek olduğu cihetle düğâh makâmına ziyâde meyyâl olduğu cihetiyle düğâh dahi itlâk olunabilir. Ve bu makâma alafranga'da her ne kadar lâ kalırsa da yine sol tonaya müşâbeheti olduğundan sol ton ta'bir olunur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HÛZÎ

İbtidâ rast, düğâh, çârgâh, segâh, düğâh açarak rasta inip ba'dehu hüseyinî, 'acem, nevâ, çârgâh, segâh, düğâh, rast açarak yine düğâh'da karar eder. Ancak bu makâmın 'uşşakdan şu kadar farkı olabilir ki hüseyinî perdesinden perde perde inip rasta geldikte bir iki def'a rast, çârgâh basarak düğâh karar eder. Ekseriya Arnavud havalarında bu makâm icrâ olunur. Alafranga'da dahi sol kalır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I BEYÂTÎ

İbtidâ çârgâh, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye perdeleriyle yine nevâyâ kadar inip, ba'dehu nevâdan çârgâh, segâh, düğâh açarak bir rast gösterip tekrar gerdâniye 'acem, hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh okşayarak düğâh'da karar eder. Bu makam alafranga'da her ne kadar lâ kalırsa da rast ton yolundadır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ISFAHAN

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye ile muhayyere kadar çıkıp ba'dehu bu üslûb üzere yine nevâ'ya kadar inip hicâz, segâh ile düğâh perdesinde karar eder. Bu makâmın beyâtiden farkı hicâz perdesiyle 'acem perdesinin üzerinde bir miktar istirahat ettiğinden yine düğâh'da karar eder. Bu makam her ne kadar lâ kalırsa da alafranga da re ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HÛMÂYÛN

İbtidâ ısfahan makamı gibi hicâz ile nevâ'dan ağâze ederek nevâ'ya kadar inip, ba'dehu nevâ'dan hicâz, kürdî, rast açarak yine düğâh'da karar eder. Yine bu makâmâ alafranga'da re ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HİCÂZ

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyinî, ev'ç, şehnâz göstererek ağâze edip nevâ'ya kadar inip, ba'dehu nevâ, hicâz, kürdî ile düğâh'da karar eder. Bu makâma dahi alafranga'da re ton ta'bir ederler.

EC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NİŞÂBÛR

İbtidâ nevâ, hüseyî, muhayyer, gerdâniye, 'acem, hüseyî nevâ, hicâz, bûselik basarak düğâh'a kadar inip, ba'dehu düğâh'dan bûselik, hicâz, nevâ, hüseyî, 'acem, gösterip, yine nevâ, hicâz ile bûselik perdesinin üzerinde karar eder. Bu makâmâ dahi alafranga'da re ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NİŞÂBÛREK

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyî, muhayyer gösterip bi'ayni nişâbur makâmı gibi ağâzesini icrâ ederek şu kadar farkı var ki, bunun karargâhı düğâh perdesinde nişâburek, bûselik perdesinde karar eder. Alafranga'da buna dahi re ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NEVÂ

İbtidâ hicâz, hüseyî yine nevâ, çârgâh, segâh basıp yine çârgâh, nevâ, hüseyî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer perdeleriyle ağâze edip nevâyâ kadar tekrar gerdâniye, muhayyer yine gerdâniye 'acem, hüseyî, nevâ, çârgâh, segâh ile düğâhda karar eder. Bu makâma dahi alafranga'da re ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SULTANİ 'IRAK

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyî, 'acem, gerdâniye perdeleriyle ısfahan çeşnisi gibi ağâze ederek nevâyâ kadar inip, nevâdan çârgâh, segâh düğâh, rast, 'irak-'aşîran perdesiyle yegâh açıp tekrar 'irak, rast, düğâh, segâh göstererek 'uşşak makâmı gibi düğâhda karar eder. Bu makâma dahi alafranga'da ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HÜSEYNİ

İbtidâ nevâ, hüseyî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh basarak yine bu üslûp üzere nevâ, çârgâh, segâh ile düğâhda karar eder. Bu makâma alafranga'da evvelleri sol ton gibi görünür ise de, lâ minöre müşâbihdir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HİSÂR

İbtidâ hisâr, hüseyinî, 'acem, şehnâz, muhayyer basarak yine bu üslûb üzere hisâr perdesine kadar inip tekrar nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye ile inip nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda karar eder. Ve bu makama alafranga'da lâ minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I 'ACEM

İbtida hüseyinî-'acem, muhayyer, gerdâniye, 'acem hüseyinî neyaya kadar inüb ba'dehu çârgâh, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniyeye kadar çıkub ve beyâtî çeşnisi gibi karar ider. Alafranga'da bu makâma "re" ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I GÜLİ'ZÂR

İbtidâ ev'ç, gerdâniye, muhayyer yine ev'ç, hüseyinîye kadar inip ba'dehu nevâ, hüseyinî, nevâ, 'acem, hüseyinî, nevâ-hüseyinî, nevâ, çârgâh, hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh, şûrî, nevâ, ev'ç, gerdâniye yine bu üslûb üzere gerdâniyeden dönüp ev'ç, şûrî, nevâ, çârgâh, segâh, dügâh bir rast açıp tekrar dügâh, segâh, çârgâh yine segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî gösterip, yine hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda karar eder. Bu makam dahi alafrangada ton derler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I KÛÇEK

İbtidâ gerdâniyye, ev'ç, hüseyinî perdesine kadar ağâze edip ba'dehu hüseyinî perdesinden nevâ basmayarak sabâ çeşnisiyle dügâh'da karar eder. Alafranga'da müsta'mel değildir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I GERDÂNİYYE

İbtidâ ev'ç, gerdâniye perdesinden ağâze edip hüseyinî perdesine kadar inip ba'dehu hüseyinî perdesinden yine bu üslûb üzere perde perde tîz çârgâha kadar çıkub ba'dehu yine bu tarîk ile hüseyinî perdesinden nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda karar eder. Bu makâma alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ARAZBÂR

İbtidâ 'acem, gerdaniye gösterip sünbüle, muhayyer, gerdâniye 'acem, hüseyinî, nevâ'ya kadar inip ba'dehu çârgâh, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye, muhayyer göstererek tekrar perde perde bu üslûb üzere çârgâh, segâh düğâh'da karar, bu makam alafranga'da da re minöre müşâbihtir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEHNÂZ

İbtidâ şehnâz perdesinden bed' ile muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh, tekrar tîz segâh, muhayyer, şehnâz, 'acem, hüseyinî, nevâ, hicâz, yâni 'uzzâl, kürdî basarak düğâh perdesinde karar eder. Bu makâma alafranga'da lâ minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I TÂHİR

İbtida gerdâniye, muhayyer, tîz çârgâh, tîz segâh, muhayyer, gerdâniye, ev'ç gösterüb ba'dehu hüseyinî, ev'ç, gerdâniye, muhayyere kadar çıkub muhayyerden perde perde nevâya inüb nevâdan muhayyer, gerdâniye, 'acem, hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh iki def'a icra ederek düğâhda karar eder. Bu makâma alafranga'da re tona müteşabihdir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MUHAYYER

İbtidâ gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh, tîz nevâ ile şed yolunda sabâ icrâ ederek muhayyere kadar inip ba'dehu muhayyerden perde perde nevâ, çârgâh, segâh açarak cüz'i sabâ çeşnisi belli belirsiz icrâ ederek düğâh'da karar eder. Ya'ni bunların tâhir makâmıyla beynlerinde olan fark şu kadar olabilir ki, tâhir makâmı karar verirken beyâtî üslûbu üzere karar verip, muhayyerde sabâ çeşnisiyle karar vermekten 'ibârettir.

Bu makâma alafranga'da gayri müsta'meldir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SİPİHR

İbtidâ şehnâz, muhayyer ile şehnâz makâmı gibi ağâze edip hüseyinî perdesine kadar, ba'dehu hisâr makâmı kararı gibi düğâhda karar eder. Bu makâm alafranga'da lâ minöre müşâbihtir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I BEYÂTİ-'ARABÂN

İbtidâ gerdâniye, muhayyer, tîz çargâh, sünbüle, muhayyer, gerdâniye ev'ç, şûrî, nevâ'ya inüb, nevâdan gerdâniye göstererek âdetâ beyâtî kararı gibi düğâhda karar eder.

Bu makâma, alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MUHAYYER SÜNBÜLE

İbtidâ gerdâniye, muhayyer, sünbüle, tîz çargâh basarak tekrar sünbüle, muhayyer, gerdâniye, 'acem, hüseyinî, 'uzzâl, çargâh, segâh basarak yâ'ni sabâ çeşnisi gibi düğâhda karar eder.

Bu makâma, alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I BÜSELİK

İbtidâ bûselik çargâh, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye basarak ağâze edip, ba'dehu bu minvâl üzere yine çargâha kadar inüb bûselik, segâh, düğâh, zirgüle perdesiyle düğâhda karar eder.

Bu makam alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SABÂ BÜSELİK

İbtidâ rast gösterip sabâ, 'uzzâl, hüseyinî, 'acem, gerdâniyye, şehnâz basarak yine bu üslûb üzere sabâyâ kadar inüb segâh, düğâh, zirgüle, perdesiyle düğâh'da karar eder.

Bu makâm, alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HİCÂZ BÛSELİK

İbtidâ hicâz makâmı ki nevâ, hüseyînî ile başlayıp icrâ ederek düğâha kadar inip ba'dehu bûselik icrâ ederek düğâh karar verir. Diğer sûret dahi gerdâniyye'den bed' ederek yine hicâz perdesini icrâ ile dahi olur.

Bu makâm alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NEVÂ BÛSELİK

Bâlâda zikrolunduğu vechile nevâ makâmını bilicrâ yegâh açıp ba'dehu hüseyînî perdesiyle bûselik icrâ ederek düğâhda karar eder. Bu makâm alafranga'da re minöre müşâbihdir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HİSÂR BÛSELİK

Yine bâlâda zikrolunduğu vechile hisâr makâmını bi'l-icrâ düğâh kaldıktan sonra tekrar bûselik icrâ ederek perde düğâhda karar eder.

Alafranga'da lâ minör olur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ACEM BÛSELİK

Bu dahi marû'z-zikr 'acem makâmını bi'l-icrâ rast açıp ba'dehu bûselik ağâzesiyle düğâhda karar eder. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I EV'Ç BÛSELİK

Bu dahi ev'ç makâmını bi'l-icrâ yegâh açıp tekrar yegâhdan dönüp hüseyînî perdesiyle bûselik icrâ ederek düğâh karar eder. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I 'ARAZBÂR BÛSELİK

Bu dahi 'arazbâr makâmını bi'l-icrâ bûselik çeşniyle düğâh karar eder. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I GERDÂNİYYE BÛSELİK

Bu dahi gerdâniye makâmını bi'l-icrâ bûselik ile düğâh karar eder. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MÂHÛR BÛSELİK

Bu dahi mâhûr makâmını icrâ ederek rast'a kadar inüb, ba'dehu bûselik icrâsıyla düğâh karar eder. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I TÂHİR BÛSELİK

Yine bâlâda zakrolunduğu vechile tâhir makâmını bi'l-icrâ bûselik icrâ ederek düğâhda karar eder. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEHNÂZ BÛSELİK

İbtidâ şehnâz makâmını icrâ ederek bûselik kararı ile düğâh kara verir. Bu dahi

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MUHAYYER BÛSELİK

Bu dahi muhayyer makâmını bi'l-icrâ, bûselik karar eder.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I KÛRDİ

İbtidâ rast, düğâh, nihâvend, çârgâh, nevâ, hüseyinî, 'acem gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâha kadar çıkıp ba'dehu bu üslûb üzere yine rasta kadar inüb tekrar kürdî perdesiyle düğâhda karar eder. Bu makam alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SABÂ ZEMZEME

İbtidâ segâh, sabâ perdesiyle sabâ üslûbu üzere ağâze edip, dönüp düğâh, rasta kadar inüb ba'dehu bir nevâ, çârgâh kürdî perdesiyle düğâhda karar eder. Bu makam alafranga'da gayr-i müstâ'meldir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NEVÂ KÛRDİ

Bu makâm dahi nevâ makâmını bi'l-icrâ düğâh açtıktan sonra tekrâr dönüp nevâ, çârgâh, kürdî perdesiyle düğâhda karar eder. Bu makâm alafranga'da isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I 'ACEM KÜRDİ

Bu makâm dahî 'acem makâmını bi'l-icrâ düğâha kadar inüb, ba'dehi düğâhdan kürdî, çârgâh, nevâ açarak yine dönüp kürdî ile düğâhda karar eder. Alafranga'da fa ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ZEVK-İ TARAB

İbtidâ gerdâniye, muhayyer, sünbüle, ev'ç, şûrî, nevâ, hicâz, kürdî basarak 'arabân çeşnisiyle ağâze ederek rasta kadar, ba'dehu düğâh, kürdî, çârgâh, nevâ açarak dönüp bu yoldan kürdî perdesiyle düğâh karar eder.

Bu makâm alafranga'da sol minör gibi görünse de lâ kalır, isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MUHAYYER KÜRDİ

İbtidâ muhayyer makamı üslûbu üzere ağâze ederek cüz'i sabâ çeşnisi göstererek düğâh, rast, yegâha kadar inüb, ba'dehu düğâh kürdî, çârgâh, nevâ ile dönüp kürdî perdesiyle düğâhda karar eder.

Alafranga'da bu makâm dahi isti'mâl olunmaz.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SEGÂH

İbtidâ kürdî, segâh göstererek çârgâh, nevâ, hüseyinî, gerdâniye ile bu yoldan yine aşağıya kadar inüb, ba'dehu rast, kürdî, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî gösterip tekrar dönüp kürdî perdesiyle düğâh açmaksızın segâhdan karar eder. Ağâzde ve bestelerde meyanlarında ev'ç isti'mâli ve tîz segâh isti'mâli seyrindendir. Bu makâm alafranga'da si üzerinde kalırsa da sol ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MÜSTEÂR

İbtidâ kürdî, segâh, hicâz, nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye, perdeleriyle ağâze ederek nevâyâ kadar inüb, ba'dehu hüseyinî, nevâ, hicâz, segâh, kürdî basarak düğâhsız segâh'da karar eder. Bu makâm alafranga'da si minör tona'ya müşâbihdir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I MÂYE

İbtidâ nevâ'dan beyâtî üslûbu üzere ağâze ederek segâha kadar inüb, ba'dehu rast, kürdî, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî, 'acem gösterip dönüp bu siyâk üzere kürdî ile dügâh açmaksızın segâh karar eder. Buna dahi alafranga'da sol ton ta'bir ederler. Her ne kadar si kalırsada.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HÜZZÂM

İbtidâ çârgâh, nevâ, şûrî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer, sünbûle basarak bu üslûp üzere perde perde şûrîle nevâyâ inüb ba'de çârgâh, segâh, kürdî ile yine segâhda karar eder.

Bu makâm alafranga'da terse kaldığından sol tonaya müşâbeheti vardır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I VECH-İ 'ARAZBÂR

İbtidâ arazbâr üslûbu üzere ağâze edip nevâyâ kadar ba'dehu nevâ şûrî ile hüzzâm gibi segâhda karar eder. Bunun dahi alafranga'da isti'mâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I REVNAKNÜMÂ

İbtidâ kürdî, segâh ile müstear çeşnisi gibi ağâze edip ba'dehu segâh, kürdî, dügâh açmaksızın rast ile 'irak'da karar eder. Bu makâma alafranga'da si minör ta'bir ederler, her ne kadar 'irak kalırsada.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SULTANİ HÜZZÂM

İbtidâ hüzzâm gibi ağâze edip segâh karardan sonra bir çârgâh gösterip rast, dügâh, rast, 'aşîran'a kadar inüb, ba'dehu 'aşîrandan dönüp rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ, şûrî, ev'ç ile hüzzâm gibi segâh kalır. Bu makâm alafranga'da sol tonaya müşâbeheti vardır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I 'IRAK

İbtidâ 'aşîran, 'irak, rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ göstererek, dönüp nevâdan çârgâh, segâh, dügâh, rast, 'irak, 'aşîran ile bir yegâh açıp, ba'de 'irak, rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ açarak yine bu minvâl üzere 'irak'da karar eder.

Bu makâma alafranga'da re ton i'tibâr olunur, her ne kadar 'ırak kalırsada.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I BESTE-NİĞÂR

İbtidâ rast, çârgâh gösterip sabâ üslûbu üzere ağâze edip, ba'dehu çârgâh, segâh, dügâh, rast açarak 'ırakda karar eder. Bu makâm alafranga'da isti'mâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I RÂHAT Ü'L-ERVÂH

İbtidâ hicâz çeşniyle ağâze edip dügâh karardan sonra tekrar 'ırak üslûbu gibi 'ırak karar kalır. Bu makâm alafranga'da her ne kadar 'ırak kalırsa da re tonaya müşâbeheti vardır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I DİLKEŞ HÂVERÂN

Bu dahi hüseyinî makâmı gibi ağâze edip dügâh karar verdikten sonra 'ırak makâmı icrasıyla 'ırak'da karar eder. Bu dahi re tonaya müşâbeheti vardır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I EV'Ç

İbtidâ 'acem, ev'ç, gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh basarak bu üslûb üzere yine nevâ'ya kadar inüb ba'dehu çârgâh segâh, dügâh açarak 'ırakda karar eder. Bu makâm alafranga'da re tona müşâbeheti vardır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I EVC-ÂRÂ

İbtidâ 'acem ile ev'ç perdesini gösterip şehnâz, muhayyer basarak yine ev'ç, 'acem, nevâ, hicâz, segâh, kürdî ile dügâh açmaksızın rast ile 'ırak'da karar eder. Bu makâm alafranga'da fa diyez tona ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I FERAHNÂK

İbtidâ nevâ, 'acem, ev'ç, gerdâniye, muhayyer göstererek tîz çârgâh, tîz segâha çıkıp, ba'dehu bu üslûb üzere nevâyâ kadar inüb, isterse hicâz ile, isterse çârgâh ile segâh, dügâh, rast, 'ırak ile 'aşîran ile bir yegâh açıp, dönüp tekrar 'ırakda karar eder. Bu makâm alafranga'da re ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEVK- ÂVER

İbtidâ 'acem, gerdâniye perdesiyle şehnâz, sünbûle basarak yine bu üslûb üzere dönüp 'acem, hüseyinî, hicâz, çârgâh, kürdî, dügâh, rast, 'aşîran yegâh açıp, ba'dehu 'aşîrandan tekrar rast dügâh, yine rast ile 'aşîranda karar eder.

Bu makâma alafrangada fa ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEVK- EFZÂ

İbtidâ 'arazbâr çeşnisi gibi ağâze ederek nevâ'ya kadar inüb ba'dehu nevâ'dan 'acem yolundan 'aşîran karar eder. Bu, 'âdi yol olup bir kavl daha; ibtidâ gerdâniye muhayyer, sünbûle, tîz çârgâh basarak dönüp bu üslûb üzere cüz'i sabâ gibi 'uzzâl perdesiyle çârgâh'a inüb, ba'dehu çârgâh'dan nevâ, hüseyinî, 'acem, basarak tekrar perde perde yegâha kadar inüb, yegâhdan 'aşîran ile rast zirgüle okşayarak 'aşîranda karar eder. Bu makâm, alafranga'da isti'mâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEVK-İ TARÂB

İbtidâ sabâ üslûbu üzere hareket edip 'uzzâl, hüseyinî, 'acem, gerdâniye muhayyere kadar çıkıp tekrar muhayyerden perde perde inip çârgâh, kürdî, dügâh, rast açarak 'aşîran, yegâh ile yine hüseyinî 'aşîranda karar eder.

Bu makâm alafranga'da isti'mâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I SÛZİDİL

İbtidâ hisâr, hüseyinî, şehnâz, muhayyer gösterip ba'dehu 'acem, hüseyinî, hisâr, çârgâh, segâh, dügâh, zirgüle ile 'aşîranda karar eder.

Bu makâm alafranga'da mi minör demektir.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I BÛSELİK -'AŞİRÂN

İbtidâ bûselik makâmı gibi ağâze ederek hüseyinî perdesine kadar çıkıp, ba'dehu 'acem, gerdâniye muhayyer basarak dönüp perde perde dügâha kadar inip rast ile 'aşîranda karar eder. Bu makâm alafranga'da isti'mâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I HÜSEYNÎ 'AŞİRAN

Bûselik 'aşîran ile bunun farkı ancak ibtidâsında olup, birisi bûselikden birisi hüseyinîden bed'ettiği için olup, seyr ve hareketçe bir farkları yoktur. İkisi dahi bir perde de kalır. Bunun dahi ist'imâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I 'ACEM 'AŞİRAN

İbtidâ hüseyinî, 'acem gösterip üslûb 'acem üzere ağâze ederek kendi mukabili olan 'aşîran'da karar eder. Bu makam alafranga'da fâ ton ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I FERAHFEZÂ

İbtidâ nevâ, hüseyinî, 'acem, gerdâniye, muhayyer perdeleriyle ağâze ederek nevâyâ kadar inüb, ba'dehu dügâh, kürdî, çârgâh ile rast, 'aşîrân kalıp, tekrar 'aşîran yegâh, kaba 'uzzâl basarak yegâhda karar eder. Alafranga'da bu makâmâ re minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I NÜHÜFT

İşbu nühüft makâmı gizli bir şey olduğu cihetle edvâr-ı kadîm'de ibtidâ muhayyer perdesinden bed' ederek nevâ'ya kadar inüb, ba'dehu ısfahan çeşnisine girip hicâz, kürdî ile dügâh karar eder deyü tahrir etmişler ise de, Recep Çelebi ve Buhurcuzâde eski hânendelerin kavli; nevâdan hareketle ev'ç, muhayyer basarak dügâh, rast, 'ırak ile 'aşîran kalır demişler. Ve Neyzen 'Ali Hoca ve Tanburî Mehmed Çelebi kavli; nevâ perdesinden hareket edip revâhî çeşnisiyle rasta inüb, rast'dan 'ırak ile 'aşîran kalır diye tahrîr etmişler kavli-i fikrim bu tarîki müstahsen görmüş isem de; rehâvî çeşnisiyle rast, 'ırak, 'aşîran yegâh açıp tekrar perde perde rehâvî yüzünden hüseyinî perdesine kadar çıkıp, ba'dehu 'aşîrana kadar inüb karar eder. Bu makâm, alafranga'da isti'mâli yoktur.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I TARZ-I CEDİD

İbtidâ hicâz, nevâ, hüseyinî, 'acem basarak gerdâniye ile tekrar nevâyâ dönüp, ba'dehu dügâh, kürdî, çârgâh, nevâ ile dönüp rast, 'aşîran ile yegâh'da karar eder.

Bu makâm alafranga'da ibtidâsı re majör gibi ise de, re minör kalır.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I ŞEDD-İ 'ARABÂN

İbtidâ hicâz, nevâ, ev'ç, şûrî ile gerdâniyye-muhayyer basıp tekrar nevâ'ya kadar inüb, ba'dehu nevâ, çârgâh, kürdî, dügâh, rast, 'ırak, 'aşîran ile yegâh'da karar eder. Bu makâma alafranga'da sol minör ta'bir ederler.

DER TA'RİF-İ MAKÂM-I YEGÂH

İbtidâ nevâ üslûbu üzere ağâze ederek dügâh'a kadar inüb, ba'dehu 'ırak çeşnisiyle 'aşîran, yegâh kalır. Bu makâma alafranga'da re ton ta'bir ederler.

Fisagor hakîm'in 'ilm-i mûsîkîde mahâreti ber kemâl olduğu kuvve-i riyâziyye sebebiyle hâsıl olup, sadâ-yı evzâ'-i icrâm-ı semâviyyeyi ve harekât-ı kevâkıbı istima' eyleyip, derûnunda hıfz ve itkân ve bu tertîp üzere; on iki makâm ve dört şu'be ve yirmi dört terkîp icâd eylediği kütüb-i mu'teberde mestûr ise de, Hoca Nasîrüddin ve Ebû 'Ali Sinâ yirmi terkîp terkîbât-ı mezkûrun üzerine zimm ve 'ilâve ederek kırkdörde iblağ etmişlerdir.

Hakîm-i mezbûrun ihtirâ'ı olan makâmât ki seyr-i edvâr-ı kadîm üzere bunlardır; "Rast, 'ırak, ısfahan, zîrefkend, kûçek, bûzûrk, zirgüle, rehâvî, hüseyinî, hicâz, bûselik, nevâ, 'uşşak" oniki burça nisbetle onikiye hasreyledi. Ve bu yedi ağâze ki "heft ağâze" ta'bir eylemişler, bunlardır; "Geveşt, şehnâz, selmek, mâye, nevrûz, gerdâniye, hisâr" seb'a-i seyyâreye nisbet edip ağâze tesmiye eylemişler.

Ve bu dört şu'beyi dahi 'anâsır-ı erbaa'ya nisbet edip; "yegâh, dügâh, segâh, çârgâh", yâni: çâr-ı asli ki, çâr-ı şu'be tesmiye eylemişler. 'Alâ kavî-i mütekaddimin ki bunlar; "Safiyü'd-dîn 'Abd'ül-Mümin, ve Nâsirü'd-dîn Fârâbî ve Kemâlettin Tûsî ve Şeyh Şehâbe'ddin ve Şeyh Ebû 'Ali Sîna, Celâle'd-dîn-i Harezmi 'Ale'ddevletü v'eddini 'Ali Şâh, 'Abdül'azîz Kirmânî, Şems-i İsfahânî, Celâle'd-din-i Şeşterî, Muhammed, LâMısrî Hoca-i 'Abdü'l-kâdir serâî te'lifleri olup, müteahhirîn kavli; çâr şûbe; rast, 'ırak, 'aşîrân, yegâh 'itibâr eylemiş olduklarından beynlerinde olan fark şu kadar varki "şed" tarîkî tettebbu' olunduğu halde çârgâh ile rast'ın münâsebeti segâh ile 'ırak'ın münâsebeti, 'aşîran ile dügâh'ın münâsebeti yegâh ile yine dügâhın münâsebeti yâ'ni çârgâh'dan icrâ olunacak rast'da dahi icrâ olunur.

Segâh'da icrâ olunacak 'ırak'da icrâ olunur. Dügâh'da icrâ olunacak 'aşîrân'da icrâ olunur. Bununla berâber çâr şu'benin tabiatlarında dahî ihtilaf edip 'anâsır-ı erbaa'dan yegâh'a nâri ve nisbeti burc-ı hamele ve 'aşîrân türâbı nisbeti sertâne ve 'ırak'a havâ-yı nisbeti mîzâna, rast mâi nisbeti cediye taksim etmişler.

Ve seb'a-i seyyâre dahî yedi ağâze nisbet edip; zuhal'e geveşt, müşteri'ye şehnâz, merih'e selmek, şems'e mâye, zühre'ye nevrûz, 'utârid'e gerdâniye, kamer'e hisâr makâmını taksîm etmişler.

Ve oniki bürûce nisbet edip rast makâmını hamel'e 'ırak makâmını sevr'e, ısfahan makâmını cevzâye, kûçek makâmını sertâne, büzürk makâmını esed'e zîrgüle makâmını sünbüle'ye, rehâvî makâmını mîzâne, hüseyinî makâmını 'akreb'e, hicâz makâmını kavse, bûselik makâmını cediye nevâ makâmını dilve, 'uşşâk makâmını hut burcuna taksim etmişler.

Ve ecnâsı insandan buğday alınlı ve sarışın ve siyâhçerde olanların kangısının te'siri olduğu tersim kılınan dâirelerden müstebândır.

Ve leyl ve nehâr'da vakt ve te'sirleri dahî sâ'ât-nâmede beyân kılınmıştır. Meselâ 'ırak makâmının tabiatı kerem ve hoşkdur, siyâh çerdeye te'sir eder denmiş idi.

Yalnız 'ırak makâmı olmayıp, 'irâk'a tâbi' olan makâm demektir ve-kıs'ale'l-bevâki.

Bu tafsîlin beyânı böyledir ki işbu fenne râğıp olan ihvân bâ-sefâye bu şeyde olmaya ki bu fenn-i latif, 'ulûm-i riyâziyye'den olup kemâli beş fenne münhasırdır;

Birincisi 'ilm-i hikmet, ikincisi 'ilm-i hey'et, üçüncüsü 'ilm-i tıp, dördüncüsü 'ilm-i nücûm, beşincisi 'ilm-i hendese bilmeğe tevakkuf eder.

Zamanımızda mütedâvil olan mûsîkî sadren an sadrin istidaddan tahsil olunandır. Yoksa kemâ hüve hakka 'ilmen erbâb-ı mûsîkî mefkûd olduğu cümle 'indinde müsellimdir.

'Ale'l-husûs erbâb-ı ğınânın biri tegannî ettikde, müstem'îne hâsıl olan zevk-i rûhânîye sebep nedir? Mâlum ola ki 'âlem-i bekâda rûh-i insânî bu ağâzeleri istima'

eylediğinden sonra ‘âlem-i fenâda dahî istima’ eyledikde bir zevk-i rûhânî hâsıl edip hâlet-i vecde geldiği,

Ve ba’zı insanın sıfât-ı rûhâniyeleri gâlip olup hoş elhandan ziyâdesiyle hazettikleri hatta devlet-i ‘Abbâsiyye zamanında kemalinden Şeyh ‘Abdül-mü’min Sûfî zamanında ‘ulemâyı Bağdâd, erbâb-ı mûsîkîyi ğınâdan zecr ve men ettikde sûfî-i mûma ileyh huzûr-u halîfeye arz edip dedikde,

Bu ‘ilm-i mûsîkî şerîf ve latîf bir ‘ilimdir, men’e sebep nedir? Diye suâl ettikde, halîfe-i müşârünileyh ‘ulemânin men’ ettiklerini beyân buyurmalarıyla şeyh-i mezkûr cevâbında ‘ilm-i mezkûru edille-i müteaddide isbât edebiliyorum deyip, cümleden berî Şerîf Ebûl Ferecû’l- İsfahânî Kitâb-i Eġânî nâm te’lifinde imâm Mâlik bin Enes (radiyallahü ‘anh) hazretleri bir gün muganniye işitti; “Seme’a men tegannî şey’en ‘alâ ġayri sevâb” ya’ni bir yanlış makam tegannî ettiğini işittikde: “Fe ahraca re’sebu min küvetin ile’s-sevâb” pencereden başlarını uzatıp ol hânendeye hatâsını söyleyip, dürüstünü ta’lim buyurdular

“Feseelehû zâlike’ şahsu liyûdühû”

Ol kimse dahî bir def’â ta’lîm ile ahz mümkün olmadığından bir def’â ta’lîm buyurmalarını recâmend oldukda;

“Fegâle hattâ tegûle ehaztehû”

Ve ‘an Mâlik bin Enes İmâm hazretleri buyurdular ki; “Sana ta’lim ederim, lâkin benden ahz eylediğin söyleyip sâir ‘ilm gibi benden rivâyet eylediğini isterim” diye ol kimseye lüzûmu kadar tekrar ile ta’lîm ve tefhîm buyurdular.

Delîl-i sâni; İbni Kuteybe ve gayrileri İmam-ı ‘Azâm Ebû Hanife radiyallâhü ‘anh hazretlerine hikâye edip dedi ki; “İnnehû kâne lehû cârûn ve kâne fî külli leyletin yuganni ve yegûlü”.

Hazreti İmâm’ın bir komşusu vardı. Beher gece tegannî edip bu beyitle nağmekâr olur idi.

Ve beyt: “Edâûnî ve ey feten edâûnî li-yevmin kerîhetin ve sidâdi sugr”

Ol hemsâye-i imâm olan kimseye Ebu Hammâd derlerdi. Süprendi cem edip furuht ederek onunla teayyüş ederdi. Gecelerde vakt-i neşât ve inbisâtta Ubeydullah 'Irci'nin şi'irinden bu beyti kâil ve nağmekârılığa mâil olurdu. Mâil beyt beni zâyî' edenler, beni zâî'l eylemedi. Belki cenk ve bir serhaddi kapamak için hıfz olunmağa lââyık biriketi zâyî' eylediler ki vaktinde bir askere bedel veyâ bir serhadde burc gibi sedd olurdu demek olur. "Ve kâne yestemiü ileyhi" Hazreti Imâm Sa'âdet-hânesinden onu dinlerdi.

"Ve innehû fegîde savtehû fesele anhû fegîle lehû"

Hazreti İmam bir iki gece ol şahsın savtını isti'ma edemeyip sebebinden suâl buyurmalarıyla dediler ki:

"İnnehû vücide billeyli ve sücine fî sicni fî sicni îsel emîrû"

ol hemsâyenizi gece 'aseslerhânesinde hâricinde bulup Emîr 'İsâ'nın zindanında mahpusdur diye haber vermeleriyle: "Felebise Ebû Hanîfe radiyallâhü anhû 'amâmetü ve teveccehe ile'l-emîri fe ahrecheü"

Ol şahsı Emîr-i 'İsâ'nın zindanından çıkarıp götürdü ve bunlardan başka savt-i hüsn hakkında pek çok ehâdis-i Nebeviyye-i Hazret-i Risâletpenâhî şerefrîz 'izz u sudûr buyurulmuş ise de bu mahalle sebt ve tahrîr edeb-i mahal ve herkesin yedinde tedavül edip riâyetde kusur olunacağından terk olundu.

Ve bir edille dahî istib'âdde müserr'ih olan ehâdis-i nebeviyyeden haccü'l-vedâ' senesi Ebaşşe hazretlerine hitâb-ı 'izz ve sūdûr buyurulmuştur ki fegîle tegannî edip develere ziyâde tesirinden harekete gelip içinde olan harem-i hümâyûn hazreti nebeviyyenin rahatsız olmamaları tenbîh buyurulmuştur.

Suâl vârid olursa ki, hayvânâta mûsîkî tesir eder mi? Emir buyurun bir deve getürsünler ve kırk gün ol deveyi aç koyup bir mahalde haps etsinler, ba'dehu devenin önüne su koyalım ve ağâze edelim, ol deve suyu terk edip ağâzeyi dinlemeğe meşgul olursa ma'lûmunuz olur ki, bu 'ilm-i şerîf bir 'ilimdir, eğer aslâ iltifat etmeyip suya rağbet ederse bu 'ilmin vücûdu yoktur dedikde, halîfe emr eyledi bir deve getirdiler, ve kırk gün aç ve susuz bir mahalde hapsettiler. Yevm-i mezkûr tamam oldukda 'ulemâ-ı Bağdâd huzur-ı Halîfe'ye cem olup deveyi çıkarıp huzûra getirdiler ve suyu

gösterdiler. Hemen deve-i miskîn zümâmın koparıp bin canla su olan mahalle sürat ettikde şeyh-i mezkûr ağâzeye başladığı anda, deve suyu terkedip tegannîyi dinlemeye meşgul oldu. Üç nöbet böyle icrâ edip, üçüncüde Şeyhin önüne gelip gözlerinden yaş revân ederek sudan fâriğ oldu. Ol meclisde bulunan 'ulemânın cümlesi te'accüb-kenân hayrân oldular. Ve şeyh Safiyyü'd-dîn 'Abd'ül-mümin hazretlerine ziyâdesiyle tevkir ve ihtiram edip 'özür taleb eylediler. Ba'dehu halkı tergib edip pek çok kimselere ta'lim ederek üstâd-ı kâmil oldular.

Bu 'ilm-i şerif üstâd-ı kâmile mukârenetsiz tahsili mümkün olmaz diye yukarıda dahî zikrolunmuştu. Yine emr-i muhaldır ve bu 'ilmin nihayeti olmadığı cihetle Nasirü'd-din-i Farâbi yukarıda beyân edip; on iki makâm, yedi ağâze ve dört şû'be bunlar asıldır, bâkileri terkibattır ve fûrû'dur demiştir.

Mütekaddimînin asırlarında "ilâ yevminâ hâzâ nâğmât" teceddüd edip, terkib-i cedit yapılmakta olmakla demek olur ki, erbâb-ı mûsîkî dilerse yeniden bir terkib yapmak emr-i âşikârdır bununla beraber terkibânın çoğalmasından bunların seyr ve hareketlerini teşrih ve ta'rif lâzım gelmeye her ne kadar yukarıda makâmât-ı mütedâvilenin seyr ve hareketlerini bend bend ta'rif olunmuş ise de, burada dahî makâmât-ı gayr-i mütedâvilenin seyr ve hareketleri ve aded ve esmâları ve teşrihleri bir kaç cüz'den mürekkebe oldukları ve nîm perdelerle tâm perdelerin ta'riflerine şûrû' olundu. (ve minâ'l-lahit'-tevfik)

Evvelâ; tamâm perdelerin nîm perdelerde olan makâmları sâniyen; sekizinci tîz perdelerin makâmları

Sâlisen; nermden tîze varınca nîm perdelerin makâmları, râbian; tîzden nerme varınca nîm perdelerin makâmları, hâmisen; mürekkebe makâmlar, sâdisen; mevcudu'l-ism, mâ'dumu'l-cism makâmlar, sâbian: makâm nâmiyle müstâ'mel olan terkibât

İmdi, nerm'den tamam perdelerin makâmları yedi makâm ki zikrolunanlardır: "ırak, rast, düğâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyin"

Tîzde tamâm perdeler üçdür: "ev'ç, gerdâniye, muhayyer" Nerm'den tîze nîm perdelerin makâmları dörttür: "kürdî, sabâ, beyâtî, 'acem"

Tîzden nerme varınca nîm perdelerin makâmları beştir: “Şehnâz, hisâr, ‘uzzâl, bûselik zirgüle”

Mürekkeb makâmlar altıdır: “Sünbûle, mâhûr, pençgâh, nikriz, nişâbûr”. Sûretâ makâmlar ikidir: “Bestenigâr, zirefkend”

Mevcûd u‘l-ism, ma‘dum u‘l-cism makâm birdir: “Rehâvî”

Makâm nâm ile meşhûr olan müstâ‘mel terkipler yirmidir; “İsfahan, bûzûrk, hicâz, geveşt, selmek, mâye, ‘acem-‘aşîran, bûselik-‘aşîran, hüzzâm, nihâvend, nühûft, horâsânî, hüseyînî, hûzî bûselik, râhat ul-ervâh, ruy-i ‘îrâk, muhâlif-ı ‘îrâk, sultân-i ‘îrâk, ‘arazbâr, baba tâhir”

Bu terkiât’dan ma‘da dahî vâfir terkipler vardır ki, esmâları ve şerhi, edvâr-ı kavî-i kadîm üzere şerh ve beyân kılınır. Gelelim teşrih makâmâtâ tamam perdelerden ‘îrâk makâmı tamam ve nerm perdelerin makâmıdır. Seyr ve hareketi yukarıda ta‘rif olunmuştur.

Ve ‘îrâk makâmına tâbî terkiplerden; sultân-i ‘îrâk ve râhatü‘l ervâh ve zirkeş-hâvan ve beste isfahân. Bunların ta‘rifleri icrâ olunur.

Muhâlif-i ‘îrâk ve rûy-i ‘îrâk; bu iki makâmın ta‘rifleri dahi ‘alâ vechil-i‘cmâl beyân kılınır; muhâlif-i ‘îrâk, sabâ makâmını icrâ ederek ‘îrâkda karar eder bestenigâr demek olduğundan teşrih olunmadı.

Rûy-i ‘îrâk; segâh perdesinden ağâze ederek ev’ç perdesiyle tîz segâha kadar çıkıp, ba‘dehu gelip ‘îrâkda karar eder, yukarıda ta‘rif olumuş idi, yani revnâk-nümâ makâmı demek olur.

Baba tâhir’in tâhir makâmıyla farkı dahi nevâyâ kadar tâhir makâmını icrâ ettikten sonra âdetâ beyâtî gibi avâze ederek düğâhda karar eder.

Geveşt; sazlarda perdesi; mevcûd ise de, seyr ve hareketi teşrih olunmamış olmakla bu mahalde münâsib görüldü; ibtidâ ev’ç perdesinden bed’ ederek, hüseyînî, nevâ, hicâz ile segâha kadar inüb, segâhdan nihâvend icrâ ederek rast gösterip, ba‘dehu dönüp müste‘âr çeşnisi gibi segâhda karar eder.

Nühüft makâmı; enfâ zikrolunmuş, ancak bâzı erbâb-ı mûsikîşinâsın rey'leri ki; neyzen 'Ali Hoca ve Tanbûri Mehmed Çelebi ve Tanbûri Koca Ankili ve hânende Recep'le Buhurcuzâde'nin rey'leri âdetâ zamanımızda icrâ olunan gibi ta'rif etmişler, ancak içlerinde 'Ali Hoca ile Mehmed Çelebi'nin kavli; nevâ'dan bed' ile bûselik perdesiyle düğâha kadar inip, ba'dehu rehâvî çeşnisiyle 'aşîrân karar eder, sahihi budur demişler.

Teşrîh-i makâm-i müberka', zamanımızda olan müberka'; düğâhdan bed' ile zirgüle perdesinden rastı, işbu 'ırâk perdesine, ondan 'aşîrân, yegâh nerm çârgâha inip, ol yoldan dönüp düğâhda karar eder. Diğer bir nev-i müberka' dahi olup, segâh kalırsa da "Gülistân" kitabında güreş hikâyesinde olan üstâd ile şâkirdin muâmeleleri teemmül olunarak seyr ve hareketi terk olundu.

İşbu mahalle gelince min-gayr-i liyâkat edvârları tetebbu' ederek, nekîr ve kıtmîr makâmâtın seyr ve hareketleri ve teşrîhleri beyân kılınmış ise de, bundan sonra dahi makâmâtın beynlerinde olan hüsn ve ünsiyet ve bil'akis zıddiyet ne sûretle cereyân eder ve neden neş'et eder, beyân edelim.

Evvelâ; Hüsn ve ünsiyet perdehâ;

Hüsn ve ünsiyet evvel sekizinci olan perdelerde zuhûr eder. Zirâ onların mâbeyninde muvâfakat vardır, öyle ki, hemâhenk olup, birbirinden fark olmaz, yegâh ile nevâ, 'aşîrân ile hüseynî, 'ırâk ile ev'ç, rast ile gerdâniye, düğâh ile muhayyer. Tîzler dahi bunun aynıdır,

Nîmlerin makabli 'acema'sîrân, rehâvî, mâhûr, zirgüle, şehnâz, kürdî, sünbüle. Tîzler dahi bunun aynıdır.

Hüsn ve ünsiyet-i sâni ki; dördüncü perdeleriyle olur. Mârû'z-zikr ta'rif ettiğimiz şedd yolları; 'aşîrân ile düğâh, 'ırâk ile segâh, rast ile segâh yine rast ile çârgâh. Bunlardan sonra düğâh beşinci perde addolunur: düğâh ile hüseynî, segâh ile ev'ç, çârgâh ile gerdâniye, nevâ ile muhayyer. Nîm perdeler dahi 'acema'sîrân ile kürdî, rehâvî ile bûselik, 'uzzâl ile zirgüle, hisâr ile nihâvend, mâhûr ile bûselik, şehnâz ile 'uzzâl, sünbüle ile beyâtî.

Hüsn ve ünsiyyet-i sâlis: tamâm perdelerden zuhûr eder. Ya'ni avâze perde perde bir diziye çıkar, iner. Nîm perdeleri karıştırmaz. Cümlesinden bir ahsen-i terkib vücûda gelir.

Hüsn ve ünsiyyet-i râb'î ki;

Ba'zı nîm perde ve ba'zı tamâm perdelerden hâsıl olur. Öyle ki bir tamâm perde aşp bir nîm perdeye bastıktan sonra bir tamâm perde aşp ilerde olan perdeye varmalıdır. Ya'ni nevâ 'uzzâl perdesine vardıktan sonra çârgâh perdesini aşp segâh perdesine varır.

Hüsn ve ünsiyyet-i hâmis; cümle kâr, nakış ve peşrev ve semâi bulunur. Cümlesi bir makâmda tasnif olunmuştur. Ve eğerçi terâkib-i mugâyır olur, lâkin makâmın hükmüyle karara geldikleri sebebiyle cümlesi imtizâc idüp husûmet etmezler.

Hüsn ve ünsiyyet ve zıd arbeye-i perdehâ: İbtidâ bilmek gerektir ki 'ilm-i mezkûr taksim dedikleri avâzeye lâzımdır. Zirâ hânende ve sâzende kuvvet-i 'ilmini nâmesinde izhâr eder. Taksim-i 'ilm-i mûsikî, dibâce-i 'ilm-i kelâma benzer. Onun için erbâb-ı mûsikî eğer kâdir olursa, bir makâmın içinde cümle makâmları icrâ eder. Ol şartla ki; bir makâmdan bir makâma dühûlu ve hürûcü ile 'arbedet ve bürûdet göstermeye zıd olanları muvâfık ede. Ba'zı tamâm perde ve ba'zısı nîm perde ile ünsiyyet eder ve bu sûrette bu kıyâs ile perdelerin beynlerinde olan ünsiyyet ve arbeye-i zıddiyet ta'rif olunup, yeni mevlevihâne şeyhi mürşid-i kâmil ve fenn-i mûsikîde yed-i tulâsı olan merhûm şeyh 'Abdü'l-bâki Dede Efendi hazretlerinin hüseynde nağme-i gül gülyân ismiyle müsemma bir taksim ihtirâ'-kerdeleri olmakla münâsib mahal olduğundan ta'rifine şûrû' olundu. Evvelâ dügâhdan hareket ve çârgâh nevâyâ çıkıp, hüseynde hüseyne makâmını gösterir. Ondan yine hüseyne revîşi ile, gerek tamâm gerek tîz birer hareketten sonra gelir ve dügâhdan karar verir. Dügâh'dan segâh ve çârgâh'a çıkıp nevâ'da nevâ'yı beyan eder. Tîz perdelerde varıp sünbûle perdesiyle sünbûle makâmına girer, sünbûleden aşağıya inip 'acem makâmını gösterir. 'Acemi icrâdan sonra hüseynden nevâyı aşp çârgâha düşer ve sabâ perdesiyle sabâyı, dügâh kararı ile edâ eder. Ondan 'uzzâl makâmına girip ve nerm perdeleri ile tamâm 'uzzâl ve hicâzı gösterdikten sonra tîz perdeleri ile çıkıp şehnâz ile şehnâzı beyân eder ve hüseynde bir asma karar eder. Ba'dehu hisâr perdesiyle hisârı edâ ve yine hüseyne

avdet edip bûselik ile düğâh açıp bûselik makâmını icrâ eder ve tekrar hüseyînîden dönüp bûselik ile bûselik 'aşîrân makâmını icrâ eder. Ondan hüseyînî, 'acem basarak 'acem-'aşîrân yolunda 'acem-'aşîrân makâmını icrâ eder.

Ve yine düğâhdan perde perde tîze kadar çıkıp aşağı inerken biraz 'acemi okşatarak çargâh perdesinden segâhı aşp nihâvend çeşnisiyle çargâh ile kürdî makâmı icrâ olur. Ve yine bu üslûb üzere nihâvend makâmı icrâ ederek rastda karar eder. Ve yine gerdâniyeden mâhûr çeşnisiyle bûselik ile inüp rast'a karar eder. Mâhûr makâmı icrâ olur. Ve yine gerdâniyeden ederek beyâtî yüzünden düğâhda karar ederek 'arazbâr makâmı icrâ olur. Ve yine ol yoldan muhayyerden ol yoldan çıkıp tamâm perdeler ile ve yine nevâyâ kadar inüb ba'dehu nevâdan beyâtî yüzünden düğâh kalıp baba tâhir makâmı icra olur. Ba'dehu rast perdesinden şürû' düğâh, segâh ve çargâha çıkıp ve yine ondan ol tarafa avdet edip düğâh karar eder, 'uşşak makâmı icrâ olur. Ve düğâh perdesinden tamam perdelerle nevâyâ çıkıp, nevâdan beyâtî perdesine basıp ondan tîze vardıkda 'acem perdesiyle hareket ve yine ol yoldan düğâh kararına 'avdet eder, beyâtî icrâ olur. Ba'dehu muhayyerden ağâze ve sünbüle perdesiyle şedd yüzünden bir beyâtî dahi gösterip, ondan gelip ev'ç'de bir asma karar eder. Ve yine ol yoldan dönüp ev'ç makâmını gösterir, ondan tamam perdeler ile 'ırak perdesine gelip 'ırak makâmın icrâ eder. Ve yine ev'ç'den tîz çargâha çıkıp tekrar tamam perdelerle hüseyînîye inip hüseyînîden nevâyâ, nevâdan çargâh makâmı beyân olur. Ba'dehu muhayyerden ağâze ve tîz hüseyînîye kadar çıktıktan sonra aşağıya iner. Ve ev'ç'de meks-i kalîl edip ve şedd yüzünden bir segâh gösterip ondan 'uzzâl ile segâha gelip, segâhdan nihâvend ile rasta çıkıp ondan yine ol yoldan 'avdet edip geveşt makâmı icrâ olunur. Ve terkeb-i merkûm bir dahi mükerrer olunup 'ırak'da karar eyledikde râhât ü'l-ervâh makâmı icrâ olur. Ba'dehu nevâdan 'uzzâl perdesi ağâze olunup düğâh gelüb andan sabâ yüzünden çargâh'a çıküp düğâh kararına 'avdet edüb ısfahan icrâ olur. Ve 'ırakdan çargâha varınca tamâm perdeleri ile hareket olunup, ondan 'avdet kürdî nîmini icrâ edip tamâm düğâh ve rast ve 'ırak perdesinde karar eder, muhâlif-i 'ırak olur ve yine ısfahan yüzünden ağâze edip 'ırak gibi 'aşîrân, düğâh açıp tekrar dönüp ol yoldan düğâh karar eder. Sultânî 'ırak olur. Ve ev'ç perdesinden ağâze ederek ve tamâm perdeleri ile segâh perdesinde karar olunup bestenigâr makâmı icrâ olunur.

Ondan rast perdesinden ağâze ve rehâvî perdesiyle yegâh perdesine inip, yegâhdan nevâyâ çıkıp ondan tamam perdeleri ile rast karar eder. Yine mükerrer rehâvî makâmı icrâ olunur. Ba'dehu nevâ perdesinden 'uzzâl perdesiyle ağâze edip ve bûselik perdesinde karar edip nişâbur icrâ olunur ve yine nişâbûr mükerrer olup rasta inip pençgâh icrâ olunur. Ve rastdan tamâm perdeleri ile dügâh, segâh, çârgâh, nevâyâ çıkıp, ondan 'uzzâl perdesiyle dügâha 'avdet edip ve dügâhdan 'ıraka varıp ondan zîrgüle perdesiyle dügâh kararına gelip zîrgüle makâmı icrâ olunur. Ba'dehu birden 'acem ağâze olup ve hüseyînî, nevâ ile inip 'uzzâl perdesinde karar olup dügâh kararına gelip hicâz icrâ olunur. Ba'dehu rasttan hareket ve tamâm perdeler ile muhayyere dek çıkıp ve biraz muhayyer hareketi ile nağme olup hüseyînîye 'avdet ve ondan birden nevâyâ aşır çârgâh perdesine düşmek ile kûçek makâmı icrâ olunur ve ondan dügâh'a varıp tekrar hüseyînî nağmesi tamam olunur. Ve dügâh tamâm olur. Ancak taksim nağmesi ne usûle ve ne kâi'deye gelir. Yalnız üstâdın kuvvet-i 'ilmine mevkûf.

Ve hânende ve sâzendenin irâdetine ta'lik olunur. Murâd eylediği vech üzere makâmı ve terkibi karıştırıp etyab ve lezîz nağme icrâ eder. Netice-i kelâm işbu ta'rif olunan taksîm hususu hânendenin 'ilmiyyât-ı mahâret ve kemâline mütevakkıftır. Taksîm-i külliyyât burada tamâm olup, fihrist-i makâmâtın teşrîhinde her ne kadar çârgâh makâmı ta'rif olunmuş ise de, hakkıyla ifâde olunamadığından işbu mahalle münâsip görüldü.

MAKÂM-I ÇÂRGÂH

Bir ulu tâm perdelerin makamlarındandır. Ve perdesini kutb-u dâire edip gerek nermden tîze, gerek nerme varsa çârgâh perdesinde kendisini beyân eder. Hükmü çârgâh gerçi tamâm perdelerin makamlarındandır. Sâir makamların hükmü mûcibince cümle perdeleri seyr eder. Lâkin kat'î teng makâmdır. Ve terkîbattan gâyet ile müzâyekası vardır. Ve tabi'atı, ne kendi bir makâmın karargâhına varır ve ne kendisi bir karargâha varmak irtikâp eder. Bu ecluden bu makâma gerek müsta'mel gerek gayr-i müsta'mel terâkipden tâb'î olmuş yoktur. Hattâ elsine-i nâs'da meşhûr ve mütevâtir olan her ne zaman makâm-ı mezkûr teganni olunursa harik zuhûr eder deyû mütevâtir ise de, şeâmetden olmayıp ehl-i Hicâz'ın ekseri makâmı mezkûr ile tilâvet-i Kur'ân eyledikleri cihetle çârgâh makâmının kerâmet-makrûn olduğu bî-iştibaktır.

TEŞRİH-İ MAKÂM-I NEVÂ

Bu bir 'azîz makâmıdır ve üç karargâhı vardır. Biri nevâ ki kendi perdesidir (asma karar dedikleri), ikinci düğâh perdesidir, üçüncü 'aşîrân perdesidir ki 'asrımız üstadları buna nühüft tabir eder, lâkin nevâ 'aşîrân dedikleri terkiptir. Asıl nühüft denilen makâm min-gayr-i liyâka makâmâtın seyrinde şerh ve beyân kılınmış idi. Hattâ edvâr-ı kadîmin ta'rîfi dahî zikr ve beyân kılınmış ise de bir fâide-i istifâde olunamadığı seyrinden anlaşılır. Ve perde-i düğâhdan hareketle yine düğâhda karar eden makâmılar: 'arazbâr, baba tâhir, nevâ'aşîrân, nevâ'uşşâk, sultanînevâ. Seyr-i sultanînevâ; evvelâ bu üslûb üzere hareket ve ağâze edip, yine nevâ perdesinde karardan 'ibarettir.

TEŞRİH-İ MAKÂM-I HÜSEYNÎ

Tamam perdelerde bir büyük makâmıdır. Ta'rifinde gösterilmiştir. Ve makâm-ı mezkûr, 'aşîrân perdesinin sekizincisi olmakla 'aşîrân perdesi 'uryân kalır, çünkü 'aşîrân perdesi sâhib-i makâm olamadığından buna tabi'dir. Zirâ perde-i mezkûrun altında yegâh perdesinden ma'da olmadığı eelden bütün kuvvetini hüseyinî perdesine teslime mecbur olmuştur.

Ve iki terkip daha var ki; 'acem ile 'aşîran kalırsa 'acem-'aşîran, bûselik ile 'aşîran kalırsa; bûselik-'aşîran olur.

Netice-i kelâm birkaç terâkibin karargâhı olabilir. Yoksa kendisi makâm sâhibi olmak muhâldir.

Eğer nazaran me'ân ile bakılsa nîm perdelerin makâmıları cümlesi makâm-ı hüseyinîden zuhûr eder. Zirâ nîm makâmın nîm perdesini kaldırsak tamâm perde yerine vaz'eylesek beyâtî makâmından gayri, cümlesi hüseyinî makâmı olur. Zîrâ beyâtîden nîm perdeyi kaldırıp tamâm perde vaz'eylesek nevâ makâmı demek olur.

Ve bu makâma tâbi olan bunlardır. Terkîb-i müsta'mel Horasânî Hüseyinî Şîrâz, ve terkîb-i gayr-i müsta'mel kûçek vech-i Hüseyinî ve Bahd-ı Hüseyinî; bunların dahî ta'rifleri aşağıda makâmât-ı gayr-i mütadâvile sırasında zikr ve beyân kılınır. Biraz fevâid-i müştamil bâ'zı kelâm-ı tahrîrî münâsip görüldüğünden işbu mahalle sebt ve derc kılındı.

Ma'lûm-i erbâb dânişdir ki: Ğınâ ve telezzüz istimâ-ı elhân cem'i insanın tabia'tında 'ala merâtib-i isti'dâd hem merkûzdur, hattâ ferah veyâ hüzn vaktinde bit-tabî' ağâze ye mâildir. Ehl-i mûsîkî değil ise de dehakkânî dahî haddince ağâze eyler ve istimâ'ından hazzı vardır. Meğer ol kimseler kim illet-i inkâr ile dimağ-ı tabî'atları muhtell olmuş ola. N'eûzü billâh 'an hâzâ. Zirâ zevk ve istimâ'-ı elhân-ı dil ve câna sıhhat. Ve ba'zılarına şemîm-i rûhâniyyet. Ve bazılarına haber-i bârgâh-ı 'izzet. Ve hikâyât-ı lem'ân-i hüviyettir. Böyle olduğuna bir delîl-i kavî; Hazreti Mevlânâ kuddise sirruh ü'l-âli efendimizin mesneviyi şerîflerinde olan işbu beyt-i şerîf kâfidir;

Matrabâ esrâr-ı mârâ bâz kû

Kıssahây-ı cânfezârâ bâz kû

Matrabın ma'nây-ı zâhirîsi murâd olmayıp, ma'nây-ı tasavvufîsi murâd olunmuştur. Yâhûd zevk ve elhân hilkatinde olmaya. Ammâ, sınıf-ı evvel ekall-i kalîl ve sınıf-ı sâni dahi 'adem rütbesindedir. Sanâat-ı mûsîkî Hazret-i Ebu'l- Bişr 'alâ nebiyyinâ ve 'aleyhisselâmdan berü ve mevcûd olup hattâ tabl ve ûd, zamân-ı 'âlîlerine karîb zamanda ıhtirâ' olmuştur. Kâi'de tahtında olmayıp, her biri isti'dâdına göre ağâze eylerdi. Bu takdirce mülâyemet ve münâkareb-i nağamât ve bâzı nûkât ve havâs lühûn-i muayyen değil idi. Edvâr-ı dûr-i zaman Ebu'l-Hükemâ, Fisagor hakîme resîde oldukda, hakîm-i mezkûr kuvve-i riyâziyye sebebiyle 'ilm-i mûsîkîyi kavânin-i külliye üzere bast eyleyüp, ba'dehu hükemâdan Aristo ve Fârâbî ve Şeyh Safiyyü'd-dîn 'Abdü'l-Mümin gibi erbâb-ı kemâl zuhûr edip ba'zı makâmât dahî zımm ve 'ilâve ederek mütekaddimînin re'yleri; on iki makâm, altı bir rivâyette yedi ağâze ve yirmi dört şû'be ve terkîbât-ı nâmütenâhiye îcâd eylemişler ise de, müteahhirîn; yine on iki makâm ve yedi âvâze ve yirmi dört şû'beyi tasdîk etmişler. Ancak içlerinden ba'zısını tardedip ism-i âharla yerine başkasını 'ilâve etmişler. Ve müteaddimîn ile müteahhirîn beynehümâlarında her ne gûnâ ihtilâfât cereyan etmiş ise de, yine tarîk birleşip; on dört makâm ve bâkîsine avâze ve şû'be ve mecmûuna terkîbâtır deyû makâm-ı asl ve ma'dâsına fûru' diye ittifâk etmişler. Teshîl-i icrâyı elhân için işbu cedvelde terkîm kılınan perdeler ki resmi tanburda dahi gösterilmiştir. Ve nây'in dahi yedi sakb ki; evvelkisine düğâh, ikincisine kürdî, üçüncüsüne segâh, dördüncüsüne çârgâh, beşincisine sabâ, altıncısına nevâ, yedincisine 'aşîrân, sekizinci perde ki yegâh'dır, nevânın pesi olduğu cihetle yine nevâ sakbından zuhûr edip dem ta'bir etmişler, ve

bunlardan ma'dâ ki; otuzyedi perdeden daha ziyâde perdeler nâyin resminde gösterilmiş ise de nâfhın kemâline mütevakıf olduğundan her zaman isti'mâl olunmadığı ecilden ta'rifi terk olundu. Hattâ tanburda olan bûselik perdesinin tahtında nişâbur perdesi ismiyle bir perde ihtira' eylerler. Halbûki mahzı abestir. Her kangı tarafına basılır ise gâyet hafî ses verir. 'Alel-husûs yegâhdan tîz hüseynîye varınca mâbeynleri ekall mesâfe olduğundan lüzûmu yoktur. Bununla berâber nevâdan tîz hicâza varınca her perde yegâhdan hicâza dek her birinin mukâbilidir. Ve tîz nevâdan tîz hüseynîye dek ikinci mertebedir. Öyle ki te'lîf-i lahn'de birbirinin makâmına kâim olur. Hattâ selefde yegâh perdesine; nîm pençgâh ve 'aşîran perdesine 'acem, vesâirelerine dahî şunlar mesillü ta'birât ile isimler tesmiye eylemişlerdir. Ammâ makâm-ı kudemâ-i müteahhirînin 'itibarlarından müstefâd olan veche münâsebet ile mâdde-i asliyyesi üzere semâ'ında kendisine mahsûs olan bir hey'et sâhibi olup, şunun gibi icrâ-ı inkisâma kâbil olmayan lahinden tâ'rif-i mezkûr üzere mevcûd olan bu ondördür ki, zikrolundu:

Rast, segâh, nevâ, nişâbûr, hüseynî, rehâvî, bûselik, sûz-i dilârâ, hicâz, sabâ, isfahân, nihâvend, irâk, 'uşşâk bunlardır, tavzîh şimdi beyân kılınacağı vecihle bu çârde makâmât-i nağamât-i kalîleye müstemil olduğundan tezyîn için biraz izâfet-i nağamât-i münâsebeyi muktezîdir. Pes müzeyyen de iki nev'dir: biri lâzim ve biri gayri lâzim. Ol izâfe kılınan perdelerdir ki, asldan cüzî gibi ekser evkâtta lâzim gele. Kudemânin dâire 'itibariyle asıl gösterdikleri perdelerdir. Rast'da nevâ ve 'uşşâkda 'acem perdesi gibi. Ve gayri lâzim ba'zı te'lîfde iktizâ sebebiyle i'lâve olunan perdedir. O dahî iki nevi'dir: biri karîb lâzim biri baî'd lâzim. Karîb lâzim te'lîfde isti'mâli ziyâde olan perdelerdir. Rast'da yegâh perdesine dek seyr olunan perdeler, ve 'uşşâkda perde-i rast gibi. Ve baî'd lâzim te'lîfde isti'mâli hafî rütbesinde olan perdedir. Hüseynî de a'cem perdesi ve sabâda nevâ perdesi ve nihâvendde ve sûzidilârâda segâh perdesi isti'mâli gibi. Zirâ müzeyyen lâzim: beher hâl rast'da nevâ, yegâh isti'mâli ve 'uşşâkda rast, 'acem isti'mâli. Ve gayr-ı lâzim ki iki nevi'dir; karîb lâzim, baî'd lâzim. Bunlar icâbında ekall kalîl isti'mâl olduğundan seyr de sirkat mesâbesindedir. Tekmîl usûl-i makâmât ve müzeyyen lâzımı ve karîb lâzımı beyân olunmuş ise de, ba'zı te'lîf-i nağamâtta bil-iktizâ müzeyyen lâzımı ile karîb lâzımı meyân-ı, bir nağme-i müzeyyen ile lâzim baîd gibi görülmüş olduğundan, irâdi bu mahalde münâsîp görüldü. Yâni sûz-i dilâra ve ısfahan ve nişâburda ev'ç perdesi ve hüseynîde hicâz perdesi ve nevâda 'acem perdesi

ve yine s z-i dil r da ve nih vendede segâh perdesi ki tevs 'a b 'is olmuştur. İktiz si üzere isti'mâl olunur. Lâkin kesretinden ihtir z lâzımdır.

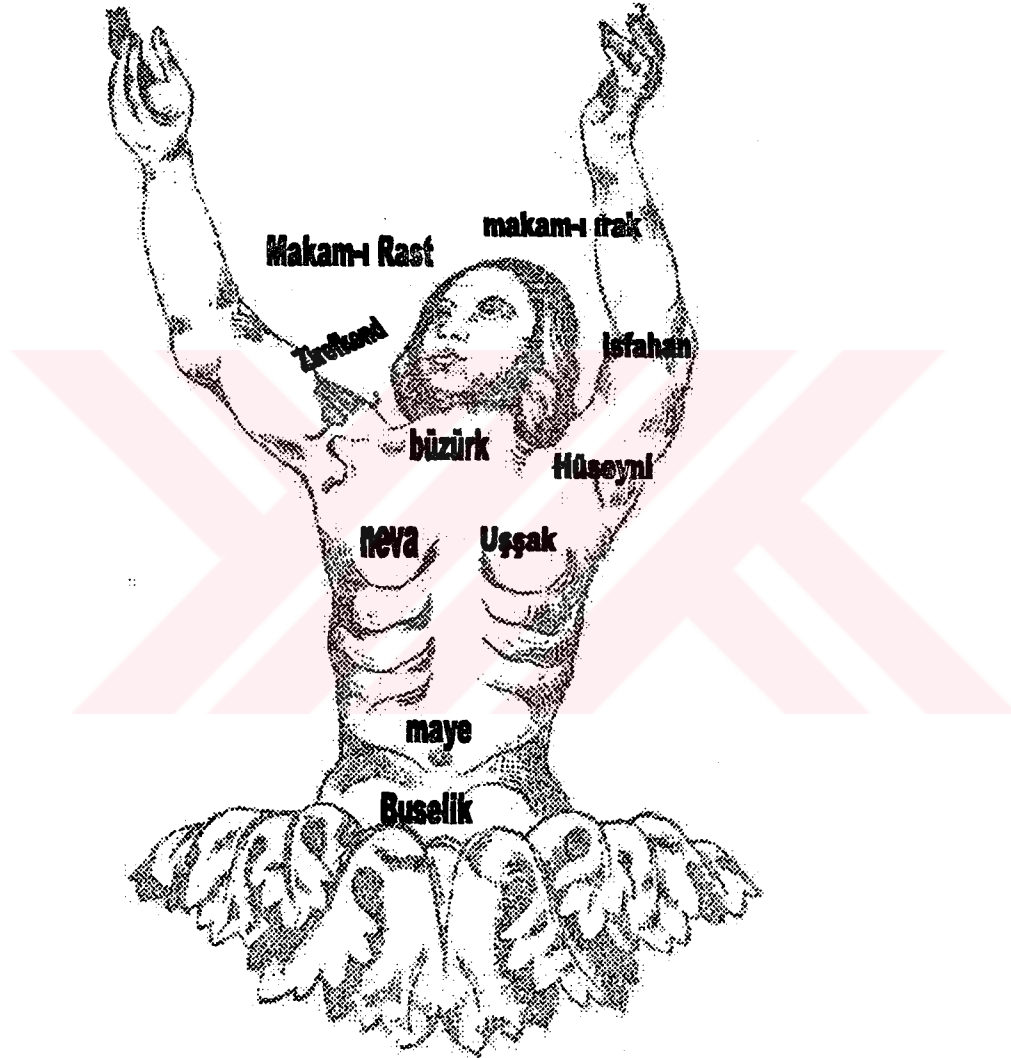
Bundan sonra ma'lûm ola ki, bunların beynlerinde olan mülâyemet ki, rastın; s zidil ra ve nevâ ve rehâvî ve segâh ve nihâvend ile, ve h seyn nin;  sfahan ve nevâ ve b selik ile, ve  sfahanın; sabâ ve hicâz ile ve nev n n; nihâvend ve nişâbur ile m l yemeti ekmeldir.

Ve n f s   insanda h ssaları ve kang  vakitte kang  makâmın te's r edeceği ve nağam tın te's ri eyyamları ve seb'a-i seyyareye nisbet olunarak leyl ve neh r si, iki k t'a cedvelde terkîm k l n p, ve tanbur ve n y'ın dahi resimlerinde gösterilmiş olan perdeleri ve cedveli ve mem lik-i Türk ve Habeş ve zenci halkına ziyâde tesirleri, ya'ni yalnız bu alt  makâm olmayıp, bunlara tâbi' makâmât demektir.

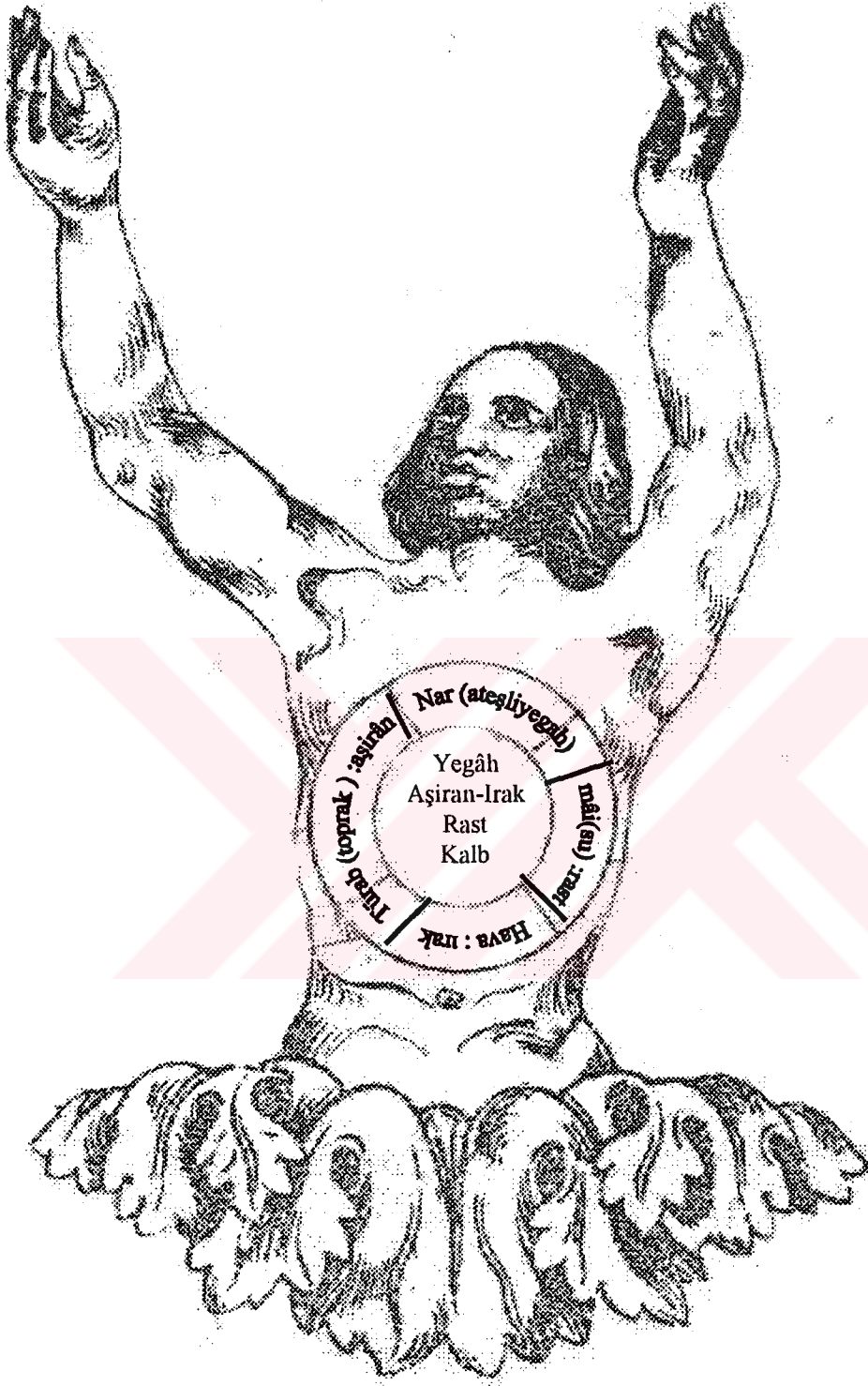
İşbu şekil insanda olan menfezlere oniki makâm taksim olunmuş olmakla her bir menfezin mahalline makâmlar dahî işâret olunmuştur. Ancak, bunun sır ve hikmeti 'âlem-i melekûte rûhun

münâsebeti cihetiyle evvel be evvel ruh mütelezziz olduğundan, mûsîkî; insanın hazîne-i aşkından bir esrardır. Hakikat esrâr-ı nây'da tafsîl olunur.

Şekil 1.

Vücûd-ı mûsîki insanın hazine-i 'aşkından bir esrardır.

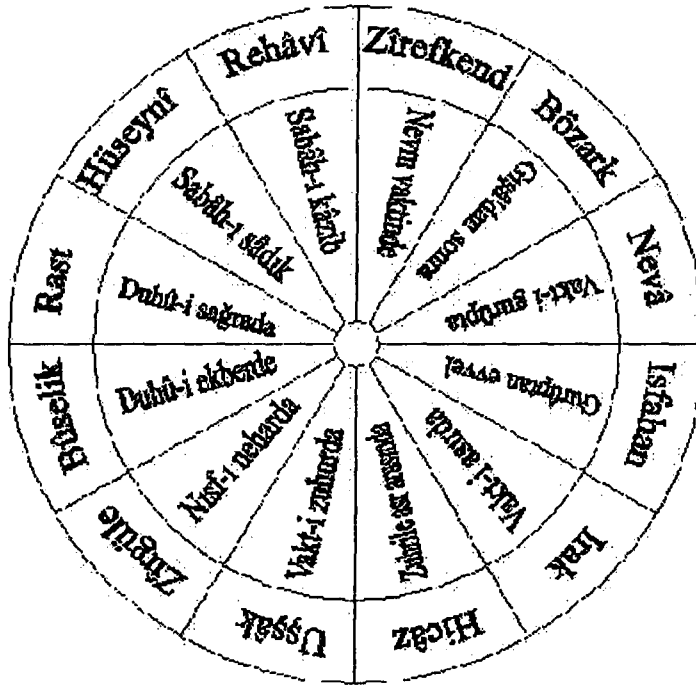

Şekil 2.

Mühbit-i şems-i hakikat olan kalbde zuhûr eden makâmi 'anâsıra taksîm edip ve 'anâsırdan burûca taksîm, nagâmâtın zâhire ihrâci bu vechile olduğundan işbu dâirede beyân kılınmıştır.

Şekil 3.

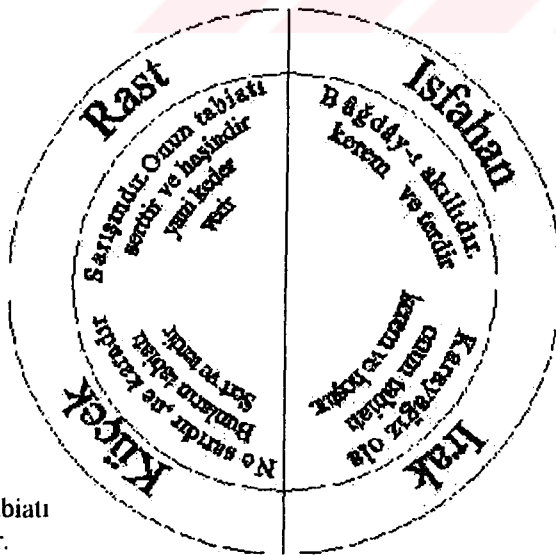
Nerm vakti : Uyku vakti
 Nehar : Gündüz
 Asır : İkinci
 Gışa : Akşam
 Vakti zühür : Öğle

Daire 35.

Bâlâda mezkûr dâirede , makâmâtın vakt-i tesirini beyân edip her birlerinin (yani açıklamalarında).

merkumdur

zeyllerinde

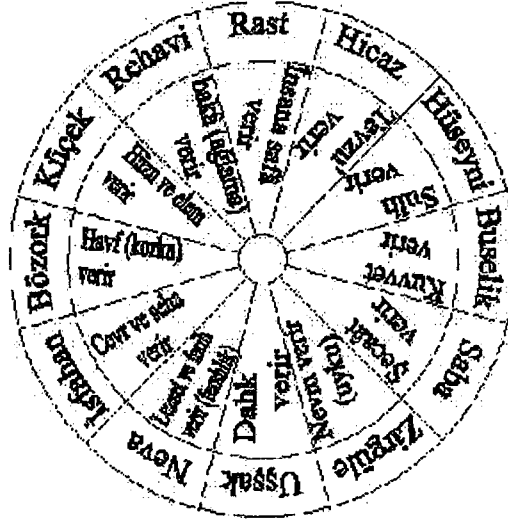
Makâmın tabiatı beyandır.

İş bu dairede dahi

Daire 36.

Daire 37.

Daire 38.

İş bu dâirede merkum rakâmâtın tabiatları herbirlerinin tahtında merkumdur.

Nağamâtın tesir-i eyyâmı ve seb'a-i seyyâreye nisbetleri ve kangı sa'atte tesâdüfû işbu cedvelde tanzîm olunmuştur.

Rûz-i Yekşenbe	Rûz Düşenbe	Rûz Şeşenbe	Rûz Çehâr şenbe	Rûz Penç şenbe	Rûz Cuma	Rûz Şenbe	Gündüz Saati
Şems "Rehâvî"	Kamer "Bûselik"	Merih "Hicaz"	Utarit "Rast"	Müşterî "Uşşâk"	Zühre "Hüseyni"	Zahl "Zîrgüle"	1
Zühre "Hüseyni"	Zahl "Zîrgüle"	Şems "İrâk"	Kamer "Bûselik"	Merih "Hicaz"	Utarit "Rast"	Müşterî "Uşşâk"	2
Utarit "Rast"	Müşterî "Uşşâk"	Zühre "İsfahan"	Zahl "Zîrgüle"	Şems "İrâk"	Kamer "Bûselik"	Merih "Hicâz"	3
Kamer "Bûselik"	Merih "Hicaz"	Utarit "Nevâ"	Müşterî "Uşşâk"	Zühre "İsfahan"	Zahl "Zîrgüle"	Şems "İrâk"	4
Zahl "Zîrgüle"	Şems "İrâk"	Kamer "Bözork"	Merih "Hicaz"	Utarit "Nevâ"	Müşterî "Uşşâk"	Zühre "İsfahan"	5
Müşterî "Uşşâk"	Zühre "İsfahan"	Zahl "Zîrefkend"	Şems "İrâk"	Kamer "Bözork"	Merih "Hicâz"	Utarit "Nevâ"	6
Merih "Hicaz"	Utarit "Nevâ"	Müşterî "Rehâvî"	Zühre "İsfahan"	Zahl "Zîrefkend"	Şems "İrâk"	Kamer "Bözork"	7
Şems "İrâk"	Kamer "Bözork"	Merih "Hüseyni"	Utarit "Nevâ"	Müşterî "Rehâvî"	Zühre "İsfahan"	Zahl "Zîrefkend"	8
Zühre "İsfahan"	Zahl "Zîrefkend"	Şems "Rast"	Kamer "Bözork"	Merih "Hüseyni"	Utarit "Nevâ"	Müşterî "Rehâvî"	9
Utarit "Nevâ"	Müşterî "Rehâvî"	Zühre "Bûselik"	Zahl "Zîrefkend"	Şems "Rast"	Kamer "Bözork"	Merih "Hüseyni"	10
Kamer "Bözork"	Merih "Hüseyni"	Utarit "Zîrgüle"	Müşterî "Rehâvî"	Zühre "Bûselik"	Zahl "Zîrefkend"	Şems "Rast"	11
Zahl "Zîrefkend"	Şems "Rast"	Kamer "Uşşâk"	Merih "Hüseyni"	Utarit "Zîrgüle"	Müşterî "Rehâvî"	Zühre "Bûselik"	12

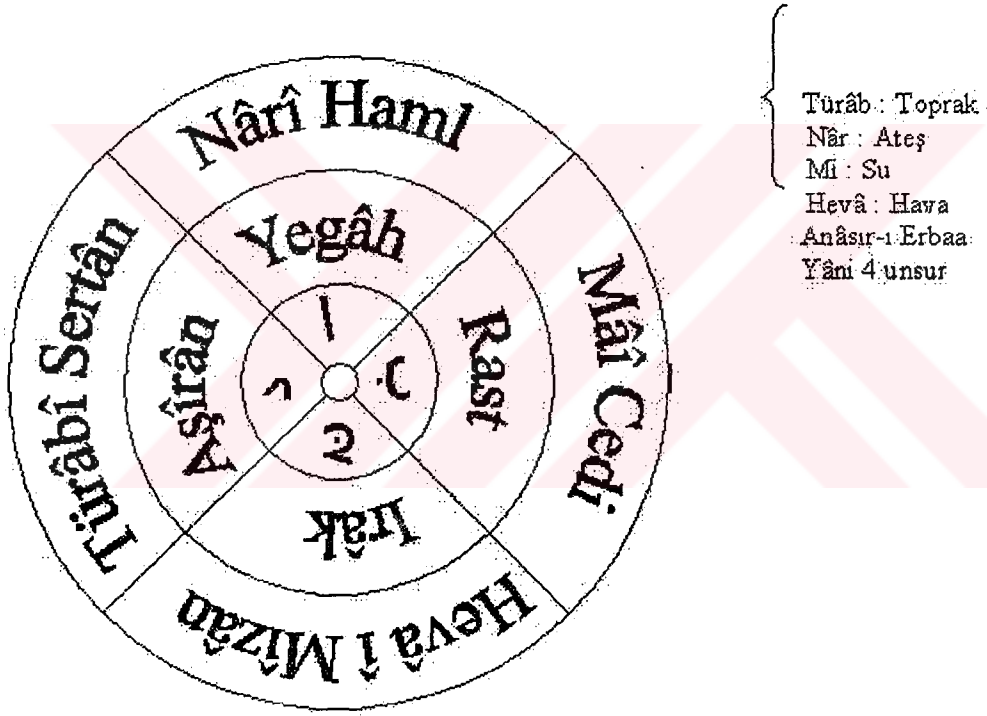
Tablo 1.

Saat-ı Leyli (Gece Saati)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Leyle-i Şenbe (Cumartesi Gecesi)	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast	Zühre Büselik	Utarit Zirgüle	Kamer Uşşâk
Leyle-i Cuma (Cuma Gecesi)	Kamer Büselik	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre I sfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast
Leyle-i Penç Şenbe (Perşembe Gecesi)	Şems Rehâvî	Zühre Hüseynî	Utarit Rast	Kamer Büselik	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend
Leyle-i Cehâr Şenbe (Çarşamba Gecesi)	Zahl Zirgüle	Müşteri Hüseynî	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast	Zühre Büselik
Leyle-i Se Şenbe (Salı Gecesi)	Zühre Hüseynî	Utarit Rast	Kamer Büselik	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî
Leyle-i dü Şenbe (Pazartesi Gecesi)	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Şems Rast	Şems Rast	Zühre Büselik	Utarit Zirgüle
Leyle-i yek Şenbe (Pazar Gecesi)	Utarit Rast	Kamer Büselik	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî

Gecenin saatinde nağmenin te'sirâtı ve seb'â-i seyyâreye nisbetleri

Tablo 2.

Esas makâm dört olup ve 'anâsır-ı erba'a'ya mutâbık olduğu cihetle zeylde muharrer dâirede gösterildiği gibi, ancak tabia'tları dahî kangı 'anâsıra mutâbık ise ol vecihle terkîm kılınıp, bürûcâta nisbetleri dahî hurûf-i ebced ile beyân kılınarak bu vecihle perde perde yegâhdan tîz hüseyînîye varınca "min haysü'l-mecmu" bürûcâta nisbetleri, ve bu tamâm perdelerin beynlerinde birer ikişer nîm perdeler dahî olup, bunlarla berâber otuzbeş, otuzaltı perdeye bâlîğ olmakla tanburda cümlesi mevcûd olduğundan resminde gösterilmiştir.

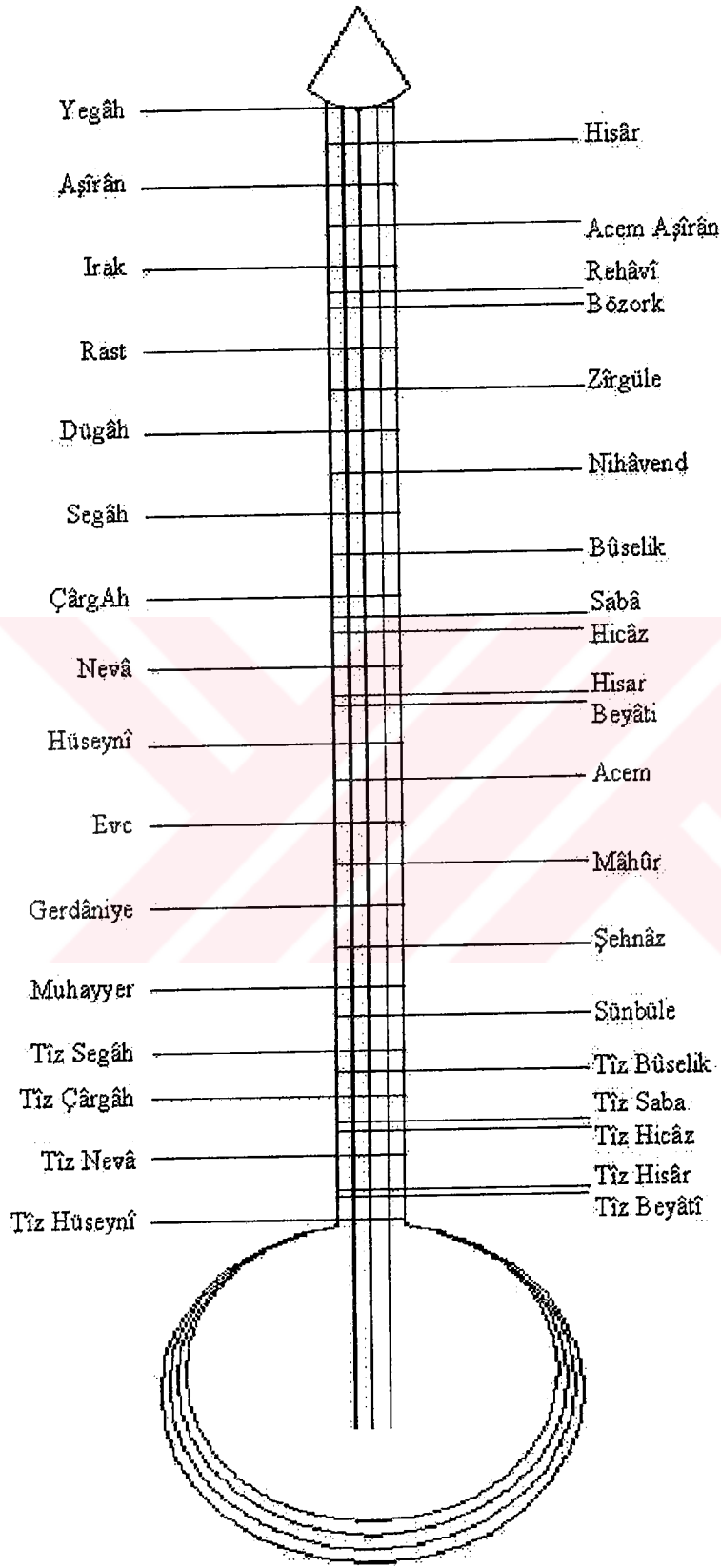

Daire 39.

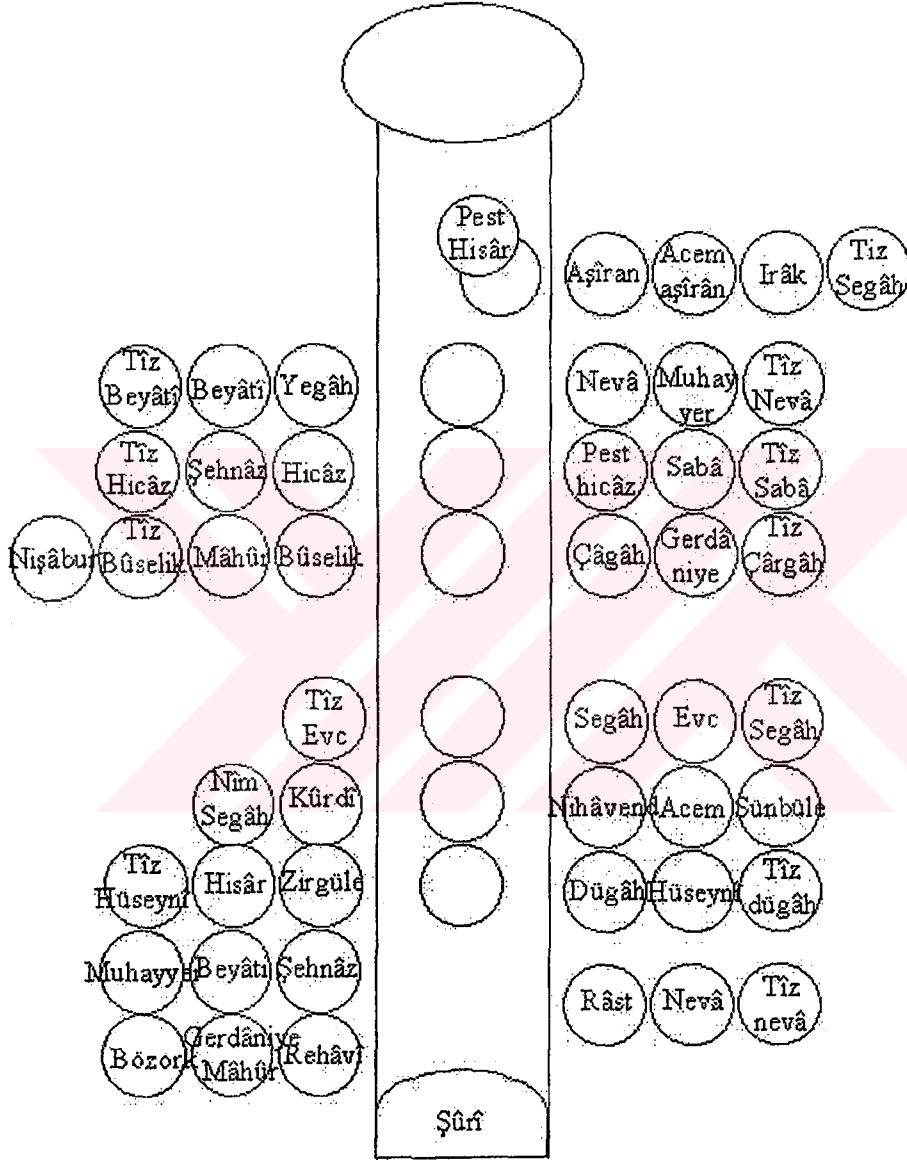
İşbu cetvelde terkim kılınan makâmât tanburun perdelerinde zâhîran mevcut ve kemân ile neyin zâhîrinden istifade olunmayub üstâd-ı kâminden meşk ile hâsıl olacağından bu kadarla iktifa olundu.

Tiz Hüseynî	Tiz Hüseynî
Tiz Nevâ	Tiz Beyâtî
Tiz Çargâh	Tiz Hisâr
Tiz Segâh	Tiz Nevâ
Muhayyer	Tiz Hicâz
Gerdâniye	Tiz Sabâ
Evc	Tiz Çargâh
Hüseynî	Tiz Büselik
Nevâ	Tiz Segâh
Çargâh	Sûmbüle
Segâh	Muhayyer
Dügâh	Şehnâz
Rast	Gerdâniye
Irak	Mâhûr
Aşîrân	Evc
Yegâh	Acem
	Hüseynî
	Beyâtî
	Hisâr
	Nevâ
	Hicâz - Sabâ
	Çargâh
	Büselik
	Segâh
	Nihâvend
	Dügâh
	Zir gülc
	Rast
	Bîzâr - Relâvî
	Irak
	Acem Aşîrân
	Aşîrân
	Pest Hisâr
	Yegâh

Şekil 4.

Şekil 5.

Şekil 6.

TA'RİF-Ü ŞEDD

Erbâb-ı gınâ indinde şedd ta'bir ettikleri, ya'ni rast makâmının dördüncü perdesi ki çârgâh perdesidir makâm-ı mezkûr; çârgâh perdesinde dahî icrâ olunur. Ancak bu mekule şeddler; sazda icrâ olunur. Hânendelerde lüzûmu yoktur. Hânendelerde ihtirâ' olunacak şeddlerin sûret-i edvârda mahallinde ta'rîf olunur.

Ba'zı zamanımızda mülâkî olduğumuz sâzendegân 'acem-'aşîrân peşrevini mâhûr perdesinde, ve 'ırak peşrevini segâh perdesinde, ve sabâ peşrevini 'acem perdesinde çalarlar.

Rast İle çârgâh	İrak İle segâh	Aşîran İle segâh	Yegâh İle rast
Nevâ İle muhayyer	Çârgâh İle Gerdaniye	Segâh İle evc	Dügâh İle hüseynî
Muhayyer İle Tiz nevâ	Gerdâniye İle Tiz çârgâh	Evc İle Tiz segâh	Hüseynî İle Muhayyer
Tiz hüseynî İle Hüseynî	Tiz nevâ İle Nevâ	Tiz çârgâh İle Çârgâh	Tiz segâh İle Segâh

Tablo 3.

PERDE-İ NİMLERİN ŞED TARİKLERİ	
Acem aşîran zîrgüle	Pes hicâz ile rahâvî
Zîrgüle ile bûselik	Rehâvî ile nihâvend
Nihâvend ile uzzâl	Nihâvend ile sabâ
Bûselik ile hisâr	Bûselik ile beyâtî
Uzzâl ile acem	Sabâ ile acem
Beyâtî ile mâhûr	Hisâr ile mâhûr
Mâhûr ile sünbûle	Acem ile şehnâz
Sünbûle ile tiz sebâ	Şehnâz ile tiz bûselik
Tiz bûselik ile tiz beyâtî	Sünbûle ile tiz uzzâl

Tablo 4.

İşbu dâirede terkîm kılınan makâmât, Hakîm Fisagors'un ihtirâ'idır. Akevâlî Hanım Efendinin edvârından müstahreçtir (yani alınmıştır).

Daire 40.

DER TA'RİF-İ MAKÂMÂT-I GAYRİ MÜTEDÂVİLE

Makâmât-ı gayri mütedâvile ki, yetmiş iki makâmdır. Bunların şerhe şurû' olunacağından ta'dâdı lâzım gelmekle tahrîr olundu;

"Pençgâh-ı zâid, mâhur-ı sağır, selmek, tâhir-i sağır, nevrûz, nevrûz-ı 'acem'aşîrân, 'uzzâl, hisâr-ı kadîm, hisârek, beste-hisâr, hüzzâm-ı kadîm, hüzzâm-ı cedîd, dilârâ, dilküşâ, sünbûle-i kadîm, sünbûle nihâvend, nühüft-ü kadîm, dügâh-ı kadîm, bestenigâr-ı kadîm, bestenigâr-ı 'atîk, nihâvend-i sağır, nihâvend-i rûmî, nigâr, nigârînek, zemzeme, hicâz zemzeme, ısfahan zemzeme, 'arazbar zemzeme, kûçek zemzeme, 'aşîran zemzeme, râhatfezâ, şîrâz, mâye-i atîk, 'aşîrân mâye, Mâverâü'n-nehr, sebzander sebz-i kadîm, sebzender-i sebz, rûy-ı 'ırâk, müberka', hicâz-ı muhâlîf, muhâlîfek, zengûle, Türkî hicâz, mâhûrek, mâhûr-i kebîr-i kadîm, râmişcân, meşkûbe gülzâr, meclis-i efrûz, safâ, dil-neşîn, nâzenîn, canfezâ, şehrnâz, şevkengîz, bezmârâ, nâz, niyâz, ferahzâr, gonca-i ra'nâ, lâle ruh, dilrubâ, 'anberefşân, dilâvîz, ruhefezâ, gülruh, dildâr, nevrûz-u sultânî, ev'ç-i nihâvendî, hicâzeyn, hisâr-ı kürdî bunlardır.

Ta'rif-i pençgâh: asıl 'uşşâk ağâze edip, rast karar verir. 'Uşşâkdan farkı, bir rast kalmakla olur.

Ta'rif-i pençgâh-ı zâid: ısfahan ağâze edip, rast karar verir. Bunun gülruh ile bir farkı olmayıp, ikisi bir makam demektir.

Ta'rif-i mâhûr-ı sağır: gerdâniye perdesinden rast ağâze edip nevâyâ geldikde bir çârgâh gösterip, on'da karar eder.

Der ta'rif-i tâhir-i sağır: Muhayyer perdesinden pençgâh asıl ağâze edip, nevâda biraz meks ettikten sonra 'uşşâk karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı nevrûz: Nevâ perdesinden muhayyer perdesine dek su'ûden ve hübüten nihâvend ağâze edip, ba''dehu bir hüseyinî ve bir 'acem perdesi gösterip yine 'acemde karar eder. Ve nevâdan sonra çârgâh, ve muhayyerden sonra sünbûle basılsa dahî beis yoktur.

Ta'rif-i Makâm-ı 'Aşîrân: 'Irak ağâze edip 'aşîrânda karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı 'Uzzâl: Hicâzdan farkı asıl 'uzzâlın kendi perdesiyle ağâze edip düğâh karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Hisârek: Muhayyerden ev'ç perdesine kadar 'ırak ağâze edip ev'ç perdesinden sonra çârgâh, segâh ile düğâh karar eder. Tahsîne şâyan değildir.

Beste Hisâr Makâmı dahî; âdetâ hisâr ağâze edip rastda karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Hüzzâm-ı Kadîm: Ev'ç perdesini 'acem perdesine tebdîl edip 'uzzâl ağâze ederek yine perde-i 'uzzâlde karar eder. Şedden hicâz demektir.

Ta'rif-i Makâm-ı Hüzzâm-ı Cedîd: Şedd-i 'arabân ağâze edip rasta geldikde düğâh perdesi gösterip 'ırak karar eder. Bu terkîp; Şehit Saîd Sultan Selîm hazretlerinin ihtira'larıdır.

Ta'rif-i Makâm-ı Dilârâ: Makâm demeğe şâyeste olmadığından tahrîr olunmadı.

Dilküşâ: Şedd-i 'arabân ağâze edip rast karar eder. Bu makâm, Hazar Ağazâde musâhib-i şehriyârî 'Ârif Mehmed Ağa'nin ihtirâî'dir.

Ta'rif-i Makâm-ı Sünbüle-i Kadîm: Muhayyer perdesinden 'uşşâk ağâze ederek hüseyinî perdesine geldikde kûçek ile inip düğâh karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Sünbüle: Sünbüle-i kadîmden farkı hüseyinî perdesine kadar nihâvend şeklinde inip, hüseyinîden sabâ üslûbu üzere düğâh karâr eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Sünbüle Nihâvend: İsmiyle müsem mâ sünbüle ağâze edip, nihâvend karar eder.

Ta'rif-i Düğâh-ı Kadîm: İbtidâ rast, düğâh gösterip ve ba'dehu segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî ile yine hebût edip, düğâh'da karar eder. Düğâh âyin-i şerîf'in seyr ve hareketinden anlaşılıyor.

Ta'rif-i Makâm-ı Çârgâh: Yukarıda her ne kadar zikrolunmuş ise de, burada dahî ta'rîfi câiz görüldü. 'Acem, gerdâniye, muhayyer ile ağâze ederek sabâ çeşniyle gelip, yine çârgâh'da karâr eder. Bunun üzerine mütekaddîmin gerek müteahhirîn ittifâk etmişlerdir.

Ta'rif-i Bestenigâr-ı Kadîm: Isfahân ağâze edip segâh karâr eder. Bestenigâr-ı Atîk dahi; rast ağâze edip, çârgâh üzerinde kalırsa da yakışksız bir makâm olduğundan sarf-ı nazar kılındı.

Ta'rif-i Makâm-ı Nihâvend-i Sağîr: Gerdâniye perdesinden hicâz ağâze edip, yine hicâz karâr eder. Üstâdım Rahmetul-lâhî 'Aleyh Dervîş İsmâil Efendi'nin ihtirâ'-kerdesi olan hicâz bûselik faslının birinci bestesi ki bülbül gibi feryad-u figânım sihidir. Bestesinin ibtidâsında olan nağmeden ibârettir.

Ta'rif-i Makâm-ı Nihâvend-i Rûmî: Muhayyer perdesinden hicâz ağâze edip, kûçek karâr eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Nihâvend-i Cedîd: 'Acem ağâze edip, nevâ perdesine geldikte nihâvend ağâze edip, 'ırak karâr eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Nihâvend-i Kebîr: Hicâz, nevâ bed' ederek yine nevâ, çârgâh ve nîm kürdî ile rast karar ettikten sonra, dönüp yine bu yoldan nevâyâ çıkıp, ba'dehu bir gerdâniye gösterip, tekrar 'acem, hüseyî ile inip bûselik çeşnisini göstererek bir asma karar ile nevâ karar ederse de, rast kalmakda dahî beis yoktur.

Ta'rif-i Makâm-ı Nigâr: Nevâ perdesinden hicâz ağâze edip, ba'dehu çârgâh gösterip rehâvî karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Nigârînek: Rast makâmını gerdâniye perdesinde icrâ ederek nevâyâ kadar inip ba'dehu nigâr makâmı gibi karâr eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Zemzeme: Sabâ ağâze edip, kürdî ile düğâh karar eder. Sabâ zemzeme dedikleri makâmıdır. Hicâz zemzeme, Isfahan zemzeme, 'arazbâr zemzeme, kûçek zemzeme; bunlar dahî bu kabîlendendir. Yalnız 'aşîrân zemzemenin ta'rîfi; segâh perdesini bûselik perdesine tebdîl ile hüseyî 'aşîrân ağâze edip 'aşîrân

perdesine geldikte 'aşîrân perdesinden 'acem-'aşîrân, ve rast, ve zîrgüle perdesine suû'dine onlar ile yegâh perdesine hebût, ve yine 'aşîrân perdesi göstermekle zemzeme icrâ edip karar eder. Bu terkîp dahî musâhib-i şehriyârî Hacı Sa'du'l-lâh 'Ağâ'nın ihtirâ'dır.

Râhatfezâ: 'Acem ağâze edip, 'ırâk karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Şîrâz: Muhayyer perdesinden hebûten suû'den 'uşşâk ağâze edip, ve bir gerdâniye perdesi zemm ederek biraz meksedip, yine muhayyer perdesinden 'uşşâk ağâze edip, hüseyinî perdesinde karâr eder.

Ta'rif-i Mâye-i Atîk: 'Aşîrân ağâze edip, yegâh perdesinde karar eder.

Ta'rif-i A'şîrân Mâye: Mâye ağâze edip 'aşîran karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Mâverâün-nehr: Hüseyinî perdesinden hicâz perdesine dek 'uzzâl şeklinde ağâzededen sonra kürdî perdesi gösterip, ba'dehu 'ırâk ağâze edip, dönüp düğâh perdesinde karâr eder. Suû'den ve hebûten çârgâh perdesi dahî seyrinde vardır. Bu terkîp; kudemâ-i müteahhirînin ihtirâ'larıdır.

Ta'rif-i Makâm-ı Sebzander: Sebz-i kadîm; sekiz icrâdan mürekkeptir. Çârgâh, ba'dehu büzürk, ba'dehu hicâz, ba'dehu mâye-i atîk, ba'dehu pençgâh, ba'dehu rehâvî, ba'hude nühöft-i kadîm, ba'dehu 'uzzâl ağâz edip karar eder.

Bu ta'rif mütekaddimîn-i Selefden Muhammed Lâlâ Mısrî demekle ma'rûf üstâdın ihtirâ'dır. Ammâ, fi zamânına meçhûledir. Ya'ni demek olur ki; üç beş terkîpden ma'mûl fihristtir. Ba'dehu müteahhirîn kavli; Hüzzâm ağâze edip, karargâhı olan segâh perdesine geldikte durmayıp; düğâh ve rast perdesine hübü't edip, ba'dehu iki nevâ perdesi; meyânında bir beyâtî perdesi gösterip, çârgâh perdesinden rast perdesine dek hicâz ağâze edip karar eder.

Ta'rif-i Makâmı Müberka': Çârgâh ağâze edip, segâh perdesinde karar eder. Kudemâ-i müteahhirîn bu makâmın seyrinde müttelikler ise de diğer bir ta'rifî dahi; ibtidâ düğâh gösterip, zîrgüle perdesinden rast perdesini aşip; 'ırak, 'aşîran, yegâh, pes çârgâh açarak yine bu yoldan 'avdet edip düğâh karar eder.

Ta'rif-i Hicâz-ı Muhâlîf: Yani hicâz ağâze edip, 'aşîrân karâr eder. Hicâz 'aşîrân demektir

Ta'rif-i Makâm-ı Muhâlîfek: Ev'ç perdesinden bed' edip ve ekser segâh perdesinde meks ile, 'uzzâl ağâze edip, düğâh karâr eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Türkî Hicâz: İbtidâ hicâz ağâze ederken, bir ev'ç gösterip, işbu rastta karar eder. Nikrîz-i nev demektir.

Ta'rif-i Makâm-ı Mâhûrek: Ev'ç perdesini mâhûr perdesine tebdîl ve gerdâniye perdesinden bed' ile, muhayyer perdesinden nevâ perdesine dek sũ' den ve hũbũten; pençgâh aslı resmî üzere seyredip, gerdâniye perdesinde karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Râmişcân: Segâh ağâze edip, 'aşîrân resmiyle yegâh perdesinde karâr eder. Bu terkîp, müteahhirîn-i selefîn ihtirâ'ı olup, segâh mâye dedikleridir.

Ta'rif-i Makâm-ı Meşkûbe: Bu dahî segâh ağâze edip, 'aşîrân karar eder. Bu terkîp dahî selefîn ihtirâ'ı olup segâh-ı 'acem dedikleridir.

Ta'rif-i Makâm-ı Gülizâr: İbtidâ rast ağâze edip, 'aşîrân şekli üzere yegâh perdesine hũbũt edip, onda karar eder. Bu terki b rast-mâye dedikleridir.

Ta'rif-i Makâm-ı meclis-efrũz: 'Irak ağaze edũp 'aşîrân resmiyle yegâh perdesinde karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Safâ: İbtidâ tîz çârgâh'dan sabâ, ba'dehu muhayyerden 'uşşâk ağâzesiyle karar eder. Bunun dahî muhayyerden farkı yoktur.

Ta'rif-i Makâm-ı Dil-Nişin: Hüseyinî ağâze edip, rast karar eder. Kudemâ ve kudemâ-i müteahhirînin 'aşîrân dedikleridir.

Ta'rif-i Makâm-ı Nâzenîn: Hũzzâm ağâze edip, düğâh karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Şehnâz: İbtidâ gerdâniye perdesinden ağâze ve, ev'ç perdesini mâhûr perdesine tebdîl ile, rast resmi üzere nevâ perdesine dek hũbũten ve

sû' den seyredip, gerdâniye perdesine geldikte mâhûrek şeklinde hüseyinî perdesine gelip onda karar eder. Bu dahî te'lîf-i kadîmedendir.

Ta'rif-i Makâm-ı Şevk Engîz: Nevâ perdesinden muhayyer perdesine dek suû' den ve hübüten nihâvend ağâze edip nevâ perdesine geldikde, hüseyinî ve 'acem ve gerdâniye ve yine 'acem, hüseyinî perdesi gösterip, hüseyinî perdesinde karar eder. Ve nevâ perdesinden sonra kâhice çârgâh perdesinin zımmî kâi'desindendir. Ve seyrinde 'acem, gerdâniye perdesi ekser, ve muhayyer perdesi ekall isti'mâl olunarak sünbüle perdesi külliyyen terk olunmak şarttır. Bu sûretle nevrûz makâmından fark oluşur. Bu dahî te'lîf-i kadîmede mezkûr olup, bu ism-i cedîd tesmiye kılındı.

Ta'rif-i Makâm-ı Bezm-ârâ: Hüseyinî perdesinden ağâze edip, muhayyer ile 'uşşâk kâi'desi gibi seyr ve hareket ederek hüseyinî gibi düğâha kadar inip tekrâr muhayyerden 'uşşâk kâi'idesiyle hüseyinî perdesinde karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Nâz: 'Uzzâl ağâze edip segâh perdesine geldikde düğâh açmaksızın yine 'uzzâl gösterip, dönüp pençgâh-ı asıl ağâze edip, rast karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Niyâz: Hicâz ağâze edip, Isfahan karar eder. Hümâyûn makâmından farkı yoktur. Mukaddem ve muahhar itibâriyledir.

Ta'rif-i Makâm-ı Gonca-i Ra'nâ: Nişâbur ağâze edip, nevâ perdesinde karar eder. Nişâburdan bir farkı olmayıp nişâbur, bûselik üstünde kalır. Bu makam asma karar ile nevâda kalır. Bu kadar fark vardır.

Ta'rif-i Makâm-ı Canfezâ: Sabâ ağâze edip 'aşîran karâr eder. Şevk-u tarab demek olur.

Ta'rif-i Makâm-ı Lâle-ruh: Pençgâh-ı asıl resmi üzere ağâze edip, 'aşîrân resmi üzere yegâhda karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Dîlrübâ: Gerdâniyye perdesinden tîz çârgâh perdesine kadar, şedden bir rast ağâze edip gerdâniye perdesine geldikde bir ev'ç perdesi gösterip, ba'dehu muhayyer perdesinden ev'ç perdesine dek 'ırak ağâze edip, nevâ perdesinde karar eder. Bu terkîp dahî, âyini şerîflerin birinin terennümünde vardır.

Ta'rif-i Makâm-ı Anberêşân: Nihâvend ağâze edip karargâhı olan rast perdesine geldikde 'acem'aşîran ve 'ırak, ba'dehu yine 'acem 'aşîrân ile yegâh karâr eder. Bu terkîp dahî yenikapu mevlevîhânesi Şeyhi Seyyid 'Abdürrahîm Dede Efendî'nin ihtirâ'larıdır.

Ta'rif-i Makâm-ı Dilâvîz: 'Acem perdesini ev'ç perdesine tahsîs ile nişâbur ağâze edip, 'aşîran karar eder. Bu terkîp dahî Efendî-i Mûmâ ileyhın birâderleri Şeyh 'Abdûlbâkî Dede Efendi hazretleridir.

Ta'rif-i Makâm-ı Rûh-efzâ: Nâzenîn ağâze edip 'aşîrân karar eder. Bu terkîp dahî Efendî-i mûmâ ileyhındır.

Ta'rif-i Makâm-ı Gülruh: İsfahan ağâze edip karargâhı olan düğâh perdesine geldikde, bir rast gösterip, yine rastta karar eder. Bu dahî Efendî-i Mûmâ ileyhın ihtirâ'larıdır.

Ta'rif-i Makâm-ı Dildâr: İbtidâ nevâ ağâze edip, ba'dehu rast ağâze edip, rast karar eder. Bu dahî şeyh-i müşârûn ileyhındır.

Ta'rif-i Makâm-ı Hicâzeyn: Düğâh perdesinden ağâz, ve zîrgüle ve 'ırâk, ve yine zîrgüle, düğâh perdelerinde seyrden sonra hicâz ağâze eyleyüp, karargâhı olan perdesine geldikde, düğâh perdesinden 'aşîrân perdesine dek bir hicâz dahî ağâze eyleyüp, 'aşîrân perdesinde karar eder. Bu terkîp dahî Şehîd-i Saîd Sultân Selim Han hazretleridir.

Ta'rif-i Makâm-ı Hisâr Kürdî: Hisâr ağâze edip düğâh karardan sonra bir nevâ açarak kürdî karar eder.

Ta'rif-i Makâm-ı Nevrûz-ı Sultânî: İbtidâ muhayyer perdesinden nevrûz-ı a'cem ağâze edip, karargâhı olan düğâh perdesine geldikde bir rast gösterip karar eder. Bu terkîp dahî selevin ihtirâ'larıdır.

İşbu mahalle gelinceye değin terkîbât-ı gayr-ı mütedâvilenin ta'rîfî tamam olup, bunun zeylinde dahî alafranga makâmıların ta'rîflerine şûrû' olunarak seyr ve hareketleri ve alafrangaca ta'bîrâtı ve kaç makâmıdan ibâret olduğu beyân kılınır.

Ma'lûm ola ki, alafranga da isti'mâl olunan makâmât majör ton ki; aslı makâm demektir. Ve ton yani; çargâh dimektir. Çargâh perdesinden bed' edüp tiz çargâh'a çıkıp, yine kendi perdesinde-ki çargâh-karâr eder. Alafrangada bu makâm cümlesinin esasıdır. Yâ'ni bâlâda zikrolunan "'ud" ton, meselâ gerek majör, gerek minör tonlar; kangı perdede bed' ederse, mâkabli sol tonda bir diyez isti'mâl olunur. Re ton'da iki diyez isti'mâl olunur. Lâ ton'da üç diyez isti'mâl olunur. Mi tonda dört diyez isti'mâl olunur. Si tonda beş diyez isti'mâl olunur. Fa diyez tonda altı diyez isti'mâl olunur. 'Ud diyez donda yedi diyez isti'mâl olunur.

'Ud tonun minörü la minör. Mi minörle bir diyez isti'mâl olunur, si minör iki diyez isti'mâl olunur. Fa diyez minörde üç diyez isti'mâl olunur. 'Ud diyez minörde dört diyez isti'mâl olunur.

Sol diyez minörde beş diyez isti'mâl olunur. Re diyez minörde altı diyez isti'mâl olunur. Lâ diyez minör de yedi diyez isti'mâl olunur.

Diyez ile icrâ olunan terkîbât on dördtür; yedisi majör, yedisi minör. Ancak içinde 'ud ton ile lâ minör tonda başlarında diyez yoktur.

Aralarında icâbına göre isti'mâl olunur:

Majör, bemol ile icrâ olunacak tonlar: Fa tonda bir bemol isti'mâl olunur. Si bemol tonda iki bemol isti'mâl olunur. Mi bemol tonda üç bemol isti'mâl olunur. La bemol tonda dört bemol isti'mâl olunur. Re bemol tonda beş bemol isti'mâl olunur. Sol bemol tonda altı bemol isti'mâl olunur. 'Ud bemol tonda yedi bemol isti'mâl olunur.

Bemol ile icrâ olunacak minör tonlar:

Re minörde bir bemol isti'mâl olunur. Sol minörde iki bemol icrâ olunur. 'Ud minörde üç bemol, fa bemol minörde dört bemol, si bemol minörde beş bemol, mi bemol minörde altı bemol, la bemol minörde yedi bemol.

İşbu bemol ile olunan makâmât dahî yedisi majör ta'bîr olunur, yedisi minör. 'Ud majör ton ile, la minör ton ve bunlarla berâber mârû'z-zikr yirmisekiz ton dahî

zemm olundukda, cümlesi otuz tonaya bâliğ olur. Ve bunlardan başka alafrangada makâmât yoktur.

İşbu işâret, diyez ta'bir olunan alâmettir. Kangı notanın (b) önünde olursa yarım perde yüksek ses icrâ eder. Ve işbu bemole alâmet olan işâret dahî bilakis yarım perde aşağı ses ifâde eder.

Bununla berâber şimdilik alafranganın bu kadar ta'rifiyle iktifâ olunup inşa'l-lah Teâ'la işbu mecmû'anın nihâyetinde cümlesinin ta'rifleri yekan yekan gösterilerek ve alafranga nota ile, peşrevler ve semâiler ve şarkılar her bir makâmda tab' olunarak, işbu mecmû'aların fûruht olunacağı mahalde, ehven fiat ile satılacaktır.

MESUR MAKAMLARIN FİHRİSTİ

RAST-I CEDİD 22	SUZİ DİLARA 19	SAZKAR 18	REHAVİ 16	RAST 1
SUZNAK 40	NEVESER 34	NİHAVEND 27	NİKRİZ 25	PENÇGAH 24
ŞEVK-İ DİL 74	ZAVİL 66	MAHUR 67	BÜZÜRK 61	PESENDİDE 54
UŞŞAK 135	SABA 118	DÜGAH 117	HİCAZKAR 93	TARZ-I NEVIN 75
HÜMAYUN 189	HİCAZ 164	İSFAHANEK 162	İSFAHAN 154	BEYATİ 141
HÜSEYİNİ 209	SULTAN-I IRAK 208	NEVA 199	NİŞABUREK 93	NİŞABUR 191
GERDANIYE 241	KÜÇEK 230	GÜLİZAR 224	ACEM 227	HİSAR 223
BEYATİ ARABAN 263	ŞEHNAZ 256	SİPİHR 255	TAHİR 245	ARAZBAR 231
HİCAZ BUSELİK 299	SABA BUSELİK 298	BUSELİK 287	MUHAYYER SÜMBÜLE 271	MUHAYYER 276
ARAZBAR BUSELİK 325	ARABAN BUSELİK 347	ACEM BUSELİK 314	HİSAR BUSELİK 305	NEVA BUSELİK 300
EVÇ BUSELİK 320	ŞEHNAZ BUSELİK 336	TAHİR BUSELİK 344	MAHUR BUSELİK 330	GERDANIYE BUSELİK 333
ACEM KÜRDİ 357	NEVA KÜRDİ 356	SABA ZEMZEME 353	KÜRDİ 352	MUHAYYER BUSELİK 349
MAYE 374	MÜSTEAR 367	SEGAH 366	MUHAYYER KÜRDİ 362	ZEVKİ TARAB 365
SULTANİ HÜZZAM	BESTE İSFAHAN 405	REVNAK NÜMA 402	VECH-İ ARAZBAR 400	HÜZZAM 378
DİLKEŞ HAVERAN 408	RAHATÜL ERVAH 407	BESTENİGAR 392	IRAK 490	KARCIGAR 434
HÜZZAM-I CEDİD	ŞEVK-İ CEDİD	FERAHNAK 423	EVCARA 417	EVÇ 409
ŞEVKEFZA 461	ŞEVK-İ TARAB 456	ACEM AŞIRAN 445	HÜSEYİNİ AŞIRAN 439	BUSELİK AŞIRAN 426
ŞEDARABAN 486	FERAHEFZA 488	SUZİDİL 468	NÜHÜFT 480	ŞEVKAVER 460
MANİYAT	KOŞMALAR	KÖÇEKÇELER 501	YEGAH 493	TARZ-I CEDİD

5 EDVÂRIN GÜNÜMÜZ

TÜRKÇESİYLE

YAZILMIŞ ŞEKLİ

ÖNSÖZ

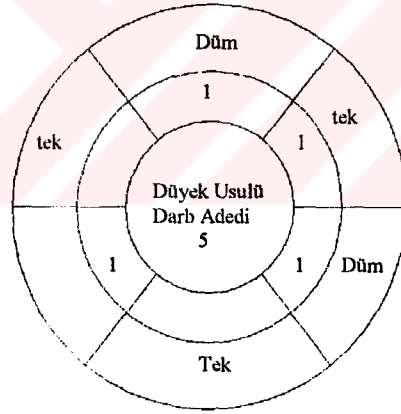
İradesinin mimârı ve aletsiz kudreti ile ayakta tuttuğu on sekiz bin ve belki ölçüsü, bilir kişilerin henüz bir gerçeğine ulaşamadığı nice yüz bin kere yüz bin evrenleri yaratıp ortaya koyan yerin, göğün ve varlığı zorunlu olan öte dünyanın yaratıcısına sonsuz şükür ve duayla. Ve kendisine sonsuz dualar ettiğimiz son peygamberlik işaretine sahip güzel peygamberimiz hazretlerinin zatı sebebiyle ve ona uygun biçimde dünya yaratılmıştır. Sözün özü şudur ki adalet yolunun yolcusu, adaletsizliğin gidericisi maddi ve manevi olgunluklara sahip, dini ve dünyevi güzelliklerle süslü adetleri kendinde toplayan, ihtişam ululuk ve şeref bahşeden, saltanat ve ikbal tahtında oturan, yüce, heybetli, kudretli, azametli, alem padişahı, zamanın sonuna kadar yüceliği kalacak olan Sultan Gazi Mahmut Han'ın evladı Sultan Abdülaziz Han efendimiz hazretlerinin adaletli zamanında yönettiği yerlerde dahi gündengüne ilim ve kültür adamları artmakta ve özellikle sayelerinde mûsikî ilmine eğilim fazla olduğundan bu ilme istekli olanlar için önceden kısa bir dergi düzenlenmiş ve basılmışsa da beş altı sene içerisinde yeni birtakım şarkıların ortaya çıkması bu sefer de yeni bir derginin düzenlenmesiyle birlikte edvarın dahi ilavesine lüzum görülmüş ve eski dergide halk arasında kullanılmayan fasıllarda bulunduğu o bölümlerin çıkarılıp yerine yeni şarkılardan gerekli olduğu ölçüde her bir makamdan birer bölüm yazılmış ve özellikle sonraki bilginlerin ortaya koydukları makamların devirleri her ne kadar kabul görsede ayrıntılı açıklamayıp kısa olarak yazdıklarından bu aciz liyakatim olmayarak makamların devirlerini de uzun uzadıya ortaya koyup açıklamış ve bu dergiye önsöz olarak yazmış bulunmaktayım. Allahın yardımıyla inceleyecek olanların kusurlarıyla kabul edip affetmeleri temennisiyle.

USÛL İLMİNİN TÂRİFİ

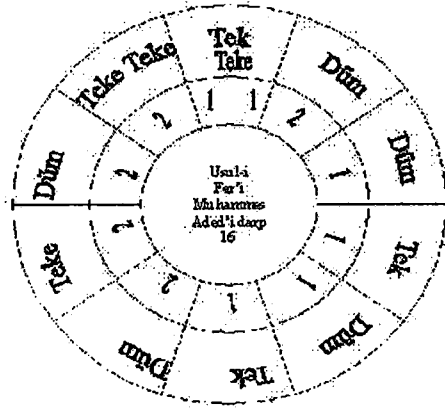
Mûsikî ilminde herşeyden önce önemli olan usul ilmidir. Zirâ usulsüz nağme mûsikî nağmesi değildir. Nitekim ölçüsüz beyt şiirden sayılmadığı gibi usul mûsikînin terazisi ve ölçüsüdür. Öyle ki usulün kuvveti sebebiyle kafiyeli nağme fazlalık ve eksiklik kabul etmez. Usûlün temeli dört unsura benzer şekilde dört işaret ile tarif edilmiştir. Mesela düm tek teke teke şeklindeki işaretlerin ikisi esasta birer mızrap birisi esasta birer mızraba sahiptir. Ve birisi bir mızraba sahip olur. “Tek” bir mızrap sahibi, “teke”de iki mızrap sahibidir. Bu hareketler sebebiyle “düm”

iki dört mızraba sahip olur. “Tek” iki dört ve altı mızraba ait, “teke” dört mızraba sahip olur. “Teke teke” sekiz mızraba sahip olur. Bahsedilen işaret usulün niteliğinden mi, yoksa sonradan mı olduğu bu rakamın işaretinden açıklanır. Bu surette usullerin dairesine bakıldığında hangi usul istenirse rakamından kaç vuruş olduğu anlaşılır. Mesela muhammes usûlünde bir peşrev icad etmek istendiğinde nağmeyi vuruşa bölerek dört hane bir peşrev ortaya çıkacağından her şekilde usule uymak gerekli görüldüğünden düyek usûlünde bir beste yâhut şarkı yapılmak istendiğinde öncelikle güfteyi ölçüp vezne göre bölmek gerekir. Birinci dairede düyek usûlü târif edilmiştir.

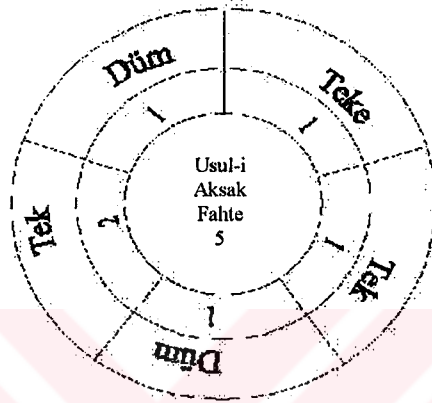
Bu şemada gösterilen düyek usûlü her ne kadar dört vuruştan oluşsa da uzunun kısa tutulmasıyla sekiz vuruş olarak da kabul edilebilir.

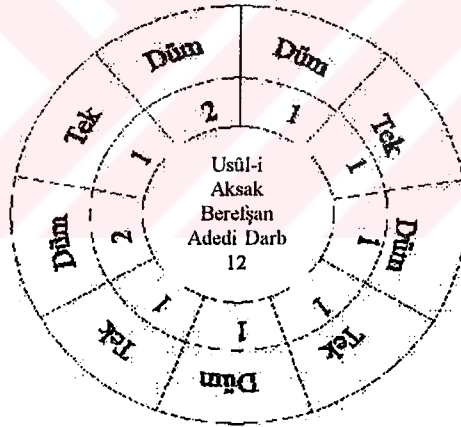
Daire 1.

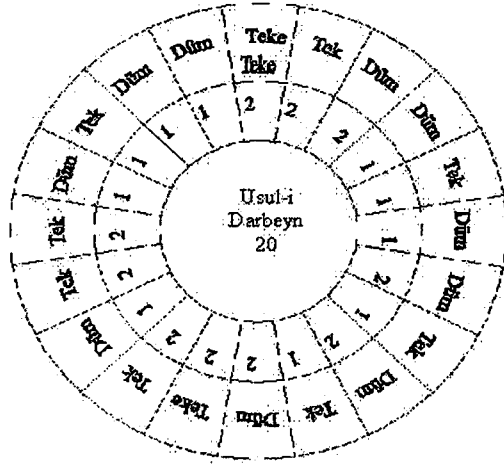
Daire 2.

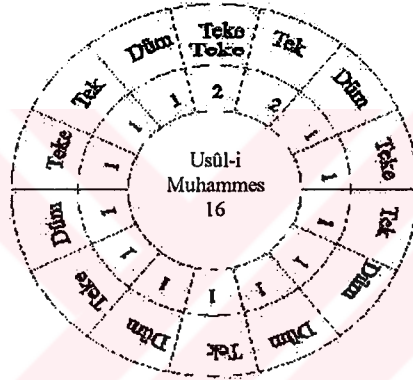
Daire 3.

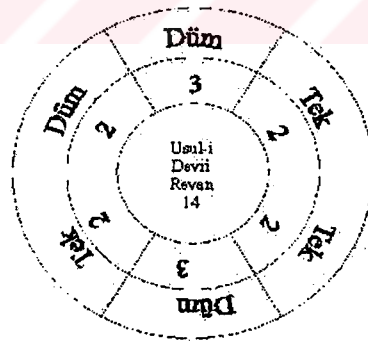
Daire 4.

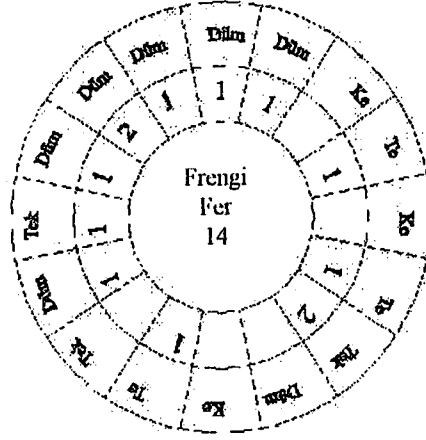
Daire 5.

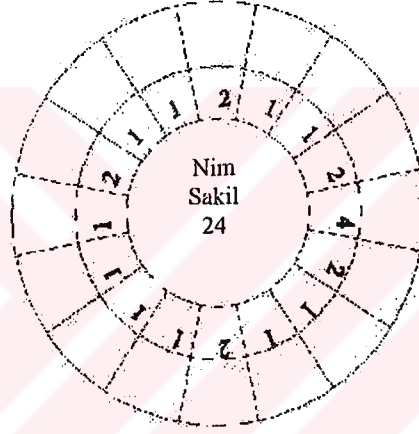
Daire 6.

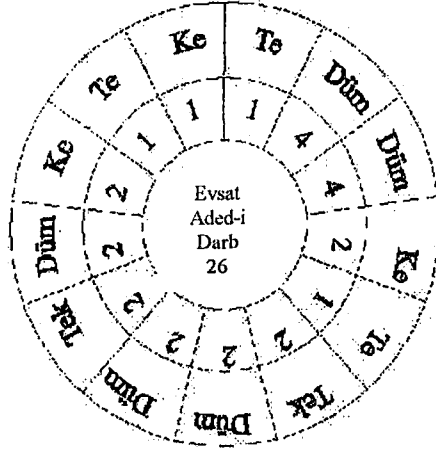
Daire 7.

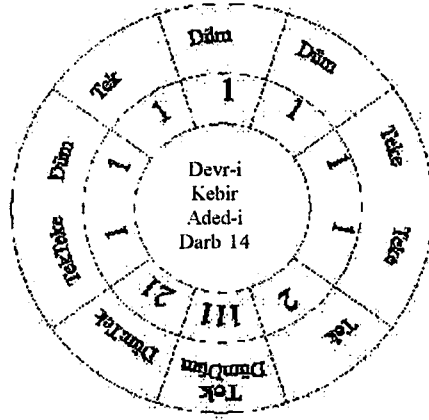
Daire 8.

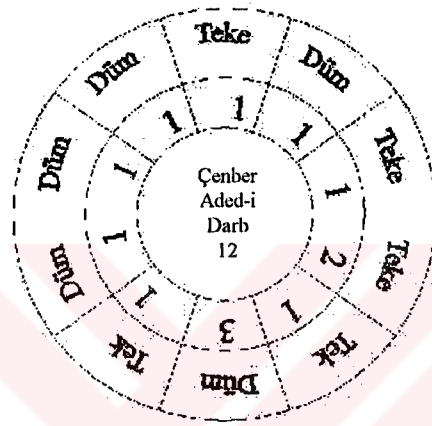
Daire 9.

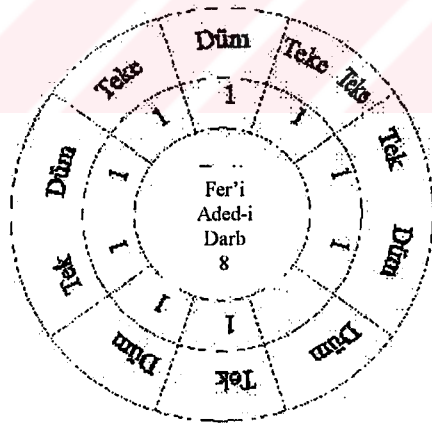
Daire 10.

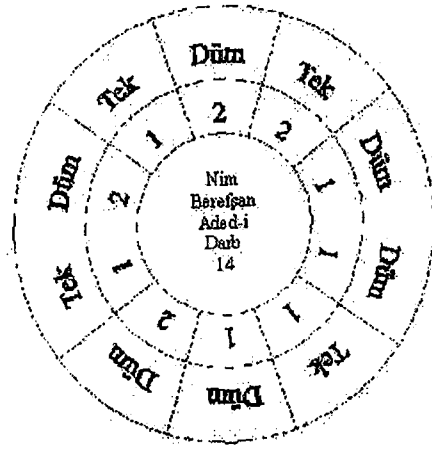
Daire 11.

Daire 12.

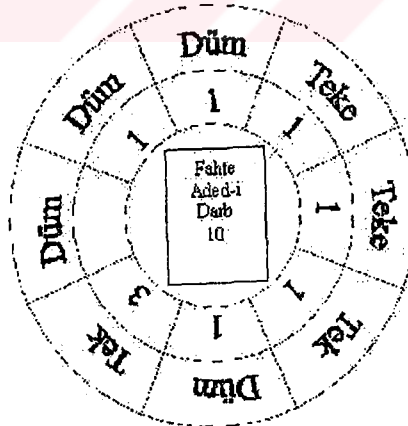
Daire 13.

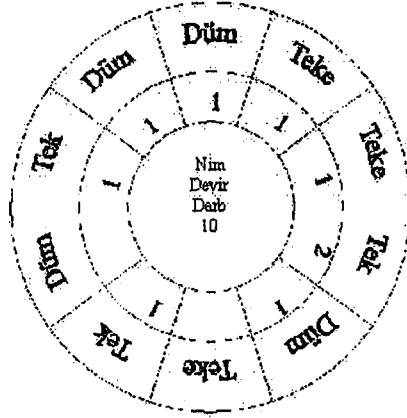
Daire 14.

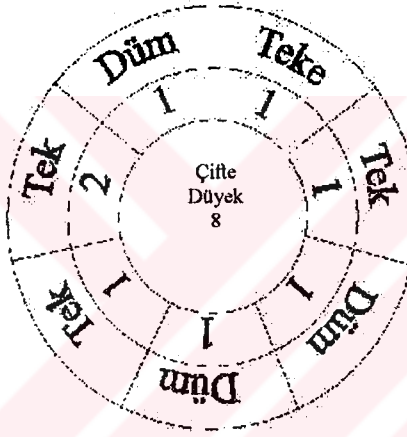
Daire 15.

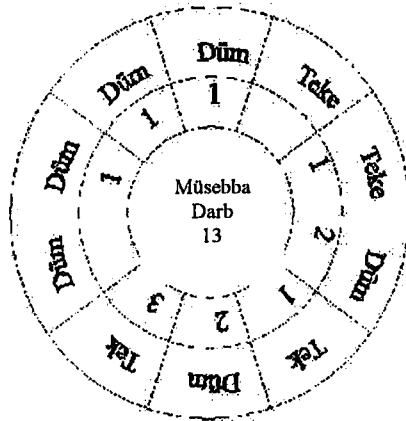
Daire 16.

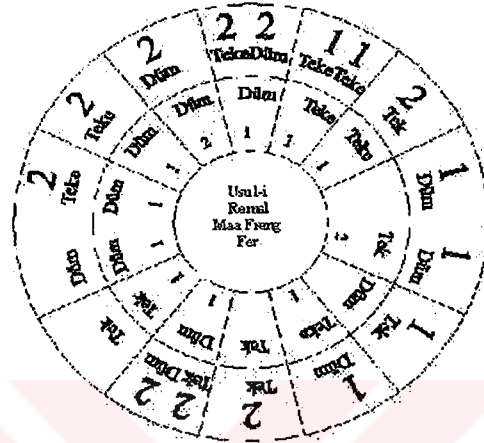
Daire 17.

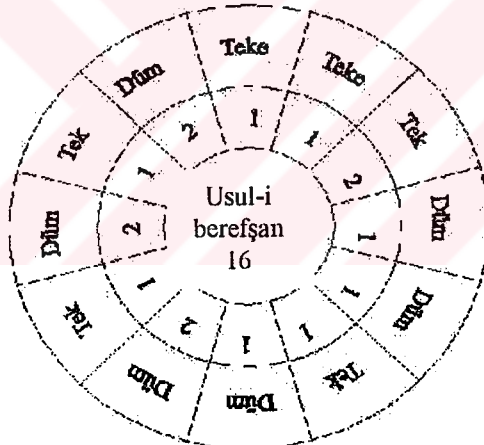
Daire 18.

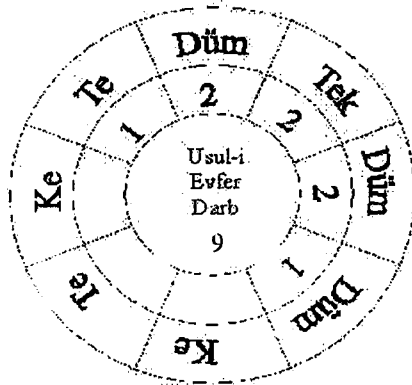
Daire 19.

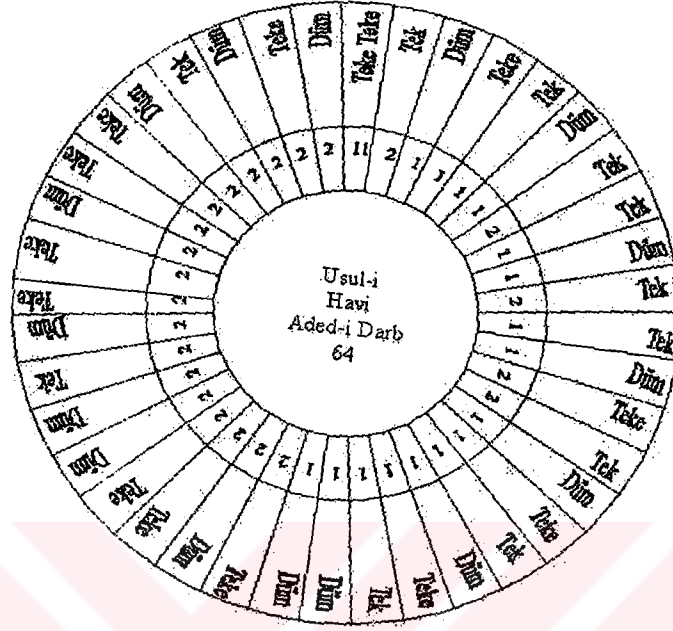
Daire 20.

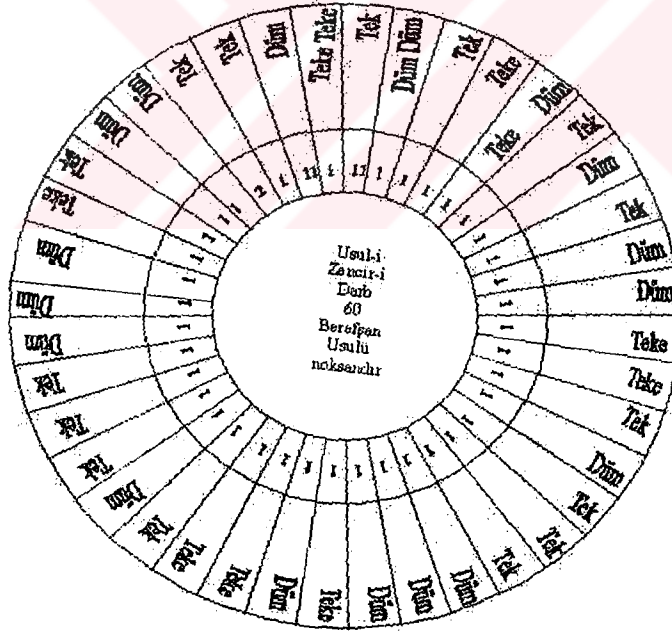
Daire 21.

Daire 22.

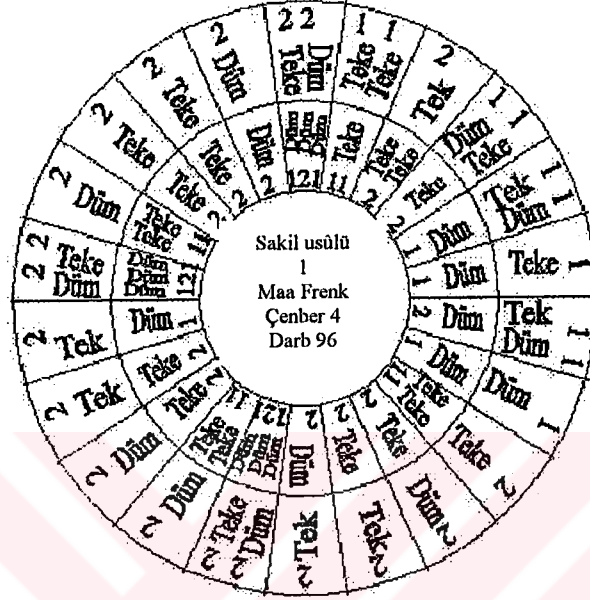
Daire 23.

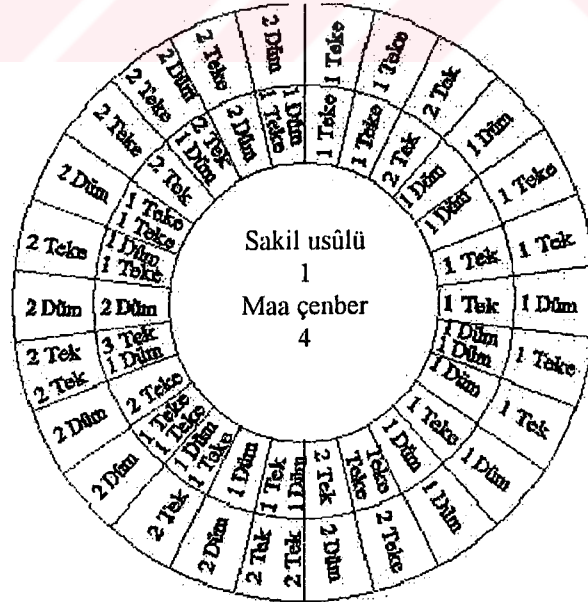
Daire 24.

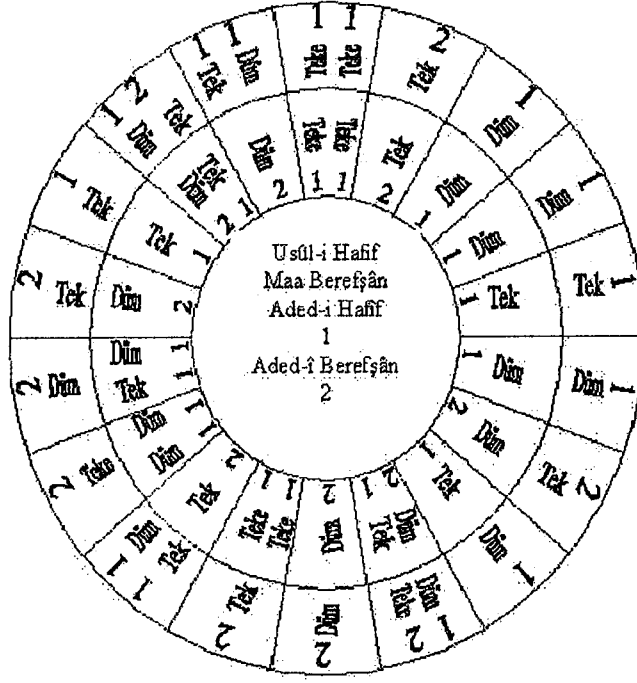
Daire 25.

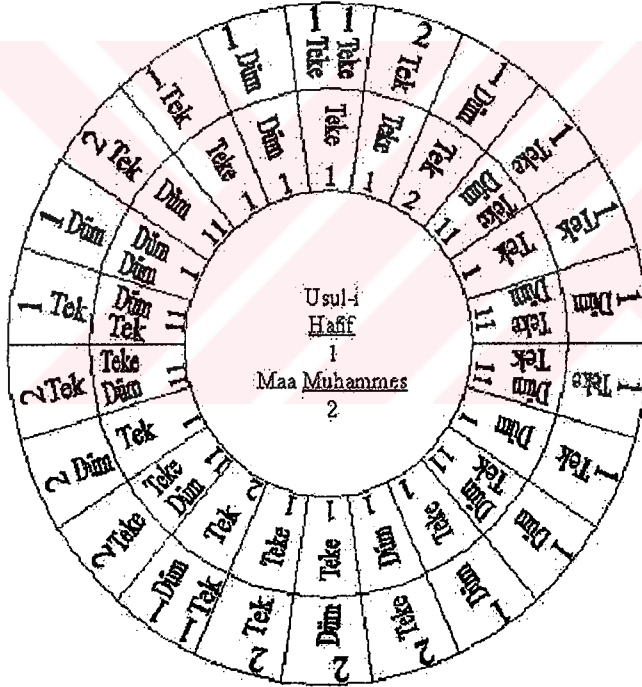
Daire 26.

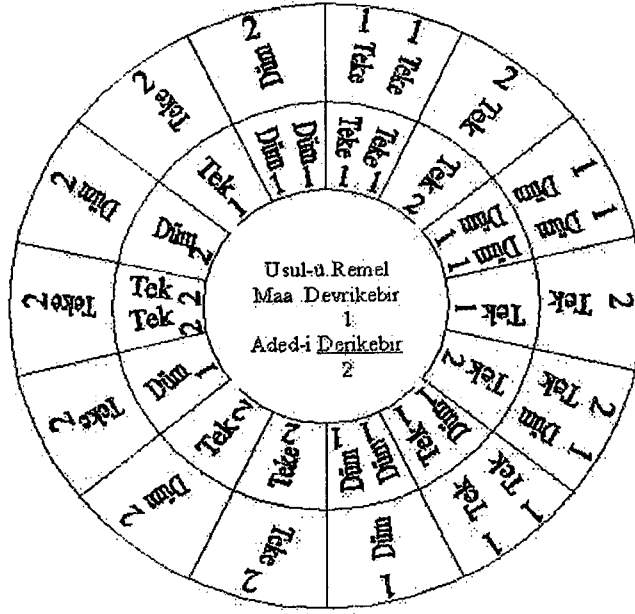
Daire 27.

Daire 31.

Daire 32.

Daire 33.

Daire 34.

EDVAR İLMİNE DAİR RİSÂLEDİR

Mûsikî ilimi matematiksel ilimlerden olup; makam, başlangıç, bölüm ve terkiplerin nasıl icrâ olunduğunda hoşâ gideceğini beyan eden bu bilinen ilmin ismi aslında eski dönemlere ait adına mûsikâr denildiği bilinen bir alete nispet edilerek isimlendirilmiş bu musikardan çok kullanılması dolayısıyla elif ve re harflerinin çıkarılmasıyla, musuki ikinci olarak daha sonra da önceki ya harfinin çıkarılmasıyla mûsikî denmiştir.

Musikar sözü işi bilenler ve zekiler için bilinmeyen bir şey değildir. Bazı gramercilere göre çoban kavalına bazısına göre de bütün müzik aletlerine bu isim verilir. Hz. Molla Camii (KSA) bu ilim hakkında yazdığı Farsça risalesinde; Yunanca'da “Nağmeler” manasına konulmuş bizzat iki “ye” ile “musiki” doğru olduğunu söylüyor. Bu şekilde birinci “ya”nın terkedilerek kullanılmasının hata olduğu aşikardır. Edvar ilminin ortaya çıkışı, musiki ilminin ilk ne zaman başladığı ve asıl icad edenlerin kimler olduğunun bilinmesi münasip olduğundan nay-i neva rakamların usulünün darbına (icrasına) başlandı. Bazı kitap ve daha öncekilerin tarifleri ile ve daha sonrakilerin yazdıklarında şöyle denilmektedir; insanlığın ikinci babası Nuh (As.)'ın lâmek ismindeki akıllı ve muhterem oğlu “musikar” isimli bir saz icad edip bir çok ağaze, makam ve nağmeler icad etmiştir. Fakat filozofların ve musiki alimlerinin birleştiği nokta; “Edvar İlmi”nin Davud (As.)'dan ortaya çıkıp icad ettiği Ud, vefatından sonra uzun bir müddet beyt-ül makdis'deki nurlu odalarında asılı durup daha sonra zalim buht – unnasr'ın fitnessi zamanında kaybolmuştur.

Sonra İskender-i Zülkarneyn zamanında araştırmacı filozoflar ve olgun insanlar rasat icadı ile başlayıp büyük bir gayrete gelip matematik gücüyle musiki ilmini öğrenerek hakim olup. Kaybolan ud'u ortaya çıkararak kendisine mahsus şekle sokmuşlardır. İlk üstad Aristoteles ve akıllı talebesi Sokrat, hüner sahibi İskender'in uzmanlar meclisine aşına olan Galinos'un müzik aleti manasına “musikar” ve Eflatun'unda saz dediği ıspatlanmıştır. Eş-şeyh Zeyneddin Mehmed Abdulhamid el-lazkî'nin “Fethiye” isimli eserinde Hz. Süleyman As.'ın talebelerinden filozof Pisagor'un üç gece devamlı uykusunda; “filan deniz kenarına hüzzam ile midâd

makbul bir ilim ortaya çıkacak müjdesi ile sevinçle uyanarak emredilen yere varır. Üçgün orada bulunup bir şeye rastlayamadığından yorgun bir halde beklerken o civardaki demircilerin uygun bir tarzda dövdükleri ahenk ve nağmeleri büyük bir şiddetle bir tahta parçasına çok kıymetli birkaç tel ibrişim bağlayıp şevklendirici ve güzel nağmeli küçük bir saz meydana getirdikleri sonra usulün teferruatını düzenleyip makam ve ağazesini meydana getirdikleri yazılıdır. Diğer birkaç rivayet daha naklediliyorsa da bu kadarla yetinildi. İlim Allah'ın katındadır.

Musiki ilminde düzenlenip yazılan risale ve edvarın sayısız olduğu bilinen bir şeydir. Bu ilmin ileri gelenlerinin yazdıkları edvar kitaplarında “Rast” musiki perdesinin başı olup daha sonrakilerin çoğuna göre musikin başı “dügâh”tır. Bazı bu ilmi bilenlere göre asıl makam dördtür. Dört unsura nispet edilerek vuruş usulüde dört olarak kabul edilmiştir. Bu dört makamdan ortaya çıkan makamların perdesi onaltıncı dercede son bulur. Yegahtan tiz hüseyniye varınca bazı sazlarda tiz acem, tiz gerdaniye kullanımı da vardır. Bu onaltı perdenin her iki tam perde arasında bir ve iki yarım yani yarım perde ortaya çıkar. Bunlarla beraber hepsi otuzaltı perde olur. Bunların hepsi tanbur dedikleri sazda vardır. Bunlardan başka gerek baş perde “rast” tan çıkan ve daha sonrakilere göre baş perde “dügâh” tan çıkan terkip ve bölümler çok olduğu için hepsi bu “edvar” da daire daire gösterilmiştir. Bu güzel ilim matematik ilminden olup unsurlara, yedi gezegene ve burçlara tam nispeti olduğundan hangi zamanda ne şekilde tesir ettikleri insan vücudunda meydana gelen hastalıklara faydası ve dördte bir oranında yerleşik halkın bünyelerine nispeti ekte yazılan dairelerde açıklanarak gösterilmiştir. Bunlardan başka esas musiki olan makamların seyir ve hareketlerini içine alan bir edvar ve usullerin vuruş ölçülerini içeren daireler düzenlenip bu kadarla yetinildi.

Bundan sonra başperde rast'dan doğan makamların seyir ve hareketleri ve sonraki bilginlere göre mûsikîde asıl başperde dügâh'dan doğan makâmın seyir ve hareketleri ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Rast'dan doğan makâmın seyir ve hareketleri:

RAST MAKÂMININ TÂRİFİ

İlkin rast perdesinden başlayıp; düğâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyînî, ev'ç, gerdâniye basarak muhayyere kadar çıkıp, sonra muhayyerden gerdâniye, acem, hüseyînî, nevâ, çârgâh, segâh, düğâh, rast, ırak, aşîran perdesiyle bir yegâh açıp, tekrar yegâh aşîran, ırak, rast, düğâh açarak, yine ırak ile rast'da son bulur.

Bu kâide her ne kadar sâzendeler için geçerli ise de, hânendegân şarkının başlangıcında taksim sırasında icad ettikleri nağme gereği göre çârgâh yerine hicâz, segâh yerine kürdî basarak pesendide uslûbu üzere rast'da son bulur, yine rast makamında devam etmektedir. Ve bu makâm batı mûsikîsinde de bulunduğundan sol tona tâbir ederler. Ek'de notasıyla gösterilmiştir.

REHÂVÎ MAKÂMININ TARİFİ

Bu makâm dahi aynı rast makâmı gibi giriş bölümü icrâ olunarak rast perdesinde durduktan sonra, yalnız bir yegâh açmakla oluşur. Mûsikî kurallarına göre rehâvînin rast'dan farkı bir yegâh perdesinden ibaret olmasıdır. Bu kurala da alafranga'da yine sol ton denir ve notasında gösterilmiştir.

SÂZKÂR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast, düğâh, segâh ve nîm buselik ile fazlasıyla tegannî edip, sonrasında nevâ, hüseyînî, acem perdesine kadar çıkıp, tekrar acemden hüseyînî, nevâ, çârgâh, segâh ile rast kaldıktan sonra düğâh, çârgâh, segâh ve yine düğâh, rast, ırak, aşîran, yegâh açıp rast, düğâh, segâh ve düğâh ile rast'da karar eder. Bu makâm her ne kadar rast sınıfından ise de alafrangada bûselik perdesinin olmamasından dolayı yine rast majör olarak ifade edilir. Bunun notası da gösterilmiştir.

NİKRİZ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast gösterip, sonrasında nevâ, hicâz, hüseyînî, acem gerdâniye basarak yine bu üslup üzere tek tek nevâ, hicâz, kürdî, düğâh açıp rast, ırak ile yine düğâh açıp ırak ile rast'da son bulur.

Bu makamların gidişâtının gereği gerek taksim ve gerek de bestelerde aralarında ev'ç perdesinin kullanılması da uygun olduğundan kurala da aykırı değildir.

Ve bu makâm alafranga'da minöre benzerliği sebebiyle ve seyrinde sembol kullanılmadığı için sol minör olarak bilinir.

BÜZÜRK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ, hüseyîni yahut bûselik, çârgâh gösterip nevâ, hüseyîni, ev'ç, gerdâniye basarak bu üslup üzere perde perde inip nevâ'dan çârgâh , segâh, dügâh, rast, ırak, aşîrân, yegâh, gösterip sonrasında ırak'dan rast, dügâh açarak tekrar rast perdesinde son bulur. Her ne kadar bu makam hüseyîni girip rastla sonuçlansa da, alafranga'da yine sol ton tâbir ederler. Notası gösterilmiştir.

SÜZNÂK MAKÂMININ TÂRİFİ

Başlangıçta çârgâh, nevâ, şûrî, gerdâniye, ile muhayyere kadar çıkıp, sonrasında sünbüle basarak dönüp yine perde perde şûrî, nevâ, çârgâh, segâh, dügâh açarak zirgüle basmayarak rast'da son bulur. Her ne kadar bu makam alafranga'da bulunmuyor ise de gidişi ve hareketi sol minöre benzer olduğundan sol majör tâbir ederler.

NEVESER MAKÂMININ TÂRİFİ

Başlangıçta hicâz, nevâ, şûrî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer ile sünbüle basıp, yine bu şekilde perde perde nevâ'ya inip, sonrasında hicâz, kürdî, dügâh açarak, dönüp yegâh'dan ırak ile rast perdesinde son bulur. Bu makamı, rahmetli hocam baş müezzin Derviş İsmâil Efendi icat etmiştir. Alafranga'da bulunmuyor ise de, sol minör olarak ifade edilir.

HİCAZKÂR MAKAMININ TARİFİ

Başlangıçta ev'ç, gerdâniye, mahayyersünbüle, tîz çârgâh, yine sünbüleden bu üslup üzere nevâ'ya kadar inip, sonrasında çârgâh segâh ile dügâh açmayarak

zirgüle ile rast'da son bulur. Bu makam alafranga'da bulunmuyor ise de, yine rast olması sebebiyle sol majör olarak ifade edilir.

NIHÂVEND KEBİR MAKAMINI TARİFİ

Başlangıçta hicâz, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye, muhayyer sünbüle basarak, sonrasında dönüp bu üslup üzere nevâ'ya kadar inip tekrar nevâ'dan ev'ç, şûrî yine nevâ, çârgâh, kürdî, dügâh açarak rast'da son bulur. Buna dahi alafranga'da sol majör tâbir ederler.

NIHÂVEND-İ RÛMÎ MAKÂMININ TÂRİFİ

Bir önceki makamın bundan farkı, başlangıçta hicâz, nevâ, şûrî, ev'ç, yani acem yerine ev'ç, çârgâh yerine hicazkürdî ile rast'da son bulur. Sözü edilen neveser makamıyla da benzerliği çoktur. Alafranga'da bu makama sol minör denir.

PENÇGÂH MAKÂMININ TÂRİFİ

Başta hicâz, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye, muhayyere kadar çıkıp, sonrasında bu üslup üzere dönüp nevâ'ya kadar inip nişâbur çeşnişi ile yâni hicâz, segâh, kürdî basarak rast perdesinde son bulur. Alafranga'da bu makama da sol majör denir.

SÛZ-İ DİLÂRÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Başlangıçta rast, bûselik, nevâ göstererek hüseyinî, ev'ç, gerdâniye ile muhayyer basarak dönüp bu üslup üzere nevâ'ya kadar inip, sonrasında nevâ, bûselik, segâh, dügâh, rast, ırak, aşîran perdesine kadar inip dönüp ırak, rast, dügâh açarak ırak ile rast perdesinde karar eder. Alafranga'da bu makâm sol ton denir.

SELMEK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast, çârgâh, nevâ, hüseyinî perdelerinden başlayıp, rast çeşnişiyle giriş yaptıktan sonra çârgâh, hüseyinî, çârgâh hüseyinî iki defa icrâ edilerek tekrar rast perdesinde son bulur.

Alafranga'da buna sol ton denir.

TARZ-I NEVİN MAKÂMININ TÂRİFİ

Başlangıçta acem, gerdâniye, şehnâz, tiz segâh basıp dönüp acem hüseyinî, hicâz ile çârgâh'a kadar inip, sonrasında çârgâh' dan kürdî perdesiyle dügâh açmayarak zirgüle perdesiyle rast'da son bulur. Bu makam, haddim olmayarak benim buluşumdur. Alafranga'da kullanılmadığından dolayı sol kalır.

PESENDİDE MAKÂMININ TÂRİFİ

Başlangıçta hicâz, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye muhayyer basıp, bu tarzda yine nevâ'ya inip tekrar gerdâniye, muhayyer sünbüle, tiz segâh, tiz çârgâh göstererek yine nevâ'ya kadar inip sonrasında hicâz, nevâ, hüseyinî ev'ç, gerdâniye gösterip bu üslûp üzere tekrar segâh perdesine kadar inip segâh'dan dügâh, hüseyinî, nevâ, hicâz, kürdî perdesiyle rast'da dönüp, rast'dan çârgâh, hüseyinî, nevâ, hicâz, kürdi ile rast perdesinde karar eder. Alafranga'da bu makam, sol majördür.

ZÂVİL MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce ev'ç, gerdâniye göstererek perde perde mâhur başlangıcıyla bûselik perdesi basmayarak rast'a kadar inip tekrar dönüp dügâh, kürdî, hicâz perdesiyle nikrîz kâidesi üzere segâh, çârgâh, dügâh açarak rast'da karar eder. Alafranga'da bu makama sol ton denir.

MÂHÛR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce ev'ç, gerdâniye göstererek muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh basarak tekrar dönüp perde perde inerek bûselik perdesini hakkıyla icrâ ederek rast'da karar kılar.

Alafranga'da bu makama sol ton denir.

ŞEVK-İ DİL MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce ev'ç, gerdâniye göstererek mâhur kâidesi üzere nevâ'ya kadar inip döndükten sonra sûznâk kâidesi üzere rast'da son bulur. Alafranga'da sol majör olarak ifade edilir.

Rast perdesinden doğan makâmın tanımlanmaları böyledir. Birkaç rast rast olarak son bulur. Hayal Murad ve mâverâünnehr gibi bir takım makamlar daha varsa da kullanılmadığından tarif olunmamıştır. Ancak, birisinin peşrevi olduğundan aşağıda alafranga notasıyla gösterilmiştir.

Şimdi de sonrakilere göre baş perde olan düğâh'dan doğan makâmın tanımlarına başlayalım.

DÜĞÂH MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce segâh, çârgâh, uzzâl ile sabâ çeşnisi gibi başlayıp sonrasında zirgüle ile düğâhı bir iki defa icrâ ederek ister ise bu üslûp üzere uzzâl perdesiyle hüseyîne kadar çıkıp, yine bu biçim üzere inerek zirgüle ile düğâh'da karar eder.

Her ne kadar düğâh makâmı ile ilgili olarak birçok şey görülmüş olsa da anlatmak doğru olmadığı için vazgeçildi. Aşağıda bazı kullanılmayan makamlar tanımlanmıştır. Ve bu makâm alafranga'da lâ minöre benzeyen denir.

SABÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce segâh, çârgâh, uzzâl perdesiyle hüseyî, acem, gerdâniye şehnâz perdesine kadar çıkıp, sonrasında bu üslûp üzere yine perde perde çârgâh perdesine kadar inip segâh ile düğâhda son bulur.

Bu makâm her ne kadar alafranga'da lâ kalmış ise de kullanılmaz.

UŞŞAK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast, düğâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyî perdeleriyle başlanılarak rasta kadar inip, sonrasında gerdâniye, acem, hüseyî, nevâ, çârgâh, segâh, düğâh, rast

açarak düğâhta son bulur. Ancak, bu makâmda nevâdan yukarısı beyâtî ve aşağısı uzzâl perdesiyle başlanır ise de düğâh makâmına benzerliği sebebiyle, ben bu makâmâ ne beyâtî ve ne düğâh diyebiliyorum. Benzer olması sebebiyle düğâh makâmına fazlasıyla eğilimli olması sebebiyle düğâh olarak da adlandırılabilir. Ve bu makâm alafranga'da her ne kadar lâ kalırsa da yine sol notaya benzerliği sebebiyle sol ton denir.

HÛZÎ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast, düğâh, çârgâh, segâh, düğâh açarak rast inip sonrasında hüseyinî, acem, nevâ, çârgâh, segâh, düğâh, rast açılır yine düğâhda son bulur. Ancak bu makâmın uşşakdan şöyle bir farkı vardır ki hüseyinî perdesinden perde perde inip rasta gelince bir iki defa rast, çârgâh basarak düğâhda son bulur. Genellikle Arnavut havalarında bu makâm icrâ edilir. Alafranga'da da sol kalır.

BEYÂTÎ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce çârgâh, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye perdeleriyle yine nevâyâ kadar inip, sonrasında nevâdan çârgâh, segâh, düğâh açarak bir rast gösterip tekrar gerdâniye acem, hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh okşayarak düğâh'da son bulur. Bu makam alafranga'da her ne kadar lâ olsa da rast tonu yolundadır.

ISFAHAN MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye ile muhayyere kadar çıkıp sonrasında bu üslûp üzere yine nevâ'ya kadar inip hicâz, segâh ile düğâh perdesinde son bulur. Bu makâmın beyâtiden farkı hicâz perdesiyle acem perdesinin üzerinde bir miktar durulduğundan yine düğâh'da son bulur. Bu makam her ne kadar lâ kalırsa da alafranga da re ton denir.

HÛMÂYÛN MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce ısfahan makamı gibi hicâz ile nevâ'dan başlanarak nevâ'ya kadar inip, sonrasında nevâ'dan hicâz, kürdî, rast açarak yine düğâh'da son bulur. Yine bu makâmâ alafranga'da re ton denir.

HİCÂZ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz, nevâ, hüseyî, ev'ç, şehnâz göstererek başlanılıp nevâ'ya kadar inip, sonra nevâ, hicâz, kürdî ile düğâh'da son bulur. Bu makâma da alafranga'da re ton denilmektedir.

NIŞÂBÛR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ, hüseyî, muhayyer, gerdâniye, acem, hüseyî nevâ, hicâz, bûselik basarak düğâh'a kadar inip, sonrasında düğâh'dan bûselik, hicâz, nevâ, hüseyî, acem, gösterip, yine nevâ, hicâz ile bûselik perdesinin üzerinde son bulur. Bu makâmâ dahi alafranga'da re ton denir.

NIŞÂBÛREK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ, hicâz, hüseyî, muhayyer gösterip yine nişâbur makâmı gibi başlangıcı icrâ edilir. Aralarında şöyle bir fark vardır ki, bunun karar yeri düğâh perdesinde, nişâburek ise bûselik perdesinde son bulur. Alafranga'da re ton olarak açıklanır.

NEVÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz, hüseyî yine nevâ, çârgâh, segâh basıp yine çârgâh, nevâ, hüseyî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer perdeleriyle başlayıp nevâyâ kadar tekrar gerdâniye, muhayyer yine gerdâniye acem, hüseyî, nevâ, çârgâh, segâh ile düğâhda son bulur. Bu makâma dahi alafranga'da re ton denir.

SULTANÎ IRAK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz, nevâ, hüseyî, acem, gerdâniye perdeleriyle ısfahan çeşnisi gibi başlayıp nevâyâ kadar inip, nevâdan çârgâh, segâh düğâh, rast, irak, aşîran perdesiyle yegâh açıp tekrar irak, rast, düğâh, segâh göstererek uşşak makâmı gibi düğâhda son bulur. Bu makâma dahi alafranga'da re ton denir.

HÜSEYNİ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ, hüseyinî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh basarak yine bu üslûp üzere nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda son bulur. Bu makâma alafranga'da evvelleri sol ton gibi görünür ise de, lâ minöre benzemektedir.

HİSÂR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hisâr, hüseyinî, acem, şehnâz, muhayyer basarak yine bu üslup üzere hisâr perdesine kadar inip tekrar nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye ile inip nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda son bulur. Ve bu makama alafranga'da lâ minör denilmektedir.

ACEM MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hüseyinî-acem, muhayyer, gerdâniye, acem hüseyinî nevaya kadar iner ve sonra çârgâh, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniyeye kadar çıkar ve beyâtî gibi karar kılar. Alafranga'da bu makâma "re" denir.

GÜLİZAR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce ev'ç, gerdâniye, muhayyer yine ev'ç, hüseyinîye kadar inip sonrasında nevâ, hüseyinî, nevâ, acem, hüseyinî, nevâ, hüseyinî, nevâ, çârgâh, hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh, şûrî, nevâ, ev'ç, gerdâniyeye bu üslûp üzere gerdâniyeden dönüp ev'ç, şûrî, nevâ, çârgâh, segâh, dügâh bir rast açıp tekrar dügâh, segâh, çârgâh yine segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî gösterip, yine hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda karar verir. Bu makam da alafrangada re ton olarak açıklanır.

KÜÇEK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce gerdâniye, ev'ç, hüseyinî perdesine kadar başlanıp sonrasında hüseyinî perdesinden nevâ basmayarak sabâ çeşnişiyle dügâh'da son bulur. Alafranga'da kullanımı yoktur.

GERDÂNIYE MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce ev'ç, gerdâniye perdesinden başlayıp hüseyinî perdesine kadar inip sonrasında hüseyinî perdesinden yine bu üslûp üzere perde perde tîz çârgâha kadar çıkıp sonrasında yine bu şekilde hüseyinî perdesinden nevâ, çârgâh, segâh ile dügâhda karar eder. Bu makâmın alafranga'da kullanımı yoktur.

ARAZBÂR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce acem, gerdaniye gösterip sünbüle, muhayyer, gerdâniye acem, hüseyinî, nevâ'ya kadar inip sonrasında çârgâh, nevâ, hüseyini, acem, gerdâniye, muhayyer göstererek tekrar perde perde bu üslûp üzere çârgâh, segâh dügâh'da karar verir. Bu makam alafranga'da re minöre benzemektedir.

ŞEHNÂZ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce şehnâz perdesinden başlayarak muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh, tekrar tîz segâh, muhayyer, şehnâz, acem, hüseyinî, nevâ, hicâz, yâni uzzâl, kürdî basarak dügâh perdesinde son bulur. Bu makâmı alafranga'da lâ minör olarak ifade ederler.

TÂHİR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce gerdâniye, muhayyer, tiz çârgâh, tiz segâh, muhayyer, gerdâniye, ev'ç gösterip sonra hüseyinî, ev'ç, gerdâniye, muhayyere kadar çıkılır. Muhayyerden perde perde nevâ'ya inip, nevâ'dan muhayyer, gerdâniye, acem hüseyinî, nevâ, çârgâh, segâh iki defa icrâ ederek dügâh'da karar verir. Bu makâm alafranga'daki "re"ye benzemektedir.

MUHAYYER MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh, tîz nevâ, ile şed yolunda sabâ icrâ ederek muhayyere kadar inip sonrasında muhayyerden perde perde nevâ, çârgâh, segâh açarak cüz-i sabâ çeşnisi belli belirsiz icrâ ederek dügâh'da karar verir. Yani bunun tâhir makâmından farkı şu kadar olabilir ki, tâhir makâmı beyâtî üslûbu üzere karar verirken muhayyer sabâ çeşnisiyle sonlanmaktan ibârettir.

Bu makâma alafranga'da kullanılmamaktadır.

SİPİHR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce şehnâz, muhayyer ile şehnâz makâmı gibi başlayıp hüseyinî perdesine kadar, sonrasında hisâr makâmı kararı gibi düğâhda son bulur. Bu makâm alafranga'da lâ minöre benzemektedir.

BEYÂTİARABÂN MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce gerdâniye, muhayyer, tîz çârgâh, sünbüle, muhayyer, gerdâniye ev'ç, şûrî, nevâ'ya inip, nevâdan gerdâniye göstererek âdetâ beyâtî kararı gibi düğâhda son bulur.

Bu makâm, alafranga'da kullanılmaz.

MUHAYYERSÜNBÜLE MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce gerdâniye, muhayyer, sünbüle, tîz çârgâh basarak tekrar sünbüle, muhayyer, gerdâniye, acem, hüseyinî, uzzâl, çârgâh, segâh basarak yâni sabâ çeşnisi gibi düğâhta karar verir.

Bu makâm, alafranga'da kullanılmaz.

BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce bûselik çârgâh, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye basarak başlayıp, sonrasında bu minvâl üzere yine çârgâha kadar inip bûselik, segâh, düğâh, düğâh, zirgüle perdesiyle düğâhta karar verir. Bu makam alafranga'da kullanılmaz.

SABÂ BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast gösterip sabâ, uzzâl, hüseyinî, acem, gerdâniyye, şehnâz basarak yine bu üslûp üzere sabâyâ kadar inip segâh, düğâh, zirgüle, perdesiyle düğâh'da son bulur.

Bu makâm, alafranga'da kullanılmaz.

HİCÂZ BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz makâmı ki nevâ, hüseyî ile başlayıp icrâ ederek dügâha kadar inip sonrasında bûselik icrâ ederek dügâh son bulur. Diğer biçim de gerdâniye'den başlayarak yine hicâz perdesini icrâ ile olur.

Bu makâm alafranga'da kullanılmaz.

NEVÂ BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Yukarıda anlatıldığı şekilde nevâ makâmını icrâ ederken yegâh açıp sonrasında hüseyî perdesiyle bûselik icrâ ederek dügâhda son bulur. Bu makâm alafranga'da re minöre benzemektedir.

HİSÂR BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Yine yukarıda açıklandığı şekilde hisâr makâmını icra ederek dügâh kaldıktan sonra tekrar bûselik icrâ ederek perde dügâhda son bulur.

Alafranga'da lâ minör olur.

ACEM BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu da acem makâmını icrâ ederek rast açıp sonrasında bûselik başlangıcıyla dügâhda son bulur.

EV'Ç BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu dahi ev'ç makâmını icrâ ederek yegâh açıp tekrar yegâhdan dönüp hüseyî perdesiyle bûselik icrâ ederek dügâh son bulur.

ARAZBÂR BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu dahi arazbâr makâmını icrâ ederek bûselik çeşniyle dügâhda son bulur.

GERDÂNİYYE BÜSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu dahi gerdâniye makâmını icrâ ederek bûselik ile dügâhda son bulur.

MÂHÛR BÛSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu da mâhûr makâmını icrâ ederek rast'a kadar inip, sonrasında bûselik icrâsıyla dügâhda son bulur.

TÂHİR BÛSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Yine yukarıda açıklandığı şekilde tâhir makâmını icra yoluyla bûselik icrâ ederek dügâhda son bulur.

ŞEHNÂZ BÛSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce şehnâz makâmını icrâ ederek bûselik kararı ile dügâhda son bulur.

MUHAYYER BÛSELİK MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu da muhayyer makâmını icrâ ederek, bûselik'de son bulur.

KÛRDİ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast, dügâh, nihâvend, çârgâh, nevâ, hüseyî, acem gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâha kadar çıkıp sonrasında bu üslûp üzere yine rasta kadar inip tekrar kürdî perdesiyle dügâhda karar eder. Bu makam alafranga'da kullanılmaz.

SABÂ ZEMZEME MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce segâh, sabâ perdesiyle sabâ üslûbu üzere başlayıp dönüp dügâh, rasta kadar inip sonra bir nevâ, çârgâh kürdî perdesiyle dügâhda son bulur. Bu makam alafranga'da kullanılmamaktadır.

NEVÂ KÛRDİ MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu makâm da nevâ makâmını icrâ ederken dügâh açtıktan sonra tekrâr dönüp nevâ, çârgâh, kürdî perdesiyle dügâhda son bulur. Bu makâm alafranga'da kullanılmaz.

ACEM KÜRDİ MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu makâm da acem makâmını icra yoluyla düğâha kadar inip, sonrasında düğâhdan kürdî, çârgâh, nevâ açarak yine dönüp kürdî ile düğâhda karar eder. Alafranga'da fa ton denilmektedir.

ZEVK-Ü TARAB MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce gerdâniye, muhayyer, sünbüle, ev'ç, şûrî, nevâ, hicâz, kürdî basarak arabân çeşniyle başlayarak rasta kadar, sonra düğâh, kürdî, çârgâh, nevâ açarak dönüp bu yoldan kürdî perdesiyle düğâh karar verir.

Bu makâm alafranga'da sol minör gibi görünse de lâ kalır ve kullanılmaz.

MUHAYYER KÜRDİ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce muhayyer makamı üslûbu üzere başlayarak bir parça çeşnisini göstererek düğâh, rast, yegâha kadar inip, sonra düğâh kürdî, çârgâh, nevâ ile dönüp kürdî perdesiyle düğâhda sonlanır.

Alafranga'da bu makâm kullanılmaz.

SEGÂH MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce kürdî, segâh göstererek çârgâh, nevâ, hüseyinî, gerdâniye ile bu yoldan yine aşağıya kadar inip, sonra rast, kürdî, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî gösterip tekrar dönüp kürdî perdesiyle düğâh açmaksızın segâhda karar verir. Başlangıçta ve beste meyanlarında ev'ç kullanımı ve tîz segâh kullanımı seyrindendir. Bu makâm alafranga'da si üzerinde kalırsa da sol ton diye açıklarlar.

MÜSTEÂR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce kürdî, segâh, hicâz, nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye, perdeleriyle başlayarak nevâyâ kadar inip, sonra hüseyinî, nevâ, hicâz, segâh, kürdî basarak düğâhsız segâh'da sonlanır. Bu makâm alafranga'da si minör tona benzemektedir.

MÂYE MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ'dan beyâtî üslûbu üzere başlayarak segâha kadar inip, sonra rast, kürdî, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî, acem gösterip dönüp bu üslup üzere kürdî ile dügâh açmaksızın segâhda sonlanır. Buna da alafranga'da sol ton diye açıklarlar. Her ne kadar si kalsa da buna da alafranga'da sol ton denilmektedir.

HÜZZÂM MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce çârgâh, nevâ, şûrî, ev'ç, gerdâniye, muhayyer, sünbûle basarak bu üslûp üzere perde perde şûrî ile nevâyâ inip sonra çârgâh, segâh, kürdî ile yine segâhda sonlanır.

Bu makâm alafranga'da terse kaldığından sol tona benzerliği vardır.

VECH-İ ARAZBÂR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce arazbâr üslûbu üzere başlayıp nevâyâ kadar sonra nevâ şûrî ile hüzzâm gibi segâhda sonlanır. Bunun da alafranga'da kullanımı yoktur.

REVNAKNÜMÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce kürdî, segâh ile müstear çeşnisi gibi başlayıp sonra segâh, kürdî, dügâh açmaksızın rast ile ırakda sonlanır. Her ne kadar ırak kalırsa da bu makâma alafranga'da si minör denmektedir.

SULTANÎ HÜZZÂM MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hüzzâm gibi başlayıp segâh karardan sonra bir çârgâh gösterip rast, dügâh, rast, aşîran'a kadar inip, sonra aşîrandan dönüp rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ, şûrî, ev'ç ile hüzzâm gibi segâh kalır. Bu makâmın alafranga'da sol tona benzerliği vardır.

IRAK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce aşîran, ırak, rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ göstererek, dönüp nevâdan çârgâh, segâh, dügâh, rast, ırak, aşîran ile bir yegâh açıp, sonra ırak, rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ açarak yine bu minvâl üzere ırakda sonlanır.

Her ne kadar ırak kalırsa da bu makâm alafranga'da re ton olarak açıklanır.

BESTENİĞÂR MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce rast, çârgâh gösterip sabâ üslûbu üzere başlayıp sonra çârgâh, segâh, dügâh, rast açarak ırakda sonlanır. Bu makâmın alafranga'da kullanımı yoktur.

RÂHAT ÜL ERVÂH MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz çeşnisiyle başlayıp dügâh karardan sonra tekrar ırak üslûbu gibi ırakda sonlanır. Bu makâm her ne kadar ırak kalırsa da alafranga'da re tona benzerliği vardır.

DİLKEŞ HÂVERÂN MAKÂMININ TÂRİFİ

Bu da hüseyinî makâmı gibi başlayıp dügâh karar verdikten sonra ırak makâmı icrasıyla ırak'da sonlanır. Bunun da re tona benzerliği vardır.

EV'Ç MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce acem, ev'ç, gerdâniye, muhayyer, tîz segâh, tîz çârgâh basarak bu üslûp üzere yine nevâ'ya kadar inip sonra çârgâh segâh, dügâh açarak ırakda sonlanır. Bu makâm alafranga'daki "re"ye benzemektedir.

EVCÂRÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce acem ile ev'ç perdesini gösterip şehnâz, muhayyer basarak yine ev'ç, acem, nevâ, hicâz, segâh, kürdî ile dügâh açmaksızın rast ile ırakda sonlanır. Bu makâma alafranga'da fa diyez ton denilmektedir.

FERAHNÂK MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ, acem, ev'ç, gerdâniye, muhayyer göstererek tîz çârgâh, tîz segâha çıkıp, sonra bu üslûp üzere nevâyâ kadar inip, isterse hicâz ile, isterse çârgâh ile segâh, dügâh, rast, ırak ile aşîran ile bir yegâh açıp, dönüp tekrar ırakda sonlanır. Bu makama alafranga'da re ton denir.

ŞEVKEFZÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce acem, gerdâniye perdesiyle şehnâz, sünbûle basarak yine bu üslûp üzere dönüp acem, hüseyinî, hicâz, çârgâh, kürdî, dügâh, rast, aşîran yegâh açıp, sonra aşîrandan tekrar rast dügâh, yine rast ile aşîranda sonlanır.

Bu makâma alafrangada fa ton denilmektedir.

ŞEVKÂVER MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce arazbâr çeşnisi gibi başlayıp nevâ'ya kadar inip sonra nevâ'dan acem yoluyla aşîranda sonlanır. Bu alışılmış açıklamaya diğer bir açıklama da önce gerdâniye muhayyer, sünbûle, tîz çârgâh basarak dönüp bu üslûp üzere bir parça sabâ gibi uzzâl perdesiyle çârgâh'a inip, sonra çârgâh'dan nevâ, hüseyinî, acem, basarak tekrar perde perde yegâha kadar inip, yegâhdan aşîran ile rast zîrgüle değinerek aşîranda sonlanır. Bu makâmın alafranga'da kullanımı yoktur.

ŞEVK-Ü TARÂB MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce sabâ üslubu üzere hareket edip uzzâl, hüseyinî, acem, gerdâniye muhayyere kadar çıkıp tekrar muhayyerden perde perde inip çârgâh, kürdî, dügâh, rast açarak aşîran, yegâh ile yine hüseyinî aşîranda sonlanır.

Bu makâmın alafranga'da kullanımı yoktur.

SÛZİDİL MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hisâr, hüseyinî, şehnâz, muhayyer gösterip sonra acem, hüseyinî, hisâr, çârgâh, segâh, dügâh, zîrgüle ile aşîranda sonlanır.

Bu makâma alafranga'da mi minör denmektedir.

BÛSELİK AŞİRÂN MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce bûselik makâmı gibi başlayıp hüseyinî perdesine kadar çıkıp, sonra acem, gerdâniye muhayyer basarak dönüp perde perde düğâha kadar inip rast ile aşîranda sonlanır. Bu makâmın alafranga'da kullanımı yoktur.

HÛSEYNÎ AŞİRAN MAKÂMININ TÂRİFİ

Bûselik aşîran ile bunun farkı ancak başlangıçta olup, birisi bûselikden birisi hüseyinîden başladığından, seyr ve hareketçe bir farkları yoktur. İkisi bir perde de kalır. Bunun da kullanımı yoktur.

ACEM AŞİRAN MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hüseyinî, acem gösterip üslûp acem üzere başlanıp kendinden önce olan aşîran'da sonlanır. Bu makama alafranga'da fâ ton denilmektedir.

FERAHFEZÂ MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ, hüseyinî, acem, gerdâniye, muhayyer perdeleriyle başlayarak nevâyâ kadar inip, sonra düğâh, kürdî, çârgâh ile rast, aşîrân kalıp, tekrar aşîran yegâh, kaba uzzâl basarak yegâhda sonlanır.

NÛHÛFT MAKÂMININ TÂRİFİ

Nûhûft makâmı gizli bir şey olması yönüyle eski edvar'da önce muhayyer perdesinden başlayarak nevâ'ya kadar inip, sonra ısfahan çeşnisine girip hicâz, kürdî ile düğâh karar eder diye yazmışlarsa da Recep Çelebi ve Buhurcuzâde gibi eski hânendelerin sözüne göre; nevâdan hareketle ev'ç, muhayyer basarak düğâh, rast, ırak ile aşîran kalır demişlerdir. Ve neyzen Ali Hoca ve Tanburî Mehmed Çelebi'ye göre; nevâ perdesinden hareket edip rehâvî çeşnisiyle rasta inip, rast'dan ırak ile aşîran kalır diye yazmışlardır. Gerçi ben bu yolu daha iyi bulsam da; rehâvî çeşnisiyle rast, ırak, aşîran yegâh açıp tekrar perde perde rehâvî yüzünden hüseyinî

perdesine kadar çıkıp, sonra aşîrana kadar inip karar verir. Bu makâmın alafranga’da kullanımı yoktur.

TARZ-I CEDİD MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz, nevâ, hüseyî, acem basarak gerdâniye ile tekrar nevâyâ dönüp sonra düğâh, kürdî, çârgâh, nevâ ile dönüp rast, aşîran ile yegâh’da sonlanır.

Bu makâmın alafranga’da başlangıç re majör gibi ise de, re minör kalır.

ŞEDD-İ ARABÂN MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce hicâz, nevâ, ev’ç, şûrî ile gerdaniye-muhayyer basıp tekrar nevâ’ya kadar inip, sonra nevâ, çârgâh, kürdî, düğâh, rast, ırak, aşîran ile yegâh’da sonlanır. Bu makâma alafranga’da sol minör denilmektedir.

YEGÂH MAKÂMININ TÂRİFİ

Önce nevâ üslûbu üzere başlayarak düğâh’a kadar inip, sonra ırak çeşniyle aşîran, yegâh kalır. Bu makâma alafranga’da re ton denilmektedir.

Fisagor’un mûsikî ilmindeki üstünlüğü matematikteki kuvvetinden dolayıdır. Gök cisimlerinin hareketlerinin sesini ve yıldızların hareketini dinleyip, içinde tutarak; bu şekilde on iki makâm ve dört şûbe ve yirmi dört terkîp icâd ettiği önemli kitaplarda yazılı ise de, Hoca Nasîrüddin ve Ebû Ali Sinâ yirmi terkîp zikredilen terkiplerin üzerine ilâve ederek kırkdörde çıkarmışlardır.

Adı geçen filozofun icadı olan makâmlar eski devirlerin seyrine göre şunlardır; “Rast, ırak, ısfahan, zîrefkend, kûçek, bûzürk, zirgüle, rehâvî, hüseyî, hicâz, bûselik, nevâ, uşşak” oniki gezegene nisbetle onikiye ayırdı. Ve bu yedi başlangıç ki “heft ağâze(yedi başlangıç)” olarak tanımlanmıştır. Bunlar: “Geveşt, şehnâz, selmek, mâye, nevrûz, gerdâniye, hisâr” yedi gezegene nisbet edip mûsikî girişlerini isimlendirmişlerdir.

Ve bu dört şûbeyi dahi dört unsura nisbet edip; “yegâh, düğâh, segâh, çârgâh”, yâni: dört asli ki, dört şûbe şeklinde isimlendirmişlerdir. Bu

kısımlandırmayı daha önceki insanlar yapmışlardır; “Safiyüddîn Abd ül Mümin, Nâsirüddîn Fârâbî, Kemâlettin Tûsî, Şeyh Şehâbeddin, Şeyh Ebû Ali Sîna, Celâleddîn-i Harezmi Aleddevletüveddini Ali Şâh, Abdülazîz Kirmânî, Şems-i Isfahânî, Celâleddîn-i Şeşterî ve Muhammed, LâMisrî Hoca-i Abdülkâdir Serâî telifleridir. Sonrakilere göre ise dört şûbe; rast, ırak, aşîrân, yegâh demeye uygun gördüklerinden aralarında olan fark şu kadar var ki “şed” yolu araştırıldığında çârgâh ile rast’ın münâsebeti segâh ile ırak’ın münâsebeti, aşîrân ile dügâh’ın münâsebeti yegâh ile yine dügâhın münâsebeti yâni çârgâh’dan icrâ olunacak makam rast’da da icrâ olunur.

Segâh’da icrâ olunacak ırak’da icrâ olunur. Dügâh’da icrâ olunacak aşîrân’da icrâ olunur. Bununla berâber dört şûbenin karakterlerinde de ayrılıp dört unsurdan yegâh’a ateşe karşılık hamele burcu (kuzu burcu) ve aşîrân toprağa karşılık yengeç ve ırak’a havâyâ karşılık terazi nisbeti mîzâna, rast suya karşılık oğlak diye taksim etmişler.

Ve yedi gezegen yedi makâmı ilgilendirilmiştir; zuhale geveşt, Jüpiter’e şehnâz, Mars’a selmek, Güneş’e mâye, Venüs’e nevrûz, Utarit’e gerdâniye, Ay’da hisâr makâmına taksîm edilmiştir.

Ve oniki burca nisbet edip rast makâmını kuzu’ya ırak makâmını boğa’ya, ısfahan makâmını ikizlere, kûçek makâmını yengeç’e, büzürk makâmını aslana, zîrgüle makâmını başak’a, rehâvî makâmını teraziye, hüseyinî makâmını akreb’e, hicâz makâmını yay’a, bûselik makâmını oğlak’a, nevâ makâmını kova’ya, uşşâk makâmını balık burcuna taksim etmişler.

Ve insan cinsinden buğday ekinli ve sarışın ve siyâh renkte olanların çoğunun etkisi olduğu resimle gösterilen dâirelerde bellidir.

Ve gündüz ve gece vakti etkileri de sâât nâmede beyân kılınmıştır. Meselâ ırak makâmının tabiatı ikram ve kurudur, siyâh renkliye tesir eder denmiş idi.

Yalnız ırak makâmı olmayıp, ırâk’a tâbî olan makâm demektir diğerlerinin de buna kıyasla.

Bu açıklamanın ortaya koyduğu böyledir ki bu ilme istekli olan kardeşler bilsinler ki, bu güzel ilim fen-matematik ilimlerinden olup hepsi beş fenne dayalıdır.

Birincisi felsefe ilmi, ikincisi astronomi ilmi, üçüncüsü tıp ilmi, dördüncüsü yıldız ilmi, beşincisi hendese (geometri) ilmi bilmeğe bağlıdır.

Zamanımızda geçerli olan mûsikî; üstatdan kalpten kalbe öğrenilen ilimdir. Yoksa gerçekte ilmen mûsikî erbâbı olmadığı herkesçe kabul edilmektedir.

Özellikle musîkî erbâbından birisi şarkı söylediğinde dinleyicilerin bu kadar etkilenmesinin sebebi nedir? İnsanlar sonsuzluk dünyasında bu nağmeleri dinlediğinden, bu dünyada dinledikleri zaman da ruhâni bir zevk alırlar ve coşarlar. Ve bazı insanların da ruhâni özellikleri: baskın gelir ve bunlar hoş müzikden fazlasıyla zevk duyarlar.

Ve hatta Abbâsi devleti dönemi kâmilllerinden Şeyh Abdülmü'min Sûfî zamanında Bağdâd alimleri, mûsikî erbâbına şarkı söylemeyi yasakladığında bahsi geçen Sûfî halîfenin huzûruna çıkıp şöyle demiştir:

Bu mûsikî ilmi yüce ve hoş bir ilimdir. Neden yasaklıyorsunuz? Diye sorduğunda halife ulemânın yasakladığını söylemiştir. Şeyh ise bu ilmi çeşitli delillerle ispat edebilirim der. bunlardan biri Şerîf Ebû'l Ferec Isfahânî “Kitab-ı Egân” adlı eserinde şöyle anlatır: “İmam Mâlik bin enes (RA) bir gün şarkıcının yanlış bir makamı söylediğini işittiğinde pencereden başını uzatıp o hânendeye hatasını söyleyip doğrusunu öğretmiş.

O kimse ise bunu bir defa da öğrenemeyeceğini bir defa daha tekrar etmesini rica ettiğinde İmam Mâlik: “Sana öğretirim ancak benden aldığını söyleyip diğer bilgiler gibi benden rivâyet etmeni isterim” diye o kimseye gerektiği kadar tekrar edip öğretti.

İkinci delil; İbni Kuteybe ve diğerleri İmam-ı A'zâm Ebû Hanîfe'den şöyle anlattı: Hazreti İmâm'ın bir komşusu vardı. Her gece bir beyit okuyup şarkı söylüyordu. İmamın bu komşusuna Ebu Hammâd derlerdi. Çer çöp toplayıp satarak onunla geçinirdi. Gecelerde neşelendiği zaman Abdullah Acinin şiirinden. Şu mealde

beyiti şarkı olarak söylerdi; “beni kaybedenler, beni kaybetmedi. Belki harpte sınır başını kapamak için hıfz olunmaya lââyık biriketi zâyî’ eylediler ki vaktinde bir askere bedel veyâ bir sınıra yıldız gibi engel olurdu.” demek olur. Hazreti İmâm mübarek evinden onu dinlerdi.

Hazreti İmam bir iki gece de o şahsın sesini duyamayıp sebebinden sorduğunda dediler ki: “Komşunuzu bekarlar evinin gece bekçileri dışarıda bulup Emir İsa’nın zindanında hapsetmişler diye haber vermeleriyle o şahsı Emîr İsâ’nın zindanından çıkarıp götürdü ve bunlardan başka güzel ses hakkında pek çok hadisler söylenmiş ise de burada belirtilmesi ve yazılması edebe uygun olmayacağından ve herkesin elinde bulunmasıyla uyulmasında kusur olunacağından vazgeçildi.

Ve bir delil dahî yakıştıramayacağı açık olan Hz. Peygamberin hadislerinden vedâ haccı senesi Ebahşe hazretlerine şöyle buyurmuşlardır; güzelce tegannî et ta ki develer bunun tesiriyle aşırı harekete gelip üstündeki harem-i hümayûnu rahatsız etmesinler. Hayvanlara mûsîkî tesir eder mi? Şeklinde sorulursa bir deve getirmelerini emredin kırk gün o deveyi aç koyup bir yerde haps etsinler, sonra önüne su koyalım ve müziğe başlayalım o deve suyu terk edip müziği dinlemeyle meşgul olursa anlarsınız ki, bu yücebir ilimdir, eğer aslâ iltifat etmeyip suya rağbet ederse bu ilmin varlığı yoktur dediğinde, halife bir deve getirmelerini emretti, ve kırk gün aç ve susuz bir yerde hapsedildi. Kırk gün tamamlandığında Bağdâd alimleri Halife’nin huzurunda toplandılar. Deveyi çıkarıp huzûra getirdiler ve suyu gösterdiler.

Hemen miskîn deve ipini koparıp bin canla su olan yere doğru koştu. Ancak şeyh zikredilen müziğe başladığı anda, deve suyu terkedip müziği dinlemeye başladı. Üç kez nöbet böyle oldu, üçüncüde önüne gelip gözlerinden yaş akıtarak sudan uzak oldu. O meclisde bulunan ulemânın hepsi şaşırıp hayrân oldular. Ve şeyh Safiyyüddîn Abdülmümin hazretlerini ziyâdesiyle ağırlayıp ve saygı gösterip özür dilediler. Sonra halkı heveslendirerek pek çok kimselere tâlim ederek kâmil üstâd oldular.

Bu yüce ilmi iyi bir üstâda yakın olmadan öğrenmek mümkün olmaz diye yukarıda söylemiştik. Yine emr-i muhaldır (mantıksızdır) ve bu ilmin sonu olmadığı yönüyle Nasirüddin-i Farâbi yukarıda açıklayıp; on iki makâm, yedi başlangıç ve dört şûbe bunlar asıldır, geri kalanları terkip ve ayrıntıdır demiştir.

Önceki bilginlerin asırlarında günümüze kadar bu nağmeler yenilenip yeni terkipler yapılmış olmakla demek olur ki, mûsikî erbâbı dilerse yeniden bir terkip yapabilir. Bununla beraber terkebânın çoğalmasından bunların seyr ve hareketlerine açıklama ve târif lâzım gelmeye her ne kadar yukarıda geçerli olan makâmların seyr ve hareketleri bend bend târif olunmuş ise de, burada da kullanımda olmayan makâmların seyr ve hareketleri ve aded ve isimler ve açıklamaları ve kaç parçadan oluştukları ve yarım perdelerle tâm perdelerin tariflerine başlandı.

Evvelâ; tamâm perdelerin nîm perdelerde olan makâmları ikinci olarak; sekizinci tîz perdelerin makâmları

Üçüncü olarak; kalından inceye varınca yarım perdelerin makâmları, dördüncü olarak; tîzden nerme varınca nîm perdelerin makâmları, beşinci olarak; mürekkeb makâmlar, altıncı olarak; ismi olup kendisi olmayan makâmlar, yedinci olarak: makâm nâmiyle kullanılan terkebât

Şimdi, kalından tam perdelerin makâmları yedi makâm ki zikrolunanlardır: “ırak, rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyî”

Tîzde tamâm perdeler üçdür: “ev’ç, gerdâniye, muhayyer” Kalından inceye yarım perdelerin makâmları dörttür: “kürdî, sabâ, beyâtî, acem”

İnceden kalına varınca yarım perdelerin makâmları beştir: “Şehnâz, hisâr, uzzâl, bûselik ve zirgûle”

Mürekkeb makâmlar altıdır: “Sünbüle, mâhûr, pençgâh, nikriz, nişâbûr” sûretâ makâmlar ikidir: “Bestenigâr, zirefkend”

İsmi olup kendisi olmayan makam birdir: “Rehâvî”

Makâm ismiyle meşhûr olarak kullanılan terkipler yirmidir; “İsfahan, bûzûrk, hicâz, geveşt, selmek, mâye, acemaşîran, bûselik, aşîran, hüzzâm, nihâvend, nühüft, horâsânî, hüseyinî, hüzi bûselik, râhat ül ervâh, ruy-i irâk, muhâlif-i irâk, sultânî irâk, arazbâr, baba tahîr”

Bu terkiplerden başka dahi çok terkipler var, isimleri eskilerin edvarlarında olduğu şekilde açıklanır. Gelelim makamların açıklanmasına tam perdelerden irâk makâmı tamâm ve kalın perdelerin makâmılarından. Seyr ve hareketi yukarıda tâ’rif olunmuştur.

Ve irâk makâmına tâbi terkiplerden; sultânî Irâk ve râhat ül ervâh ve zirkeşhâvan ve beste ısfahân. Bunların tarifleri icrâ olunur.

Muhâlif-i irâk ve rûy-i irâk; bu iki makâmın tarifleri dahi kısaca açıklanır; muhâlif-i irâk, sabâ makâmını icrâ ederek irâkda sonlanır bestenigâr demek olduğundan açıklanmadı.

Rûy-i irâk; segâh perdesinden başlayarak ev’ç perdesiyle tîz segâha kadar çıkıp, sonra gelip irâkda sonlanır, yukarıda tarif olumuş idi, yani revnâk nümâ makâmı demek olur.

Baba tâhir’in tâhir makâmıyla farkı dahi nevâya kadar tâhir makâmını icrâ ettikten sonra âdetâ beyâtî gibi başlayarak düğâh da sonlanır.

Geveşt; sazlarda perdesi mevcûd ise de, seyr ve hareketi açıklanmamış olup burada uygun görüldü; önce ev’ç perdesinden başlayarak, hüseyinî, nevâ, hicâz ile segâha kadar inip segâhtan nihavend icra ederek rast gösterip sonra dönüp mütear çeşnisi gibi segâhta karra verir.

Nühüft makamı: Daha önce bahsedilmiş olmakla beraber bazı musiki ustalarının görüşleri şunlardır; Neyzen Ali Hoca ve Tanburi Mehmet Çelebi ve Tamburi Koca Ankili ve Hanende Receple buhurcu zadenin görüşleri adeta zamanımızda icra edilen gibi tarif etmişler fakat içlerinde Ali Hoca ile Mehmet Çelebinin görüşü nevedan başlayıp buselik perdesi ile düğâha kadar inip daha sonra rehavi çeşnisiyle aşîran karar eder doğrusu budur demişler.

Müberka makamı: Zamanımızdaki açıklaması düğâhtan başlayıp zirgüle perdesinden rastı bu ırak perdesinden ondan aşiran, yegah, kaba çergaha inip o yoldan dönüp düğâhta karar eder. Diğer bir çeşit müberka daha olup segâh kalırsa da gülistan kitabında güreş hikayesinde olan üstad ile talebenin muameleleri düşünülmüş seyr ve hareketi terk edildi. Şimdi buraya gelince liyakatsiz olarak edvarı derleyerek bilinmeyen ve bilinen makamları seyir ve hareketleri seyir hareket ve açıklamaları söylenmişse de bundan sonrada makamların aralarındaki güzellik, uyum ve zıtlığın ne şekilde cereyan edip ortaya çıktığını açıklayalım.

Evvela: Hüsn (Güzellik) ve ünsiyet (yakınlık) perdeleri: Hüsn ve ünsiyet birinci olarak sekizinci olan perdelerde ortaya çıkar çünkü onların aralarında uygunluk vardır. Öyle ki aynı ahenkte olup bir birine farkedilmez. Yegah ile neva, aşiran ile hüseyini, ırak ile ev'ç, rast ile gerdaniye, düğâh ile muhayyer tizlerde bunun aynıdır. Yarımaların öncesi acemaşiran, rehavi, mahur, zirgüle, şehnaz, kürdi, sünbüle tizler dahi bunun aynıdır.

Hüsn ve ikinci ünsiyet: Dördüncü perdeleri ile olur daha önce tarif ettiğimiz şed yolları aşiran ile düğâh, ırak ile segah, rast ile segâh yine rast ile çargâh bunlardan sonra düğâh beşinci perde sayılır. Düğâh ile hüseyini segâh ile ev'ç, çergah ile gerdaniye, neva ile muhayyer yarım perdeler dahil acemaşiran ile kürdi, rehavi ile buselik, uzzal ile zirgüle, hisar ile nihavend, mahur ile buselik, şehnaz ile uzzal, sünbüle ile beyati.

Hüsn ve üçüncü ünsiyet: Tam perdelerden ortaya çıkar yani avaze (sesler) perde perde bir seviyeye iner çıkar yarım perdeleri karıştırmaz hepsinden bir terkip meydana gelir.

Hüsn ve dördüncü ünsiyet: Bazen yarım perde bazen tam perdelerden çıkar öyleki bir tam perde açıp bir yarım perdeye bastıktan sonra bir tam perde açıp ilerde olan perdeye varmalıdır yani neva – uzzal perdesine vardıktan sonra çargâh perdesini aşip segâh perdesine varır.

Hüsn ve beşinci ünsiyet: Bütün kâr, nakış, peşrev ve semai bulunur. Hepsini bir makamda tasnif olmuştur. Her ne kadar zıt terkipler iselerde makamın hükmüyle karara gelmeleri sebebiyle hepsi birleşip düşmanlık etmezler.

Hüsn ve ünsiyet ve zıt perdelerin çatışması: Evvela şunu bilmek lazım, bahsedilen ilim taksim denilen sese lazımdır. Çünkü hanende ve sazende ilminin gücünü nağmesinde ortaya çıkar. Musiki ilminin kısımlandırılması kelim ilminin başlangıcına benzer onun için musiki ustaları güçlü olursa bir makamın içinde bütün makamları icra eder. Yalnız şu şartla bir makamdan bir makama giriş ve çıkış ile çatışma ve soğukluk gösterenleri, zıt olanları uygun hale getirmek lazım bazısı tam, bazısı yarım perde ile yakınlaşır. Ve bu şekilde bu kıyas ile perdelerin aralarında olan yakınlık ve zıt çatışma tarif edilip yeni mevlevihane şeyhi mürşid-i kamil ve musiki ilminde uzun eli olan merhum şeyh Abdülbaki Dede efendi hazretlerinin hüseyinde “Nağme-i gül gülyan” isimli bir takım icadları olmakla sırası geldiğinden tarifine başlandı. Evvela düğâhtan hareket ve çergah, nevaya çıkıp hüseyinde hüseyini makamını gösterir. Ondan yine hüseyini gidişyle gerek tam gerek tiz birer hareketten sonra gelir ve düğâhta karar verir. Düğâhtan segâh ve çargaha çıkıp nevada nevayı açıklar tiz perdelerde varıp sünbüle perdesiyle sünbüle makamına girer. Sünbüleden aşağı inip acem makamını gösterir, acemi icradan sonra hüseyinden nevaya aşip çergaha düşer ve saba perdesiyle sabayı ve düğâh kararı ile eda eder. Ondan uzzâl makamına girip pes perdeleri ile tam uzzal ve hicazı gösterdikten sonra tiz perdeleri ile çıkıp şehnaz ile şehnazı açıklar ve hüseyinde bir asma karar eder. Sonra hisar perdesiyle hisarı eda ve yine hüseyniye dönüp buselik ile düğâhı aşip buselik makamını icra eder ve tekrar hüseyinden dönüp buselik ve buselik aşiran makamını icra eder. Ondan hüseyini, acem basarak acemaşiran yolunda acemaşiran makamını icra eder ve yine düğâhtan perde perde tize kadar çıkıp aşağı inerken bir acemi okşatarak çargâh perdesinden segahı aşip nihavend çeşnisiyle çargâh ve kürdi makamı icra olur ve yine bu üslup üzere nihavend makamı icra ederek rasta karar eder ve yine gerdaniyeden mahur çeşnisiyle buselikle inip rasta karar verir. Mahur makamı icra olur. Yine o yoldan muhayyerdan çıkıp tam perdelerle yine nevaya kadar inip sonra nevadan beyati yüzünden düğâh kalıp baba tahir makamı icra olur. Sonra rast perdesinden başlayıp düğâh, segâh ve çargaha çıkıp yine ondan o tarafa

dönüp düğâh karar eder uşşak makamı icra olur. Düğâh perdesinden tam perdelerle nevaya çıkıp nevedan beyati perdesine basıp ondan tize varınca acem perdesiyle hareket ve yine o yoldan düğâh kararına döner beyati icra olur. Bilahere muhayyerden başlayıp ve sünbüle perdesiyle şed yüzünden bir beyati daha gösterip ondan gelip ev'ç de bir asma karar eder yine o yoldan dönüp ev'ç makamını gösterir. Ondan tam perdelerle ırak perdesine gelip, ırak makamını icra eder. Yine ev'ç den tiz çargâha çıkıp tekrar tam perdelerle hüseyniye inip hüseyniden nevaya nevedan çargâh makamı beyan olur. Sonra muhayyerden başlayıp ve tiz hüseyniye kadar çıktuktan sonra aşağıya iner ve ev'ç de biraz durup ve şed yüzünden bir segâh gösterip önden uzzâl ile segâha gelip segahtan nihavend ile rast çıkıp ondan yine o yoldan dönüp geveşt makamı icra olunur ve bahsedilen terkip bir daha tekrar edilip ırakta karar verildiğinde rahatülervah makamı icra olur. Sonra nevedan uzzâl perdesi başlanıp düğâha gelip ondan saba yüzünden çargâha çıkıp düğâh kararına dönerek isfahan icra olur. Ve ıraktan çargaha varınca tam perdeleri ile hareket olunup ondan dönüp kürdi yarımını icra edip tam düğâh ve rast ve ırak perdesinde karar eder. Muhalif-i ırak olur ve yine isfahan yüzünden başlayıp ırak gibi aşiran düğâh açıp tekrar gelip o yoldan düğâh karar eder. Sultan-i ırak olur. Ve ev'ç perdesinden başlayıp tam perdeleri ile segâh perdesinde karar olunup bestenigar makamı icra olunur. Ondan rast perdesinden başlayıp rehavi perdesi ile yegah perdesine inip yegahtan nevaya çıkıp ondan tam perdeleriyle rast karar eder. Yine tekrar rehavi makamı icra olunur. Sonra neva perdesinden uzzal perdesiyle başlayıp buselik perdesinden karar edip nişabur icra olunur. Yine nişabur tekararlanıp rasta inip pençgâh icra olur ve rasttan tam perdeleri ile düğâh, segah, çergâh, nevaya çıkıp ondan uzzâl perdesiyle düğâha dönüp ve düğâhtan ırak'a varıp ondan zirgüle perdesiyle düğâh kararına gelip zirgüle makamını icra eder. Birden acemle başlanıp ve hüseyni – neva ile inip uzzâl perdesinde karar olunup düğâh kararına gelinip hicaz icra olunur. Sonra rasttan hareket ve tam perdeler ile muhayyere dek çıkıp biraz muhayyer hareketi ile nağme olunup hüseyniye dönülerek ondan birden nevâyı aşip çargâh perdesine düşmekle küçek makamı icra olunur. Ve ondan düğâha varınıp tekrar hüseyni nağmesi tamam olunur. Ve düğâh kararına gelinip taksim tamam olur. Ancak taksim nağmesi ne usule, ne de kaideye gelir yalnız üstadın ilmi kuvvetine bağlıdır. Ve hanende ve sazendenin iradesine havale edilir. İsteddiği şekilde makamın

ve terkihi karıştırılıp tatlı ve lezzetli nağme icra eder. Kısaca bu tarif edilen taksim meselesi hanendenin maharet ve kabiliyetine bağlıdır. Taksimin çeşitleri burada tamamlanmış olup her ne kadar makamların fihristinde açıklanmış olmasına rağmen buraya münasip görüldü.

ÇARGÂH MAKAMI

Bir ulu tam perdelerin makamlarındandır. Ve perdesini dönüp dolaşıp gerek kalından inceye gerekse kalına varsa çargâh perdesinde kendisini beyan eder. Çargâhın hükmü gerçi tam perdelerin makamlarındandır. Diğer makamların hükmü gereğince bütün makamları dolaşır. Fakat kesinlikle dar bir makamdır. Terkiplerden son derece sınırlıdır. Tabiatı icabı ne kendisi başka bir makamla karışır nede başka bir makamı kendisi ile karıştırır. Bundan dolayı bu makama gerek kullanılan, gerek kullanılmayan terkiplerden tabi olmuş yoktur. Hatta halkın dilinde meşhur ve çok kişilerce rivayet edilen her ne kadar bahsi geçen makam söylenirse de yangın meydana gelir. Diye rivayet edilse de felaketten olmayıp hicazlıların çoğu bahsi geçen makam ile kuran okumalarından dolayı çargâh makamının keramete yakın olduğu şüphesizdir.

NEVA MAKAMININ AÇIKLANMASI

Bu aziz bir makamdır. Ve üç durağı vardır. Biri neva ki kendi perdesidir. (Asma karar dedikleri), ikincisi düğâh perdesidir, üçüncüsü aşiran perdesidir. Ki asrımız üstadları buna nühüft der. Lakin neva-aşiran dedikleri terkiptir. Asıl nühüft denilen makam layık olmayarak makamların seyrinde açıklanmıştır. Hatta geçmiş devirlerin tarifinde beyan edilmiş ise de bir faydası olmadığı seyrinden anlaşılır. Ve düğâh perdesinden hareketle yine düğâhta karar eden makamlar: Arazbar, babatahir, neva-aşiran, neva-uşşak, sultan-i nevanın seyri, evvela bu uslup üzere hareket ederek başlayıp yine neva perdesinde karardan ibarettir.

HÜSEYİNİ MAKAMININ AÇIKLANMASI

Tam perdelerde büyük bir makamdır. Tarifinde gösterilmiştir. Ve bahsi geçen makam aşiran perdesinin sekizincisi olmakla aşiran perdesi çıplak kalır. Çünkü

aşiran perdesi makam sahibi olmadığından buna tabidir. Çünkü bahsi geçen perde altında yegah perdesinden başka olmadığından dolayı bütün kuvveteni hüseyni perdesine teslim mecbur olmuştur. Ve iki terkip daha var ki; acem ile aşiran kalırsa acemaşiran, buselik ile aşiran kalırsa buselikaşiran olur. Netice olarak birkaç terkiplerin karar yeri olabilir. Değilse kendisinin makam sahibi olması mantıksızdır. Eğer dikkatlice bakılırsa yarım perdelerin makamlarının hepsi hüseyni makamından çıkar. Çünkü yarım makamın yarım perdesini kaldırsak tam perde yerine koysak beyati makamından başka hepsi hüseyni makamı olur çünkü beyatiden yarım perdeyi kaldırıp tam perde koysak neva makamı demek olur. Ve bu makama tabi olan bunlardır. Kullanılan terkip horosani, hüseyni, şiraz ve kullanılmayan terkip küçek ve vech-i hüseyni ve baht-ı hüseyni; bunların dahi tarifleri aşağıda kullanılmayan makamlar sırasında beyan edilmiştir. Birkaç faydayı içeren bazı düşünceler uygun görüldüğünden buraya yazıldı.

Bilen ustalara malumdur ki teganni ve nağmelerin dinlenmesi ile lezzet alınması bütün insanların tabiatında kabiliyetince vardır. Hatta sevinç veya keder vaktinde tabiat olarak nağmeleri mırıldanmaya meyillidir. Musiki ile ilgisi olmasa bile köylü bile bildiği kadarıyla mırıldanır ve dinlemekten haz duyar. Ancak tabiatları bozulmuş insanlar haz duymaz. Allah bundan muhafaza etsin. Çünkü nağmeleri dinlemekten zevk almak gönül ve ruha sıhhat, bazılarında ruhi bir tad, bazılarında cenab-ı Allah'tan bir haber ve şahsiyetin parlayan hikayeleridir. Böyle olduğuna kuvvetli bir delile ise Hz. Mevlana (KSA) efendimizin mesnevisindeki şu beyit kafidir.

“Ey hanende sırlarımızı açıkla

Candan vazgeçmemizin hikayesini açıkla”

Bu beyitte hanendenin görünen manası kastedilmeyip tasavvufi manası kastedilmiştir. (Yine eğer nağmeden lezzet almıyorsa) zevk ve nağme yaradılışında olmadığındadır.

Birinci sınıf en az olan, ikinci sınıf dahi yok gibidir. Musiki sanatı insanlığın babası Peygamberimizden beri var olup hatta tabl ve ud Peygamberimize yakın bir

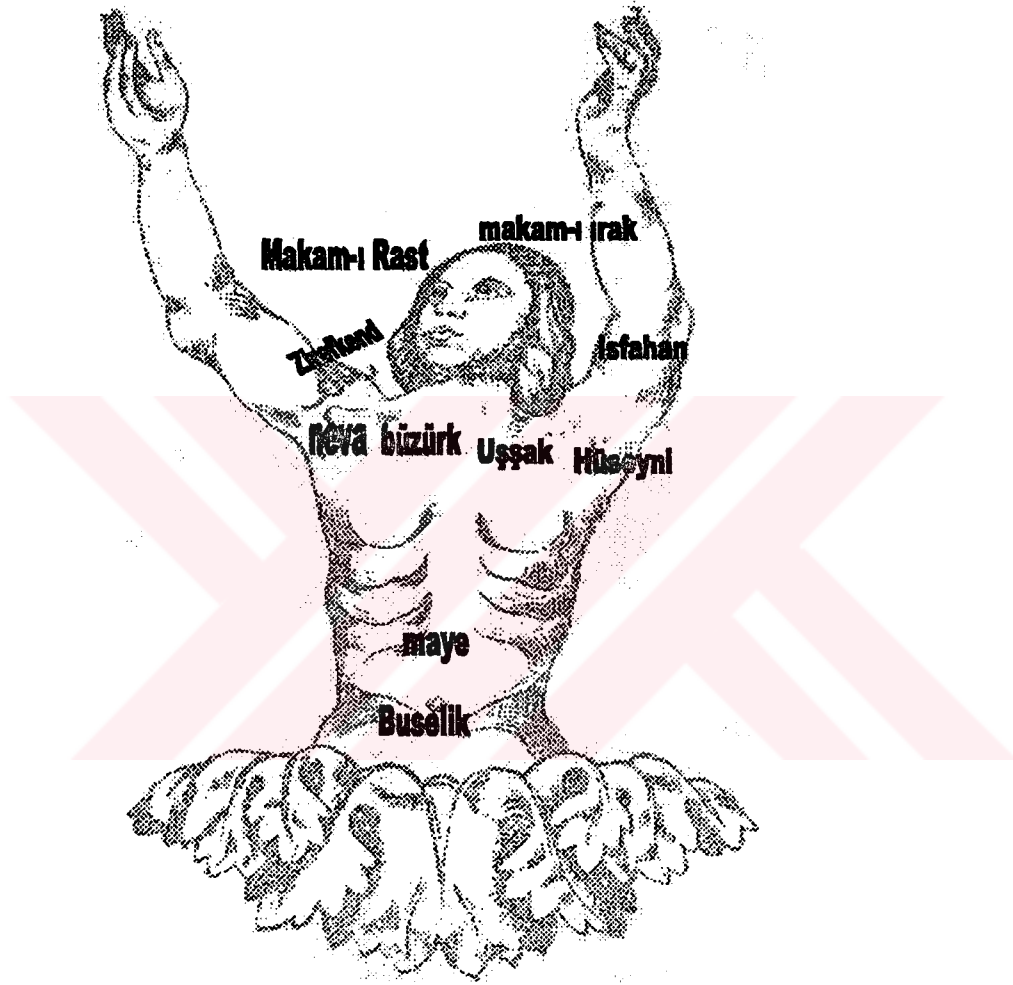
zamanda icad edilmiştir. Bir kaide altında olmayıp herkes kabiliyetine göre çalardı. Bu şekilde nağmelerde bir uygunluk ve ince nükteler ve esaslar belli değildir. Devirler uzun bir müddet sonra filozofların babası filozof Pisagor'a ulaştığı zaman bahsi geçen filozof matematiğinin kuvvetliliği sebebiyle musiki ilmini büyük kanunlar üzerine yayıp bilahare filozoflardan Aristo, Farabi ve Şeyh Safiyüddin Abdülmümin gibi mükemmel ustalar ortaya çıkıp bazı makamlar dahi ilave ederek başlangıçtakilerin görüşleri oniki makam, altı veya bir rivayete göre yedi ağaze ve yirmidört şube ve sonsuz terkipler icad etmişlersede daha sonrakiler yine oniki makam ve yedi ağaze ve yirmidört şubeyi tasdik etmişler. Ancak içlerinden bazısını çıkarıp diğer bir isimle yerine başkasını ilave etmişler ve öncekilerle sonrakiler arasında her ne kadar anlaşmazlıklar meydana gelmişsede yine yol birleşip ondört makam ve devamına ağaze ve şube ve tamamına terkiplerdir. Diye asıl makam ve başkasına ayrıntı diye birleşmişlerdir. Nağmelerin icrasını kolaylaştırmak için gelecek cetvelde yazılan ve çizilen perdeler ki resmi tanburda dahi gösterilmiştir. Ve nay'in dahi yedi perde ki evvelkisine düğâh, ikincisine kürdi, üçüncüsüne segah, dördüncüsüne çargâh, beşincisine saba, altıncısına neva, yedincisine aşiran, sekizinci perde ki yegahtır. Nevanın pesi olduğu cihetle yine neva perdesinden ortaya çıkıp dem tabir etmişler ve bunlardan başka otuzyedi perdeden daha fazla perdeler ney resminde resmi gösterilmişse de nahnın mükemmelliğine bağlı olduğundan her zaman kullanılmadığından dolayı tarif edilmedi. Hatta tanburda olan buselik perdesinin altında nişabur perdesi ismiyle bir perde icad ettiler. Halbuki boş iş hangi tarfına basılırsa gayet gizli ses verir. Bilhassa yegâhtan tiz hüseyniye varınca araları az mesafe olduğundan luzumu yoktur. Bununla beraber nevadan tiz hicaza varınca her perde yegahtan hicaza kadar herbirinin karşılığıdır. Ve tiz nevadan tiz hüseyniye kadar ikinci mertebedir. Öyleki nağmeyi açıklamada her birinin makamına geçer. Hatta öceki yegâh perdesine yarım pençgâh, acem perdesine acem ve diğerlerine dahi bunun benzeri tabir ve isimler koymuşlardır. Başlangıçtakilerin makamlarının itibarlarından anlaşılan şekille ilgili olarak asıl maddesi üzere dinlenmesinde kendisine bir heyet sahibi olup bu gibi bölünmesi mümkün olmayan nağmeden bahsi geçen tarif üzere var olanlar: rast, segah, neva, nişabur, hüseyni, rehavi, buselik, suzidılara, hicaz, saba, isfahan, nihavent, ırak ve uşşak. Şimdi anlatılacağı şekliyle bu durum küçük nağmelerin makamlarını içerdiğinden süslemek için biraz uygun ek

nağmeyi gerektirir. Süste iki çeşittir; biri lazım diğeri lazım olmayan. O eklenen perdeler asıldan parça gibi çoğu zaman lazım olur. Eskilerin esas olarak gösterdikleri perdelerdir. Rastta neva, ve uzzalde acem perdesi gibi. Lazım olmayan bazı uyarlamada gerektiğinde ilave edilen perdedir. O'da iki çeşittir. Biri yakın lazım, diğeri uzak lazım. Yakın lazım; telifte kullanılması çok olan perdelerdir. Rastta yegâh perdesine dek seyr olunan perdeler ve uşşakta rast perdesi gibi ve uzak lazım telifte kullanılması gizli rütbesinde olan perdedir. Hüseyinde acem perdesi ve sabada neva perdesi ve nihâvendde ve suzidilarada segâh perdesi kullanılması gibi çünkü süslü lazım: Her halde rastta reva yegâh kullanımı ve uşşakta rast ve acem kullanımı lazım olmayan iki çeşittir; Yakın lazım, uzak lazım. Bunlar icabında en az kullandığında seyirde hırsızlık ayarındadır. Bütün makamların usulü süslü lazımı ve yakın lazımı açıklanmış ise de bazı nağmelerin yorumunda gerektiğinde süslü lazım ile yakın lazımı arası bir süslü nağme ile uzak lazım gibi görünmüş olduğundan kasten bu yerde uygun görüldü. Yani suzi dîlara ve isfahan ve nişaburda ev'ç perdesi ve hüseyinde hicaz perdesi ve nevâda acem perdesi ve yine suzi dîlarada ve nihâvente segâh perdesi ki genişletmeye sebep olmuştur. Gerektiği gibi kullanılır fakat çoğundan sakınılması gereklidir.

Bundan sonra bilinmesi gerekir ki bunların aralarında olan uygunluk ki rast'ın; suzidilara, nevâ, rehâvi, segâh ve nihâvend ile ve hüseyinin; isfâhan, neva ve buselik ile ve isfahanın; saba, hicaz ile ve nevanın; nihâvend ve nişabur ile uygunluğu mükemmeldir.

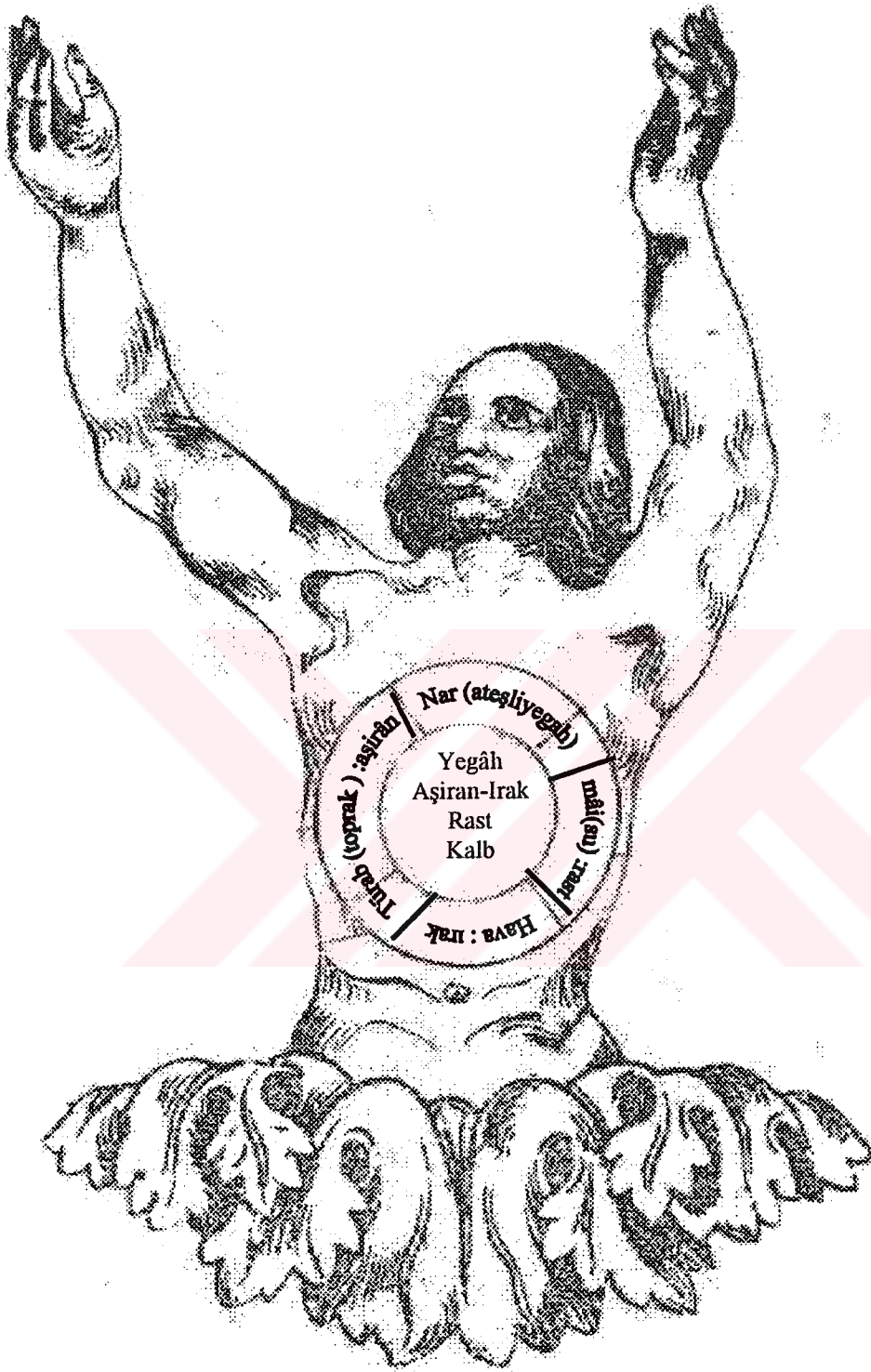
İnsanların nefislerinde hangi zamanda hangi makamın tesir edeceği ve nağmelerin tesiri günleri ve yedi gezegene nispet olunarak gece ve gündüze ait olup iki parça cetvelde gösterilip tanbur ve neyin resimlerinde gösterilmiş olan perdeleri ve cetveli Türk, Habeş ve zenci memleketlerin halıkana daha fazla tesiri yani yalnız bu altı makam olmayıp bunlara tabi makamlar demektir.

Bu şekildeki insanda olan duyum yerlerine oniki makam taksim olunmuş olmakla herbir duyu yerinin yerine makamlar dahi işaret olunmuştur. Ancak bunun sır ve hikmeti ruhlar alemine ruhun alakası dolayısı ile en evvel ruh lezzetlendiğinden musiki insanın aşk hazinesinden bir eserdir. Sırların hakikati ney’de açıklanmıştır.

Şekil 1.

Musikinin varlığı insanın aşk hazinesinden sırlardır.

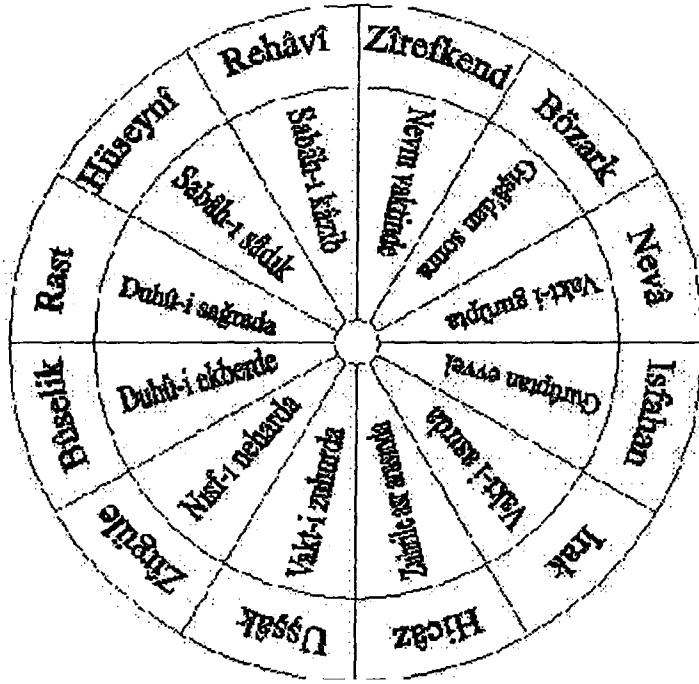

Şekil 2.

Hakikat güneşinin düşeceği yer olan kalpte meydana gelen makamı unsurlara taksim edip ve unsurlardan burçlara taksim edilmiş bir şekilde nağmelerin açığa çıkartılıp bu şekilde olduğundan bu şekildeki dairede gösterilmiştir.

Şekil 3.

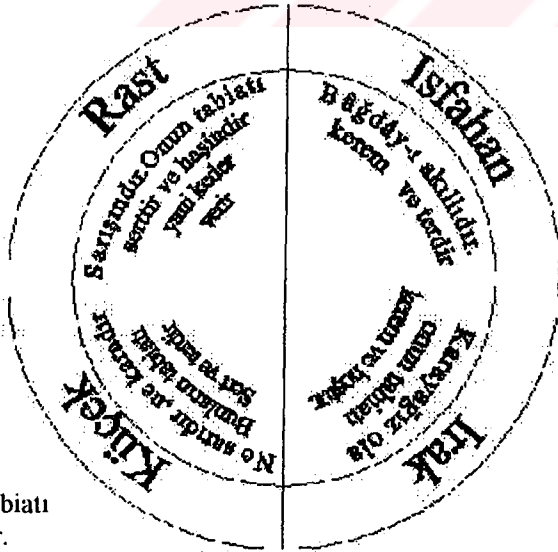
Neym vakti : Uyku vakti
 Nehar : Gündüz
 Asir : İkinci
 Gısa : Akşam
 Vakti zuhûr : Öğle

Daire 35.

Yukarıdaki daire makamların tesir vaktini açıklar

merkumdur

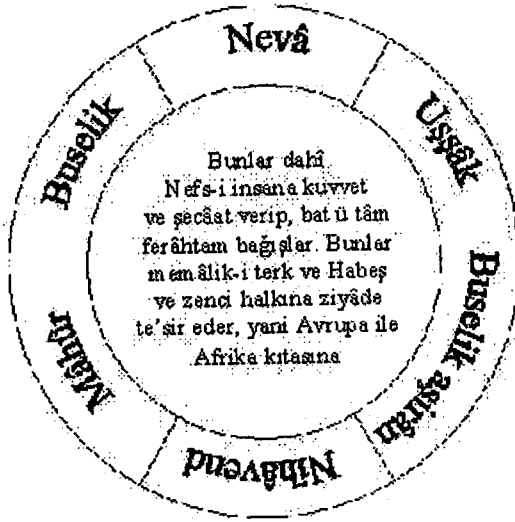
zeyllerinde

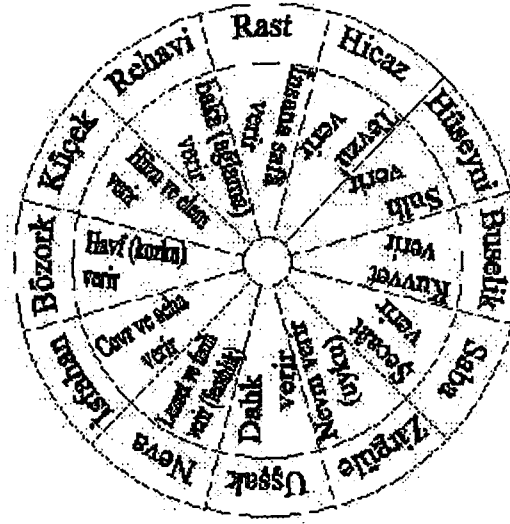
Makâmın tabiatı beyandır.

İş bu dairede dahi

Daire 36.

Daire 37.

Daire 38.

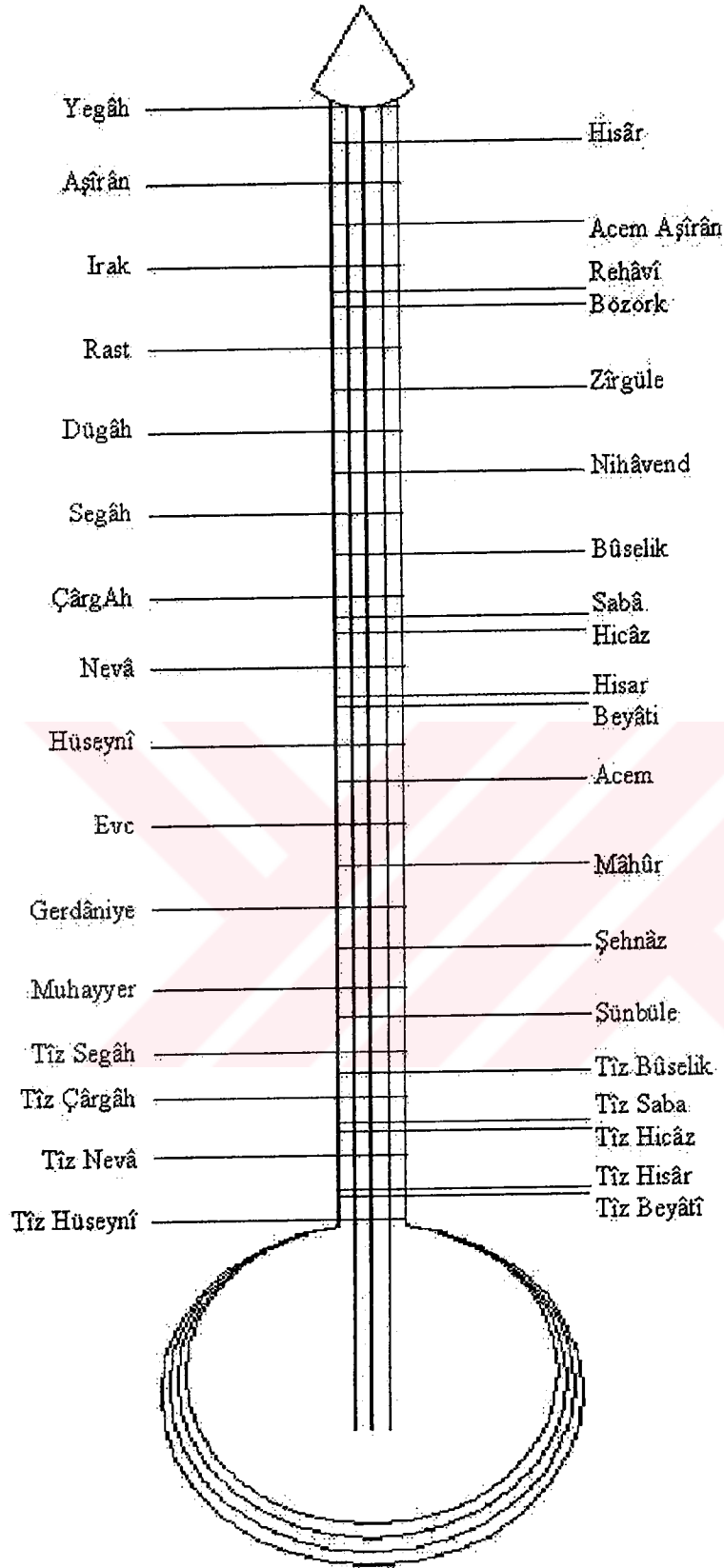
Gecenin saatinde nağmelerin tesiri ve yedi gezegene nispetleri												
Saat-ı Leyli (Gece Saati)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Leyle-i Şenbe (Cumartesi Gececi)	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast	Zühre Büseilk	Utarit Zirgüle	Kamer Uşşâk
Leyle-i Cuma (Cuma Gececi)	Kamer Büseilk	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast
Leyle-i Pañ Şenbe (Perşembe Gececi)	Şems Rehâvî	Zühre Hüseynî	Utarit Rast	Kamer Büseilk	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend
Leyle-i Cenhâr Şenbe (Çarşamba Gececi)	Zahl Zirgüle	Müşteri Hüseynî	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast	Zühre Büseilk
Leyle-i Se Şenbe (Sali Gececi)	Zühre Hüseynî	Utarit Rast	Kamer Büseilk	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî
Leyle-i dû Şenbe (Pazartesi Gececi)	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî	Şems Rast	Zühre Büseilk	Utarit Zirgüle
Leyle-i yek Şenbe (Pazar Gececi)	Utarit Rast	Kamer Büseilk	Zahl Zirgüle	Müşteri Uşşâk	Merih Hicaz	Şems Irak	Zühre İsfahan	Utarit Nevâ	Kamer Bözork	Zahl Zirefkend	Müşteri Rehâvî	Merih Hüseynî

Tablo 2.

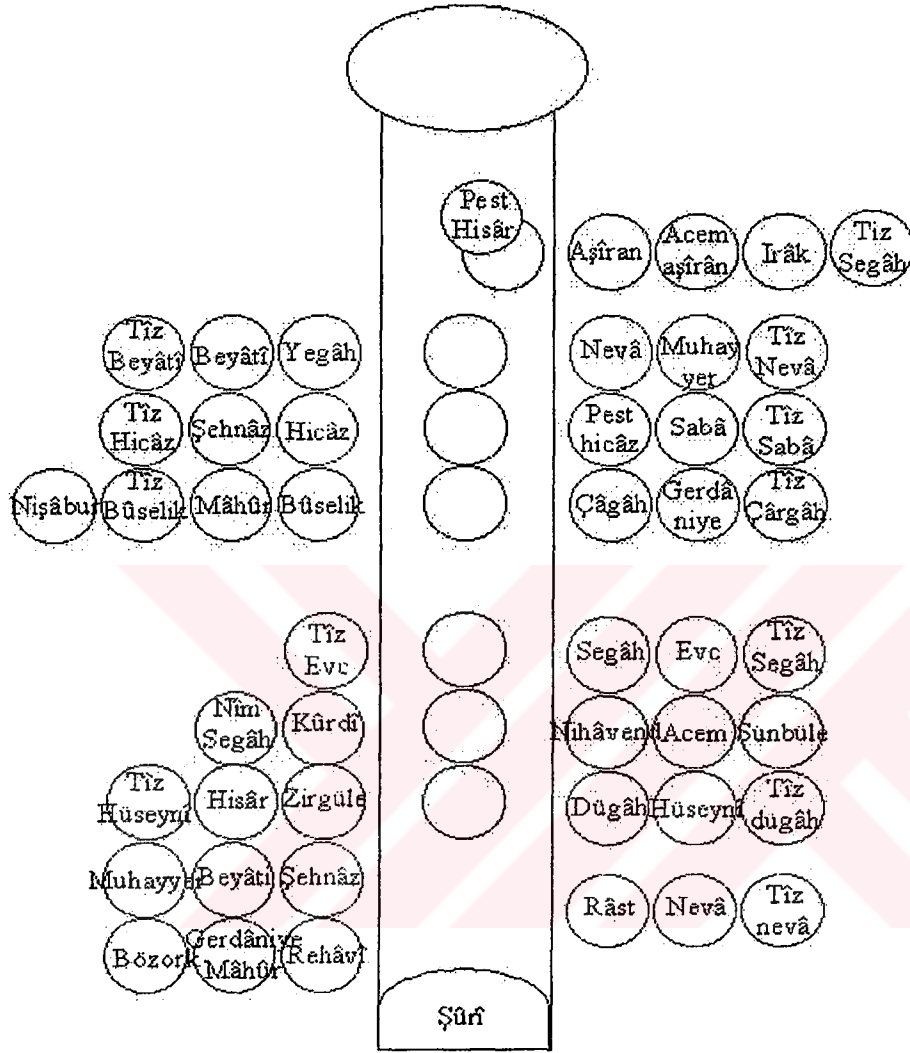
Bu cetvelde yazılan makamlar tanburun perdelerinde açıkça var olup keman ile neyin görüntüsünden istifade edilmeyip usta birisinden meşk ile öğrenileceğinden bu kadarla yetinildi.

Tiz Hüseyinî	Tiz Hüseyinî
Tiz Nevâ	Tiz Beyâtî
Tiz Çargâh	Tiz Hisâr
Tiz Segâh	Tiz Nevâ
Muhayyer	Tiz Hicâz
Gerdâniye	Tiz Sabâ
Evc	Tiz Çargâh
Hüseyinî	Tiz Büselik
Nevâ	Sümbüle
Çargâh	Muhayyer
Segâh	Şehnâz
Dügâh	Gerdâniye
Rast	Mâhûr
Irak	Evc
Aşîrân	Acem
Yegâh	Hüseyinî
	Beyâtî
	Hisâr
	Nevâ
	Hicâz - Sabâ
	Çargâh
	Büselik
	Segâh
	Nihâvend
	Dügâh
	Zir güle
	Rast
	Bîzark - Rikmî
	Irak
	Acem Aşîrân
	Aşîrân
	Pest Hisâr
	Yegâh

Şekil 4.

Şekil 5.

Şekil 6.

ŞEDDİN AÇIKLANMASI

Musiki şinasların şed tabir ettikleri yani rast makamının dördüncü perdesi ki çargâh perdesidir. Bahsedilen makam çargâh perdesinde de icra olunur. Ancak bu şekildeki şedler sazda icra olunur. Hanendelerde luzumu yoktur. Hanendelerde icad edilecek şedler edvarlardaki yerlerde tarif edilir. Zamanımızda gördüğümüz sazandeler acem aşiran peşrevini mahur perdesinde ve ırak peşrevini segâh perdesinde ve saba peşrevinin acem perdesinde çalarlar.

Rast ile çargâh	Irak ile segâh	Aşiran ile segâh	Yegâh ile rast
Nevâ ile muhayyer	Çargâh ile Gerdâniye	Segâh ile evc	Dugâh ile hüseynî
Muhayyer ile Tiz nevâ	Gerdâniye ile Tiz çargâh	Evc ile Tiz segâh	Hüseynî ile Muhayyer
Tiz hüseynî ile Hüseynî	Tiz nevâ ile Nevâ	Tiz çargâh ile Çargâh	Tiz segâh ile Segâh

Tablo 3.

YARIM PERDELERİN ŞED YOLLARI	
Acem aşîran zîrgûle	Pes hicâz ile rahâvî
Zîrgûle ile bûselik	Rehâvî ile nihâvênd
Nihâvend ile uzzâl	Nihâvend ile sabâ
Bûselik ile hisâr	Bûselik ile beyâtî
Uzzâl ile acem	Sabâ ile acem
Betâtî ile mâhûr	Hisâr ile mâhûr
Mâhûr ile sünbûle	Acem ile şehnâz
Sünbûle ile tiz sebâ	Şehnâz ile tiz bûselik
Tiz bûselik ile tiz beyâtî	Sünbûle ile tiz uzzâl

Tablo 4.

Bu dairede yazılan makamlar fillozof Fisagor'un icadıdır. Akovalı hanımefendinin edvarından alınmıştır.

Daire 40.

KULLANILMAYAN MAKAMLARIN TARİFLERİ

Kullanılmayan makamlar ki yetmişiki makamdır. Bunların açıklaması yapılacağından sayılması lâzım geldiğinden yazıldı; Pencgâh-ı zaid, mahur-ı sağır, selmek, tahir-i sağır, nevrüz, nevrüz-ı acem aşiran, uzzâl, hisar-ı kadim, hisarek, beste hisar, hüzzam-ı kadim, hüzzam-ı cedid, dilara, dilküşa, sümbüleyi kadim, sümbüle – nihavend, nühüft-ü kadim, dügâh-ı kadim, bestenigar-ı kadim, bestenigar-ı atik, nihavend-i sağır, nihavent-i rumi, nigar, nigarinek, zemzeme, hicaz zemzeme, isfahan zemzeme, arazbar zemzeme, küçek zemzeme, aşiran zemzeme, rahat feza, şiraz, maye-i atik, aşiran maye, maveraünnehir, sebzander sebz-i kadim, sebzander-i sebz, ruy-i irak, müberka, hicaz-ı muhalif, muhalifek, zengule, türki hicaz, mahurek, mahur-ı kebir-i kadim, ramışcan, meşkûbe gülzar, meclis-i efruz, safa, dilnişin, nazenin, canfeza, şehnaz, şevkengiz, bezmara, naz, niyaz, ferahzar, gonca-i rana, laleruh, dilruba, anberefşan, dilaviz, ruhfeza, gülruh, dildar, nevrüz-u sultani, ev'ç-i nihavendi, hicazeyn, hisari kürdi,

Pencgah Makamının Tarifi:

Asıl uşak başlayıp rast karar verir. Uşaktan farkı bir rast kalmakla olur.

Pencgah-ı Zaid:

İsfahan başlayıp rast karar verir. Bunu gülruh ile bir farkı olmayıp ikisi bir makam demektir.

Mahur-ı Sağır:

Gerdaniye pardesinden rast başlayıp nevaya gelince bir çargâh gösterip onda karar verir.

Tahir-i Sağır:

Muhayyer perdesinden pencgah asıl başlayıp nevada biraz durup sonra uşak karar verir.

Nevruz Makamı:

Neva perdesinden muhayyer perdesine dek çıkışlı ve inişli nihavend başlayıp sonra bir hüseyini ve bir acem gösterip yine acemde karar verir. Ve nevadan sonra çargâh ve muhayyerdan sonra sünbüle basılsa bile zararı yoktur.

Aşiran Makamı:

Irak başlayıp aşiranda karar verir.

Uzzâl Makamı:

Hicazdan farkı asıl uzzal kendi perdesi ile başlayıp düğâh karar verir.

Hisarek Makamı: Muhayyerdan ev'ç perdesine kadar ırak başlayıp ev'ç perdesinden sonra çargâh, segâh ile düğâh karar verir güzel değildir. Beste hisar makamı bile adeta hisar başlayıp rastta karar verir.

Hüzzam-ı Kadim Makamı: Ev'ç perdesinin acem perdesine dönüştürüp uzzal başlayıp ve yine uzzâl pedesinde karar verir şedden hicaz demektir.

Hüzzam-ı Cedid Makamı: Şedd-i araban başlayıp rasta geldiğinde düğâh perdesi gösterip ırak da karar verir. Bu terkip; Şehit Sait Sultan Selim Hazretlerinin icadlarıdır.

Dilara Makamı: Makam demeye layık olmadığından yazılmadı.

Dilküşa; Şedd-i araban başlayıp rastta karar verir. Bu makam hazar Ağazade musahib-i Şehriyari Arif Mehmed Ağanın icadıdır.

Sümbüle-i Kadim Makamı: Muhayyer perdesinden uşşak başlayıp hüseyini perdesine gelince küçek ile inip düğâh karar verir.

Sümbüle Makamı: Sümbüle-i kadimden farkı hüseyini perdesine kadar nihâvent şeklinde inip hüseyiniden saba uslubu üzere düğâh karar verir.

Sümbüle Nihavent Makamı: İsmi gibi sümbüle başlayıp nihâvent karar verir.

Dügâh-ı Kadim Makamı: Önce rast dügâh gösterip sonra segah, çargâh, neva, hüseyini ile yine inip dügâhta karar verir. Dügâh ayin-i şerif'in seyir ve hareketinden anlaşılıyor.

Çargâh Makamı: Her ne kadar yukarıda bahsedilmişse de buradada açıklanması uygun görüldü acem, gerdaniye, muhayyerle başlayıp saba çeşniyle gelip yine çargâhta karar verir bunun üzerine gerek öncekiler gerek sonrakiler ittifak etmişlerdir.

Bestenigâr-ı Kadim Makamı: İsfahan başlayıp segâh karar verir bestenigar-ı atik dahi rast başlayıp çargâh üzerinde kalırsa yakışksız bir makam olduğundan göz ardı edildi.

Nihavend-i Sağır Makamı: Gerdaniye perdesinden hicaz başlayıp yine hicaz karar verir. Üstadım (Allaın rahmeti üzerine olsun) derviş İsmail Efendinin icadı olan hicaz buselik faslının birinci bestesi ki “bûlbûl gibi feryad-u figanım sihridir” bestesinin başlangıcında olan nağmeden ibarettir.

Nihavend-i Rumi Makamı: Muhayyer perdesinden hicaz başlayıp, küçek karar verir.

Nihavend-i Cedid Makamı: Acem başlayıp neva perdesine geldikten sonra nihavend başlayıp ırak karar verir.

Nihavend-i Kebir Makamı: Hicaz, neva başlayarak yine neva, çargâh ve nim kürdi ile rast karar verdikten sonra dönüp yine bu yoldan nevaya çıkıp önce bir gerdaniye gösterip tekrar acem, hüseyini ile inip buselik çeşnisini göstererek bir asma karar ile neva karar ederse de rast kalmasında beis yoktur.

Nigâr Makamı: Neva makamından hicaz başlayıp, önce çargâh gösterip rehavi karar verir.

Nigârinek Makamı: Rast makamını gerdaniye perdesinde icra ederek nevaya kadar inip önce nigâr makamı gibi karar verir.

Zemzeme Makamı: Sabah başlayıp kürdi ile düğâh karar verir. Saba zemzeme dedikleri makamdır.

Hicaz Zemzeme, İsfahan zemzeme, Arazbar Zemzeme, Küçek Zemzeme bunlar bile bu sınıftandır. Yalnız aşiran zemzemenin tarifi; segâh perdesinin buselik perdesiyle değiştirmekle hüseyini aşiran başlayıp, aşiran perdesine gelip aşiran perdesinden acem aşiran ve rast, ve zirgüle perdesine çıkarak onlarla yegah perdesine inip ve yine aşiran perdesi göstermekle zemzeme icra edip karar verir. Bu terkip dahi musahib-i şehri yari hacı Sadullah Ağanın icadıdır.

Rahatfeza Makamı: Acem başlayıp ırak karar verir.

Şiraz Makamı: Muhayyer perdesinden inerek ve çıkarak uşşak başlayıp ve bir gerdaniye perdesi ekleyerek biraz durup yine muhayyer perdesinden uşşak başlayıp hüseyini perdesinde karar verir.

Maye-i Atik Makamı: Aşiran başlayıp yegâh perdesinde karar verir.

Aşiran Maye Makamı: Maye başlayıp aşiran karar verir.

Maveraünnehir Makamı: Hüseyini perdesinden hicaz perdesine dek uzal şeklinde başlayıp sonra kürdi perdesi gösterip önce ırak başlayıp dönüp düğâh perdesinde karar verir. Çıkarak ve inerek çargâh perdesinin bile seyrinde vardır. Bu terkip; daha sonrakilerin icadlarıdır.

Sebzander Sebz-i kadim Makamı: sekiz icradan meydana gelmiştir. Çargâh, sonra büzürk, sonra hicaz, sonra maye-i atik, sonra pençgâh, sonra rehavi, sonra nühüft-i kadim, sonra uzzâl, başlayıp karar verir. Bu terkip daha önceki gelenlerden Muhammed Lala Mısri diye anılan tanınmış üstadın buluşudur. Ama hangi zamanda bulunduğu meçhuldür. Yani demek olur ki; üç beş terkipten yapılmış fihristtir. Daha sonrakilerin görüşüne göre hüzzam başlayıp karar yeri olan segâh perdesine gelince durmayıp; düğâh ve rast perdesine inip daha sonra iki neva perdesi; meyanında bir beyati perdesi gösterip çargâh perdesinden rast perdesine kadar hicaz başlayıp karar eder.

Müberka Makamı: Çargâh başlayıp segâh perdesinde karar verip sonraki ileri gelenlerin görüşü bu makamın seyrinde birleşmişlerse de bunun bir başka tarifide; önce düğâh gösterip zirgüle perdesinden rast perdesini aşip; ırak, aşirân, yegâh, pes çargâh açarak yine bu yoldan dönüp düğâh karar verir.

Hicaz-ı Muhalif Makamı: Hicaz başlayıp aşiran karar verir. Hicaz aşiran demektir.

Muhalifek Makamı: Ev'ç perdesinden başlayıp çoğunlukla segâh perdesinde uzzâl başlayıp düğâh karar verir.

Türki Hicaz Makamı: Önce hicaz başlarken, bir ev'ç gösterip rastta karar verir. Nikriz-i nev demektir.

Mahurek Makamı: Ev'ç perdesini mahur perdesi ile değiştirerek ve gerdaniye perdesinde başlayarak muhayyer perdesinden neva perdesine kadar çıkarak ve inerek pençgâh karakteriyle seyredip gerdaniye perdesinde karar verir.

Ramişcan Makamı: Segâh başlayıp aşiran karakteriyle yegâh perdesinde karar verir. Sonrakilerin icadı olmayıp segâh maye dedikleridir.

Meşkûbe Makamı: Segâh başlayıp aşiran karar verir. Bu terkip sonraların buluşu olmayıp, segâh-ı acem dedikleridir.

Gülizar Makamı: Önce rast başlayıp aşiran şekliyle yegâh perdesine iner orada karar verir. Bu terkip rast-maye dedikleridir.

Meclis-i Efruz Makamı: Irak başlayıp aşirân karakteriyle yegâh perdesinde karar verir.

Safa Makamı: Önce tiz çargâhtan sabaha daha sonra muhayyerden uşşak başlangıcıyla karar verir. Bununda muhayyerden farkı yoktur.

Dil – Nişin Makamı: Hüseyini başlayıp rast karar verir. Öncekilerin ve sonrakilerin ileri gelenlerinin aşirân dedikleridir.

Nazenim Makamı: Hüzam başlayıp düğâh karar verir.

Şehnaz Makamı: Önce gerdaniye perdesinden başlayıpve ev'ç perdesini mahur perdesiyle değiştirerek, rast karakteriyle neva perdesine kadar inerek ve çıkarak gerdaniye perdesine geldikten sonra mahurek şeklinde hüseyini perdesine gelip onda karar verir. Bu bile eski yorumdur.

Şevk Engiz Makamı: Neva perdesinden muhayyer perdesine kadar çıkarak ve inerek nihavend başlayıp neva perdesine geldikten sonra hüseyini ve acem ve gerdaniye ve yine acem, hüseyini perdesi gösterip hüseyini perdesinde karar eder. Ve neva perdesinden sonra bazen çargâh perdesinin eklenmesi kaidesindendir. Ve seyrinde acem, gerdaniye perdesi çok ve muhayyer perdesi az kullanılarak sünbüle perdesinin bütünüyle terk edilmesi şarttır. Bu suretle nevrüz makamından fark edilir. Bu dahi eski yorumcularda bahsedilip bu yeni ismiyle isimlendirildi.

Bezm-ara Makamı: Hüseyini perdesinden başlayıp muhayyerle uşşak kuralı gibi seyr ve hareket ederek hüseyini gibi düğâha kadar inip tekrar muhayyerden uşşak kuralıyla hüseyini perdesinde karar verir.

Naz Makamı: Uzzâl başlayıp segâh perdesine geldikten sonra düğâh açmaksızın yine uzzâl gösterip, dönüp pençgâh-ı asıl başlayıp rast karar verir.

Niyaz makamı: Hicaz başlayıp isfahan karar verir. Öncekilerin ve sonrakilerin görüşüne göre hümayun makamından farkı yoktur.

Gonca-i Rana Makamı: Nişabur başlayıp neva perdesinde karar verir. Nişaburdan farkı yoktur. Nişabur buselik üstünde kalır. Bu makam asma kararla nevada kalır. Farkı bu kadardır.

Can Feza Makamı: Saba başlayıp aşiran karar verir. Şevk-i tarab demektir.

Lale Ruh Makamı: Asıl pençgâh başlayıp aşiran üzere yegâh karar verir.

Dilrûba Makamı: Gerdaniye perdesinden tiz çargâh perdesine kadar, şedden bir rast başlayıp gerdaniye perdesine geldikten sonra bir ev'ç perdesi gösterip daha

sonra muhayyer perdesinden ev'ç perdesine kadar ırak başlayıp neva perdesinde karar verir. Bu terkip ayin-i şeriflerin terennümünde vardır.

Anberefşan Makamı: Nihavend başlayıp karar yeri olan rast perdesine geldikten sonra acemaşiran ve ırakdan sonra yine acemaşiran ile yegâh karar verir. Bu terkip yenikapı mevlevihanesi şeyhi Seyyid Abdürrahim dedenin buluşudur.

Dilaviz Makamı: Acem perdesini ev'ç perdesine tahsis ile nişabur başlayıp aşiran karar verir. Bu terkip adından bahsedilen efendinin biraderi şeyh Abdülbaki dede efendi hazretlerindir.

Ruh Efza Makamı: Nazenin Başlayıp aşiran karar verir. Bu terkip adından bahsedilen efendinindir.

Gül Ruh Makamı: İsfahan başlayıp karar yeri olan düğâh perdesine geldikten sonra bir rast gösterip yine rastta karar verir. Bu makam da adından bahsedilen efendinindir.

Dildar Makamı: Önce neva başlayıp daha sonra rast başlayıp, rast karar eder. Bu makamı icad edende işaret edilen şeyhdir.

Hicazeyn Makamı: Düğâh perdesinden başlayıp zirgüle, ırak ve yine zirgüle, düğâh perdesindeki seyirden sonra hicaz başlayıp karar perdesine geldikten sonra düğâh perdesinden aşiran perdesine kadar bir hicaz başlayıp aşiran perdesinde karar verir. Bu terkip şehid-i Said Sultan Selim Han hazretlerindir.

Hisar Kürdi Makamı: Hisar başlayıp düğâh kararından sonra bir neva açarak kürdi karar verir.

Nevruz-ı Sultan-i: Önce muhayyer perdesinden nevrüz-ı acem başlayıp karar perdesi olan düğâha geldikten sonra bir rast gösterip karar verir. Bu terkip öncekilerin buluşlarıdır.

Bu noktaya gelinceye kadar, kullanılmayan makamların tarifi tamamlanıp bunun ekinde alafranga makamların tariflerine başlanarak seyr ve hareketleri ve

yabancı terimleri ve kaç makamdan meydana geldiği açıklanır. Malum ki alafrangada kullanılan makamlar majör ton ki; asıl makam demektir. Yani çargâh perdesinden başlayıp tiz çargâha kadar çıkıp yine kendi perdesinde çargâh karar verir. Alafrangada bu makam cümlesi esastır. Yani yukarıda bahsedilen “do ton” mesala gerek majör, gerek minör tonlar hangi perdede başlarsa önceleri sol tonda bir diyez kullanılır. Re ton’da iki diyez kullanılır. La ton’da üç diyez kullanılır. Mi ton’da dört diyez kullanılır. Si ton’da beş diyez kullanılır. Fa diyez ton’da altı diyez kullanılır. do diyez ton’da yedi diyez kullanılır.

Do ton’un minörü Lâ minör mi minörde bir diyez kullanılır. Si minörde iki diyez kullanılır. Fa diyez minörde üç diyez kullanılır. Do diyez minörde dört diyez kullanılır. Sol diyez minörde beş diyez kullanılır. Re diyez minörde altı diyez kullanılır. Lâ diyez minörde yedi diyez kullanılır. Diyez ile icra olunan terkipler ondört tanedir; yedisi majör, yedisi minör. Ancak içinde do ton ile lâ minör ton’da başlarında diyez yoktur. Aralarındaki duruma göre kullanılır.

Majör, bemol ile icra olunacak tonlar: Fa ton’da bir bemol kullanılır. Si bemol tonda iki bemol kullanılır. Mi bemol ton’da üç bemol kullanılır. Lâ bemol ton’da dört bemol kullanılır. Re bemol ton’da beş bemol kullanılır. Sol bemol ton’da altı bemol kullanılır. Do bemol ton’da yedi bemol kullanılır.

Bemol ile icra olunacak minör tonlar: Re minör’de bir bemol kullanılır. Sol minörde iki bemol kullanılır. Do minörde üç bemol. Fa bemol minörde dört bemol, Si bemol minörde beş bemol, mi bemol minörde altı bemol, Lâ bemol minörde yedi bemol kullanılır.

Bu bemolle oluşan makamlar dahi yedisi majör tabir olunur, yedisi minör ud majör ton ile Lâ minör ton ve bunlarla beraber bahsedilen yirmisekiz ton’a eklendikçe tamamı otuz ton’a ulaşır. Ve bunlardan başka alafrangada makam yoktur.

(#) bu işaret diyez denen işarettir. Hangi notanın önünde (b) olursa yarım perde yüksek ses icra eder. Ve bu bemole işaret olan alâmet dahi bilâkis yarım perde aşağı ses ifade eder.

Bununla beraber şimdilik alafranganın bu kadar açıklamasıyla yetinilip, Allahın izniyle bu mecmuanın sonunda hepsinin açıklamaları tek tek gösterilerek ve alafranga nota ile peşrevler, semailer ve şarkılar her bir makamda basılarak bu mecmuaların satılacağı yerde hesaplı bir fiyat ile satılacaktır.

MEŞHUR MAKAMLARIN FİHRİSTİ

RAST-I CEDİD 22	SUZİ DİLARA 19	SAZKAR 18	REHAVİ 16	RAST 1
SUZNAK 40	NEVESER 34	NİHAVEND 27	NİKRİZ 25	PENÇGAH 24
ŞEVK-İ DİL 74	ZAVİL 66	MAHUR 67	BÜZÜRK 61	PESENDİDE 54
UŞŞAK 135	SABA 118	DÜĞÂH 117	HİCAZKAR 93	TARZ-I NEVİN 75
HÜMAYUN 189	HİCAZ 164	İSFAHANEK 162	İSFAHAN 154	BEYATİ 141
HÜSEYİNİ 209	SULTAN-I IRAK 208	NEVA 199	NİŞABUREK 93	NİŞABUR 191
GERDANİYE 241	KÜÇEK 230	GÜLİZAR 224	ACEM 227	HİSAR 223
BEYATİ ARABAN 263	ŞEHNAZ 256	SİPİHR 255	TAHİR 245	ARAZBAR 231
HİCAZ BUSELİK 299	SABA BUSELİK 298	BUSELİK 287	MUHAYYER SÜMBÜLE 271	MUHAYYER 276
ARAZBAR BUSELİK 325	ARABAN BUSELİK 347	ACEM BUSELİK 314	HİSAR BUSELİK 305	NEVA BUSELİK 300
EVÇ BUSELİK 320	ŞEHNAZ BUSELİK 336	TAHİR BUSELİK 344	MAHUR BUSELİK 330	GERDANİYE BUSELİK 333
ACEM KÜRDİ 357	NEVA KÜRDİ 356	SABA ZEMZEME 353	KÜRDİ 352	MUHAYYER BUSELİK 349
MAYE 374	MÜSTEAR 367	SEGAH 366	MUHAYYER KÜRDİ 362	ZEVKİ TARAB 365
SULTANİ HÜZZAM 408	BESTE İSFAHAN 405	REVNAK NÜMA 402	VECH-İ ARAZBAR 400	HÜZZAM 378
DİLKEŞ HAVERAN 408	RAHATÜL ERVAH 407	BESTENİGAR 392	IRAK 490	KARCIGAR 434
HÜZZAM-I CEDİD	ŞEVK-İ CEDİD	FERAHNAK 423	EVCARA 417	EVÇ 409
ŞEVKEFZA 461	ŞEVK-İ TARAB 456	ACEM AŞİRAN 445	HÜSEYİNİ AŞİRAN 439	BUSELİK AŞİRAN 426
ŞEDARABAN 486	FERAHEFZA 488	SUZİDİL 468	NÜHÜFT 480	ŞEVKAVER 460
MANİYAT	KOŞMALAR	KÖÇEKÇELER 501	YEGAH 493	TARZ-I CEDİD

Tablo 5.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Yapılan araştırmaya göre Haşim Bey'in mecmuasının nazariyat kısmında usûller toplam 34 dairede gösterilmiştir.

Bazı usûller müstakil (tek başına) gösterilirken, bazı usûller aynı dairada başka bir usûlle beraber gösterilmiştir.

- Remel usulü bir dairede Devr-i Kebir ile gösterilmiştir. Freng-i Fer usulü ile aynı dairede 2 defa gösterilmiştir.
- Zencir usulü “Berefşan” kısmı noksan olarak dairede gösterilmiştir.
- Sakil usulü müstakil gösterildiği gibi Freng çenber, çenber, nim hafif usulleri ile aynı dairede gösterilmiştir.
- Hâvi usulü müstakil gösterildiği gibi Fer usulü ile beraber gösterilmiştir.
- Rast pekdesinden doğan 18 makamın açıklaması ile dûgâh perdesinden doğan 70 makamın açıklaması yapılmıştır. Yani pratikte kullanılmış 88 makamın açıklaması yapılmıştır.

Daha sonra Çargâh, Nevç, Hüseyini makamlarının ayrıca teferruatlı bir açıklaması yapılmıştır.

Çargâh’a “ulu perdelerin makamı” Neva’ya “bu aziz bir makamdır”. Hüseyini’ye “tam perdelerde büyük bir makamdır” başlıklarını adeta bir gerekçe olarak kullanmıştır.

Çargâh makamına bu kadar ehemmiyet verip özel bir açıklama yapması ile Çargâh’ı kullanılmayan makamların içinde ayrıca anlatması bize çelişkili geldi.

Yukarıda aynen bahsedilmişse de burada açıklanması uygun görüldü ibâresine bir manâ verebilmiş değilim.

Makamların insan vücuduna, burçlara, gezegenlere, günün saatine, ırklara göre nispet edilmesi toplam 16 (daire, şekil, tablo) ile gösterilmiştir.

Kullanılmayan makamların sayısı 72 tane verilmesine rağmen 60 tanesinin açıklaması yapılmıştır.

Bugünkülerle karşılaştırılınca eskilerde görülen din ve devlet büyüklerine büyük övgülerin yapıldığını görüyoruz.

Rivayetlerin bolluğu

4-7-12-24 sayılarının bolluğu, âvâze – şube gibi sayılarının yerine bugün kullanılmayan kavramlar.

Acem + Aşiran = Acemaşiran şeklinde anlatılması.

Beyati yarım perde, Neva tam perde olarak gösterilmiş.

Şed transpoze gibi yazılmış.

Eserin en enteresan tarafı batı müziği ile (makam-ton) bağlantısı kurulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Öztuna Yılmaz, 1990, Türk Mûsikisi Ansiklopedisi, Kùltür Bakanlığı Yayınları, İstanbul No: 1, s. 255, 256, 257.
2. İnal Mahmut Kemâl (İbnülemin), 1958, Hoş Sada, Türkiye İş Bankası Kùltür Yayınları, İstanbul, Seri: 1, No: 10, s. 185-186.
3. Doç. Dr. Özcan Nuri, 1997, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Fasikül: 106, c. 16, s. 407-408.
4. TÜRDAV, 1995, Osmanlıca-Türkçe Büyük Lûgat, İstanbul.
5. Hacı Haşım Bey, Hacı Haşım Bey Mecmuası, s. 22-87.
6. Fotoğraflar, Dökümanlar. (Hacı Haşım Bey'in torunu Ahmet Cansun Beyefendi'den temin edilmiştir.)

EKLER

HACI HAŞİM BEY (1815 – 1868)

ALİ RIZA CANSUN (1867 – 1941 yılları arasında yaşamıştır. Eczacı Dnz. Bnbş.'sıdır. 1889 Doğumlu Kadriye Cansun ile olan evliliğinden iki oğlu bir kızı olmuştur.)

BURHANEDDİN CANSUN
(1909-1978 Dnz. Alb.
Semahat
Cansun ile evlenmiştir.
Çocuksuz
vefat etmiştir.)

YEGÂNE CANSUN
(1915-1978 Çocuksuz vefat
etmiştir.)

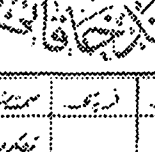
AHMET CANSUN
(1927 Doğumlu İETT'de raportör
olarak çalışmış, emekli olmuştur.
1942 doğumlu Bilge Cansun ile
evlenmiş ve bu evlilikten iki tane
oğulları olmuştur.

ALİ CANSUN
(1970 doğumlu Uzel'de
Makine müh. olarak
çalışıyor.

MURAT CANSUN
(1972 doğumlu
Enka'da Makine müh.
olarak çalışıyor.

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

شماره: ۱۰۰

تاریخ: ۱۳۰۲

ردیف	نام	لقب	محل تولد	تاریخ تولد	تاریخ ورود	تاریخ خروج	تاریخ استعفاء	تاریخ استعفاء	تاریخ استعفاء
۱	محمد علی	محمد علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۲	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۳	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۴	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۵	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۶	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۷	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۸	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۹	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۱۰	علی	علی	تهران	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲	۱۳۰۲

تاریخ: ۱۳۰۲

محل: تهران

نام: محمد علی

لقب: محمد علی

محل تولد: تهران

تاریخ تولد: ۱۳۰۲

تاریخ ورود: ۱۳۰۲

تاریخ خروج: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ: ۱۳۰۲

محل: تهران

نام: محمد علی

لقب: محمد علی

محل تولد: تهران

تاریخ تولد: ۱۳۰۲

تاریخ ورود: ۱۳۰۲

تاریخ خروج: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ: ۱۳۰۲

محل: تهران

نام: محمد علی

لقب: محمد علی

محل تولد: تهران

تاریخ تولد: ۱۳۰۲

تاریخ ورود: ۱۳۰۲

تاریخ خروج: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ: ۱۳۰۲

محل: تهران

نام: محمد علی

لقب: محمد علی

محل تولد: تهران

تاریخ تولد: ۱۳۰۲

تاریخ ورود: ۱۳۰۲

تاریخ خروج: ۱۳۰۲

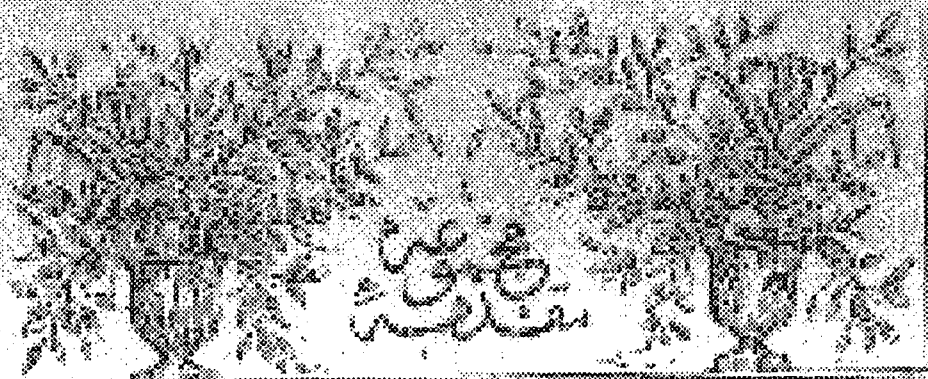
تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

تاریخ استعفاء: ۱۳۰۲

EDVÂRIN ORJİNAL KISMI

EDVÂRIN ORJİNAL KISMI EKLERE DAHİLDİR ANCAK
OSMANLICA NUMARA İLE
NUMARALANDIRILDIĞINDAN AYRICA
NUMARALANDIRMAYA GEREK GÖRÜLMEMİŞTİR

سپاس من شکر بیخایه اول خالق الارض و السماء واجب انوار که
مع او ارادت و قدرت بی آت و او تا او ن سکرتیک و بیکه مقنا
و قوی بشر هنوز ر منزل حقایقته و اصل اولیا مثل یحیی یونس که
یونس یک عالمی قنای و ایجاد بیور شد در و صلوة انجم حساب اول
اقتاب میبرد سالت افند من حضرت تکرین صوب با صواب جدی
و میزد که ذات خشمیت ایاات نبوت پیراس باعث خلقت دنیا
و مافیا اول شد اما بعد اول سالت سالت عدل و داد و
واقع ممالک ظلم بیخاد حوزات کالات الصوره و المستویه جامع
العادات لایا بود کیویه و توفیق پیرای عظمت و اجلال شرفیت
اریکه سلطنت و اقبال شوکتلو مهابتلو قدرتلو عظمتلو
یاد شاه مالدیان السلطان ابن السلطان ابن السلطان عبدالرزق
خدا ابن السلطان الفارسی محمود خان دامت شوکت الی نهاییه
الدوران افند من حضرت تکرین صوب با صواب جدی
و میزد که ذات خشمیت ایاات نبوت پیراس باعث خلقت دنیا
و مافیا اول شد اما بعد اول سالت سالت عدل و داد و
واقع ممالک ظلم بیخاد حوزات کالات الصوره و المستویه جامع
العادات لایا بود کیویه و توفیق پیرای عظمت و اجلال شرفیت
اریکه سلطنت و اقبال شوکتلو مهابتلو قدرتلو عظمتلو
یاد شاه مالدیان السلطان ابن السلطان ابن السلطان عبدالرزق
خدا ابن السلطان الفارسی محمود خان دامت شوکت الی نهاییه
الدوران افند من حضرت تکرین صوب با صواب جدی

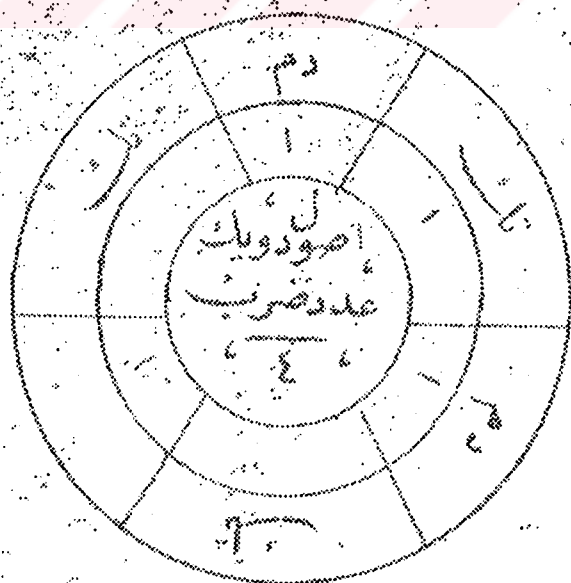
یکیدن بر طاق شریقات یا پلعه بولنش اولدیغندن بولک دخی
 یکیدن بر مجموعه تلك تنظیمیه برابر براد و اولد دخی ضم و علاوه
 لزوم کورنش و مجموعه عتیقه ده باین الناس مقدار اولانجا
 بعض فصللردخی بولنسیله ایلرک اخراجیلر برینه بر سوال محرد
 شریقات جدیدلرک لزومی مقدار هر بر مقامدن بر فصل
 وضع و املا قلمنش و علی الخصوص حکماء متاخرینک اختراع
 کرده لری اولان اذوار مقامات هر بقدر قبوله شایان ایستد
 بر وجه تفصیل شرح و بیان انجیوب قصرا بیلش اوللرله بوعید
 عاجز نیوايه من غیر لیاقت و سع عاجز انهم مقداری اذوار مقامات
 دخی بر وجه ایضاح شرح و بیان ایله اشهر مجموعه مقدمه اولد رق
 ثبت و تحریر قلمنش اولقله بینه تعالی نظر سوران ذوات کرام مع القبول
 قبول سورده رق را من غفور ویرا من عالیار بیه مستویور عتر

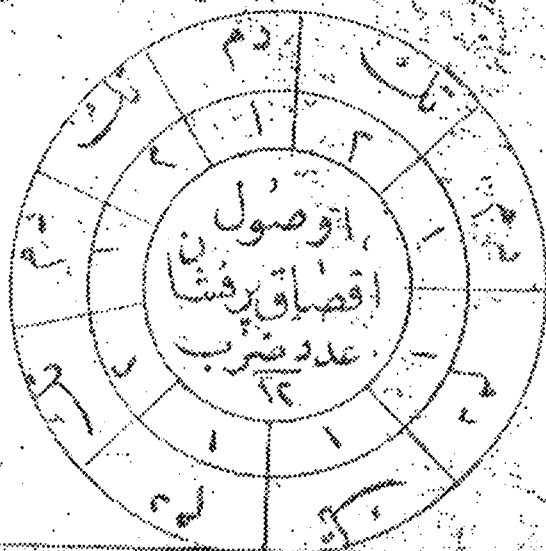
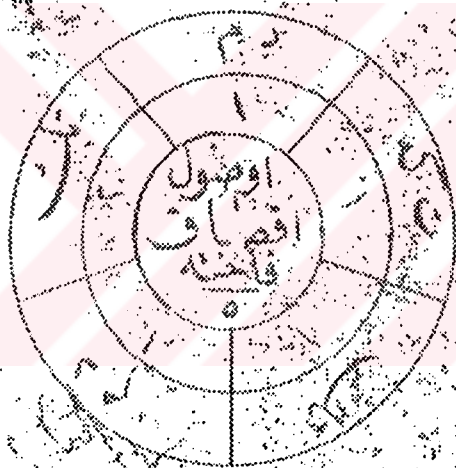
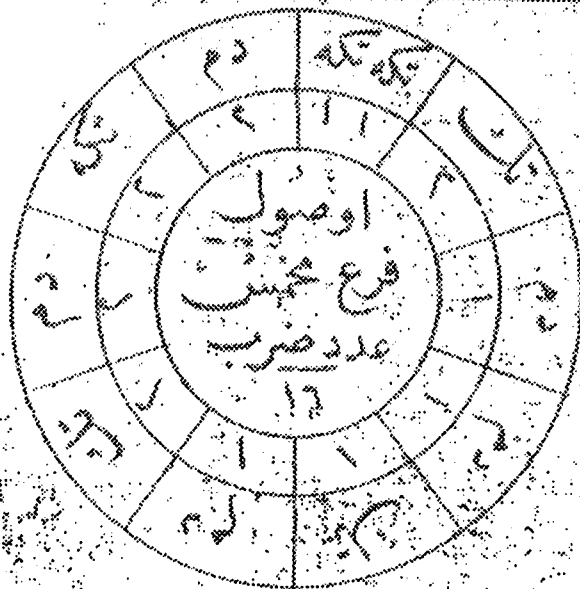
در تعریف اوصولات

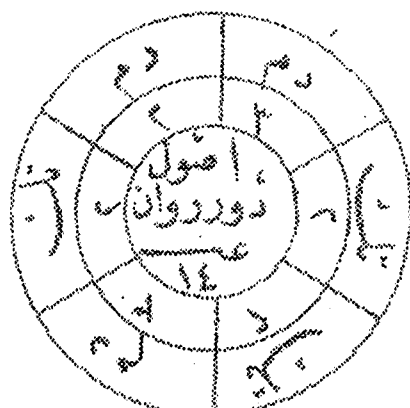
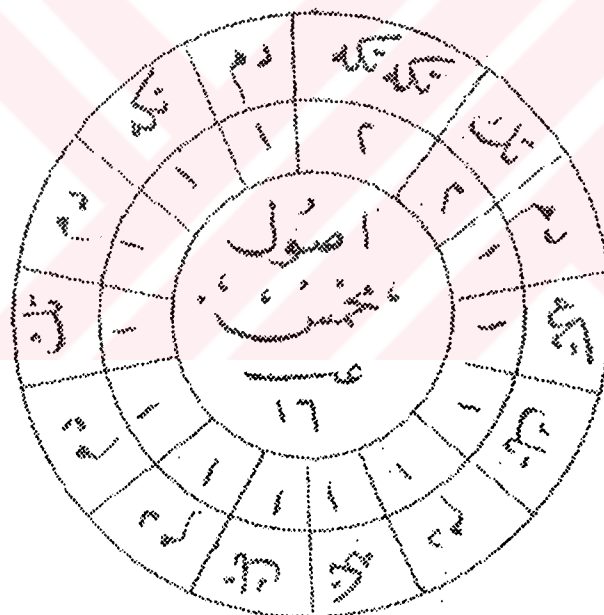
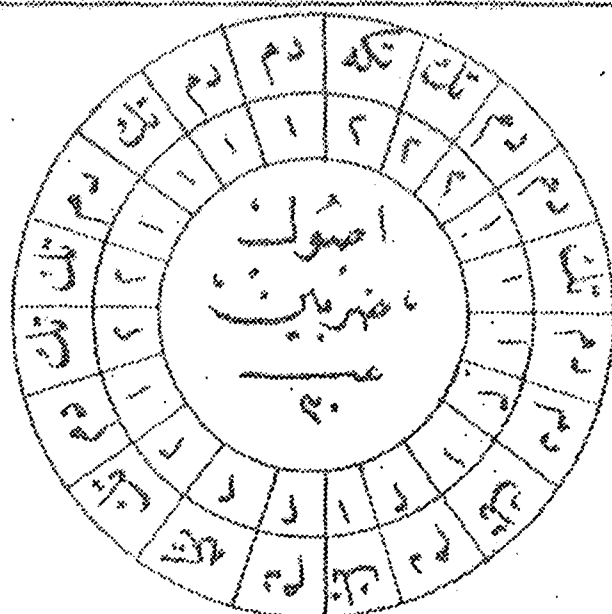
علم موسیقیه چه سندن اقدم و اهم اولان علم اوصولاتد زیرا
 اوصولاتن نغمه مجرد موسیقی نغمه سی دکلدن تکلم نامور دن بیت
 علم شعر دن اولد یعنی کی اوصول موسیقینک ترادومی واندانک
 اوله که اوصولات قونی سیبیله مقفات نغمه زیاده و نقصان قبول
 هیولای اوصول عصاره بریه یه تشبیه اولنوب دون علامت اوله
 تعریف اولنشددر مثلا دویم تک تک تک تک علامت
 مذکورلرک ایکسی ذاتی بر و مضرب بریمی ذاتی بر و مضرب متصرف
 اولد و بریمی بر و مضرب متصرف اولور تک بر و مضرب صاحبیل
 تک ایک مضرب صاحبدر عارض اولان حرکاتری و جهله دویم

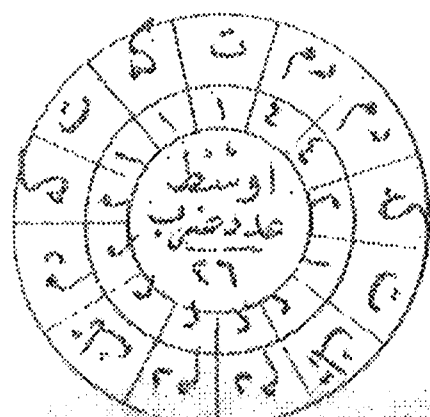
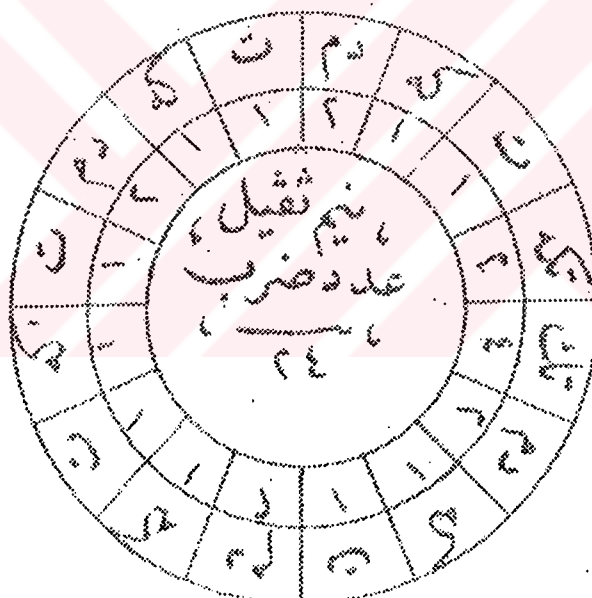
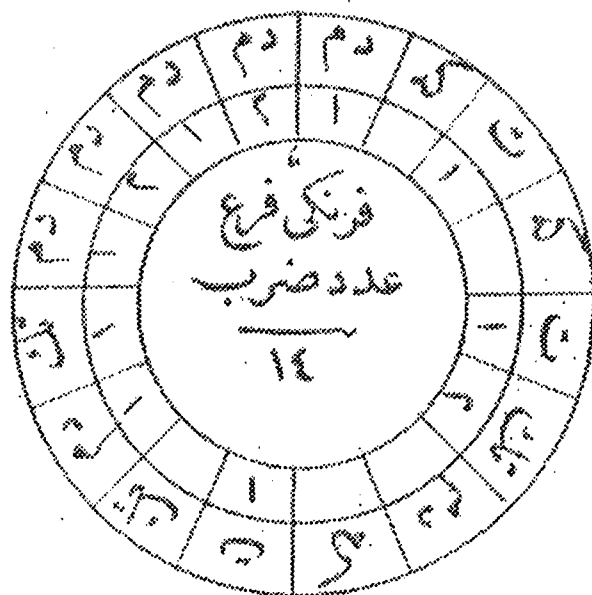
ایکی درت مضربہ متصرف اولور تک ایکی درت والی مضربہ متصرف
تک درت مضربہ متصرف اولور تک تک سکر مضربہ متصرف
اولور علامت مرقوم صفت اوصولہ ذاتی می یوحسبہ عارضہ
رقم اشارتندن بیان و اظهار اولور بوضوئہ اوصولہ
دو اثرہ نظر اولند قندہ هر قندی اوصول مراد اولور سه ضرب
رقندن قیاس ضرب اولدیغی اکلا شیلور مثلا خمس اوصولہ
برشرو اختراع ایتمک مراد اولنسه نفعی ضربہ تقسیم ایدہ رک
درت خانه برشرو حاصل اوله جفتدن هر وجهله اوصولہ
رعایت ملتزم کورندیکندن دویک اوصولہ برسته یا ختوم
یا پلوی مراد اولنسه اول امرده گفته یی اولجوب وزنه کوره تقسیم
ایلمک مناسبد دائرة اوله کی دویک اوصولہ ذریعہ اولند یی

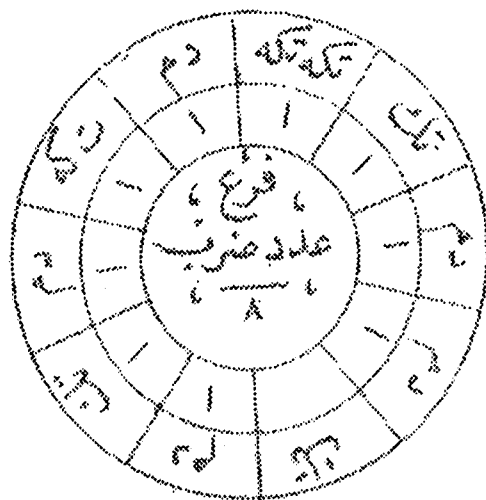
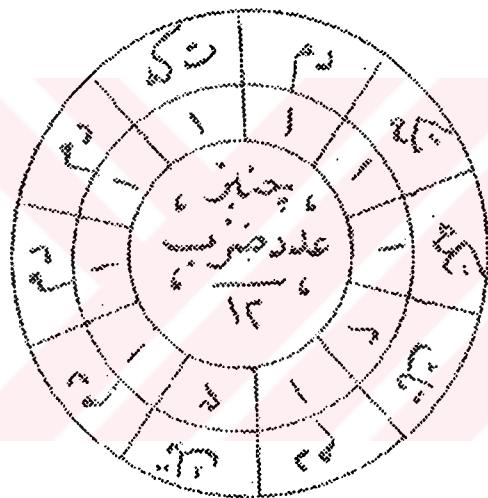
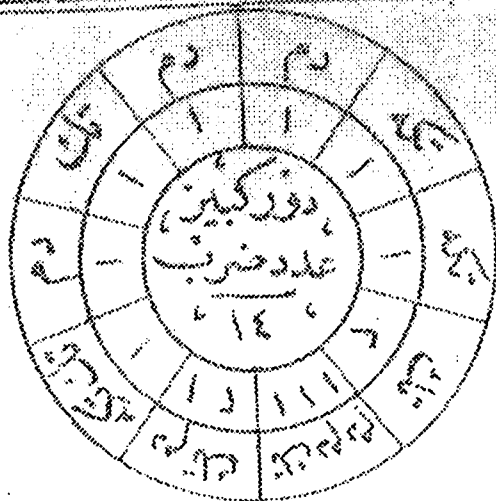
اشیو جدولہ ترقیم قلنان دویک اصولی هر نقد درت ضربدت
عیارت ایشیه ده سکر ضربہ دخی طول قصرا اعتبارله تحلی وارد

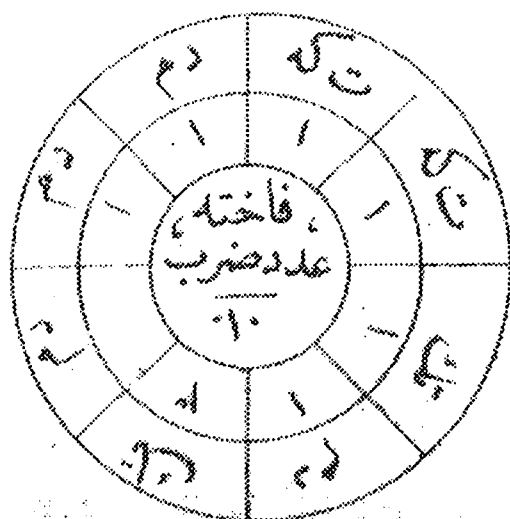
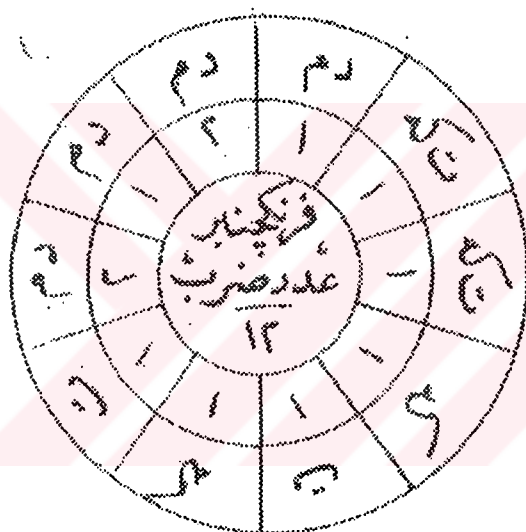

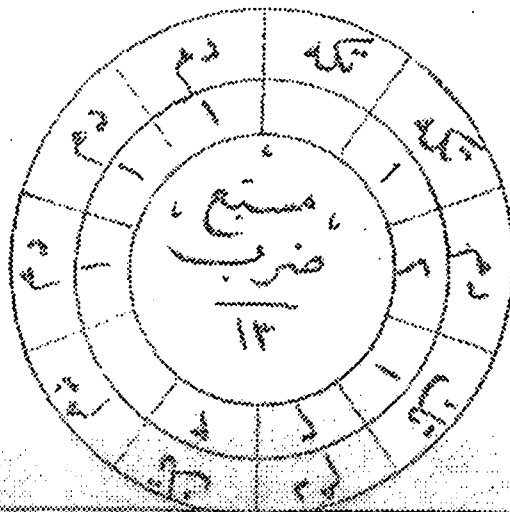
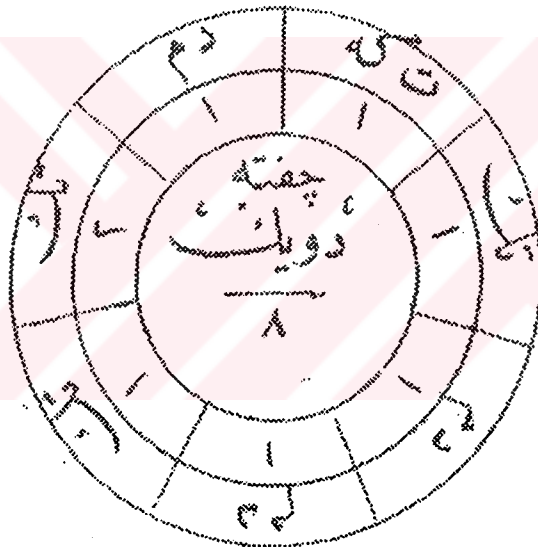
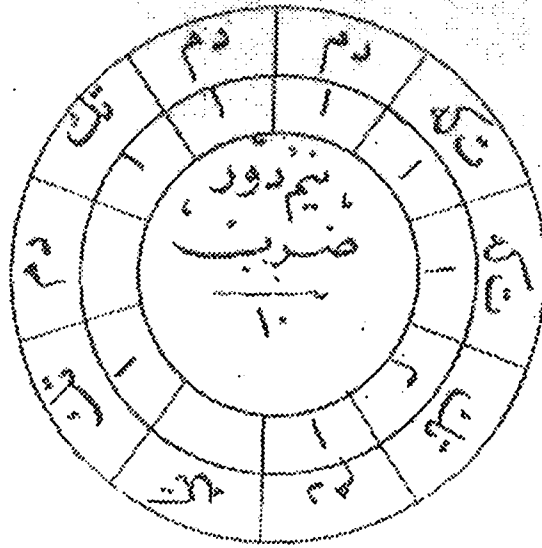

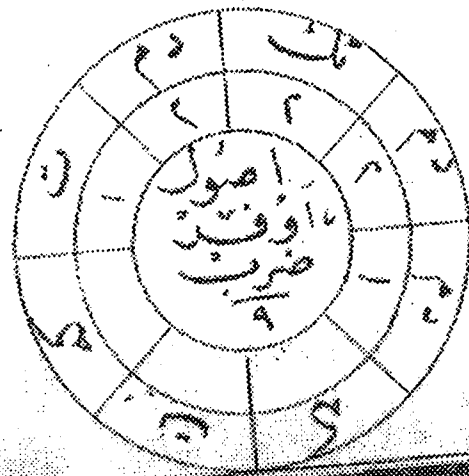
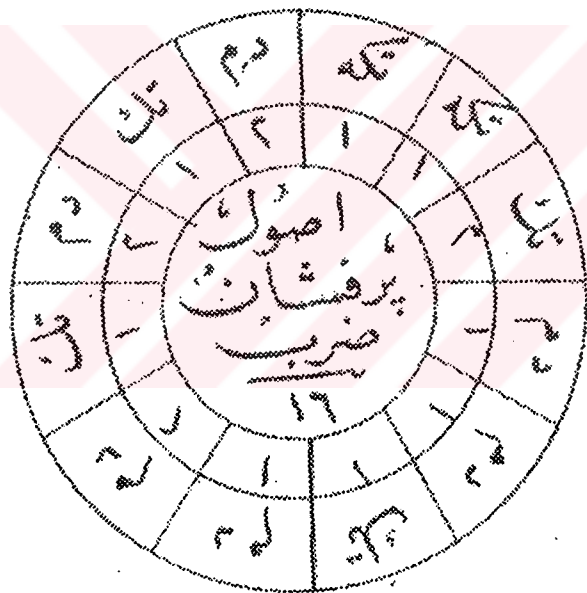
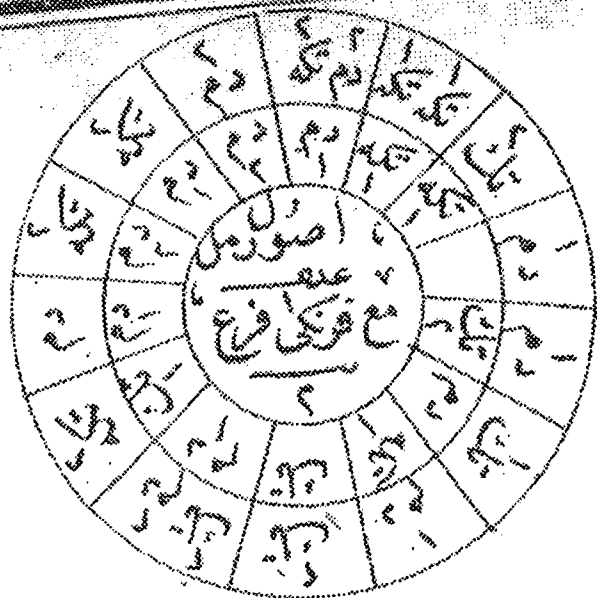

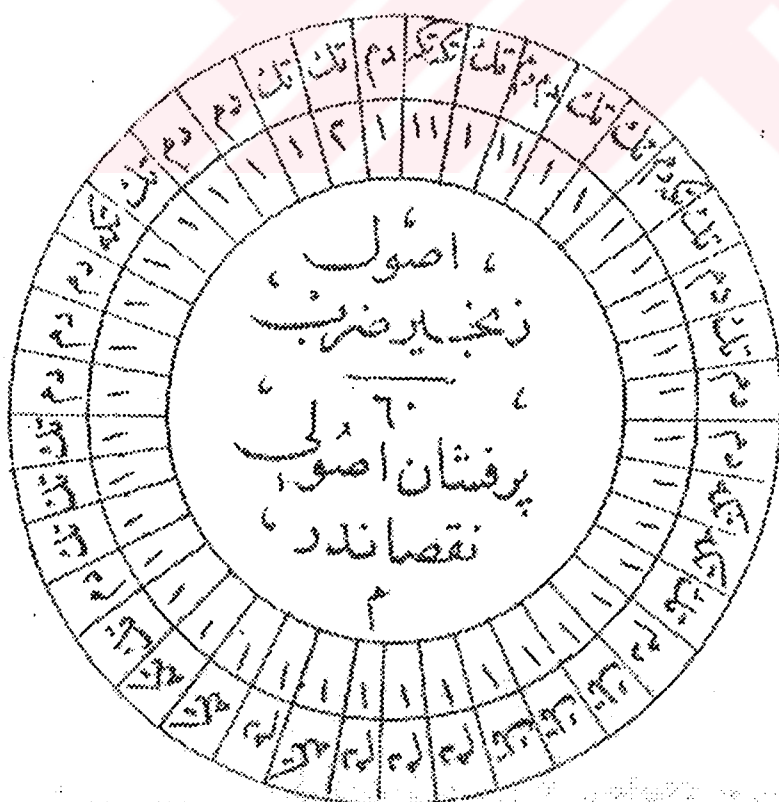

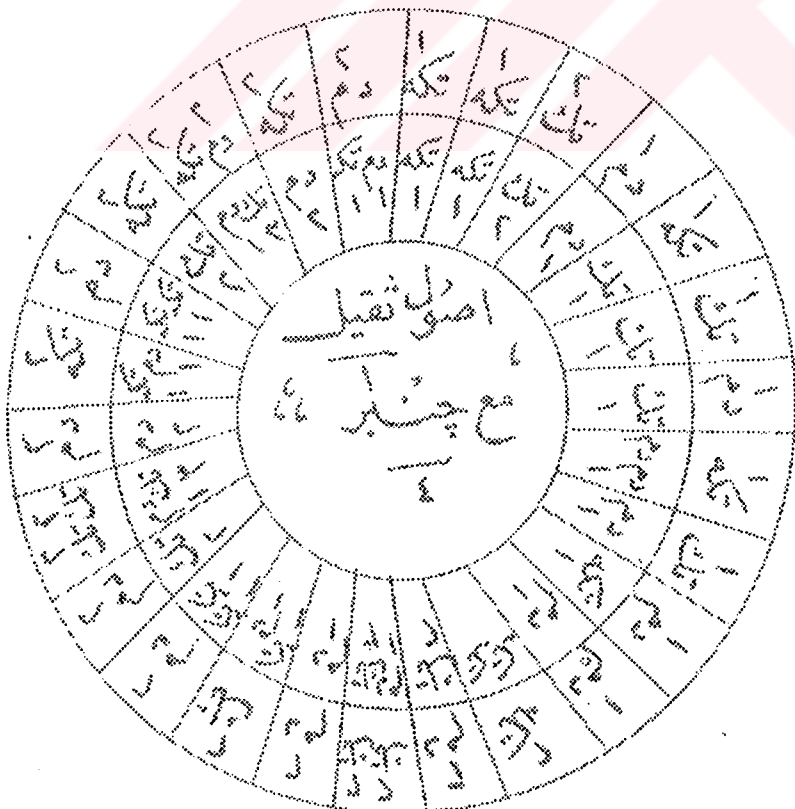
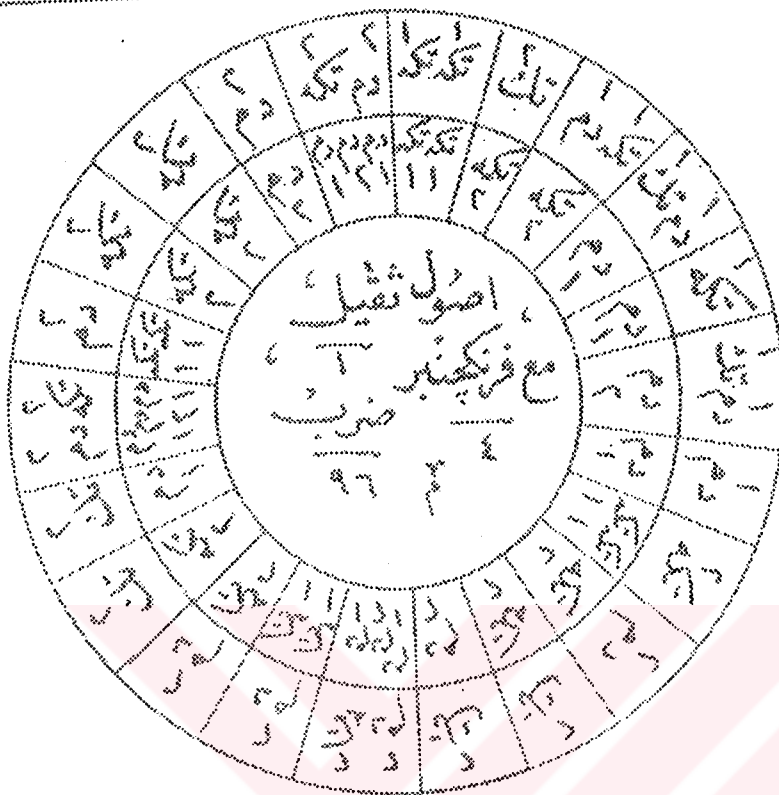

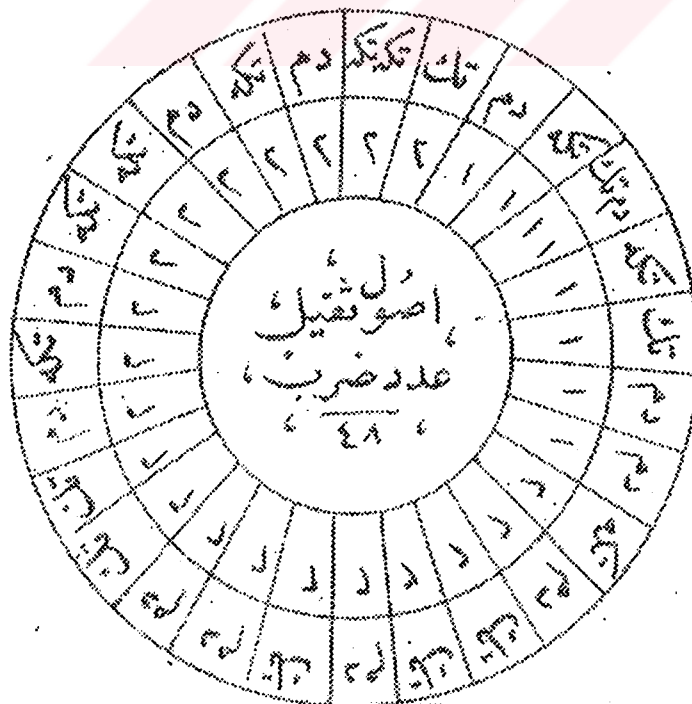
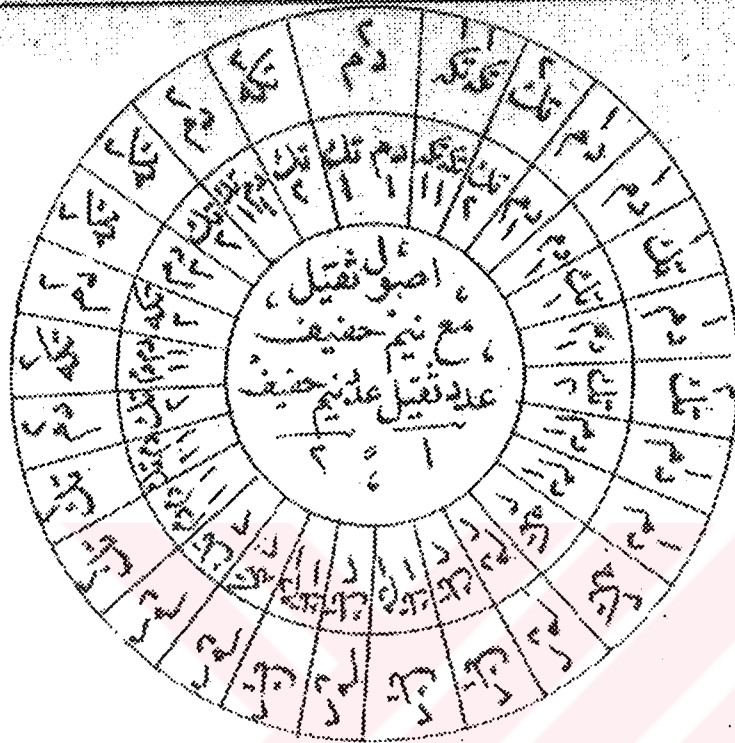

ال
 اصوب
 ضرب فتح
 على ضرب
 ٨٩

١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	١٠	١١	١٢	١٣	١٤	١٥	١٦	١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	٢٤	٢٥	٢٦	٢٧	٢٨	٢٩	٣٠	٣١	٣٢	٣٣	٣٤	٣٥	٣٦	٣٧	٣٨	٣٩	٤٠	٤١	٤٢	٤٣	٤٤	٤٥	٤٦	٤٧	٤٨	٤٩	٥٠	٥١	٥٢	٥٣	٥٤	٥٥	٥٦	٥٧	٥٨	٥٩	٦٠	٦١	٦٢	٦٣	٦٤	٦٥	٦٦	٦٧	٦٨	٦٩	٧٠	٧١	٧٢	٧٣	٧٤	٧٥	٧٦	٧٧	٧٨	٧٩	٨٠	٨١	٨٢	٨٣	٨٤	٨٥	٨٦	٨٧	٨٨	٨٩	٩٠	٩١	٩٢	٩٣	٩٤	٩٥	٩٦	٩٧	٩٨	٩٩	١٠٠
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

اصول جدید

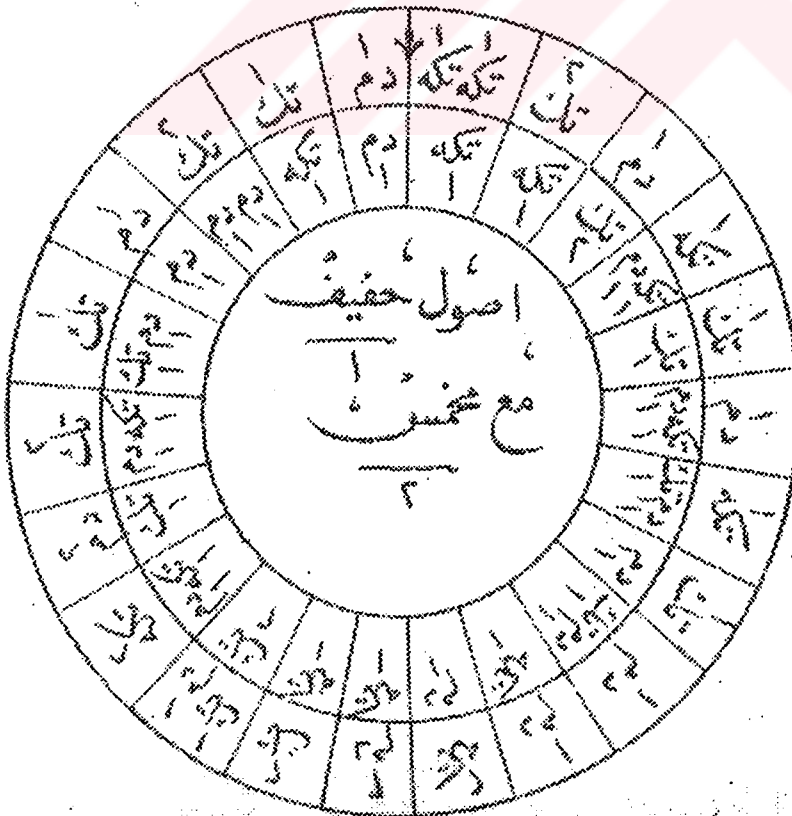
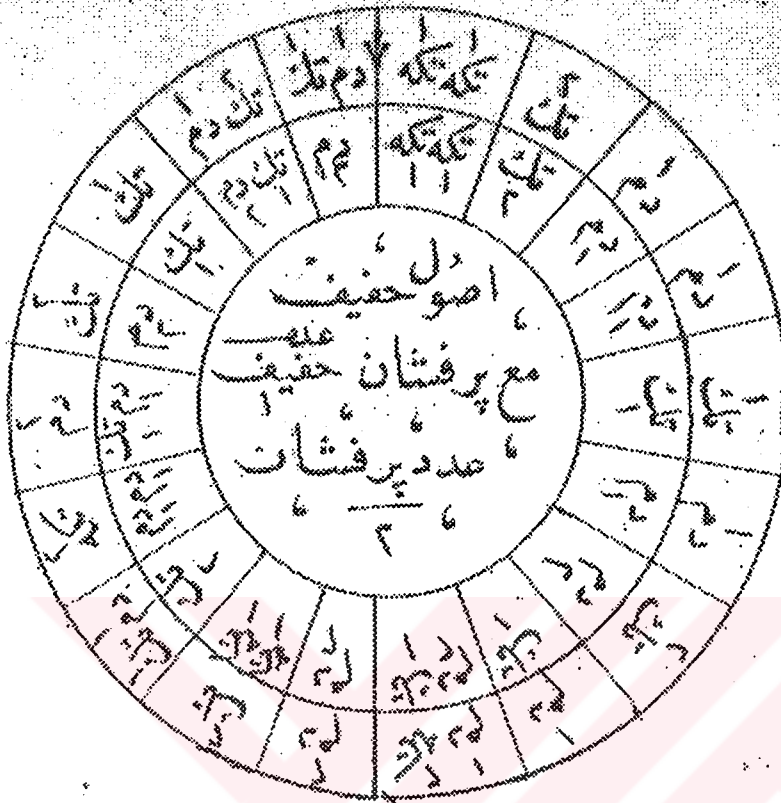

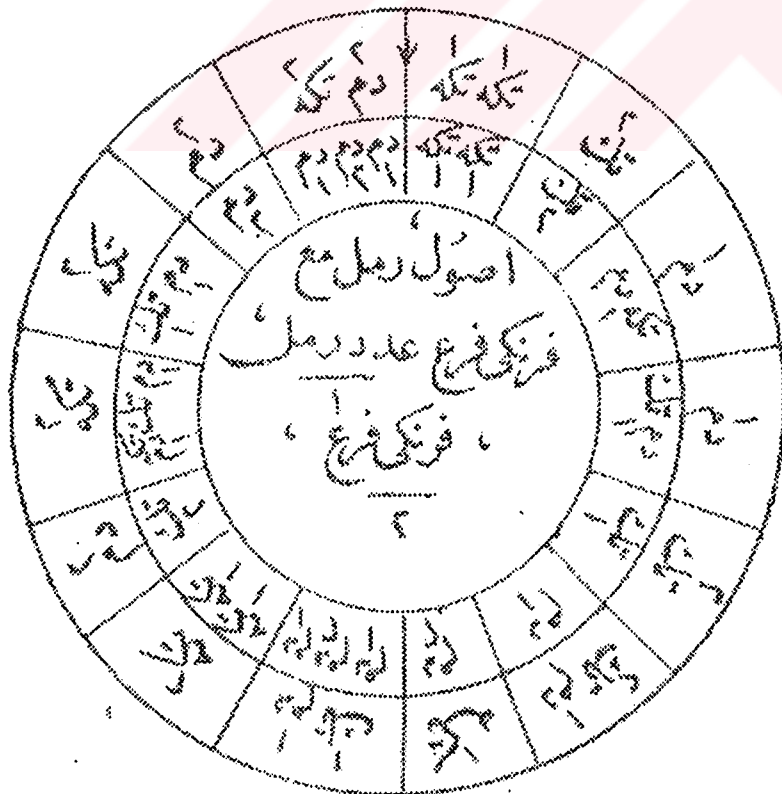
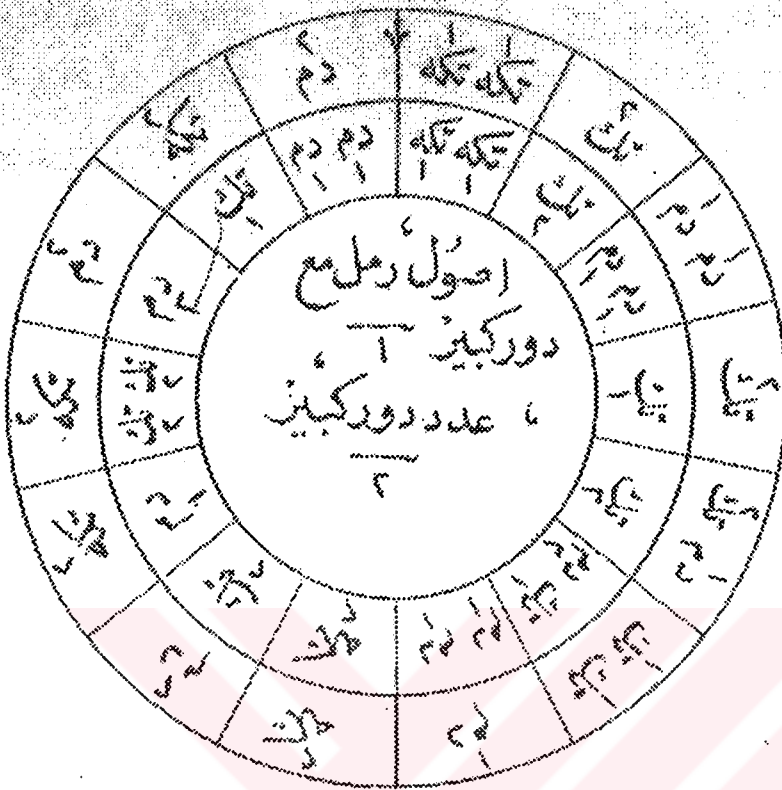
اصول حاوی
مع اصول فرع
یعنی
حاوی فرع

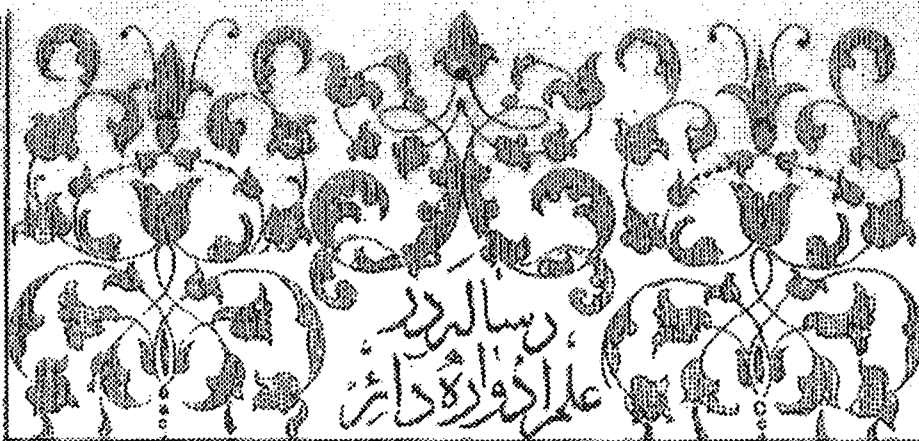
بر اصول جدید
حاصل اولور

م

فن موسیقی علوم ریاضیه دن اولوب مقام و آغازه و شعبه و ترکیب
نه صورت له اجرا اولند قده استلذا از کسب اولنه جفتی بیان ایدن
علم معروفک اسمی فی الاصل آلت قدیمه معروفه موسیقاره نسبت
ایله موسیقار قسیمیه اولنوب موسیقار دن کثرت استعمالنه بنا الف
ایله رانک حذفله موسیقی ثانیاً حذف یاء اولی ایله موسیقی میشد و لفظ
موسیقار را باب حیرت و اصحاب فطننه پوشیده دکلدرد. بعض
ارباب لغتک بیاننه نظر اچوبان قوالنه. و بعضینک قولی اوزره
عموماً آلت غنایه اطلاق اولنور. حضرت مناجامی قدس سره
العالینک فن مرقومه تألیف بیورد قلمری فارسی العبارة رساله
لغت یونانیه الحان معناسنه موضوع بذاته یا ثانی ایله موسیقی صحیح
اولد یعنی بیان بیور مشلردرد. و بو صورت له ترک یاء اولی ایلا استعمال
غلطدن سالم اولیه جفتی اشکاردر. و علم ادوارک ظهور منشائی
وفن موسیقینک صدور مید فی نه زماندن اولد یعنی معلوم و مخارج
اصل اصد فی کیمبر اولد یعنی معلوم اواقی مناسب عجل و منتج ما حصل
اولغله نای نوا ساز طرغه آغازه خامه دن ضرب اوصول ارقام
قیام نیاز اولندی. بعض کتب و تواریخ احوال سلف و محررات
اقاویل حلفه مذکوردر که حضرت ابوالبشر ثانی نوح بنز القیه.

علی نبینا وعلیه السلام فرزندان چندی لایمک بخردند بنام
 موسیقار نامی ایله برسان اختراع ایدوب نیجه اغازه و مقام و مقامات
 ابداع و ایجاد ایلش اما اجماع حکما و اتفاق عالمان غنایه نظر علم ادوا
 حضرت داود علی نبینا وعلیه السلام دن منتشر و شایع اولوب اختراع
 کرده لری اولان عود معهود نقل و فائز ندن صکره نیجه مدت بیت
 المقدس دن موجود و حجره لامع الانوار لرند آویخته دیوار اعتبار اولوب
 بعد زمان فتنه نشان بخت النصر ظلم عدوانه جای مرقوم دن مفقود
 و نابود اولش و بعد زمانه ایام عهد مسرت فرجام اسکند ذوالقرنین
 حکمای مترصدین و فضلا کمالین ایجاد رصد مباشرتیه
 شد نطایق همت ایلد کاری وقت حکمت نسبت قوه ریاضیه ایله علم
 موسیقیه عالم و فن مزبوره حاکم اولوب عود کم شد و مفقودی
 هیت اولیسنده وجود پزیر و شکل مخصوصه سنه صورت کبیر
 ایلشاردر معلم اول ارستطالیس حکمت انیسک تلیری و بقرط
 و سقراط خرد مناط و جالینوس حکمت مانوس مجلس خاص حکمت اخفصا
 اسکندر صاحب هنر ده آلت غنا معناسنه موسیقار نواخت
 ایلد کاری و افلاطون دوفنونک دخی ساز نواخت ایلدی کی رسید
 حد ثباتد. | الشیخ زین الدین محمد عبد الحمید اللارقی حضرت تلرینک
 فقیه نام تالیفند حضرت سلیمان علی نبینا وعلیه السلام تلامذ
 حکیم فیثاغورثک علی التوالی اوج مشب عالم منامه فلان بحر
 کنارینه خرم ایله طبع مداد و ذهن نقاد ندن بر علم مقبول منصفه ظهور
 جلوه یاب حصول اوله جقدر تبشیری ایله مسرور آتیه نقل و علی الشرح
 محل مأموره وصول بولور اوج کون اول محل حالید بر شیه عد تصار فکد

رخنه و دبسته و مبهوت ایکن اول حوالیه موجود حذارینک
 مناسب ایله دق آهن ایتدکاری آهنگ و نغنائی تحفظ و قوت متحیده
 وحدت متفکره ایله برتخته پاره یه برقاج تارا بریشم صدا آثار ربط
 ایدوب بر سازچه شوق افزا و نغمه سراپیدا ایدوب بعد اصول
 فروعک ترتیب و مقام و اغازه سین ترکیب ایلدیک مسطوردر
 روایت عدیده سائره دخی محرب و منقول ایسه ده بوقدرله اکثفا
 اولندی العلم عندالله تعالی علم موسیقید ترتیب و تألیف اولنان
 رسائل وادوار بیشمار اولدیغی شهرت شماردر و قدمای ارباب هنک
 ترقیم ایتدکاری کتب اواره و آست سر پرده موسیقی اولوب
 متأخرین دقت قرین رایاری کثرت موالیدنه نظر اسر پرده موسیقی
 دوکا هدر و بعض اصحاب فن یقین عندنک اصل مقام درتده
 عناصر اربعه یه تطبیقا اصول ضرب دخی درتدر بودرت
 مقامدن تولد ایدن پرده مقامات اون التخی رجه ده نهایت
 بولور یکا هدن تیز حسینی یه وارنجه بعض سازلرده تیز عجم
 تیز کردانیه دخی استعمالی واردر و بو اون التی پرده نک هر یکی
 تمام پرده بینند بر وایکی نیم یعنی یارم پرده ظهور ایدر بونلر برابر
 جمله سی او تونالتی پرده اولور بونلرک مجموعی طنبور دیدکاری
 سازده موجودر بونلردن ماعد اگرک سر پرده امهات راستد
 متولد و متأخرینه کوره سر پرده امهات دوکا هدن متولد ترکیب
 و شعبات کثیر اولدیغی جهته جمله سی بواذ وارده دائره آثره بیان
 قلنشدر و بوفن لطیف علوم ریاضیه دن اولوب عناصره و سببه
 سیاره و بروجاته نسبت تأمه سی اولدیغی اجلدن قنغی اوقاتده

صورت تأثیر لری و وجود اشیا نه عارض اولان علل و امراضه نفوس
 و اهالی ربع مسکونک مزاج لرینه نسبتی ذیلن مخیره آنه لره معلوم
 التصريح کوسترلشدر: و بونلردن ماعدا اساس موسیقی اولان
 مقاماتک سیر و حرکت لرینی جامع براد وار و اصولانک ضمیم با و ذاتی
 حاوی دو اثر ترتیب اولنه رق بوقدرله اکفا اولندی: العلم
 عند الله تعالی: بوندن صکره سر پرده امهات راستدن متولد
 مقاماتک سیر و حرکت لری و متاخرینه کوره سر پرده امهات موسیقی
 دوکا هدن متولد مقاماتک سیر و حرکت لری بروجه تفصیل شرح
 و بیان قلمش اولغله: راستدن متولد مقاماتک سیر و حرکت لری

در تعریف مقامات است

ابتدا پرده راستدن باشلیوب دوکا سکا چارگاه نوا حسینی اوج
 کردانیه با سه رق مخیره قدر چیقوب بعد مخیردن کردانیه بعجم
 حسینی نوا چارگاه سکا دوکا راست عراق عشیران پرده سیله
 بریکاه آچوب تکرار یکاه عشیران عراق راست دوکا آچه رق
 ینه عراق ایله راسته قرار ایدر بوقاعده انجق سازنده لره جاری
 ایسه ده خوانندکان اثنای اغازه تقسیم حصه سند اختراع
 کرده سی اولان نغمه ایجا بنه کوره چارگاه یرینه حجاز و سکا یرینه
 کوردی با سه رق پسندیدک اسلوب اوزره راسته قرار ایدر
 ینه مقام راستک سیر یندند و بومقام الا فراتغه ده دخی
 موجود اولد یغندن صول طونه تعبیر ایدر لر زیلده نوطه سند
 کوسترلشدر

در تعریف مقامات هاوی

و بمقام دخی بعینه راست مقامی کبی صورت اغازه سی اجرا اولند و
 راست پرده سنند قرار د نضکر یا لکز بر یکاه اچوق ایله حاصل
 اولور قاعده موسیقیه دهاوینک راستدن فرقی بر یکاه پرده سنند
 عبارت اولوب و بو قاعده یه دخی الافرانقه دهینه صول طونه
 تعبیر ایدر لر نوطه سنند کوسترلشد

در تعریف مقام سازگار

ابتدا راست دوگاه سگاه و نیم بوسلک ایله زیاده جه تغنی ایدوب
 بعد نوا حسینی عجم پرده سنند قدر چیقوب تکرار عجمدن حسینی نوا
 چارگاه سگاه ایله راست قالد قد نضکر دوگاه چارگاه سگاه
 وینه دوگاه راست عراق اعشیران یکاه اچوب راست دوگاه
 سگاه دوگاه ایله راست قرار ایدر و بمقام دخی راست
 فاملیا سنندن ایسه ده الافرانقه ده بوسلک پرده سنک اولد یقی
 جهته یه راست ماجور تعبیر ایدر لر بودخی نوطه سنند کوسترلشد

در تعریف مقام زکری

ابتدا راست کوستروب بعد نوا اجاز حسینی عجم کرانیه بصدرف
 یته بواستوب اوزده پرده پرده نوا اجاز کوردی دوگاه اچوب
 راست عراق ایله یه دوگاه اچوب عراق ایله راست قرار ایدر
 بمقامک سیرینک اقتضاسی کرک تقسیمه و کرک بسته لرد
 میانلرند اوج پرده سنک استعمالی دخی جائز اولد یفند قاعده یه
 مغایر دکدر و بمقام الافرانقه ده مینوره مشابهتی جهته و سیر
 سی بول قوللا تمذ یعنی ایچون صول مینور تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام زکری

ابتدا نوا حسینی یا خود بوسلک چارگاه کوستروب نوا حسینی اوج
گردانیه بصره رقی بوا سلوب اوزره پرده پرده اینوب نوادین چارگاه
سکاه دوگاه راست عراق عشیران یکاه کوستروب بعد عراقین
راست دوگاه اچه رقی تکرار پرده راسته قرار ایدر هر نقد
بومقام حسینی کیروب راست قرار ویر سه ده الا فرانغه دهینه
صول طونه تعبیر ایدر لر نوطه سنده کوستر لشد

در تعریف مقام شور نالک

ابتدا چارگاه نوا شوری اوج گردانیه ایله مخیره قدر چاقوب بعد
سنبله بصره رقی دونوب ینه پرده پرده شوری نوا چارگاه سکاه
دوگاه اچه رقی زیر کوله بصریه رقی راسته قرار ایدر هر نقد
بومقام الا فرانغه ده ناموجود ایسه ده سیر وحرکتی صول منو
مشابه اولد یفندن صول ماجر تعبیر ایدر

در تعریف مقام نوا شری

ابتدا حجاز نوا شوری اوج گردانیه مخیر ایله سنبله باسوب ینه
بومنونال پرده پرده نوا یه اینوب بعد حجاز کوردی دوگاه اچه رقی
دونوب یکاهدن عراقی ایله راست پرده سنده قرار ایدر اشبو
مقام استاذم سرموذن شهر یاری درویش اسماعیل افندی
مرحومک اختراع کرده سی اولوب الا فرانغه ده دخی ناموجود
ایسه ده ینه صول مینور تعبیر ایدر

در تعریف مقام حجاز کاسر

ابتدا اوج گردانیه مخیر سنبله تیز چارگاه ینه سنبله دن بوا سلوب
اوزره نوا یه قدر اینوب بعد چارگاه سکاه ایله دوگاه اچه رقی

زیر کوله ایله راسته قرار ایدر بومقام دخی الافرانغه ده موجود
دکل اینه ده ینه راسته اعتبار ایله صول ماجور تعبیر ایدر

در تعریف مقامها و نوا و نوا

ابتدا حجاز نوا حسینی عجم گردانیه مخیر سنبله بصره رق بعد دو نوب
بواسلوب اوزره نوایه قدر اینوب تکرار نوا دن اوج شوری ینه نوا
چارگاه کوردی دوگاه آچه رق راسته قرار ایدر بودخی الافرانغه ده
صول ماجور تعبیر ایدر

در تعریف مقامها و نوا و نوا

مقام مذکور ک بونک ایله فرقی ابتدا حجاز نوا شورنی اوج یعنی عجم
یرینه اوج چارگاه یرینه حجاز کوردی ایله راسته قرار ایدر
مار الذکر نوا اثر مقامنه دخی مشابهت تامه سی وارد الافرانغه ده
بومقامه صول مینور تعبیر ایدر

در تعریف مقامها و نوا و نوا

ابتدا حجاز نوا حسینی عجم گردانیه مخیره قدر حقیوب بعد بواسلوب
اوزره دو نوب نوایه قدر اینوب نشا بورچا شنیدی ایله یعنی حجاز
سگاه کوردی بصره رق پرده راسته قرار ایدر الافرانغه ده
بومقامه دخی صول ماجور تعبیر ایدر

در تعریف مقامها و نوا و نوا

ابتدا راست بوسلک نوا کونتره رک حسینی اوج گردانیه ایله مخیر
بصره رق دو نوب بواسلوب اوزره نوایه قدر اینوب بعد نوا
بوسلک سگاه دوگاه راست عراق عشیران پرده سه قدر اینوب
دو نوب عراق راست دوگاه آچه رق عراق ایله راست پرده سه

قرار ایدر الافرانقه ده بومقامه صول طونه تعبیر ایدر

در تعریف مقام سبک

ابتدا راست چارگاه نوا حسینی پرده لرنه اغازه ایدر رک راست
چاشنسیله اغازه ایتد کد نضکره چارگاه حسینی چارگاه حسینی
ایکی دفعه اجرا اولنه رقی تکرار راست پرده سنده قرار ایدر
الافرانقه ده بومقامه صول طونه تعبیر ایدر

در تعریف مقام طرز نوین

ابتدا عجم کردانیه شهنواز تیزسکاه بصه رقی دو نوب عجم حسینی
همجاز ایله چارگاهه قدر اینوب بعد چارگاهدن کردی پرده سیله
دوگاه ایچیه رقی زیرکوله پرده سیله راسته قرار ایدر بومقام
من غیر لیاقة اختراع عاجزانم اولمظه الافرانقه ده قوللا نلده یغی
جهتله صول قالیر

در تعریف مقام شیرین دل

ابتدا همجاز نوا حسینی عجم کردانیه مخیر با صوب بوسیا قی اوزنه یینه
نوایه اینوب تکرار کردانیه مخیر سنده تیزسکاه تیز چارگاه کوستره
ینه نوایه قدر اینوب بعد همجاز نوا حسینی اوج کردانیه کوستره
بواسا صوب اوزن تکرار سکاه پرده سنده قدر اینوب سکاهدن
دوگاه حسینی نوا همجاز کوردی پرده سیله راسته دو نوب راسته
پارگاه حسینی نوا همجاز کوردیله راست پرده سنده قرار ایدر
الافرانقه ده بومقامه صول ماحور تعبیر ایدر

در تعریف مقام زار و دل

ابتدا اوج کردانیه کوستره رک پرده پرده ماحور اغان سیله بوسلک

پرده سی بسمیه رقی راسته قدر اینوب تکرار و نوب دوگاه کور
 چهار پرده سیله تکریز قاعده سی اوزره سگاه چارگاه دوگاه اچه رقی
 راسته قرار ایدر الافرانغه ده بومقامه دخی صول طونه تعبیر ایدر

در تعریف مقام فرما هون

ابتدا اوج گردانیه کو ستره رک مخیر تیز سگاه تیز چارگاه بسمه رقی
 تکرار و نوب پرده پرده اینه رک بوسطک پرده سنی حقیله اجرا اینه رک
 راسته قرار ایدر الافرانغه ده بومقامه صول طونه تعبیر ایدر

در تعریف مقام شوق رک

ابتدا اوج گردانیه کو ستره رک ماهور قاعده سی اوزره نوایه قدر
 اینوب نوارن صکره سوزناک قاعده سی اوزره راسته قرار ایدر
 الافرانغه ده صول ما جور تعبیر ایدر

پرده راستدن متولد مقاماتک تعریفی تمام اولوب بر قاج راست
 قرار ایدر خیال مراد و رکب و ما و راء النهر مقام لری دخی موجود
 ایدیه ده غیر متداول اولوب و تنک اولد یغندن تعریف اولی باشد
 انحق بر یسنگ پشروی اولد یغندن اشاعین الافرانغه فوطیه سندن
 کو سترلشدر بونلرد نصکره متأخرینه کوره سر پرده اقامات
 دوگاهدن متولد مقاماتک تعریف لرینه شروع اولندک

در تعریف مقام دروگاه

ابتدا سگاه چارگاه عزال ایله صبا چاشنی کی اغازد ایدوب
 بعد زیر کوله ایله دوگاهی برایکی دفعه اجرا اید رک استرایشه
 بواسلوب اوزره عزال پرده سیله حسینی به قدر چیتوب ینه
 بومنوال اوزره اینه رک زیر کوله ایله دوگاه قرار ایدر

و بود و کاه مقامش حقند یک چوق شیار مشاهد اولمش ایسه
تعریفی غیر جائز اولد یقیندن ترک اولندی اشاعیده بعض مقامات
غیر متداوله نك تعریفندن ان شاء الله المولى شرح و بیان اولنور
و بو مقامه الافرنغه ده لا مینوره مشابه اطلاق اولنور

در تعریف مقام صبا

ابتدا سگاه چار کاه عزال پرده سیله حسینی عجم کردانیه شهرنا پرده
قد رچیقوب بعد بواسلوب اوزره ینه پرده پرده چار کاه پرده سه
قد راینوب سگاه ایله دو کاه قرار ایدر بو مقام الافرنغه ده
هر نقد ر لا قالش ایسه ده متداول دکلدر

در تعریف مقام عرش

ابتدا راست دو کاه سگاه چار کاه نوا حسینی پرده لرله اغازه ایدر
راسته قد راینوب بعد کردانیه عجم حسینی نوا چار کاه سگاه دو کاه
راست آچه رق دو کاه قرار ایدر انجق بو مقامك نواد
یوقاریسی بیاتی و اشاعیسی عزال پرده سیله اغازه اولنور ایسته
دو کاه مقامنه مشابهتی جهتیه فقیر بو مقامه نه بیاتی و نه دو کاه
دیه بیلورم مشترک اولدیغی جهتیه دو کاه مقامنه زیاده میال
اولدیغی جهتیه دو کاه دخی اطلاق اولنه بلور و بو مقامه الافرنغه
هر نقد ر لا قالیر سه ده ینه صول طونه ینه مشابهتی اولد یقیندن
صول طونه تعبیر اولنور

در تعریف مقام حوزی

ابتدا راست دو کاه چار کاه سگاه دو کاه آچه رق راسته اینوب
بعد حسینی عجم نوا چار کاه سگاه دو کاه راست آچه رق ینه دو کاه

قرار اید را بجهت بومقامك عشاقدن شوقد رفرق اولد بلور که حسین
 پرده سنندن پرده پرده اینوب راسته کلد کن برایکی دفعه راست
 چارگاه بصره رق دوگاه قرار ایدر اکثریا رنبوده و الرنجه بومقام
 اجرا و لنور الا فرانغه ده دخی صول قالیر

در تعریف مقام بیانی

ابتدا چارگاه نوا حسینی عجم کرد انیه پرده لرله ینه نوایه قدر اینوب
 بعد نوادن چارگاه سکاه دوگاه اچه رق بر راست کوسه تروب
 تکرار کرد انیه عجم حسینی نوا چارگاه سکاه او خشی رق دوگاه هده قرار
 ایدر بومقام الا فرانغه ده هر نقدر لا قالیر سه ده راست

طونه یولنده در

در تعریف مقام اصفهان

ابتدا حجاز نوا حسینی عجم کرد انیه ایله مخیره قدر چیقوب بعد
 بواسلوب اوزره ینه نوایه قدر اینوب حجاز سکاه ایله دوگاه پرده
 قرار ایدر بومقامك بیاتیدن فرقی حجاز پرده سیله عجم پرده سنند
 اوزرنه بر مقدار استراحت ایتدیکندن ینه دوگاه هده قرار ایدر
 بومقام هر نقدر لا قالیر سه ده الا فرانغه ده طونه تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام هایون

ابتدا اصفهان مقامی کی حجاز ایله نوادن اغازه ایله رک نوایه قدر
 اینوب بعد نوادن حجاز کوردی راست اچه رق ینه دوگاه هده
 قرار ایدر ینه بومقامه الا فرانغه ده ره طونه تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام حجاز

ابتدا حجاز نوا حسینی اوج شهرناز کوسه ره را اغازه ایدوب

نوايه قدراينوب بعد نواجاز كوردی ايله دوگاهه قرار ايدر
بو مقامه دخی الافرانغه ده ره طونه تعبير ايدر لر

در تعریف مقام نشابور

ابتدا نوا حسینی مخیر گردانیه عجم حسینی نواجاز بوسلك بصره
دوگاهه قدراينوب بعد دوگاهدن بوسلك هجاز نوا حسینی
عجم کوستروب ینه نواجاز ايله بوسلك پرده سنك اوزر سنك
قرار ايدر بو مقامه دخی الافرانغه ده ره طونه تعبير ايدر لر

در تعریف مقام نشابورك

ابتدا هجاز نوا حسینی مخیر کوستروب بعینه نشابور مقامی کی
اغازه سنی اجرا اید رك شوقدر فرقی وار که بونك قرار کا هی
دوگاه پرده سنك نشابورك بوسلك پرده سنك قرار ايدر
الافرانغه ده بونه دخی ره طونه تعبير ايدر لر

در تعریف مقام نول

ابتدا هجاز نوا حسینی ینه نوا چارگاه سگاه بصوب ینه چارگاه
نوا حسینی اوج گردانیه مخیر پرده لر یله اغازه ایدوب نوايه قد
تکرار گردانیه مخیر ینه گردانیه عجم حسینی نوا چارگاه سگاه ايله
دوگاهه قرار ايدر بو مقامه دخی الافرانغه ده ره طونه تعبير ايدر لر

در تعریف مقام سلطانی عراق

ابتدا هجاز نوا حسینی عجم گردانیه پرده لر یله اصفهان چاشنی
کی اغازه اید رك نوايه قدراينوب نوادن چارگاه سگاه دوگاه
راست عراق عشیران پرده سیله یکه اچوب تکرار عراق
راست دوگاه سگاه کوستره رك عشاق مقامی کی دوگاهه

قرار ایدر بومقامه دخی الافرنغه ده طونه تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام حسینی

ابتدا نوا حسینی اوج گردانیه مخیر تیز سگاه تیز چارگاه بصره رقینه بواسلوب اوزره نوا چارگاه سگاه ایله دوکا هک قرار ایدر بومقامه الافرنغه ده اوللری صول طونه کی کورینور ایسه ده لامینوره مشاهد

در تعریف مقام حصا

ابتدا حصا حسینی عجم شهناز مخیر بصره رقینه بواسلوب اوزره حصا پرده سنه قدر اینوب تکرار نوا حسینی عجم گردانیه ایله اینوب نوا چارگاه سگاه ایله دوکا هک قرار ایدر بومقامه الافرنغه ده لامینور تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام عجم

ابتدا حسینی عجم مخیر گردانیه عجم حسینی نوایه قدر اینوب بعد چارگاه نوا حسینی عجم گردانیه یه قدر چاقوب بیانی چاشنیسی کی قرار ایدر الافرنغه ده بومقامه ده طونه تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام کزاسر

ابتدا اوج گردانیه مخیر یکه گردانیه اوج حسینی یه قدر اینوب بعد نوا حسینی نوا عجم حسینی نوا چارگاه حسینی نوا چارگاه سگاه شوری نوا اوج گردانیه یکه بواسلوب اوزره گردانیه دن دونوب اوج شوری نوا چارگاه سگاه دوکا بر راست اچوب تکرار دوکا سگاه چارگاه یکه سگاه چارگاه نوا حسینی کوستر یکه یکه حسینی نوا چارگاه سگاه ایله دوکا قرار ایدر بومقامه دخی

الافرانغه ده طونه دیر لر

در تعریف مقام کوچک

ابتدا کرد انیه اوج حسینی پرده سنده قدر اغانه ایدوب بعده
حسینی پرده سندن نوا بصیه رقی صبا چاشنیله دوکاهه
قرار ایدر الافرانغه ده مستعل دکلر

در تعریف مقام کردانیه

ابتدا اوج کردانیه پرده سندن اغانه ایدوب حسینی پرده سنده
اینوب بعده حسینی پرده سندن ینه بواسلوب اوزره پرده پرده
تیز چارگاهه قدر چیقوب بعده ینه بومر یقی ایله حسینی پرده سندن
نوا چارگاهه سگاه ایله دوکاهه قرار ایدر بومقامه الافرانغه ده
استعمال اولمنان

در تعریف مقام عرضیه

ابتدا عجم کردانیه کوسر وب سنبه مخیر کردانیه عجم حسینی نوا یه
قدر اینوب بعده چارگاهه نوا حسینی عجم کردانیه مخیر کوسر و زله
تکرار پرده پرده بواسلوب اوزره چارگاهه سگاه دوکاهه قرار
بومقام الافرانغه ده ره مینوره مشابهدر

در تعریف مقام شهنواز

ابتدا شهنواز پرده سندن بدایله مخیر تیز سگاه تیز چارگاهه تکرار
تیز سگاه مخیر شهنواز عجم حسینی نوا اجماز یعنی عزال کوردی بصدر
دوکاهه پرده سندن قرار ایدر بومقامه الافرانغه ده لامینور تعبیر
ایدر لر

در تعریف مقام طاهر

ابتدا گردانیه مخیر تیز چارگاه تیز سگاه مخیر گردانیه اوج کوسستروب
بعد حسینی اوج گردانیه مخیره قدر چیقوب مخیر دن پرده پرده
نوایه اینوب نوادن مخیر گردانیه عجم حسینی نوا چارگاه سگاه ایکی
دفعه اجرا اید رک دوگاهن قرار ایدر بومقامه الافرانغه ده
ره طونابه مشابهدر

در تعریف مقام مخیر

ابتدا گردانیه مخیر قیز سگاه تیز چارگاه تیز نوا ایله شد بولند صبا
اجرا اید رک مخیره قدر اینوب بعد مخیر دن پرده پرده نوا چارگاه
سگاه آنچه رقی جزئی صبا چاشنسی بلو بلور سزا اجرا اید رک
دوگاهن قرار ایدر یعنی بونلرک ظاهر مقامیله بینلرک اولان
فرق شو قدر اوله بیلور که ظاهر مقامی قرار ویرکن بیاتی اسلوب
اوزره قرار ویروب مخیره صبا چاشنسیله قرار ویرمکن
عبارتدر بومقامه الافرانغه ده غیر مستعملدر

در تعریف مقام شهن

ابتدا شهنان مخیر ایله شهنار مقامی کی اغازه ایدوب حسینی پرده
قدر بعد حصار مقامی قرار کی دوگاهن قرار ایدر بومقام
الافرانغه ده لامینور مشابهدر

در تعریف مقام بیاتی عریان

ابتدا گردانیه مخیر تیز چارگاه سنبله مخیر گردانیه اوج شوری
نوایه اینوب نوادن گردانیه کوسستروب عادت بیاتی قرار کی
دوگاهن قرار ایدر بومقامه الافرانغه ده استعمال اولنماز

در تعریف مقام خیر سنبله

ابتدا کرد انیه مخیر سنبله تیز چارگاه بصبه رقی تکرار سنبله مخیر
کرد انیه عجم حسینی عزال چارگاه سگاه بصبه رقی یعنی صبا
چاشنسی کی دوگاهه قرار ایدر بومقام الافراغه استعمال
اول نماز

در تعریف مقام بوسلک

ابتدا بوسلک چارگاه نوا حسینی عجم کرد انیه بصبه رقی آغاز ایدر
بعد بومنیوال اوزره ینه چارگاهه قدر اینوب بوسلک سگاه
دوگاه زیر کوله پرده سیله دوگاهه قرار ایدر بومقام الافراغه ده
استعمال اول نماز

در تعریف مقام ضبلاسلک

ابتدا راست کوسلروب صبا عزال حسینی عجم کرد انیه شهنار
بصبه رقی ینه بوا سلوب اوزره صبا ینه قدر اینوب سگاه دوگاه
زیر کوله پرده سیله دوگاهه قرار ایدر بومقام الافراغه ده
استعمال اول نماز

در تعریف مقام حجابوسلک

ابتدا حجاب مقامی که نوا حسینی ایله باشلیوب اجرا ایدر رک دوگاه
قدر اینوب بعد بوسلک اجرا ایدر رک دوگاه قرار ویرر دیگر
صورت دخی کرد انیه دن بد ایدر رک ینه حجاب پرده سنی اجرا ایله ده
اولور بومقام الافراغه ده استعمال اول نماز

در تعریف مقام بوسلک

بالا ده دگر اولندی فی وجه له نوا مقامی بالاجرا بریکاه اجوب

بعد حسینی پرده سیله بوسلك اجرا اید رك دوگاهه قرار اید
 دو مقام الا فراتغه ده ده مینوره مشابه

در تعریف مقام خضابوسلك

ینه بالاده ذكر اولند یغی وجهله خصار مقامنی بالاجرا دوگاه
 قالقد نصكره تكرار بوسلك اجرا اید رك پرده دوگاهه قرار
 اید الا فراتغه ده لامینورا ولور

در تعریف مقام عجم بوسلك

بودخی مار الذکر عجم مقامنی بالاجرا راست اچوب بعد بوسلك
 اغازه سیله دوگاهه قرار ایدر بودخی

در تعریف مقام اوج بوسلك

بودخی اوج مقامنی بالاجرا بریکاه اچوب تكرار یکاه دو نوب
 حسینی پرده سیله بوسلك اجرا اید رك دوگاهه قرار ایدر
 بودخی

در تعریف مقام عرضبار بوسلك

بودخی عرضبار مقامنی بالاجرا بوسلك چاشنسیله دوگاهه قرار
 ایدر بودخی

در تعریف مقام کردانیه بوسلك

بودخی کردانیه مقامنی بالاجرا بوسلك ایله دوگاهه قرار
 ایدر بودخی

در تعریف مقام ماهور بوسلك

بودخی ماهور مقامنی اجرا اید رك راسته قدر اینوب بعد
 بوسلك اجرا سیله دوگاهه قرار ایدر
 بودخی

در تعریف مقام طاهر بوسلک

پنه بالاده ذکر اولندی فی وجهله طاهر مقامی بالاجرا بوسلک
اجرا ایده رک دو کاهن قرار ایدر بودخی

در تعریف مقام شهنشاه بوسلک

ابتدا شهنشاه مقامی اجرا ایده رک بوسلک قرار یله دو کاه قرار
و پیر بودخی

در تعریف مقام مخیر بوسلک

بودخی مخیر مقامی بالاجرا بوسلک قرار ایدر

در تعریف مقام کورده

ابتدا راست دو کاه نهاوند چار کاه نوا حسینی عجم کردانیه مخیر
تین سگاه تین چار کاهه قدر چاقوب بعد بواسلوب اوزره پنه
راسته قدر اینوب تکرار کوردی پرده سیله دو کاهه قرار ایدر
بومقام الافراقه ده استعمال اولنماز

در تعریف مقام ضیاء فرمه

ابتدا سگاه صبا پرده سیله صبا اوسلوبی اوزرا غازه ایدوب
دو نوب دو کاه راسته قدر اینوب بعد بر نوا چار کاه کوردی
پرده سیله دو کاهه قرار ایدر بومقام الافراقه ده
غیر مستعملدر

در تعریف مقام نوا کوردی

بومقام دخی نوا مقامی بالاجرا دو کاه اچد قدر نوا تکرار دونو
نوا چار کاه کوردی پرده سیله دو کاهه قرار ایدر بومقام
الافراقه ده استعمال اولنماز

در تعریف مقام عجم کوردی

بومقام دخی عجم مقامی بالا جرا دوگاهه قدر اینوب بعد دوگاهه
کوردی چارگاه نواچه دقینه دونوب کوردی ایله دوگاهه
قرار ایدر الافرنقه ده فاطونه تعبیر ایلر

در تعریف مقام روق طرب

ابتدا کردانیه مخیر سنبله اوج شوری نوا حجاز کوردی بصبه رو
عربان چاشنسیله اغازه ایدرک راسته قدر بعد دوگاه کوردی
چارگاه نواچه دق دونوب بویولدن کوردی پرده سیله دوگاه
قرار ایدر بومقام الافرنقه ده صول مینور کی کوردی نواسته
لا قالیر استعمال اولماز

در تعریف مقام مخیر کوردی

ابتدا مخیر مقامی اشلوبی اوزره اغازه ایدرک جزئی صبا چاشنی
کوسترک دوگاه راست یکاهه قدر اینوب بعد دوگاه کوردی
چارگاه نوا ایله دونوب کوردی پرده سیله دوگاهه قرار ایدر
الافرنقه ده بومقام دخی استعمال اولماز

در تعریف مقام سگاه

ابتدا کوردی سگاه کوسترک چارگاه نوا حسینی کردانیه ایله
بویولدن ینه اشاغیه قدر اینوب بعد راست کوردی سگاه
چارگاه نوا حسینی کوسترک تکرار دونوب کوردی پرده سیله
دوگاه اچاقسزین سگاهه قرار ایدر اغازه و بسته لرد
میانلرند اوج استعمالی و تیز سگاه استعمالی سیرندند بومقام
الافرنقه ده سی اوزرند قالیرسته صول طونه تعبیر ایلر

در تعریف مقام مستعجا

ابتدا کوردی سگاه حجاز نوا حسینی عجم گردانیده پرده لرزیده آغاز
ایده رک نوایه قدر اینوب بعد حسینی نوا حجاز سگاه کوردی
بصه رقی دوگاه سگاه قرار ایدر بومقام الافرانقه ده
سی مینور طونه به مشابتهتی وارد

در تعریف مقام فایز

ابتدا نوا در بیانی اسلوبی اوزره آغاز ایده رک سگاه قدر اینوب
بعد راست کوردی سگاه چارگاه نوا حسینی عجم کوبستروب
دو نوب بوسیاق اوزره کوردی ایله دوگاه اچماق سزین سگاه قرار
ایدر بونه دخی الافرانقه ده صول طونه تعبیر ایدر لر
هر نقد رسی قالیر سه ده

در تعریف مقام هزام

ابتدا چارگاه نوا شوری اوج گردانیده مخیر سنبله بصه رقی بوا اسلوب
اوزره پرده پرده شوریه نوایه اینوب بعد چارگاه سگاه کوردی
ایله ینه سگاه قرار ایدر بومقام الافرانقه ده ترسه قالدیغند
صول طونه به مشابتهتی وارد

در تعریف مقام فرجه غضب

ابتدا غضب از اسلوبی اوزره آغاز ایدوب نوایه قدر بعد نوا
شوری ایله هزام کی سگاه قرار ایدر بونک دخی الافرانقه ده
استعالی بوقدر

در تعریف مقام رونق

ابتدا کوردی سگاه ایله مستعار چاشنی کی آغاز ایدوب

بعد سگاه کوردی دوگاه اچماق سزین راست ایله عراق قرار ایدر
 بو مقامه الافرانغه ده سی سینور تعبیر ایدر لر هر نقد عراق
 قالیر سه ده

در تعریف مقام سلطان هزام

ابتدا هزام کی اغاز ایدوب سگاه قرار د نصکر بر چارگاه کوسه
 راست دوگاه راست عشیرانه قدر اینوب بعد عشیرانند
 دونوب راست دوگاه سگاه چارگاه نواشوزی اوج ایله هزام
 کی سگاه قالیر بو مقام الافرانغه ده صول طونه
 مشاهرتی واردر

در تعریف مقام عراق

ابتدا عشیران عراق راست دوگاه سگاه چارگاه نواکوسه
 دونوب نواک چارگاه سگاه دوگاه راست عراق عشیران ایله
 بریکاه اچوب بعد عراق راست دوگاه سگاه چارگاه نواک
 ینه بومنوال اوزره عراق قرار ایدر بو مقامه الافرانغه ده طونه
 اعتبار اولنور هر نقد عراق قالیر سه

در تعریف مقام بیسته نکار

ابتدا راست چارگاه کوسه تروب صبا اسلوبی اوزره اغاز ایدر
 بعد چارگاه سگاه دوگاه راست اچه رق عراق قرار ایدر
 بو مقام الافرانغه ده استعمالی یوقدر

در تعریف مقام راحت الانرواح

ابتدا حجاز چاشنسیله اغاز ایدوب دوگاه قرار د نصکر تکرار
 عراق اسلوبی کی عراق قرار قالیر بو مقامه الافرانغه ده هر نقد

عراق قالرسه ده ره طونه به مشابهي واردر

در تعریف مقام در کشت خاوران

بودخی حسینی مقامی کبی اغازه ایدوب دوگاه قرار ویرد کد نضکو
عراق مقامی اجر اسیله عراقن قرار ایدن بودخی ده طونه به
مشابهتی واردر

در تعریف مقام اوج

ابتدا عجم اوج کرد انیه مخیر تیز سگاه تیز چارگاه بیه بق بواسلوب
اوزره نینه نوایه قدر اینوب بعد چارگاه سگاه دوگاه اچه رق
عراقن قرار ایدر بومقامه الافرانغه ده ره طونه به مشابهتی
واردر

در تعریف مقام اوج امر

ابتدا عجم ایله اوج پرده سنی کوستروب شهنان مخیر بیه دف
نینه اوج عجم نوا حجاز سگاه کوردمی ایله دوگاه اچمقسنین راست
ایله عراقن قرار ایدر بومقامه الافرانغه ده فادیه سز طونه
تعبیر ایدر لر

در تعریف مقام فرحناک

ابتدا نوا عجم اوج کرد انیه مخیر کوستره رک تیز چارگاه تیز سگاه
چیقوب بعد بواسلوب اوزره نوایه قدر اینوب استر سه حجاز
ایله استرایسه چارگاه ایله سگاه دوگاه راست عراق ایله
عشیران ایله بریکاه اچوب دونوب تکرار عراقن قرار ایدر
بومقامه الافرانغه ده ره طونه تعبیر
ایدر لر

در تعریف مقام شوق فرا

ابتداءً گردانیده پرده سیله شهنان سنبله بصبه رقیینه بواسلوب
اوزره دونوب عجم حسینی چجاز چارگاه کوردی دوگاه راست
عشیران یکاه اجوب بعد عشیراندن تکرار راست دوگاه
ینه راست ایله عشیراندن قراراید ر بومقامه الافرانغه ده
فاطونه تعبیراید ر

در تعریف مقام شوق اور

ابتداءً ضربار چاشنسی کی اغازه اید رک نوایه قدر اینوب
بعد نوادن عجم یولندن عشیران قراراید ر بوعادی یول
اولوب بر قول رها ابتداءً گردانیه مخیر سنبله تیز چارگاه بصبه
دونوب بواسلوب اوزره جزئی صبا کی عزال پرده سیله
چارگاهه اینوب بعد چارگاهدن نوا حسینی عجم بصبه رقی
تکرار پرده پرده یکاهه قدر اینوب یکاهدن عشیران ایله
راست زیر کوله اوغشیه رقی عشیراندن قراراید ر بومقام
الافرانغه ده استمالی بو قدر

در تعریف مقام شوق ضرب

ابتداءً صبا اسلوبی اوزره حرکت ایدوب عزال حسینی عجم گردانیه
مخیره قدر چیقوب تکرار مخیردن پرده پرده اینوب چارگاه کوردی
دوگاه راست اچه رقی عشیران یکاه ایله ینه حسینی عشیراندن
قراراید ر بومقام الافرانغه ده استمالی بو قدر

در تعریف مقام سوز دل

ابتداءً حصار حسینی شهنان مخیر کوسه توب بعد عجم حسینی

حصار چارگاه سگاه دوگاه زیرکوله ایله عشیرانه قرار ایدر
بومقام آفرانغه ده می مینور دیم کدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ **در تعریف مقام بوسلک عشیران**

ابتدا بوسلک مقامی کی آغازه ایله رله حسینی پرده سینه قدر چیموب
بعد عجم کردانیه مخیر بصبه رق دو نوب پرده پرده دوگاه قدر اینوب
راست ایله عشیرانه قرار ایدر بومقام آفرانغه ده استعالی
بوقدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ **در تعریف مقام حسینی عشیران**

بوسلک عشیران ایله بونک فرقی الحق ابتدا سنده اولوب بریسی
بوسلکدن بریسی حسینی بذا ایتدیچون اولوب سیر و حرکت
بر فرقلمی بوقدر ایکسی دخی بر پرده ده قالیر بونکدخی استعالی
بوقدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ **در تعریف مقام عجم عشیران**

ابتدا حسینی عجم کوسر وب اسلوب عجم اوزره آغازه ایله رله کندی
مقابلی اولان عشیرانه قرار ایدر بومقامه آفرانغه ده فاطونه
تسیر ایدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ **در تعریف مقام فرخفرزا**

ابتدا نوا حسینی عجم کردانیه مخیر پرده لریله آغازه ایله رله نوایه قدر
اینوب بعد دوگاه کوردی چارگاه ایله راست عشیران قالوب
تکرار عشیران یکاه قبه عزال بصبه رق یکاهه قرار ایدر
آفرانغه ده بومقامه ده مینو تغییر ایدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ **در تعریف مقام نهفت**

اشبونهفت مقامی کینلی برشی اولدی یعنی جهته له اوار قدیمه ابتدا بخیر
 پرده سندن بد ایلده رک نوایه قدر اینوب بعد اصفهان چاشنسنه قریب
 هجراز کوردی ایله دوکاه قرار ایدردیو تحریر ایتیشلر ایسه ده رجب چلی
 و بهرچی زاده اسکی خواننده لرک قوی نوادن حرکتله اوج مختصر بصره رق
 دوکاه راست عراق ایله عشیران قالیردیشلر و نایزن علی خواجه
 وطنبوری محمد چلی قوی نوایه پرده سندن حرکت ایدوب رهاوی
 چاشنسیله راسته اینوب راستدن عراق ایله عشیران قالیردیو
 تحریر ایتیشلر قول فقیر بو طریق مستحسن کورمش ایسه ده رهاو
 چاشنسی ایله راست عراق عشیران یکاه آچوب تکرار پرده پرده رهاو
 یوزندن حسینی پرده سنه قدر چیقوب بعد عشیرانه قدر اینوب
 قرار ایدر بو مقام آلافرانغه ده استعمالی یوقدر

در تعریف مقام طرز حجابین

ابتدا هجراز نوایه حسینی غم بصره رق کردانیه ایله تکرار نوایه دو نوب
 بعد دوکاه کوردی چارکاه نوایه دو نوب راست عشیران ایله
 یکاهه قرار ایدر بو مقام آلافرانغه ده ابتداسی ده ما جورگی
 ایسه ده ره مینور قالیر

در تعریف مقام شش عریان

ابتدا هجراز نوایه شوری ایله کردانیه مختصر یا صوب تکرار نوایه قدر
 اینوب بعد نوایه چارکاه کوردی دوکاه راست عراق عشیران ایله
 یکاهه قرار ایدر بو مقام آلافرانغه ده مینور تعبیر ایدلر

در تعریف مقام ضرب کالاه

ابتدا نوایه سلوی او زده آغازه ایلده رک دوکاهه قدر اینوب بعد عراق

چاشنیله عشیران یکاه قالیر بومقامه الاقرضه ده نه طونه
تعبیر ایدر لیر

فیثاغورث حکیمک علم موسقید مهارتی برکمال اولدی قوه ریاضیه
سببیله حاصل اولوب بوجسته صدای اوضاع اجرام سماوییه
وحرکات کواکبی استماع ایلوب دروتند حفظ واققان و بوترتیب
اون ایکی مقام و درت شعبه ویکرمی درت ترکیب ایجاد ایلدی کی
کتب معتبره مسطورا یسه ده خواجه نصیرالدین و ابوعلی سینا
یکرمی ترکیب ترکیبات مذکورک اوزرینه ضم و علاوه ایدرک قریب
دورده ابلاغ ایتشله درر حکیم مزبورک احتراعی اولان مقاما تکه
سیراد وارقدیم اوزره بونلردر راست عراق اصفهان
زیرافکند کوچک میزورک زیرکوله رهاوی حسینی هجان
بوسلک نوا عشاق اون ایکی بروجه نسبتله اون ایکی چهر
ایلدی و یویدی اغاذه که هفت آغازه تعبیر ایلشله بونلردر
گوشت شهنار سلک مایه نوروز کردانه حصار
سبعة سیاره نسبت ایدوب اغاذه تسمیه ایلشله و بودرت شعبه
دخی عناصر اربعه یه نسبت ایدوب یکاه دوگاه سگاه
چارگاه یعنی چار اصل که چار شعبه تسمیه ایلشله علی قوال
منقذ مین که بونلردر صفی الدین عبدالؤمن و ناصرالدین
فارابی و کمال الدین طوسی و شیخ شهاب الدین و شیخ ابوعلی
سینا جلال الدین خوارزمی علی الدوله و الدین علی شاه عبدالعزیز
کرمانی شمس اصفهانی جلال الدین ششتی محمدالامضی
خواجه عبدالقادر سماعی تالیف لری اولوب متاخرین قولی چار شعبه

راست عراق عشیران یکاه اعتبار ایلش اولد قلرندت
 بینلرند اولان فرقی شو قدر وار که شد طریق تشیع اولندی فی حاله
 چارگاه ایلده راستک مناسبتی سگاه ایلده عراقک مناسبتی
 عشیران ایلده دوگاهک مناسبتی یکاه ایلده ینه دوگاهک مناسبتی
 یعنی چارگاه اجرا اولنه جق مقام راستک دخی اجرا اولنور
 سگاه اجرا اولنه جق عراق اجرا اولنور دوگاه اجرا اولنه
 عشیران اجرا اولنور بونکله برابر چار شعبه نك طبیعتلرند دخی
 اختلاف ایدوب عناصر اربعه دن یکاه ناری و شستی برج حمله
 و عشیران ترابی نسبتی سرطان و عراق هوائی نسبتی میزانه
 راست مائی نسبتی جدی یه تقسیم ایتشلر و سبعة سیاره یه
 دخی یدی اغازه نسبت ایدوب زحله کواکبت مشتری یه شهنشاز
 مرتبه سلمک شمسه مایه زهره یه نوروز عطارد کردانی
 قمر حصار مقامی تقسیم ایتشلر و اون ایکی بوجه نسبت
 ایدوب راست مقامی حمله عراق مقامی ثوره اصفه مقامی
 جوزایه کوچک مقامی سرطان بزرگ مقامی اسد زیرکوله
 مقامی سنبله یه رهاوی مقامی میزانه حسینی مقامی عقرب
 حجاز مقامی قوسه (بوسلک مقامی جدی یه نوام مقامی دلوه
 عشاق مقامی حوت برجنه تقسیم ایتشلر و اجناس انساندن
 بغدادی اکلو و صاروشین و سیاه چرده اولانلره قنفیس سلب
 تأثیری اولدی فی ترسیم قلنان دائره لردن مستباند و لیل و نهار
 وقت و تأثیرلری دخی ساعات نامه ده بیان قلمشدر مثلاً عراق
 مقامنک طبیعتی گرم و خشک در سیاه چر دیتا تأثیر ایدرد دینش ایدی

یا لکن عراق مقامی اولیوب عراقه تابع اولان مقام دیمکدر
وقس علی البوائی ۛ بو تفصیلک بیانی بویه در که اشبو فنه راعب
اولان اخوان با صفایه پوشیدن اولیه که بوفن لطیف علور یا ضیة
اولوب کمالی بش فنه منحصر در ۛ برنجیسی علم حکمت ۛ ایکنجیسی علم هیئت
اوجنجیسی علم طب ۛ در دنجیسی علم نجوم ۛ بشنجیسی علم هند سه
بلکه توقف ایدر ۛ زمانزده متداول اولان موسیقی صدرا عز
صدیر است تحصیل اولنا ندر یو خبه کما هو حقه علما ارباب موسیقی
مفقود اولد یغی جمله عندند مسلمدر ۛ علی الخصوص ارباب غنائک
بری تغنی ایتد کک ۛ مستمعینه حاصل اولان ذوق روحانی
سبب ندر معلوم اوله که عالم بقاده روح انسانی بواغازه لری
استماع ایله یکندن عالم فناده دخی استماع ایلد که بر ذوق روحانی
حاصل ایدوب حالت وجد کلدیکی ۛ وبعض انسانک صفت روحانی
غالب اولوب خوش الحاندن زیاده سیله حظ ایتد کلری حتی
دولت عباسیه زمانند کلیندن شیخ عبد المؤمن صوفی زمانند
علمای بغداد ارباب موسیقی ی غنادن زجر و منع ایتد که صوفی
مومی الیه حضور خلیفه به عرض ایدوب دیدیکه ۛ بو علم موسیقی
شریف و لطیف بر علمدر منعه سبب ندر دیوسوال ایتد که ۛ
خلیفه مشاد الیه علمانک منع ایتد کلرینی بیان نیور ملریله ۛ شیخ
مذکور جوابند علم مذکور ی ادانه متعدده ایله اثبات اید بیلورم
دیوب ۛ جمله دن بری شریف ابوالفرج الاصفهانی کتاب اغانی نام
تالیفند امام مالک بن انس رضی عنه حضرت تری برکون بر مغنی
ایشندی ۛ سمع من تغنی شیئا علی غیر صواب ۛ یعنی بر یکلش مقام

تغنی ایتد یکنی ایشتد که فَاَخْرَجَ رَأْسَهُ مِنْ كُوَّةٍ إِلَى الصَّوَابِ
 پیغمبر دن باشلرینی اوزادوب اول خواننده به خطاسنی سولیوب
 دورستی تعلیم بیوردیلر فَسَّأَلَهُ ذَلِكَ الشَّخْصُ لِعَبْدِهِ اُول
 کسه دخی برد فعه تعلیم ایلد اخذ ممکن اولد یفندن برد فعه تعلیم
 بیورملرینی رجامند اولد قد فَقَالَ حَتَّى تَقُولَ اَخَذْتَهُ وَعَنْ
 مَالِكِ بْنِ اَنَسٍ اِمَامِ حَضْرَتْلَرِ بیوردیلر که سکا تعلیم اید رم لکن
 بندن اخذ ایلد یکن سولیوب سائر علم کی بندن روایت ایلد یکنی
 استرم دیوا اول کسه به لزوی قدر تکرار ایلد تعلیم و تفهیم بیوردیلر
 دلیل ثانی ابن قتیبه و غیریلری اِمَامِ اعْظَمِ ابوحنیفه رضی الله عنه
 حَضْرَتْلَرِ دَن حکایه ایدوب دیدیکه اِنَّهُ كَانَ لَهُ جَارٌ وَكَانَ
 فِي كُلِّ لَيْلَةٍ يُغْنِي وَيَقُولُ حَضْرَتِ اِمَامِ بَرَقُوشِی وارایدی
 بهر کجه تغنی ایدوب بو بیتله نغمه کارا ولورایدی بَيْتِ اَضَاعُوْنِي
 وَآتَى قَتَّى اَضَاعُوْنِي لِيَوْمِ كَرِيْمَةٍ وَبَدَا ثَعْرٌ اُولِ هَمْسَايَةِ اِمَامِ
 اولان کسه به ابو حماد دیرلرایدی سو پرندی جمع ایدوب فروخت
 این رُكْلَ اَنْكَلَه تَعْيِشِ ایدزدی کجه لَرده وقت نشاط و انبساط
 عِبْدُ اللهِ عَرَجِيْنِكَ شَعْرَهْدَن بوبیتی قائل و نغمه کارلغه مائل اولوردی
 مَالِ بَيْتِ بَنِي ضَايِعِ ایدنلر بَنِي ضَايِعِ ایلدی بلکه جَنَكِ اِیچُون و بر
 سرحدی قیامق اِیچُون حفظ اولنمغه لایق بریکتی ضایع ایلدیلر که
 وقتن بر عسکره بدل دیار سرحد برج کی سد اولوردی دیمک
 اولور وَكَانَ يَسْتَمِعُ اِلَيْهِ حَضْرَتِ اِمَامِ سَعَادَتْخَانَه سندن
 انی دیکلرایدی وَ اِنَّهُ فَقَدْ صَوْتَهُ فَسَّأَلَ عَنْهُ فَقِيلَ لَهُ حَضْرَتِ
 اِمَامِ بَرَايِکِ کجه اول شَخْصِکِ صَوْتِی استماع اید میوب سنبندن

سؤال بیورملریله دیدیلرکه اینه وُجْدًا بِاللَّيْلِ وَنَجْنًا فِي سَجْنٍ
عیسی الامیر اول مسایه کزی کیجه عسسلرخانه سندن خارجه
بولوب امیر عیسایک زندانده محبوس دردیو خبر ویرملریله
فَلَيْسَ أَبُو حَنِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَامَةً وَتَوَجَّهَ إِلَى الْأَمِيرِ فَأَخْرَجَهُ
اول شخصی امیر عیسایک زندانندن چیقاروب کتوردی و بونلرد
بشقه صوت حسن حقندن پک چوق احادیث نبویه حضرت
رسالتپناهی شرفریز عز و صدور بیورلمش ایسته بو محله ثبت
و تحریر ادب محل و هر کسک یدنده تداول ایدوب رعایتده قصو
اولنه جفندن ترك اولندی و برادله دخی استبعادده مصرح
اولان احادیث نبویه دن حج الوداع منه سیاحتده حضرتلرینه
خطاب عز و صدور بیورلمشدر که رفقه تفتی ایدوب دوه لره
زیاده تأثیرندن حرکت کلوب ایچندن اولان حرم هایون حضرت
نبونیک راحتسز اولملری تنبیه بیورلمشدر سؤال وارد
اولورکده حیواناته موسیقی تأثیر ایدرمی امر بیورک بردوه
کتورسونلر و قرق کون اول دوه بی آج قویوب بر محلده حبس
ایتسونلر بعد دوه نك اوگونه صوقویه لم و آغازه ایدلم اول دوه
صوی ترك ایدوب آغازه بی دیکلمکه مشغول اولورسه معلومکر
اولورکه بو علم شریف بر علمدراکرا صلا التفات ایتسوب صوبه
رغبت ایدرسه بو علمک وجودی یوقدر دیدکده خلیفه امر ایلدی
بردوه کتوردیلر و قرق کون آج و صوسز بر محلده حبس ایتدیلم
یوم مذکور تمام اولدقدن علما ی بغداد حضور خلیفه ی جمع اولوب
دوه بی چیقاروب حضوره کتوردیلر و صوی کوستر دیلر

همان دوه مسکین زمانک قوپاروب بیک جانله صواولان
 جمله سرعت ایتدکه شیخ مذکور باغانه به باشلدیغی آنده دوه
 صوی ترک ایدوب تغنی بی دیکلکه مشغول اولدی اوج نوبت
 بویله اجرا ایدوب اوچچیکه شیخ اوکونه کلوب کوزلرنده یاش
 روان ایدرک صودن فارغ اولدی اول مجلسه بولنان علاناک
 جمله سی قجب کتان خیران اولدیله و شیخ صنفی الدین عبداللہ المؤمن
 حضرت تلمیذینه زیاده سیله توقیر و احترام ایدوب عذر طلب ایلدیله
 بعد خلقی ترغیب ایدوب پک چوقی کسه لره تعلیم ایدرک استاذ
 کامل اولدیله بوعلم شریف استاذ کامله مقارنتسن تحصیل ممکن
 اولمازدیو یوقاریدن دخی ذکر اولمشدی بنه امر محالدر و بوعلمک
 نهایتی اولدیغی جهتله ناصر الدین فارابی یوقاروده بیان ایدوب
 اون ایکی مقام یدی اغازه و درت شعبه بونلر اصلدر باقیاری
 ترکیباتدر و فرعدر دیمشدی متقدمینک عصر لرنه الی یومنا
 هذا فمات تجدد ایدوب ترکیب جدید یا بلقاء اولغله دیمک اولورکه
 ارباب موسیقی دیلر ایشه یکیدن بر ترکیب یا بمق امر آشکاردر
 بونکله برابر ترکیبانک چوغلا سندن بونلرک سیر و حرکاتلری
 تشریح و تعریف لازمکله هر نقد دیو قاروده مقامات متداوله نک
 سیر و حرکاتلری بند بند تعریف اولغش ایشه بوراده دخی مقامات
 غیر متداوله نک سیر و حرکاتلری و عدد و اسمالری و تشریحلری
 وقاج جزندن مرکب اولد قلمری و نیم پرده لرله تام پرده لرک
 تعریفلرینه شروع اولندی و من ایه التوفیق اولان تام پرده لرک
 نیم پرده لرده اولان مقاساری ثانیاً تکریمی نیم پرده لرک مقاملری

ثالثاً نژیدن تیزه وارنجه نیم پرده لرك مقاملری: رابعا تیزدن
 نژمه وارنجه نیم پرده لرك مقاملری: خامسا مرکب مقاملر سادسا
 موجود الاسم معدوم الجسم مقاملر: سابعاً مقام ناميله مستعمل
 اولان ترکیبات ایلدی نژیدن تمام پرده لرك مقاملری یدی مقامکه
 ذکر اولنانلردر عراق: راست: دوگاه: سگاه: چارگاه: نوا
 حسینی: تیزده تمام پرده لرا وچدر: اوج: کردانیه: مخدیر
 نژیدن تیزه وارنجه نیم پرده لرك مقاملری درقدر: کوردی
 صبا: بیاق: عجم: تیزدن نژمه وارنجه نیم پرده لرك مقاملری
 بشدر: شهنار: حصار: عزال: بوسلک: زیرکوله:
 مرکب مقاملر الیدر: سنبله: ماهور: پنجگاه: نکریزه:
 نشابور: صورتا مقاملر ایکیدر: بسته نگار: زیرافکنده:
 موجود الاسم معدوم الجسم مقام برور: رهاوی: مقام ناميله
 مشهور اولان مستعمل ترکیب لریکیدر: اصفهان: بزرک
 حجاز: کواشت: سلک: مایه: عجم عشیران: بوسلک عشیران
 هرام: نهاوند: نهفت: خراسانی: حسینی: حذی بوسلک
 راحت الارواح: روی عراق: مخالف عراق: سلطان عراق
 عرضبار: باباطاهر: بو ترکیباتدن ماعدادخی وافر تراکیب
 وارد که اسمالی و شرحی ادوار قول قدیم اوزره شرح و بیان
 قلنور: کله لم تشریح مقاماته تمام پرده لردن عراق مقامی تمام
 و نژم پرده لرك مقاملر نژده سیر و حرکتی یو ااروده تقریف اولنشد
 و عراق مقامنه تابع ترکیب لردن سلطان عراق: و راحت الارواح:
 وزیر کش خاوان و بسته اصفهان بونلرک تقریف لری اجرا اولنوب

مخالف عراق و روی عراق بوا یکی مقامک تعریفی دخی علی وجه الاجمال
 بیان قلنور مخالف عراق صبا مقامی اجرا این رک عراقه قرار ایدر
 بسته نگارید یک اولد یغندن تشریح اولندی روی عراق سگاه
 پرده سندن اغازه این رک اوج پرده سیله تین سگاهه قدر حقیق
 بعد کلوب عراقه قرار ایدر یوقار وده تعریفی اولش ایدی یعنی
 رونق نما مقامی دیک اولور بابا طاهر رک طاهر مقامیله فرق
 دخی نوایه قدر طاهر مقامی اجرا ایتدکد نصکره عادتاً بیاتی کی
 اواز این رک دوگاهن قرار ایدر کواشت سازلرده پرده سی
 موجود ایسه ده سیر و حرکتی تشریح اولنا مش اولغله بومحلده متا
 کورلیدی ابتدا اوج پرده سندن بدا این رک حسینی نوا اجرا ایله
 سگاهه قدر اینوب سگاهدن نهانند اجرا این رک راست کوسته
 بعد دینوب مستعار چاشنی کی سگاهه قرار ایله نهفت مقامی
 انفاذ کراولمش بحق بعض ارباب موسیقی شناسک رایلی کی
 نیزن علی خواجه و طنبوری محمد چلبی و طنبوری قوجه آنکی
 و خواننده رجب ایله مجور جی زاده نک رایلی عادتاً زمانمزد اجرا
 اولنان کی تعریف ایشمار بحق ایچلرین علی خواجه ایله محمد چلبی
 قوی نوادن بدا ایله بوسلک پرده سیله دوگاه قدر اینوب بعد
 رهاوی چاشنیله عشیران قرار ایدر صهی بودر دیشلر
 تشریح مقام مبرقع زمانمزد اولان مبرقع دوگاهدن بدا ایله
 زیر کوله پرده سندن راستی امثوب عراق پرده سنه اندن عشیران
 نیکاه نرم چادرگاهه اینوب اول یولدن دینوب دوگاهن قرار ایدر
 دیگر برنوع مبرقع دخی اولوب سگاه قالیرسته گلستان کتابند

کورش حکایه سنده اولان استاده ایلده شاکردک معامله لرکی
 تأمل اولنده رق سیر و حرکتی ترک اولندی اشبو محله کلغه
 من غیر لیاقة ادوارلری تتبع ایدرک نقیر و قطیر مقاماتک سیر
 و حرکتلری و تشریحلری بیان قلمش ایسه ده بوند نصکره دخی
 مقاماتک بینلرنده اولان حسن و انسیت و بالعکس ضدیت
 نه صورتله جریان ایدر و نندن نشئت ایدر بیان ایدلم اولان
 حسن و انسیت پرده ها حسن و انسیت اول سکر بنجی اولان
 پرده لرده ظهور ایدر زیرا انلرک مابینده موافقت واردر
 اولله که هم اهنک اولوب بر برندن فرقی اولمز یگانه ایلده نوا عشیران
 ایلده حسینی عراق ایلده اوج راست ایلده کردانیه دوگاه ایلده مخیر
 تیزلردخی بونک عینیدر نیم لرک مقابل عجم عشیران دهاوی
 ماهر زیر کوله شهناز کوردی سنبله تیزلردخی بونک عینیدر
 حسن و انسیت ثانی که در دنجی پزلر ایلده اولور مار الذکر تعریف
 ایتدی کز شد یوللری عشیران ایلده دوگاه عراق ایلده سگاه راست
 ایلده سگاه ینه راست ایلده چارگاه بونلرد نصکره دوگاه بشنجی
 پرده عدا اولنور دوگاه ایلده حسینی سگاه ایلده اوج چارگاه
 ایلده کردانیه نوا ایلده مخیر نیم پرده لردخی عجم عشیران ایلده کوردی
 دهاوی ایلده بوسلک عزال ایلده زیر کوله حصار ایلده نهاوند
 ماهر ایلده بوسلک شهناز ایلده عزال سنبله ایلده بیاق
 حسن و انسیت ثالث تمام پرده لردن ظهور ایدر یعنی اوازه
 پرده پرده بردوزی به چیقار ایز نیم پرده لری قار شد ریز
 جمله سندن برا حسن ترکیب وجوده کلیر حسن و انسیت رابع که

بعض نیم پرده و بعض تمام پرده لردن حاصل اولور اویله که بر تمام
 پرده اشوب و بر نیم پرده یه با صد قد نصکره بر تمام پرده اشوب
 ایلرده اولان پرده یه وارملیدر یعنی نوا عزال پرده سنه وارد قد
 صکره چارگاه پرده سنی اشوب سگاه پرده سنه وارده حسن
 و انسیت خامس. جمله کار نقش و پشرو و سماعی بولنور جمله سی
 بر مقامه تصنیف اولمشدر و اگرچه تراکیب مغایر اولور لکن
 مقام حکمیه بر قراره کلدکاری سببیه جمله سی امتزاج ایدوب
 خصوصت ایتمزلر حسن و انسیت و ضد عربیه پرده ها ابتدا
 بلك کرکدر که علم مذکور تقسیم دیدکاری اوانه یه لازمدر زیرا
 خواننده و سازنده قوت علمی نغمه سند اظهار ایدر تقسیم علم موسیقی
 دیباجه علم کلامه بگذر انچه چون ارباب موسیقی اگر قادره
 اولور سه بر مقام ایچشد جمله مقاملری اجرا ایدر اول شرطله که
 بر مقامدن بر مقامه دخولی و خروجی ایله بر عربیت و برودت
 کوستریمیه ضد اولانلری موافق ایدر بعضیسی تمام پرده و بعضیسی
 نیم پرده ایله انسیت ایدر و بوضورتین بوقیاس ایله پرده لرك
 بینلرن اولان انسیت و عربیه ضدیت تعریف اولنوب یکی مؤلوی
 خانه شیخی مرشد کامل و فن موسیقیه ید طولاسی اولان مرحوم
 شیخ عبدالباقی ده افندی حضرت تلمیذ حسینیه ده نغمه کل کلیان
 اسمیه مسمی بر تقسیم اختراع کرده لری اولمقله مناسب محل
 اولدیفندن تعریفنه شروع اولندی اولادوگاهدن حرکت
 و چارگاه نوایه چیتوب حسینیه ده حسینیه مقامنی کوستراندن
 ینه حسینیه رویشی ایله کرک تمام کرک تیز بران حرکت نصکره

کلور دوگاهه قرار ویرر دوگاهدن سگاه و چارگاهه
 چیقوب نواده نوایی بیان ایدر تیز پرده لرده واروب سنبله
 پرده سیله سنبله مقامنه کیرر سنبله دن اشاغی اینوب عجم
 مقامنی کوستر عجمی اجرا دن صکره حسینی دن نوایی اشوب
 چارگاهه دوشرو صبا پرده سیله صبا بی دوگاه قرار ایله
 ادا ایدر اندن عزال مقامنه کیروب ونرم پرده لرایله تمام
 عزال و حجازی کوستر دکه نصکره تیز پرده لرایله چیقوب
 شهنزایله شهنزای بیان ایدر و حسینیه برآصه قرار ایدر
 بعد حصار پرده سیله حصاری ادا وینه حسینی بی عود
 ایدوب بوسلک ایله دوگاهه اچوب بوسلک مقامنی اجرا ایدر
 و تکرار حسینیدن دونوب بوسلک ایله بوسلک عشیران
 مقامنی اجرا ایدر اندن حسینی عجم بصره ذق عجم عشیران
 یولنده عجم عشیران مقامنی اجرا ایدر وینه دوگاهدن
 پرده پرده تیزه قدر چیقوب اشاغی اینرکن براز عجمی و خشتار
 چارگاهه پرده سندن سگاهی اشوب نهاوند چاشنسیله چاکا
 ایله کوردی مقامی اجرا اولور وینه بواسلوب اوزنه نهاوند
 مقامی اجرا ایدر دکه راسته قرار ایدر وینه کردانیه دن
 ماهور چاشنسیله بوسلک ایله اینوب راسته قرار ایدر
 ماهور مقامی اجرا اولور وینه کردانیه دن ایدر دکه بیاتی
 یوزندن دوگاهه قرار ایدر دکه عرضبار مقامی اجرا اولور
 وینه اول یولدن مخیره دکه اول یولدن چیقوب تمام پرده لرایله
 ایله وینه نوایه قدر اینوب بعد نوادن بیاتی یوزندن

دوگاه قالبوب یا با طاهر مقامی اجرا اولور بعد راست پرده سندن
 شروع دوگاه سگاه و چارگاه چیقوب وینه اندن اول طرفه
 عودت ایدوب دوگاه قرار ایدر عشاق مقامی اجرا اولور ۰۰
 و دوگاه پرده سندن تمام پرده لرایله نوایه چیقوب نوادن
 بیاتی پرده سینه با صوب اندن تیزه وارد قن عجم پرده سیله حرکت
 وینه اول یولدن دوگاه قرارینه عودت ایدر بیاتی اجرا اولور
 بعد مخیردن آغازه و سنبله پرده سیله شد یوزندن بر بیاتی
 دخی کوبستروب اندن کلوب اوجده بر اصبه قرار ایدر وینه
 اول یولدن دونوب اوج مقامک کوبستر اندن تمام پرده لرایله
 عراق پرده سینه کلوب عراق مقامک اجرا ایدر وینه اوجدن
 تیز چارگاه چیقوب تکرار تمام پرده لرله حسینی یه اینوب
 حسینیدن نوایه نوادن چارگاه مقامی بیان اولور بعد
 مخیردن آغازه و تیز حسینی یه قدر چیتقد قد مضکره اشاعه اینر
 و اوجده مکث قلیل ایدوب و شد یوزندن بر سگاه کوبستروب
 اندن عزال ایله سگاه کلوب سگاه هندن نه اوند ایله راسته
 چیقوب اندن یینه اول یولدن عودت ایدوب کواشت مقامی
 اجرا اولور و ترکیب مرقوم بردخی مکرر اولنوب عراقده قرار
 ایلد کده راحت الارواح مقامی اجرا اولور بعد نوادن عزال
 پرده سی آغازه اولنوب دوگاه کلوب اندن صبا یوزندن
 چارگاه چیقوب و دوگاه قرارینه عودت ایدوب اصفهان
 اجرا اولور و عراقدن چارگاه وارجه تمام پرده لرایله حرکت
 اولنوب اندن عودت و کوردی نمینی اجرا ایدوب تمام دوگاه راست

و عراق پرده سندن قرار ایدر مخالف عراق اولور وینه اصفهات
 یوزندن اغازه ایدوب عراق کی عشیان دوگاه اچوب تکرار
 دو نوب اول یولدن دوگاه قرار ایدر سلطانی عراق اولور و آج
 پرده سندن اغازه ایدر و تمام پرده لرایله سگاه پرده سندن
 قرار اولنوب بسته نگار مقامی اجرا اولنور اندن داست پرده سندن
 اغازه ورهاوی پرده سیله یگاه پرده سندن اینوب یگاهدن نوایه
 چیقوب اندن تمام پرده لرایله رسته قرار ایدرینه مکرر رهاوی مقامی
 اجرا اولنور بعد نوایه سندن عزال پرده سیله اغازه ایدوب
 و بوسلک پرده سندن قرار ایدوب نشا بور اجرا اولنور وینه نشا بور
 مکرر اولنوب راسته اینوب پنجگاه اجرا اولنور و راستدن تمام
 پرده لرایله دوگاه سگاه چارگاه نوایه چیقوب اندن عزال
 پرده سیله دوگاه عودت ایدوب و دوگاهدن عراق واروب
 اندن زیر کوله پرده سیله دوگاه قرارینه کلوب زیر کوله مقامی اجرا
 اولنور بعد بردن عجم اغازه اولنوب و حسینی و نوایله اینوب
 عزال پرده سندن قرار اولنوب دوگاه قرارینه کلوب چهار اجرا اولنور
 بعد راستدن حرکت و تمام پرده لرایله مخیره دکه چیقوب و برابر
 مخیر حرکتی ایله نغمه اولنوب یینه حسینی به عودت و اندن بردن
 نوایی اشوب چارگاه پرده سندن دو شمشک ایله کوچک مقامی اجرا اولنور
 و اندن دوگاه واروب تکرار حسینی نغمه سی تمام اولنور و دوگاه
 قرارینه کلوب تقسیم تمام اولور اینجا تقسیم نغمه سی نه اصوله و نه
 قاعده به کلور یا لکزا استادک قوت علمه موقوف بیچ و خواننده
 و سازنده نکه اراده تنه تالیق اولنور مراد ایله یکی وجهه اوزده مقامی

و ترکیبی قارشد یروب اطیب ولدین نغمه اجرا ایدر نتیجه کلام
اشبو تعریف اولنان تقسیم خصوصی خوانندن تک علیات مهارت
و کالنه متوقفدر تقسیم کلیات بوراده تمام اولوب فهرست
مقاماتک تشریحندن هر نه قدر چارگاه مقامی تعریف اولمش ایشه
حقیله افاده اولنه مدیفندن اشبو محله مناسب کوردلدی

مقام چارگاه

بر اولو و تمام پرده لرك مقاملرند ندر کند و پرده سنی قطب دانزه
ایدوب كرك نرمدن تیزه كرك نرمه وار سه چارگاه پرده سنده
کندوی بیان ایدر حکم چارگاه کرجه تمام پرده لرك مقاملرند
سائر مقاملرك حکمی موجبنجه جمله پرده لری سیر ایدر لکن قتی
تک مقامدر و ترکیباتدن غایت ایله مضایقه سی واردر
و طبیعتی نه کند و بر مقامك قرارگاهنه وارر و نه کند و سی برقرار
گاهه وارمق ارتکاب ایدر بواجلدن بو مقامه كرك مستعمل كرك
غیر مستعمل ترا کیدن تابع اولمش یوقدر حتی السنه ناسن مشهور
و متواتر اولان هر نه زمان مقام مذکور تغنی اولنور سه حرایط
ایدردیو متواتر ایسه ده شناسندن اولیوب اهل حجازك اکثری
مقام مذکور ایله تلاوت قران ایلد کلمی جسته چارگاه مقامک
کرامه مقرون اولدیفنی اشتباهدر

تشریح مقاملرینوا

بو بر عزیز مقامدر و اوج قرارگاه ی واردر بری نواکه کند ی
پرده سید راحمه قرار دیده کلمی ایکجی دوگاه پرده سیدر
اوچجی عشیران پرده سیدر که عصرینا استاد لری بونه نهفت

تعبیر ایدر لکن نواعشیران دیدکاری ترکیبدر اصل نهفت نیلای
مقام من غیر لیاقة مقاماتک سیرینه شرح و بیان قلنش ایدی
حتی ادوار قدیمک تعریفی دخی ذکر و بیان قلنش ایسته بر فاند
استفاده اولنه مدیعی سیرندن اکلاشیلور و پرده دوکا هده
حرکتله ینه دوکا هده قرار ایدن مقاملر عرضبار باباطاهر
نواعشیران نوای عشاق سلطاننوا سیرسلطانی نوا اولای
نوا سلوبی اوزده حرکت و آغازه ایدوب ینه نوا پرده سنه قرار

عیار بتدر

تشریح مقام حسینی

تمام پرده لره بر بیول مقامدر تعریفده کوسترلشدور و مقام مذکور
عشیران پرده سنک سکرنجیسی اولغله عشیران پرده سی عریان
قالیر چونکه عشیران پرده سی صاحب مقام اوله مدیفندن
بوکه تابعدر زیرا پرده مذکورک الله یگاه پرده سندن
ماعدای پرده اولدیغی اجلدن بتون قوتی حسینی پرده تسلیمه مجبور
اولشدور وایکی ترکیبده هاوار که عجم ایله عشیران قالیرسه
عجم عشیران بوسلک ایله عشیران قالیرسه بوسلک عشیران
اولور نتیجه کلام بر قاج تراکبک قرار کا هی اوله بیایور یوخسه
کندوسی مقام صاحبی اولق محالدر اگر نظر ایمان ایله باقلسه
نیم پرده لره مقاملری جمله سی مقام حسینی دن ظهور ایدر زیرا
نیم مقامک نیم پرده سنی قالد رسق تمام پرده بیرینه وضع ایلسک
بیای مقامندن غیر ی جمله سی حسینی مقامی اولور زیرا بیایتیدن
نیم پرده یی قالدروب تمام پرده وضع ایلسک نوا مقامی یملک اولور

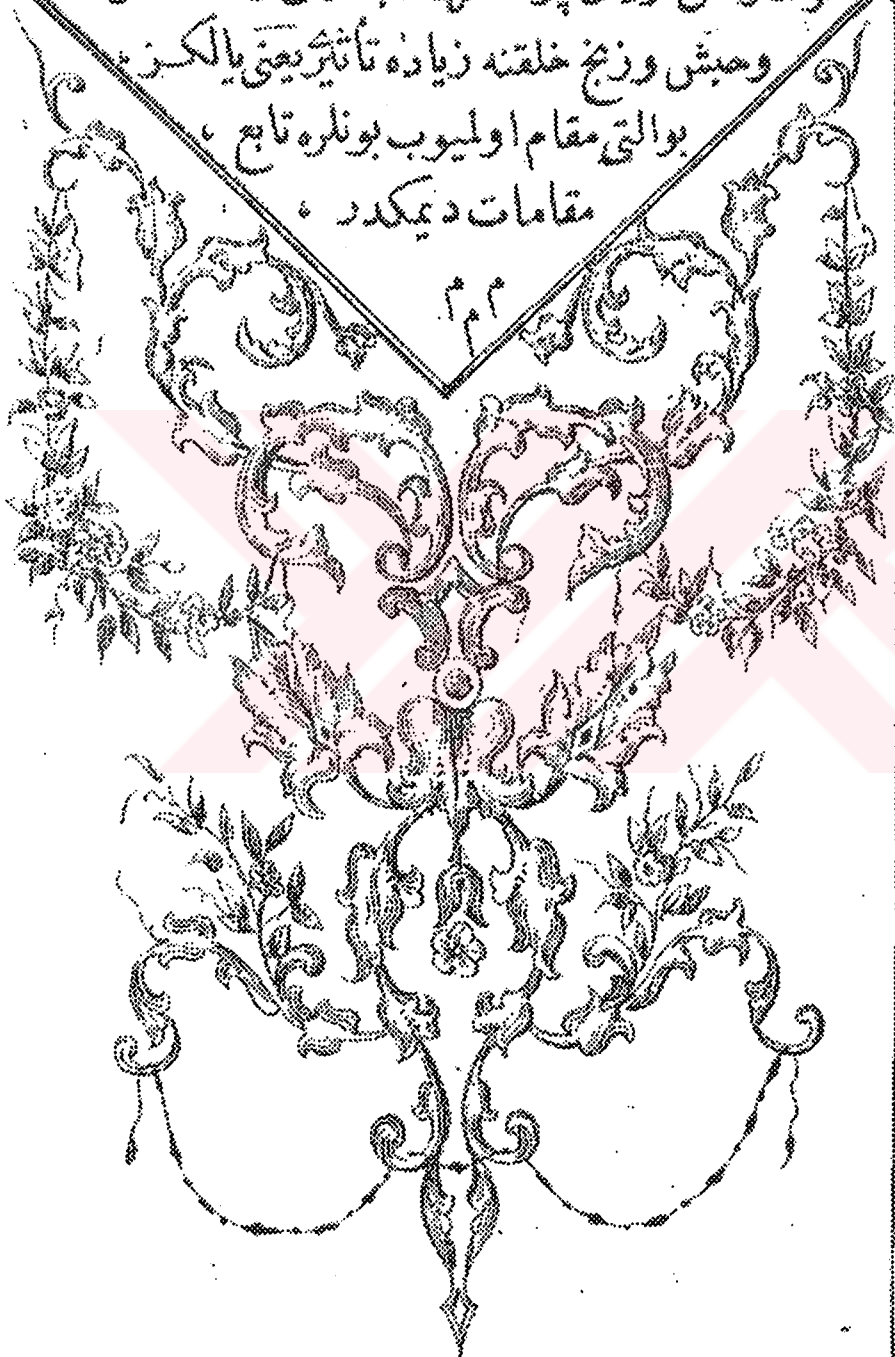
و بوقامه تابع اولان بونلردر ترکیب مستعمل خورساف
 حسینی شیراز و تراکیب غیر مستعمل کوچک وجه حسینی
 و بنجد حسینی بونلرک دخی تعریفلری اشاعیه مقامات غیر
 متداوله صره سند ذکر و بیان قلنور برار فوآندی مشتمل
 بعض کلام تحریری مناسب کورلدیکندن اشبوحله ثبت و درج
 قلندی معلوم ارباب دانشدر که غنا و تلذذ استماع الحان
 جنیع انسانک طبیعتنه علی مراتب استعداد هم مرکوزدر حتی
 فرح و یا حزن و قنن بالطبع اغازه یه مانلدر اهل موسیقی دکل
 ایسه ده دهقانی دخی حد بنجه اغازه ایلر و استماع عند حظی وارد
 مکر اول کیمسه لر کیم علت انکار ایله دماغ طبیعتلری محفل اولش
 اوله تعوذ بانه عن هذا زیرا ذوق و استماع الحان دل و جانیه
 صحت و بعضیلرینه شمیم روحانیت و بعضیلرینه خبر بارگاه
 عزت و حکایات لعلان هوتتدر بویله اولدیغنه بر دلیل قوی
 حضرت مولانا قدس سره العالی افند مرک مشنوی شریفلرینه
 اولان اشبوحیت شریف کافیدر مطربا اسرار مارا بازکو
 قصه های جانفزارا بازکو مطربک معنای ظاهریسی مراد اولیوب
 معنای تصوفیسی مراد اولمشیدر یا خود ذوق و الحان خلقتنه
 اولیه اما صنف اول اقل قلیل و صنف ثانی دخی عذرتبه سنه
 صناعت موسیقی حضرت ابوالبشر علی نبینا و علیه السلام دن
 برو موجود اولوب حتی طبل و عود زمان عالیلرینه قریب زمانه
 اختراع اولمشدر قاعد تختنه اولیوب هربری استعدادینه کوره
 اغازه ایلردی بو تقدیرجه ملایمت و مشاقرب نفات و بعض نکات

وخواص لحون معین دکل ایدی اداوار دور زمان ابوالحکماء
 فیثا غورث حکیمه رسیده اولدقه حکیم مذکور قوه ریاضیه سببیه
 علم موسیقی بی قوانین کلیه اوزره بسط ایلوب بعد حکمادت
 ارسلو و فارابی و شیخ صفی الدین عبد المؤمن کی ارباب کمال
 ظهور ایدوب بعض مقامات دخی ضم و علاوه ایدرک متقدمینک
 رایلری اون ایکی مقام الی و برروایت ایدی آواز و یکری درت
 شعبه و ترکیبات نامتناهی ایجاد ایلشار ایشه ده متاخرین ینه
 اون ایکی مقام ویدی آواز و یکری درت شعبه بی تصدیق ایتشار
 انجی ایلرندن بعضیسنی طر ایدوب اسم آخرله یرینه بشقه سنی
 علاوه ایتشار و متقدمین ایل متاخرین ینهمالرنده هر نه کونا
 اختلافات جریان ایتش ایشه ده ینه طریق برلشوب اون درت
 مقام و باقیسنه آواز و شعبه و مجموعنه ترکیبات در دیومقام اصل
 و ماعداسنه فرع دیو اتفاق ایتشار تسهیل اجرای الحان ایچون
 اشبورجد ولد ترقیم قلنان پرده لرکه رسم طنبور دخی کوسترلش
 و نایک دخی یدی سقب که اولکیسنه دوگاه ایکنجیسنه کوردی
 اوچنجیسنه سگاه دردنجیسنه چارگاه بشنجیسنه صبا
 لتنجیسنه نوا یدنجیسنه عشیران سکزنجی پرده که یکاهدد
 نوانک پی اولدیغی جهته ینه نواسقبدن ظهور ایدوب دم
 تعبیر ایتشار و بونلردن ماعداکه او توزیدی پرده دن دهاز یاد
 پرده لر نایک رسمده کوسترلش ایشه ده نایک کالنه متوقف
 ولد یغندن هر زمان استعمال اولمدیغی اجلدن تعریفی ترک
 اولندی حتی طنبورده اولان بوسلک پرده سنک تحتنه نشا بور

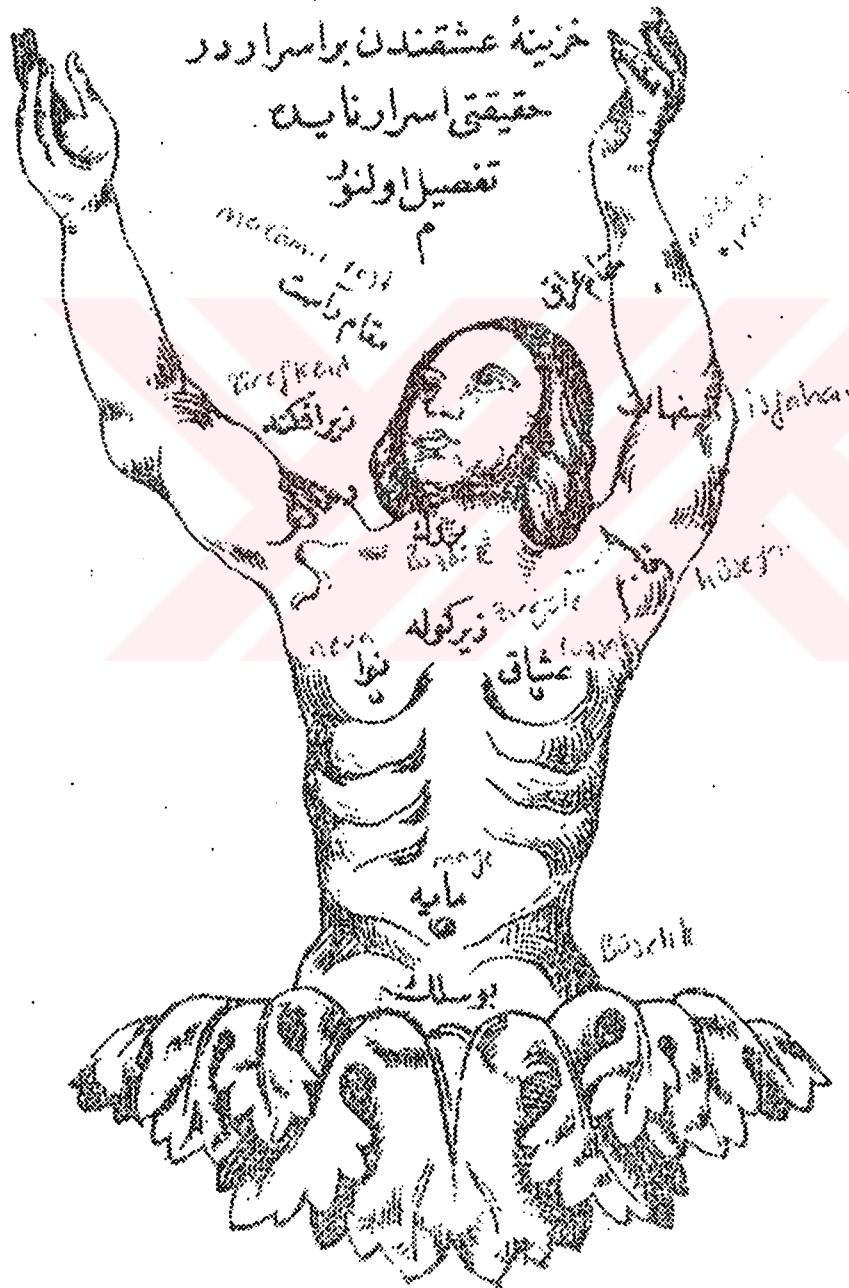
پرده سی اسمیله بر پرده اختراع ایلر لر حال بوکه محض عبثدور
هر قننی طرفه باصلور ایسه بغایت خفی سس ویرر علی الخصوص
یکاهدن تیز حسینی یه وارنجه مابیناری اقل مسافه اولد یغند
لزومی یوقدر بونکله برابر نوادن تیز حجازه وارنجه هر پرده یکاهدن
حجازه دك هر برینك مقابلیدر و تیز نوادن تیز حسینی یه دك
ایکینی مرتبه ده در او یله که تالیف لحنه بر برینك مقامنه قائم اولور
حتی سلفه یکا پرده سنه نرم پنجه و عشیران پرده سنه عجم
و سائر لریته دخی شونلر مثللو تعبیرات ایله اسملر تسمیه ایلشاردور
اقا مقام قدما، متاخرینك اعتبار لرندن مستفاد اوللاوجه مناسبت
ایله ماده اصلیه سی اوزره سماعند کند و یه مخصوص اولان
برهیت صاحبی اولوب شونک کبی اجرای انقسامه قابل اولیات
لندن تریف مذکور اوزره موجود اولان بو اون در تدر که
ذکر اولندی راست سگاه نوا نشابور حسینی
رهاوی بوسلک سوز دلارا حجاز صبا اصفهان
نهاوند عراق عشاق بونلردر توضیح شمدی بیان قلنه جفر
وجهله بو چارده مقامات نغمات قلیله یه مشتمل اولد یغندن
ترتیب اینچون برازا ضافت نغمات مناسبه یی مقتضیدر پر
مرتبه ایکی نوعدر بری لازم و بری غیر لازم اول اضافه
قلنان پرده لر در که کویا اصلدن جزئی کبی اکثر اوقات لازم کله
قدمانک دائره اعتبار یله اصل کوسترد کلری پرده لر در راسته
نوا و عشاق عجم پرده سی کبی و غیر لازم بعضی تالیف افضا
سببیه علاوه اولنان پرده در و اودخی ایکی نوعدر بری قریب

وبری بعید لازم قریب لازم تألیف استعالی زیاده اولان
 پرده لر در راسته یکاه پرده سنه ک سیر اولنان پرده لر
 وعشاقه پرده راست کی وبعید لازم تألیف استعالی خفی
 رتبه سنه اولان پرده در حسینیه عجم پرده سی و صباه
 نوآ پرده سی و نهاوند و سوزد لاراده سگاه پرده سی استعالی
 کی زیرا مزین لازم بهر حال راسته نوآ یکاه استعالی
 وعشاقه راست عجم استعالی و غیر لازم که ایکی نوع در
 قریب لازم بعید لازم بونلرا یجا بنده اقل قلیل استعالی
 اولدیغندن سیرده سرقت مشابه سنه در تکیل اصول
 مقامات و مزین لازمی و قریب لازمی بیان اولمش ایه ده
 بعض تألیف نغمات بالاقضا مزین لازمی ایله قریب لازمی
 میانی بر نغمه مزین ایله لازم بعید کی کورلش اولدیغندن
 ایرادی بو محله مناسب کورلدی یعنی سوزد لارا و اصفهان
 و نشا بورده اوج پرده سی و حسینیه حجاز پرده سی
 و نوآده عجم پرده سی وینه سوزد لاراده و نهاوند سگاه پرده سیکه
 توسیعه باعث اولمشدر اقتضای اوزره استعمال اولنور
 لکن کثرتند احتراز لازمدر بوند نصکره معلوم اوله که
 بونلرله بیسنلرند اولان ملایمت که راستک سوزد لارا و نوآ
 ورهاوی و سگاه و نهاوند ایله و حسینیه نک اصفهان و نوآ
 و بوسلک ایله و اصفهانک صبا و حجاز ایله و نوانک نهاوند
 و نشا بور ایله ملایمتی اکلدر پی و نفوس انسانه خاصه لر
 و قنغی و قند قنغی مقامک تأثیر اید چکی و نغماتک تأثیری یامک

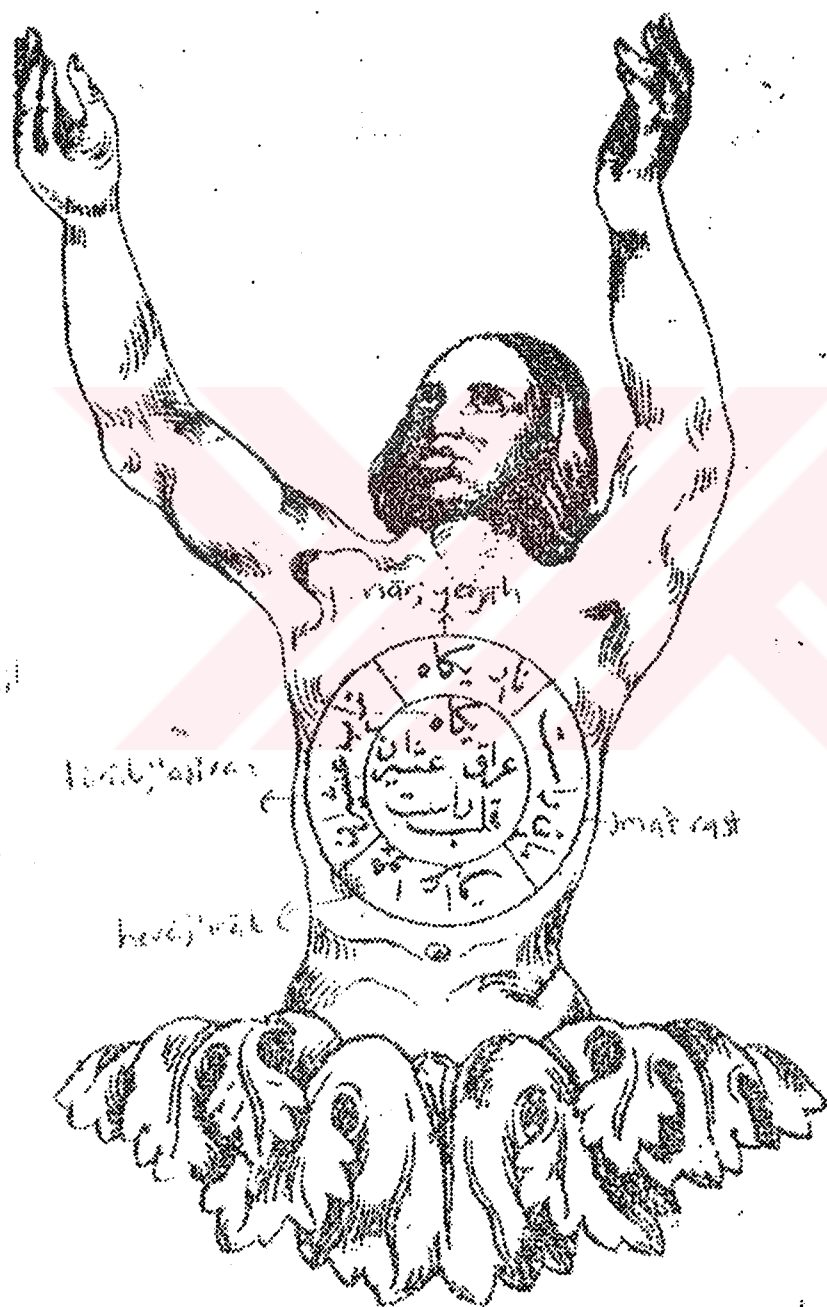
و سبعة سنه يه نسبت اولنه ورق ليلي و نهاري سي ايكي
 قطعه جد و لك ترقيم قلوب و طنبور و نايك دخی رسمارند
 كوسترلش اولان پرده لري و جدولي و ممالك ترك ،
 و حبش و زنج خلقنه زياده تاثير يعنى بالكسره
 بوالق مقام اوليوب بونلره تابع ،
 مقامات ديمكدر ،

شب و شکل انسانه اولان منفذ لره اون ایکی مقام تقسیم اولمش
اولقل هر بر منفذك بخلنه مقام لره غی اشارت اولمش در
اینجی بونك سرو حكتی عالم ملكوته روحك مناسبتی جتیله اول
با اول روح مثله اولدیغندن موسیقی انسانك

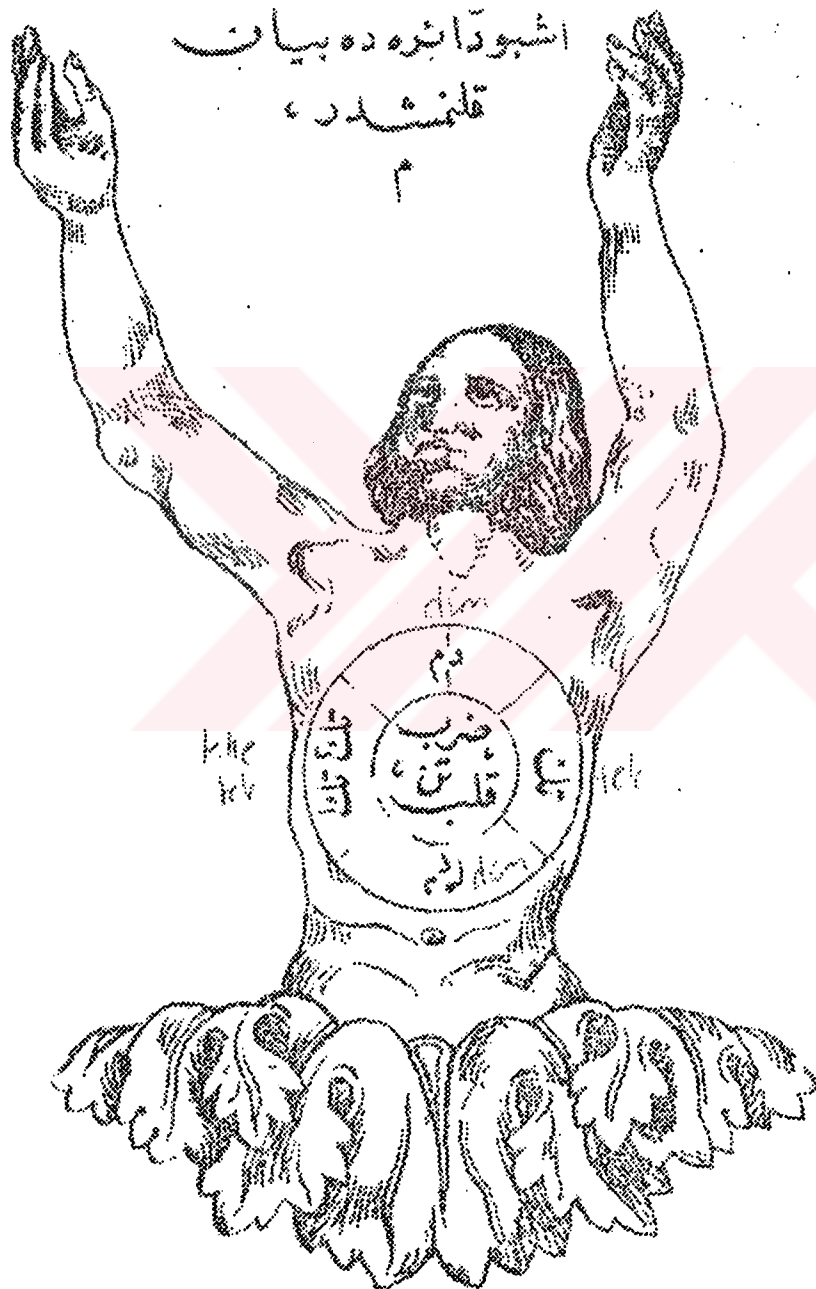

وجود موسیقی انسانک خزینه عشقندن براسرار و

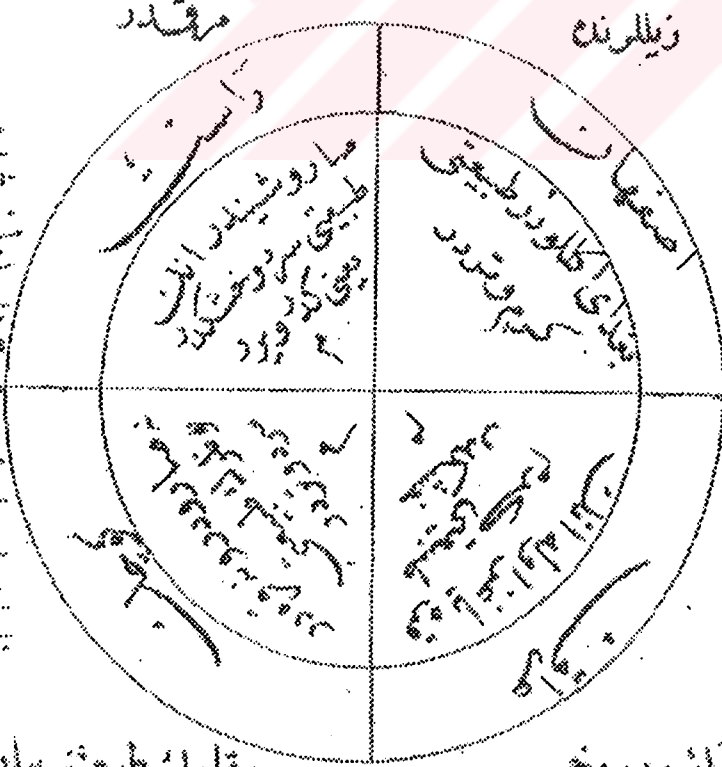
مبط شمس حقیقت اولان قلبک ظهور ایدن مقامی
 عناصره تقسیم ایدوب وعناصردن بروجہ تقسیم
 نغایتک ظاهره الخراجی بو وجهله اولد یفند
 اشبور دائره ده بیان
 قلمشدر،

۴

بالا دره مذکور را اثره ده مقاماتك وقت تاثيرى بيان ايد و بهر يك
ز يلكرند

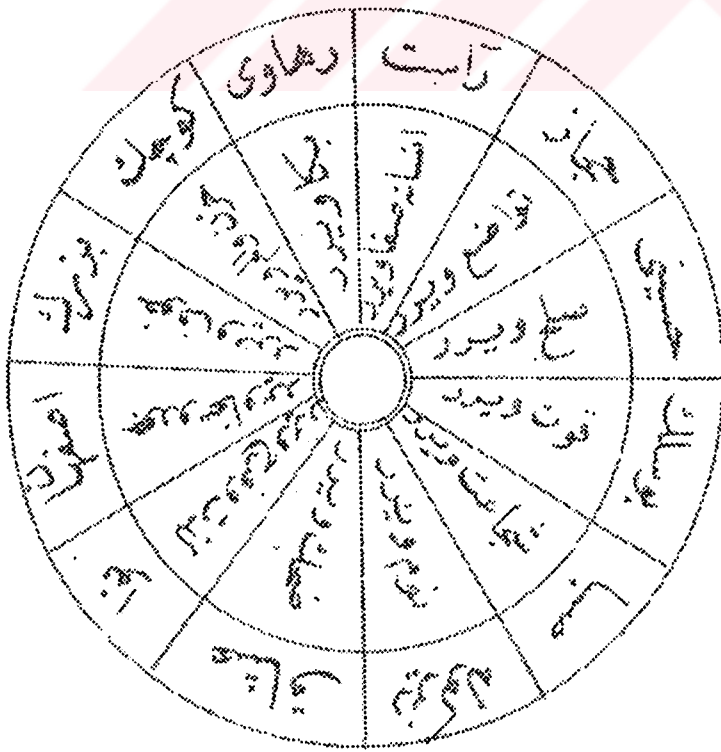

اشبهه را اثره ده مقامك طبيعتى بيان ايد

فان بي ادوار لادن استخراچ اول نشود

اشبهه دانه ده مرقم مقاماتك طبیعتاری هر برارینك شغندن مرقد در

كجھه نك ساعا تنه نزه نك تاثيرا قى وسيعه
سياره به نسبت لرى

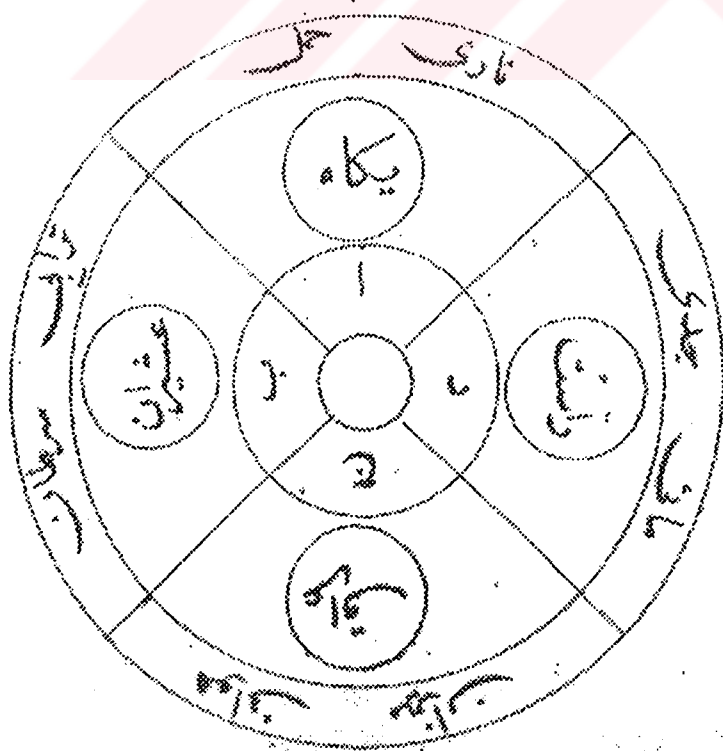
[illegible]

اساس مقام درت اولوب و عناصر اربعه يه مطابق اولديغي
جهتله زيله محترده آشه ده کوسترلديکی کبی ایجی طبیعتاری
دخی قنغی عناصره مطابق ایسه اولوجهله ترقیم قلسوب
بروجاته نسبتاری دخی حروف اجدایله بیان قلنه رق
بووجهله پرده پرده یکا هدن تیز حسینی یه وارنجه من حیث
المجموع بروجاته نسبتاری و بوتام پرده لک بینارند
بردا یکیشتر نیم پرده لر دخی اولوب یونلرله برابر
اوتوزبش اوتوزالتی پرده یه بالغ اولغله

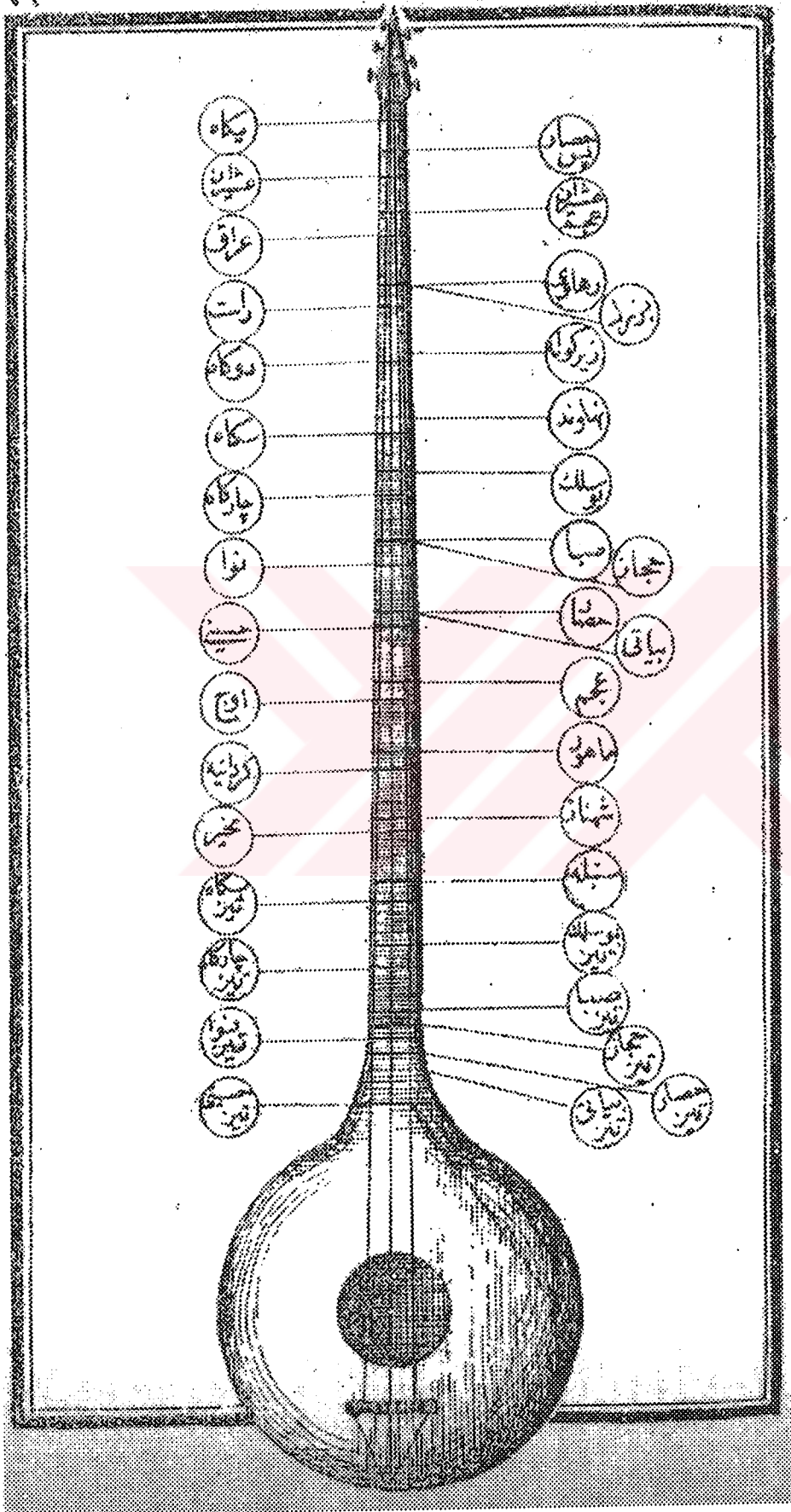
طنبورده جمله سی موجود

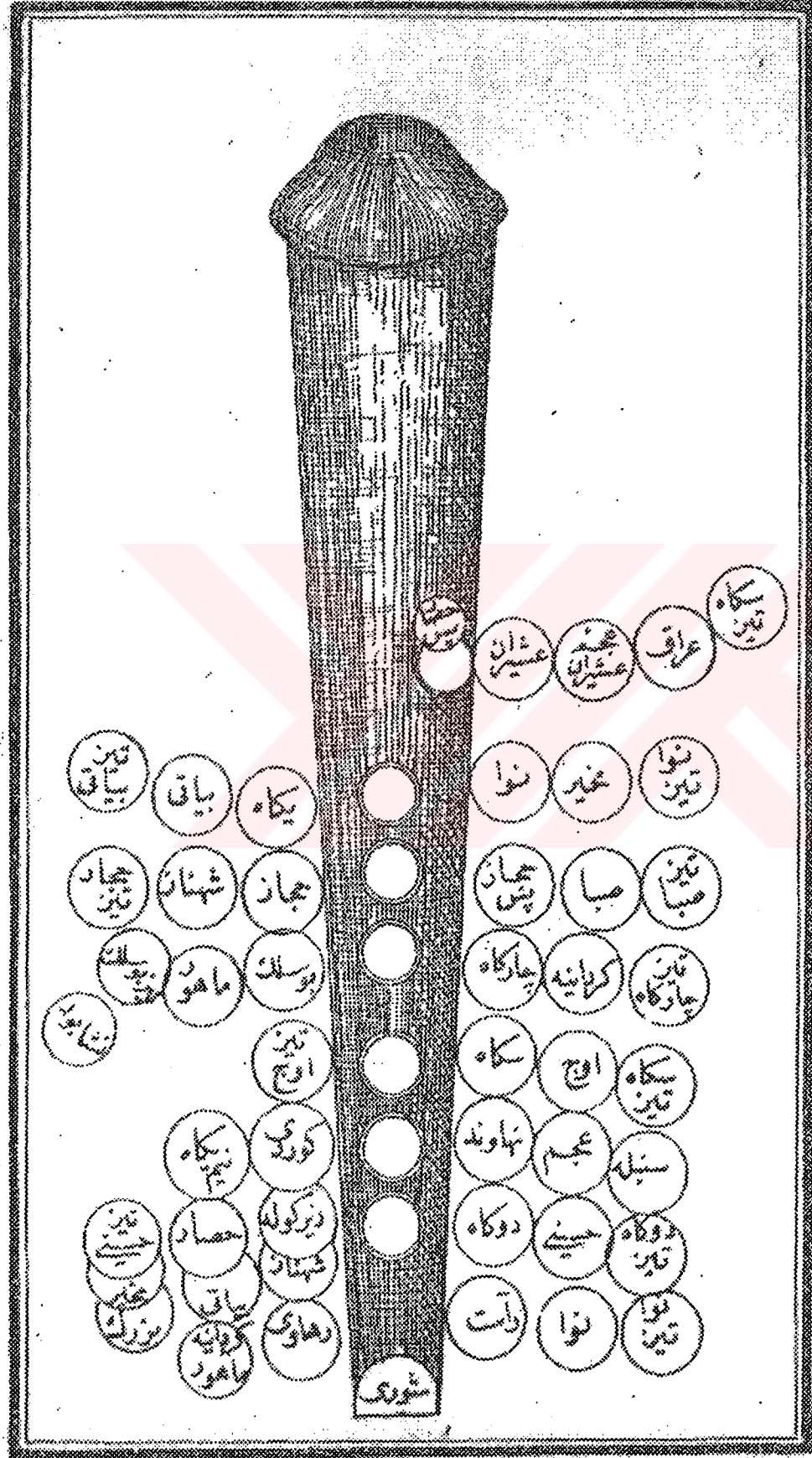
اولد یغندن رسمند

کوسترلشد

تیز چرخ	اشوب و بدولت رفیع	تیز چرخ
تیز نوا	قلبان مقامات	تیز نوا
تیز چارگاه	طنبور و پرده لرز	تیز چارگاه
تیز سگاه	ظواهر موج و نور	تیز چارگاه
مخیر	و کان ایله نایک	تیز سگاه
گردانبه	ظاهرند استفا	سنبه
اوج	اوله میوب	مخیر
حسینی	استاد کاملند	شیرین
نوا	مشق ایله	گردانبه
چارگاه	ماصل	ماهور
سگاه	اوله جفند	اوج
دوگاه	بو قدرله	عجم
راست	اکفنا	حسینی
عراق	اولند	بیاتی
عتیزان	م	حصار
پسگاه		جهوا
		صبا - حجاز
		چارگاه
		بوسلت
		سگاه
		نیاوند
		دوگاه
		دیرکوله
		راست
		رهاوی بزرگ
		عراق
		عجم عشیرات
		عشیرات
		پس حصار
		سگاه

تَعْرِيفُ الشَّكْلِ

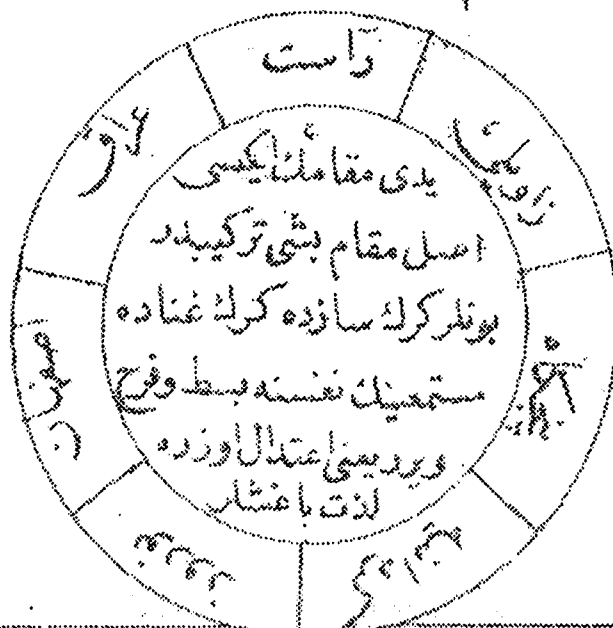
از باب غنا عین شد تعبیر ایتد کاری یعنی راست مقامت
 در دخی پرد سیکه چارگاه پرد سیدر مقام مذکور
 چارگاه پرد سیدر دخی اجرا اول نور الحق بومقوله شد
 سازه اجرا اول نور خوانند لرد لزومی یوقدر خوانند لرد
 اختراع اولنه حق شد لرد صورتی ادوارد مملند تعریف
 اول نور بعض زمانمزد ملاقی اولد یغیر سازند کات
 عجم عشیران پشروینی ماهور پرد سیدر عراق
 پشروینی سگاه پرد سیدر و صبا پشروینی
 عجم پرد سیدر چالار لرد

یکاه ایله راست	عشیران ایله دوگاه	عراق ایله سگاه	راست ایله چارگاه
دوگاه ایله حسینی	سگاه ایله اوج	چارگاه ایله کردانیه	نوا ایله مخیر
حسینی ایله مخیر	اوج ایله تیز سگاه	کردانیه ایله تیز چارگاه	مخیر ایله تیز نوا
تیز سگاه ایله سگاه	تیز چارگاه ایله چارگاه	تیز نوا ایله نوا	تیز حسینی ایله حسینی

بیر ذی بنیادك شد طریقی

بسم عشیان زیر کوله	پس حجاز ایلده رهاوی
زیر کوله ایلده بوسلك	رهاوی ایلده نهاوند
نهاوند ایلده عزال	نهاوند ایلده صبا
بوسلك ایلده حصار	بوسلك ایلده بیاق
عزال ایلده عجم	صبا ایلده عجم
بیاق ایلده ماهور	حصار ایلده ماهور
ماهور ایلده سنبله	عجم ایلده شهنار
سنبله ایلده تیز صبا	شهنار ایلده تیز بوسلك
تیز بوسلك ایلده تیز بیاق	سنبله ایلده تیز عزال

اشبور ائزده ترقیم قلنان مقامات حکیم فیثاغورثك اختراعید
اقاوالی خانم اغندیك ادوارندن مستخرجدر

در تعریف مقامات غیر متداوله

مقامات غیر متداوله که یتیمش ایکی مقام در بونلرک شرحه شروع
اولنه جفندن تعدادی لازم کلمکه تحریر اولندی پنجگاه زائد
ماهور صغیر سئلک طاهر صغیر نوروز نوروز عجم
عشیران عزال حصار قدیم حصارک بسته حصار
هزام قدیم هزام جدید دلارا دلکشا سنبله قدیم
سنبله نهاوند نهفت قدیم دکاه قدیم بسته نکار قدیم
بسته نکار عتیق نهاوند صغیر نهاوند روی نکار
نکارینک زمزمه حجاز زمزمه اصفهان زمزمه عرضبار
زمزمه کوچک زمزمه عشیران زمزمه راحنقرا
شیراز مایه عتیق عشیران مایه ماوراءالنهر
سبزاندرس قدیم سبزاندرس سبز روی عراق مبرقع
حجاز مخالف مخالفک زنگوله ترکی حجاز ماهورک
ماهور کبیر قدیم رامش جان مشکوبه کلزار مجلس افروز
صفا دلنشین نازنین جانقرا شهرناز شوق انگیز
بزم آرا ناز نیاز فرحزار غنچه رعنا لاله رخ دلربا
عنبر افشان دلاویز روح افزا کلرخ دلدار نوروز سلطان
اوج نهاوندی حجازین حصار کوردی بونلردر تعریف پنجگاه
اصل عشاق اغازه ایدوب راست قرار ویرر عشاقدن فرقی
براست قالمقله اولور تعریف پنجگاه زائد اصفهان اغازه
ایدوب راست قرار ویرر بونک کلرخ ایله برفرقی اولیوب
ایکیسی بر مقام دیمکدر تعریف ماهور صغیر کردانه پرده بند

راست آغازه ایدوب نوایه کلدکه بر چارگاه کوستر و بان قرار
 ایدر: در تعریف طاهر صغیر: مخیر پرده سندن پنجگاه اصل
 آغازه ایدوب نواده براز مکث ایتدکد نصکره عشاق قرار ایدر
 : تعریف مقام نوروز: نوای پرده سندن مخیر پرده سنه دك
 صعود آو هبوطا نهاوند آغازه ایدوب بعد بر حسینی و بر عجم
 پرده سی کوستر و بینه عجم قرار ایدر و نواد نصکره چارگاه
 و مخیر نصکره سنبله باصلسه دخی باس یوقدر: تعریف
 مقام عشیران: عراق آغازه ایدوب عشیران قرار ایدر
 : تعریف مقام عزال: حجازدن فرقی اصل عزال کندی پرده سیله
 آغازه ایدوب دوگاه قرار ایدر: تعریف مقام حصارك:
 مخیردن اوج پرده سنه قدر عراق آغازه ایدوب اوج پرده سندن
 صکره چارگاه سگاه ایله دوگاه قرار ایدر تحسینه شایان دکل
 بسته حصار مقامی دخی عادتاً حصار آغازه ایدوب راستدن
 قرار ایدر تعریف مقام هزام قدیم اوج پرده سنی عجم پرده سنه
 تبدیل ایدوب عزال آغازه ایدر کینه پرده عزال قرار ایدر
 شدن حجازدیمکدر تعریف مقام هزام جدید شد عربان
 آغازه ایدوب راسته کلدکه دوگاه پرده سی کوستر و ب عراق
 قرار ایدر بو ترکیب شهید سعید سلطان سلیم حضرت قلرینك
 اختراع ایدر تعریف مقام دلارا مقام دیمکه شایسته اولدنی
 تحریر اولندی دلکشا شد عربان آغازه ایدوب راست قرار
 ایدر بو مقام حضرت آغا زاده مصاحب شهر یاری عارف محمد
 اختراع ایدر تعریف مقام سنبله قدیم مخیر پرده سندن عشاق

آغاز ایه رک حسنی پرده سینه کلد که کوچک ایه اینوب دکاه
 قرار ایدر تعریف مقام سنبله سنبله قدیدن فرقی حسینی
 پرده سینه قدر نهاوند مشکند اینوب حسینیدن صبا اسلوب
 اوزره دوکاه قرار ایدر تعریف مقام سنبله نهاوند اسمیه سنی
 سنبله آغاز ایدوب نهاوند قرار ایدر تعریف دکاه قدیم *
 ابتداء است دکاه کوستروب بعد سگاه چارکاه نوا حسینی
 ایه ینه هبوط ایدوب دوکاه قرار ایدر دوکاه آیین شریفک
 سیرو حرکتدن آکلا شیلور تعریف مقام چارکاه یوقاروه
 هر قدر ذکر اولنش ایه ده بوراده دخی تعریفی جائز کوردی
 عجم کردانیه مخیر ایه آغاز اید رک صبا چاشنی سیله کلوب ینه
 چارکاه قرار ایدر بونک اوزر ینه متقدمین کرک متاخرین
 اتفاق ایتشاردر تعریف بسته نکار قدیم اصفهان آغاز
 ایدوب سگاه قرار ایدر بسته نکار عتیق دخی راستا آغاز
 ایدوب چارکاه اوزر ینه قالیر سه ده یا قشقسز بر مقام اولدین
 صرف نظر قلندی تعریف مقام نهاوند صغیر کردانیه پرده سنبله
 حجازا آغاز ایدوب ینه حجاز قرار ایدر استاد م رحمه الله علیه
 درویش اسماعیل افندی نک اختراع کرده سی اولان حجاز بوسلک
 فصلانک بر بنی بسته سی که بلبل کی فریاد و فغانم سحر ایدر
 بسته سنک ابتداء سنده اولان نغمه دن عبارت قدر تعریف مقام
 نهاوند و می مخیر پرده سندن حجازا آغاز ایدوب کوچک قرار
 ایدر تعریف مقام نهاوند جدید عجم آغاز ایدوب نو پرده سینه
 کلد که نهاوند آغاز ایدوب عراق قرار ایدر تعریف مقام نهاوند کبر

حجاز نوا بدایه ركه يته نوا چارگاه ونيم كوردی ايله راست قرار
 ايند كد نصكره دونوب يته بويولدن نوايه چيقوب بعد بر كوله
 كوستروب تكرار عجم حسيني ايله اينوب بوسلك چاشنيسي
 كوستره ركه براصمه قرار ايله نوا قرار ايد رسته راست قالمقده دخ
 باس يوقدر تعريف مقام نكار نوا پرده سندن حجازا غازه
 ايدوب بعد بر چارگاه كوستروب رهاوی قرار ايد در تعريف
 مقام نكار ينك راست مقامني كرد انيه پرده سنده اجرا ايد ركه
 نوايه قدر اينوب بعد نكار مقامی كی قرار ايد در تعريف مقام
 زمزمه صبا غازه ايدوب كوردی ايله دوگاه قرار ايد در صبا
 زمزمه ديد كلری مقامدر حجاز زمزمه اصفهان زمزمه عرضبار
 زمزمه كوچك زمزمه بونلردخی بوقيلدندر يالكر عشيران
 زمزمه نك تعريفی سگاه پرده سنی بوسلك پرده سنه تبديل
 ايله حسینی عشيران غازه ايدوب عشيران پرده سنه كلكده
 عشيران پرده سندن عجم عشيران و راست وزير كوله پرده سنه
 صعود يته انلر ايله يكاه پرده سنه هبوط وينه عشيرات
 پرده سنی كوستر مكله زمزمه اجرا ايدوب قرار ايد در بو تركيب
 دخي مصاحب شهر ياری حاجی سعدا غانك اختراع ايد در
 راحتقرا عجم غازه ايدوب عراق قرار ايد در تعريف مقام شيراز
 مخير پرده سندن هبوط صعود عاشاق غازه ايدوب و بر كوله
 پرده سی ضم ايد ركه براز مكش ايدوب يته مخير پرده سندن
 عاشاق غازه ايدوب حسینی پرده سنده قرار ايد در تعريف مایه
 عتيق عشيران غازه ايدوب يكاه پرده سنده قرار ايد در

تعریف عشیران مایه مایه آغازه ایدوب عشیران قرار ایدر
 تعریف مقام ماوراء النهر حسینی پرده سندن حجاز پرده سندن
 عزال شکله آغازه در حکم بر کوردی پرده سی کوس تر و ب بعد
 عراق آغازه ایدوب دونوب دوگاه پرده سندن قرار ایدر صعود
 و هبوط چارگاه پرده سی دخی سیرند وارد بو ترکیب قدماء
 متاخرین اختراع ایدر تعریف مقام سبزاند در سبز قدیم
 سکر اجزاد مرکبدر چارگاه بعد بزرگ بعد حجاز بعد مایه
 عتیق بعد پنجگاه بعد رهاوی بعد نهفت قدیم بعد عزال
 آغازه ایدوب قرار ایدر بو ترکیب متقدمین سلفند محمد لالا
 مصری دینکله معروف استادک اختراع ایدر اما فی زماننا
 مجهوله در یعنی دیمک اولور که اوج بش ترکیبیدن معمول
 فهرستدر بعد متاخرین قول هزام آغازه ایدوب قرارگاه
 اولان سگاه پرده سندن کلدکن طور میوب دوگاه و راست
 پرده سندن هبوط ایدوب بعد ایکی نوای پرده سی میاتند بر بیاتی
 پرده سی کوس تر و ب چارگاه پرده سندن راست پرده سندن
 حجاز آغازه ایدوب قرار ایدر تعریف مقام مبرقع چارگاه آغازه
 ایدوب سگاه پرده سندن قرار ایدر قدماء متاخرین بو مقامک
 سیرند شفق را یسته دیگر بر تعریف دخی ابتداء دوگاه کوس تر و
 دیر کوله پرده سندن راست پرده سنی آشوب عراق عشیران
 یکاه پس چارگاه اچه رقیینه بویولدن عودت ایدوب دوگاه قرار
 ایدر تعریف حجاز مخالف یعنی حجاز آغازه ایدوب عشیران قرار
 حجاز عشیران دیمکدر تعریف مقام مخالفک اوج پرده سندن

بدا ایدوب واکثر سگاه پرده سنه مکث ایله عزال اغازه ایدوب
 دوگاه قرار ایدر تعریف مقام ترکی حجاز ابتدا حجاز اغازه ایدر کن
 براوج کوس تروب اشوب راسته قرار ایدر نکریزک نوع دیگرید
 تعریف مقام ماهورک اوج پرده سنی ماهور پرده سنه تبدیل
 وگردانیه پرده سندن بدا ایله مخیر پرده سندن نوای پرده سنه دک
 صعود آوهبوط پنجگاه اصل رسمی اوزره سیر ایدوب گردانیه
 پرده سنه قرار ایدر تعریف مقام رامش جان سگاه اغازه ایدوب
 عشیران رسمیه یکاه پرده سنه قرار ایدر بو ترکیب متأخرین
 سلفک اختراعی اولوب سگاه مایه دید کلریدر تعریف مقام مشکوب
 بودخی سگاه اغازه ایدوب عشیران قرار ایدر بو ترکیب دخی
 سلفک اختراعی اولوب سگاه عجم دید کلریدر تعریف مقام کلزار
 ابتدار است اغازه ایدوب عشیران شکلی اوزره یکاه پرده سنه
 هبوط ایدوب انده قرار ایدر بو ترکیب راست مایه دید کلریدر
 تعریف مقام مجلس افروز عراق اغازه ایدوب عشیران رسمیه
 یکاه پرده سنه قرار ایدر تعریف مقام صفا ابتداییز چارگاهدن
 صبا بعد مخیردن عشاق اغازه سیله صبا قرار ایدر بونگدخی
 مخیردن فرقی یوقدر تعریف مقام دلنشین حسینی اغازه ایدوب
 راست قرار ایدر قدما و قدما متأخرینک عشیران دید کلریدر
 تعریف مقام نازنین هزام اغازه ایدوب دوگاه قرار ایدر
 تعریف مقام شهرناز ابتدا گردانیه پرده سندن اغازه و اوج پرده
 ماهور پرده سنه تبدیل ایله راست رسمی اوزره نوای پرده سنه دک
 هبوط و صعود سیر ایدوب گردانیه پرده سنه کلدکه ماهورک

شکسته حسینی پرده سینه کلوب انده قرار ایدر بودخی تالیف
 قدیمه دندر تعریف مقام شوق انگیز نوای پرده سندن مخیر
 پرده سینه دله صعوبت و هبوط آنها و نداغازه ایدوب نوای پرده سینه
 کله کن حسینی و عجم و کردانی وینه عجم حسینی پرده سی کوس تر و ب
 حسینی پرده سندن قرار ایدر و نوای پرده سندن نصیحتن کا هیچه چارگاه
 پرده سندن ضعیفی قاعده سندن در و سیرندن عجم کردانی پرده سی
 اکثر و مخیر پردسی اقل استعمال اولنه رقی سنبه پرده سی کلپا
 ترك اولنقی شرط در بوصورتله نوروز مقامندن فرقی اولور
 بودخی تالیف قدیمه مذکور اولوب بواسطه جدید قسمیه قلندی
 تعریف مقام بزم آرا حسینی پرده سندن اغازه ایدوب مخیر ایله
 عشاق قاعده سی کی سیر و حرکت ایدر که حسینی کی دوکا هقدر
 اینوب تکرار مخیر دن عشاق قاعده سیله حسینی پرده سندن قرار ایدر
 تعریف مقام ناز عزال اغازه ایدوب سکا پرده سینه کله کن دوکا
 اچق سزین ینه عزال کوس تر و ب و ونوب پنجکا اصل اغازه ایدوب
 راست قرار ایدر تعریف مقام نیاز حجاز اغازه ایدوب اصفهان
 قرار ایدر همایون مقامندن فرقی یوقدر مقدم و مؤخر اعتبار ایله در
 تعریف مقام غنچه رعنا نشا بور اغازه ایدوب نوای پرده سندن قرار
 ایدر نشا بور دن بر فرقی اولیوب نشا بور بوسلك اوستندن قالیر
 بو مقام اصمه قرار ایله نواده قالیر بوقدر فرقی واردر تعریف مقام
 جانتقرا صبا اغازه ایدوب عشیران قرار ایدر شوق طرب دیمت
 اولور تعریف مقام لاله رخ پنجگاه اصل رسمی وزره اغازه ایدر
 عشیران رسمی وزره یکاهه قرار ایدر تعریف مقام دلربا کردانی

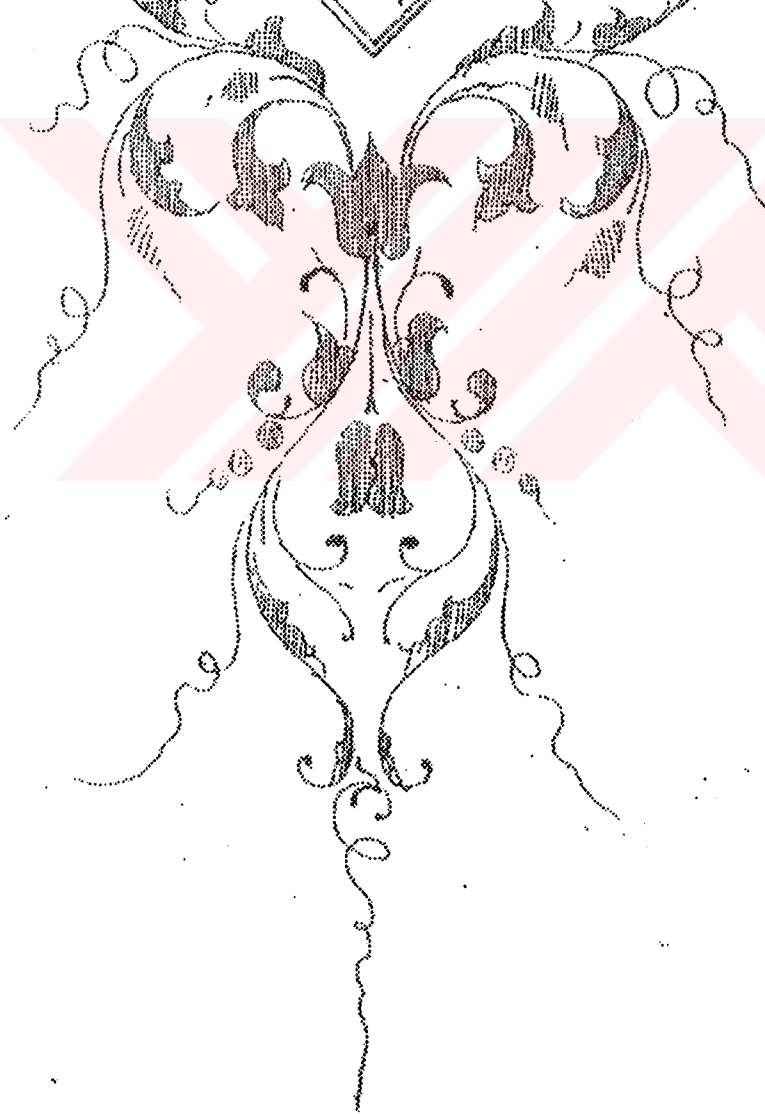
پرده سندن نیز چارگاه پرده سنه قدر شدند بر راست آغاز
 ایدوب کرد انیه پرده سنه کلدکن براوج پرده سی کوستروب بعد
 بخیر پرده سندن اوج پرده سنه دك عراق آغاز ایدوب ینه کرد انیه
 پرده سندن هبوطا راست آغاز ایدوب نوا پرده سندن قرار ایدوب
 بو ترکیب دخی آیین شریفارک برینک ترمنده واردر تعریف مقام
 عنبرافشان نهاوند آغاز ایدوب قرارگاه اولان راست پرده سنه
 کلدکن عجم عشیران و عراق بعد ینه عجم عشیران ایله یکاه قرار ایدوب
 بو ترکیب دخی یکی قبو مولو میخانه شیشی سید عبد الرحیم دده افندی
 اختراع ایدوب تعریف مقام دلاوین عجم پرده سنی اوج پرده سنه
 تخصیص ایله نشا بورا آغاز ایدوب عشیران قرار ایدوب بو ترکیب
 دخی افندی مومی الیهک برادر لری شیخ عبد الباقی دده افندی
 ضرر قلرینکدر تعریف مقام روح افزا نازنین آغاز ایدوب
 عشیران قرار ایدوب بو ترکیب دخی افندی مومی الیهکدر تعریف مقام
 کلرخ اصفهان آغاز ایدوب قرارگاه اولان دوگاه پرده سنه
 ناکه بر راست کوستروب ینه راسته قرار ایدوب بود دخی
 دندی مومی الیهک اختراع ایدوب تعریف مقام دلدار ابتدایا آغاز
 ایدوب بعد بر راست آغاز ایدوب راسته قرار ایدوب بود دخی
 شیخ مشار الیهکدر تعریف مقام حجازین دوگاه پرده سندن
 ایدوب وزیر کوله و عراق وینه زیر کوله دوگاه پرده لرنده سیردن
 دنگره حجاز آغاز ایلوب قرارگاه اولان پرده سنه کلدکن دوگاه
 پرده سندن عشیران پرده سنه دك بر حجاز دخی آغاز ایلوب
 عشیران پرده سندن قرار ایدوب بو ترکیب دخی شهید سعید سلطان سلیم

خان حضرت تلیشکدر تعریف مقام حصار کوردی حصار اغانه
 ایدوب دوگاه قرار د نضکره بر نواچه رق کورده قرار ایدر تعریف مقام
 نوروز سلطان ابدا مخیر پرده سندن نوروز عجم اغانه ایدوب
 قرارگاه اولان دوگاه پرده سنده کلدکن بر راست کویستروب قرار
 ایدر بو ترکیب دخی سلفک اختراع لریدر اشبو محله کلغه دکن
 ترکیبات غیر متداوله نك تعریفی تمام اولوب بونك زیلند دخی
 الافرانغه مقامارک تعریفلرینه شروع اولنه رق سیر و حرکتلری
 و الافرانغه جه تعبیراتلری وقاج مقامدن عبارت اولدیغی بیان
 قنور معلوم اوله که الافرانغه ده استعمال اولنان مقامات
 ماجور طونه که اصل مقام دیمکدر عود طونه یعنی چارگاه
 دیمکدر چارگاه پرده سندن بدا ایدوب تیز چارگاهه چیقوب
 ینه کندی پرده سنده که چارگاه قرار ایدر الافرانغه ده بومقام
 جمله سنك اساسیدر یعنی بالاده ذکر اولنان عود طونه مثلاً
 کرک ماجور کرک منور طونه لر قنغی پرده ده بدا ایدر سه مقابلی اولان
 صول طونه ده بر دیه سز استعمال اولنور ده طونه ده ایکی دیه سز
 استعمال اولنور لا طونه ده اوج دیه سز استعمال اولنور می طونه
 درت دیه سز استعمال اولنور سی طونه ده بش دیه سز استعمال
 اولنور فادیه سز طونه ده التي دیه سز استعمال اولنور عودییه سز
 طونه ده یدی دیه سز استعمال اولنور عود طونه نك منوری
 لا منوری منورده بر دیه سز استعمال اولنور سی منورده ایکی
 دیه سز استعمال اولنور فادیه سز منورده اوج دیه سز استعمال
 اولنور عودییه سز منورده درت دیه سز استعمال اولنور

صول ديه سز منورده بش ديه سز استعمال اولنور ره ديه سز منور
 التي ديه سز استعمال اولنور لادي سز منورده يدي ديه سز استعمال
 اولنور ديه سز ايله اجرا اولنان تركيبات اون دد تدر يديسي ماجور
 يديسي منور الحق ايچند عود طونه ايله لا منور طونه ده باشلرنده،
 ديه سز لو يو قدره لرنده ايچانده كوره استعمال اولنور ماجور بمول ايله
 اجرا اولنه جق طونه لر فاطونه ده بر بمول استعمال اولنور سي بمول
 طونه ده ايكي بمول استعمال اولنور مي بمول طونه ده اوج بمول
 استعمال اولنور لا بمول طونه ده درت بمول استعمال اولنور
 ره بمول طونه ده بش بمول استعمال اولنور صول بمول طونه ده التي
 بمول استعمال اولنور عود بمول طونه ده يدي بمول استعمال اولنور
 بمول ايله اجرا اولنه جق منور طونه لر ره منورده بر بمول استعمال اولنور
 صول منورده ايكي بمول استعمال اولنور عود منورده اوج بمول
 فابول منورده درت بمول سي بمول منورده بش بمول مي بمول
 منورده التي بمول لا بمول منورده يدي بمول اشبو بمول ايله
 اولنان مقامات دخی يديسي ماجور تعبیر اولنور يديسي منور عود
 ماجور طونه ايله لا منور طونه و بونلرله برابر مارالذکر یکر می سکر طونه
 دخی ضم اولندقدن جمله اوتوز طونه بالغ اولور و بونلرله بشقه الا فرانغه
 مقامات یوقدر # اشبو اشارت ديه سز تعبیر اولنان علامتدر
 قنغی نوطه نك با اوگونده اولور سه یارم پرده یوکسک سس اجرا ایدر
 و اشبو بمول علامت اولان اشارت دخی بالعکس یارم پرده اشانغی
 سس فاده ایدر بونشکله برابر شمد یلک الا فرانغه نك
 بو قدر تعبیر نیله اکثفا اولنوب ان شاء تعالی اشبو مجموعه نك

نهایتند جمله سنك تعریفی یکان یکان کوستریله دلک
 والا فراتغه نوطه ایله بشرولر و سماعیلر و شرقیلر،
 هر بر مقامه طبع اولنه رقی اشبو مجموعه لرك
 فروخت اولنه جفی محله اهنون
 فیئات امیله،
 صاتیله جقت

م

رآست ۱	رہاوی ۱۶	سازگار ۱۸	سوزدارا ۱۹	رآست جدید ۲۲
پنجگاہ ۲۴	نکیریز ۲۵	نہاوتد ۲۷	نواثر ۳۴	سوزناک ۴۰
پستیدین ۵۴	بزرک ۶۱	ماہور ۶۷	زاویل ۶۶	شوق دل ۸۴
طرز نوین ۱۵	جہازگار ۹۳	دوگاہ ۱۱۷	صبا ۱۱۸	عشاق ۱۳۵
بیاتی ۱۴۱	اصفہان ۱۵۴	اصفہانک ۱۶۲	جہاز ۱۶۴	ہمایون ۱۸۹
نشاہور ۱۹۱	نشاہورک ۱۹۳	نوا ۱۹۹	سلطانی عراق ۲۰۸	حسینی ۲۰۹
حصار ۲۲۳	عجم ۲۲۷	کلعزار ۲۲۴	کوچک ۲۴۰	کردانیہ ۲۴۱
عرضبار ۲۲۱	طاہر ۲۴۵	مپہر ۲۵۵۵	شہناز ۲۵۶	بیاتی عریان ۲۶۲
محیر ۲۷۶	محرینلہ ۲۸۱	بوسلک ۲۸۷	مباہوسلک ۲۹۸	جہاز بوسلک ۲۹۹

نوابوسلک ۳۰۰	حصا بوسلک ۳۰۵	عجم بوسلک ۳۱۴	عنان بوسلک ۳۴۷	عمرضا بوسلک ۳۴۵
کردانیه بوسلک ۳۳۳	ماهور بوسلک ۳۳۰	طاهر بوسلک ۳۴۴	شہنا بوسلک ۳۴۶	اوج بوسلک ۳۴۰
مخیر بوسلک ۳۴۹	کور دی ۳۵۲	صبا زمزمہ ۳۵۳	نوا کور دی ۳۵۶	عجم کور دی ۳۵۷
دوق طرب ۳۶۵	مخیر کور دی ۳۶۲	سکاه ۳۶۶	مستعار ۳۶۸	مابہ ۳۶۴
ہزام ۳۷۸	وجد عرضیا ۴۰۰	رونق نما ۴۰۲	بستہ صفا ۴۰۵	سلطانی ہزام ۴۰۸
قرجفار ۴۳۴	عراق ۳۹۰	بستہ نکار ۳۹۲	راحت الارواح ۴۰۷	دلکش حاورن ۴۰۸
اوج ۴۰۹	اوج آرا ۴۱۷	فرحناک ۴۲۳	شوق جدید ۴۲۴	ہزام جدید ۴۲۵
بوسلک عشیا ۴۲۶	حینی عشیران ۴۲۹	عجم عشیران ۴۴۵	شوق طرب ۴۵۶	شوق افزا ۴۶۱
شوق اور ۴۶۰	نہفت ۴۸۰	سوز دل ۴۶۸	فرح حضا ۴۸۸	شتہ عربان ۴۷۶
طرز جدید ۴۹۴	یکاه ۴۹۴	کوچکدر ۵۰۲	قوشمہ لر ۵۰۳	سانیات ۵۰۴

ÖZGEÇMİŞ

26 Ocak 1968 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlk, orta, lise tahsilini İstanbul'da tamamladı. Lise tahsilinden sonra serbest meslek ve basın sektöründe çalıştı.

1989 yılında İ.T.Ü. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi bölümünü birincilikle kazandı ve Bekir Sıtkı Sezgin, Tülün Korman ve Yavuz Özüstün gibi çok değerli hocaların talebesi oldu. Bu bölümde bir yıl okuduktan sonra 1991 yılında tekrar imtihana girerek Temel Bilimler "Ney" Bölümü'nü kazandı. Bu bölümden 1996 yılında mezun oldu. Temel Bilimler bölümünde "Ney" sazında Niyazi Sayın, Salih Bilgin ve okul dışında Ömer Erdoğan'ın, repertuarda Mefharet Yıldırım, Selahattin İçli, solfejde; Necdet Varol ve Batı solfejde Nami Şenel'in talebesi oldu.

1996 Nisan ayında T.R.T'nin açmış olduğu sınavı kazanarak bu kuruma istisna akitli "Ney" sanatçısı olarak girdi. Yine 1996 Eylül ayında İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün açmış olduğu sınavı kazanarak Yüksek Lisans Talebesi oldu.

Bu bölümden Prof. Alaaddin Yavaşca, Prof. Nevzat Atlığ, Doç. Cahit Atasoy, Doç. Mutlu Torun gibi hocaların talebesi olma imkânına sahip oldu.

Gerek T.R.T gerek birçok özel televizyon ve radyo programına Korist, Solist, misafir sanatçı olarak katıldı. Yurtiçinde ve yurtdışında talebeleri mevcuttur.

Halen bu görevlerinin yanında özel grup çalışmaları, çeşitli derneklerde Ney Hocalığı ve Özel Güneşli Koleji'nde müzik öğretmenliği yapmaktadır.